

6

Cristina Cergan
Diana Iacob
Bogdan Rațiu
Ioana Tămăian

MINISTERUL EDUCAȚIEI

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

MANUAL PENTRU CLASA A VI-A

EDITURA PARALELA 45
EDUCAȚIONAL

Acest manual școlar este proprietatea Ministerului Educației.

Manualul este realizat în conformitate cu Programa școlară aprobată prin
Ordinul ministrului educației naționale nr. 3393/28.02.2017.

119 – număr de telefon unic la nivel național pentru cazurile de abuz împotriva copiilor

116.111 – numărul de telefon de asistență pentru copii

6

Cristina Cergan
Diana Iacob
Bogdan Rațiu
Ioana Tămăian

MINISTERUL EDUCAȚIEI

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

MANUAL PENTRU CLASA A VI-A

Editura Paralela 45

Editura Paralela 45

Manualul a fost aprobat prin Ordinul Ministrului Educației nr. 5022/06.07.2023.
Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital.

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE:						
Anul	Numele elevului care a primit manualul	Clasa	Școala	Anul școlar	Starea manualului*	
					la primire	la returnare
1.						
2.						
3.						
4.						

* Starea manualului se va înscrie folosind termenii: *nou, bun, îngrijit, nesatisfăcător, deteriorat*.
Cadrele didactice vor controla dacă numele elevului este scris corect.
Elevii nu trebuie să facă niciun fel de însemnări pe manual.

Referenți științifici:
Prof. univ. dr. Alina Pamfil, Univesitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
Lector univ. dr. Oana Moșoiu, Universitatea din București, Facultatea de Psihologie și Științele Educației
Prof. grad I dr. Ioana Revnic, Liceul Pedagogic „Anastasia Popescu”, București

ISBN 978-973-47-3948-6

Redactare: Cătălina Soare
Tehnoredactare: Mihail Vlad, Monica Bîrlodeanu
Design copertă: Mirona Pintilie
Pregătire de tipar: Marius Badea

Credite foto: shutterstock.com, dreamstime.com, wikipedia.org
Materiale video și audio, digitalizare:
EDITSOFT & SERVICES

Copyright © Editura Paralela 45, 2023
Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate,
iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.

COMENZI – CARTEA PRIN POȘTĂ
EDITURA PARALELA 45
Bulevardul Republicii, nr. 148, Clădirea C1, etaj 4, Pitești,
jud. Argeș, cod 110177
Tel.: 0248 633 130; 0753 040 444; 0721 247 918
Tel./fax: 0248 214 533; 0248 631 439; 0248 631 492
E-mail: comenzi@edituraparalela45.ro

www.edituraparalela45.ro

DEȘTEAPTĂ-TE, ROMÂNE!

de Andrei Mureșanu

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!” strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost’ pământ!

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

Recapitulare inițială / 9

	Lectură	Elemente de construcție a comunicării
Unitatea 1. Familia / 13	Introducere în temă / 14 **Portofoliu.** Arborele genealogic / 17 Textul narativ literar. Instanțele comunicării narative. Narațiunea la persoana I și a III-a / 18 Textul narativ literar în proză: *La pădure* de Ion Agârbiceanu (text integral) / 21 **Recapitulare / 46** **Evaluare / 47**	Despărțirea cuvintelor în silabe / 36 Structura fonologică a cuvintelor: diftong, triftong, hiat / 38 Cuvântul și rolul contextului în crearea sensului / 41 **Investigația.** Resursele utilizatorului de limba română / 42 Omonimele. Cuvintele polisemantice / 43
Unitatea 2. Școala / 49	Introducere în temă / 50 **Portofoliu.** Cum scriem o pagină de jurnal? / 53 Textul narativ literar. Etapele acțiunii (momentele subiectului) / 54 Textul narativ literar în proză: *Lecția de autodescoperire* de Teodora Coman (text integral) / 57 **Recapitulare / 91** **Evaluare / 92**	Verbul / 64 Modul conjunctiv / 67 Modul condițional-optativ / 69 Posibilități combinatorii ale verbului / 71 Predicatul nominal. Verbul copulativ *a fi*. Numele predicativ / 73 Subiectul neexprimat (inclus, subînțeles) / 75 Complementele / 77 Circumstanțialele / 81
Unitatea 3. Drumul / 93	Introducere în temă / 94 **Portofoliu.** Traseu pentru o drumeție / 97 Dialogul în textul literar / 98 Textul narativ literar în proză: *D-l Goe...* de I.L. Caragiale (text integral) / 100 **Recapitulare / 125** **Evaluare / 126**	Substantivul. Substantivele defective. Substantivele colective / 108 Cazurile substantivului / 111 Posibilități combinatorii ale substantivului / 117
Unitatea 4. Lumi reale. Lumi virtuale / 127	Introducere în temă / 128 **Portofoliu.** Influența inteligenței artificiale / 131 Textul argumentativ / 132 Textul nonliterar. Interese și atitudini față de lectură / 134 **Portofoliu.** Profil de cititor! / 135 Textul narativ literar în proză: *Barabumbosaur* de Cezar Petrescu (text integral) / 136 **Recapitulare / 157** **Evaluare / 158**	Pronumele personal. Flexiunea cazuală / 144 Posibilități combinatorii ale pronumelui. Anticiparea și reluarea prin clitice pronominale / 147 Pronumele reflexiv / 149
Unitatea 5. Natura / 159	Introducere în temă / 160 Elemente de versificație. Figuri de stil: epitetul, enumerația / 163 Textul descriptiv literar în versuri și în proză / 167 Textul descriptiv literar în versuri: *Dimineața* de Vasile Alecsandri (text integral) / 169 **Recapitulare / 183** **Evaluare / 184**	Adjectivul. Posibilități combinatorii ale adjectivului / 173
Unitatea 6. Societatea / 185	Introducere în temă / 186 Textul narativ în versuri / 190 Textul narativ literar în versuri: *Boul și vițelul* de Grigore Alexandrescu (text integral) / 192 **Recapitulare / 210** **Evaluare / 211**	Adverbul / 198 Limbă vorbită. Limbă scrisă / 208

Recapitulare finală / 212 **Bibliografie / 215**

Cuprins

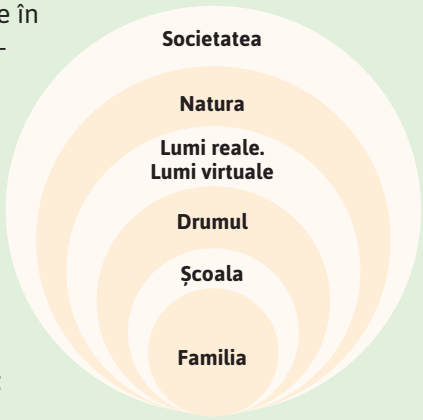
Redactare	Comunicare orală	Interculturalitate	Proiect
Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă / 29 Rezumatul / 31	Dicția / 34	Limba română în Europa / 40	Care sunt valorile familiei? / 48
Textul narativ / 85	Contextul de comunicare / 88	Biblioteca / 90	Care sunt activitățile dintr-o bibliotecă? / 90
Prezentarea textului / 119	Atitudini comunicative. Inteligența emoțională. Exprimarea adecvată a emoțiilor / 121	Limbă și identitate / 124 **Portofoliu.** Avatarul / 124	
Textul explicativ / 151	Strategii de ascultare activă / 154 **Portofoliu.** Profil de ascultător! / 155	Muzeul / 156	Cum ar arăta un muzeu al clasei tale? / 156
Textul descriptiv / 177	Strategii de comprehensiune a textului oral / 180	Valori etice în legendele populare / 181	
Textul narativ-descriptiv (prezentarea unui proces ca succesiune de etape) / 201	Performarea actelor de limbaj / 204	Valori ale culturii populare în spațiul românesc / 206	Scriitor în vremea haiducului Pintea Viteazul / 207

VARIANTA TIPĂRITĂ

Manualul de *Limba și literatura română* este elaborat în conformitate cu programa școlară în vigoare.

Compoziția de ansamblu a manualului vizează **tema generală** *Eu și lumea din jurul meu*, dezvoltată într-un parcurs focalizat asupra unor experiențe de cunoaștere fundamentale pentru înțelegerea de către elevi a lumii din jurul lor și pentru o raportare conștientă, autonomă și critică la aceasta.

Manualul cuprinde șase unități de învățare, o recapitulare inițială și o recapitulare finală. Cele șase unități oferă contexte semnificative de învățare în vederea dezvoltării personale a elevului, prin formarea, exersarea și evaluarea competențelor prevăzute de programa școlară.

Fiecare unitate este compusă din introducere, o succesiune de lecții de predare-învățare și secvențe de recapitulare și evaluare, astfel: • Lecție de introducere în tema unității (lecție de descoperire și reflecție); • Lecție/Lecții de formare și exersare a conceptelor din domeniul lecturii; • Lecție de receptare a textului literar integral (centrate asupra strategiilor de receptare); • Lecții de formare și exersare a elementelor de construcție a comunicării; • Lecție de comunicare orală; • Lecție de redactare; • Lecție de formare și exersare a elementelor de interculturalitate; • Secvențe de recapitulare; • Secvențe de evaluare.

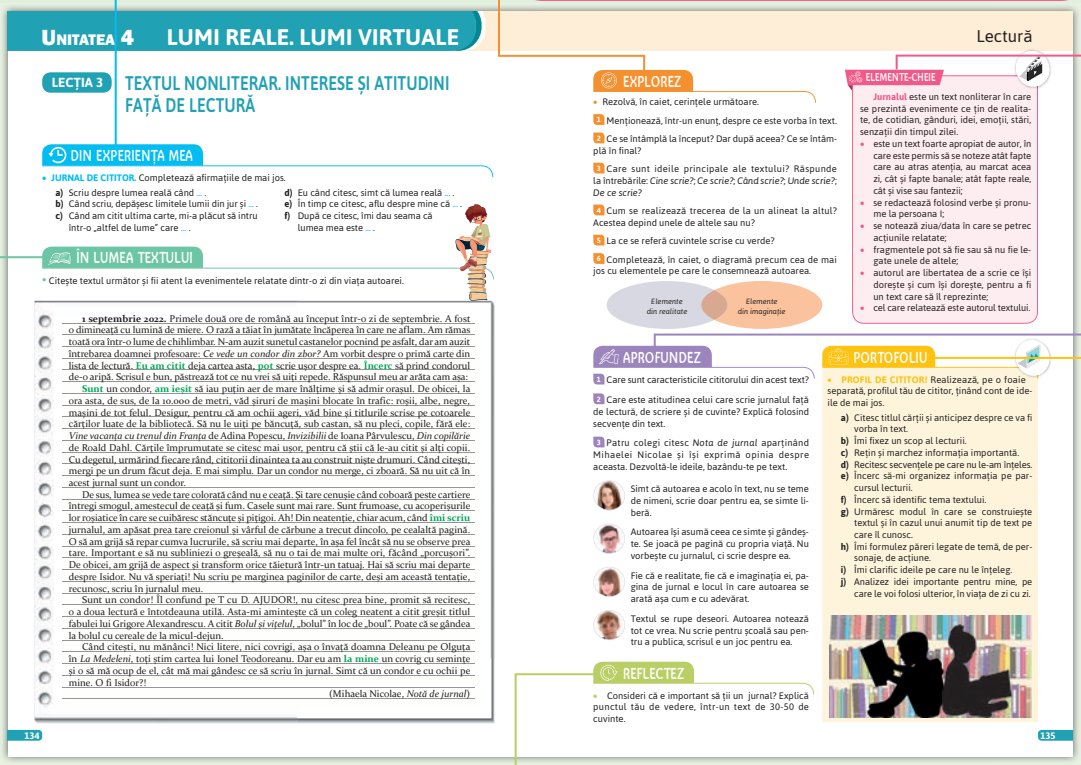
Lecțiile conțin rubrici articulate sub forma unui traseu de învățare:

Conține activități de descoperire a conținutului nou/strategiilor noi care urmează a fi însușit(e).

Oferă contexte diverse și nuanțate de exersare a conținuturilor/strategiilor.

Ancorează demersul în orizontul de interes al elevilor.

Secvențele denumite Elemente-cheie și Strategii prezintă fundamentele care asigură formarea competențelor și permit raportarea conștientă la procesul de învățare.

UNITATEA 4 LUMI REALE. LUMI VIRTUALE

Lectură

LECȚIA 3 TEXTUL NONLITERAR. INTERESE ȘI ATITUDINI FAȚĂ DE LECTURĂ

DIN EXPERIENȚA MEA

• JURNAL DE CITITOR. Completează afirmațiile de mai jos.

a) Scriu despre lumea reală când ... .
b) Când scriu, depășesc limitele lumii din jur și ... .
c) Când am citit ultima carte, mi-a plăcut să intru într-o „altfel de lume" care ... .
d) Eu când citesc, simt că lumea reală ... .
e) În timp ce citesc, aflu despre mine că ... .
f) După ce citesc, îmi dau seama că lumea mea este ... .

ÎN LUMEA TEXTULUI

• Citește textul următor și fii atent la evenimentele relatate dintr-o zi din viața autoarei.

1 septembrie 2022. Primele două ore de română au început într-o zi de septembrie. A fost o dimineață cu lumină de miere. O rază a tăiat în jumătate încăperea în care ne aflam. Am rămas toată ora într-o lume de chihlimbar. N-am auzit sunetul castanelor pocnind pe asfalt, dar am auzit întrebarea doamnei profesoare: *Ce vede un condor din zbor?* Am vorbit despre o primă carte din lista de lectură. Eu am citit deja cartea asta, pot scrie ușor despre ea. Încerc să prind condorul de-o aripă. Scrisul e bun, păstrează tot ce nu vrei să uiți repede. Răspunsul meu ar arăta cam așa:

Sunt un condor, am ieșit să iau puțin aer de mare înălțime și să admir orașul. De obicei, la ora asta, de sus, de la 10.000 de metri, văd șiruri de mașini blocate în trafic: roșii, albe, negre, mașini de tot felul. Desigur, pentru că am ochii ageri, văd bine și titlurile scrise pe cotoarele cărților luate de la bibliotecă. Să nu le uiți pe băncuță, sub castan, să nu pleci, copile, fără ele: *Vine vacanța cu trenul din Franța* de Adina Popescu, *Invizibilii* de Ioana Pârvulescu, *Din copilărie* de Roald Dahl. Cărțile împrumutate se citesc mai ușor, pentru că știi că le-au citit și alți copii. Cu degetul, urmărind fiecare rând, cititorii dinaintea ta au construit niște drumuri. Când citești, mergi pe un drum făcut deja. E mai simplu. Dar un condor nu merge, ci zboară. Să nu uit că în acest jurnal sunt un condor.

De sus, lumea se vede tare colorată când nu e ceață. Și tare cenușie când coboară peste cartiere întregi smogul, amestecul de ceață și fum. Casele sunt mai rare. Sunt frumoase, cu acoperișurile lor roșiatice în care se cuibăresc stăncuțe și pitigoi. Ah! Din neatenție, chiar acum, când îmi scriu jurnalul, am apăsat prea tare creionul și vârful de cărbune a trecut dincolo, pe cealaltă pagină. O să am grijă să repar cumva lucrurile, să scriu mai departe, în așa fel încât să nu se observe prea tare. Important e să nu subliniezi o greșeală, să nu o tai de mai multe ori, făcând „porcușori". De obicei, am grijă de aspect și transform orice tăietură într-un tatuaj. Hai să scriu mai departe despre Isidor. Nu vă speriați! Nu scriu pe marginea paginilor de carte, deși am această tentație, recunosc, scriu în jurnalul meu.

Sunt un condor! Îl confund pe T cu D. AJUDOR!, nu citesc prea bine, promit să recitesc, o a doua lectură e întotdeauna utilă. Asta-mi amintește că un coleg neatent a citit greșit titlul fabulei lui Grigore Alexandrescu. A citit *Bolul și vițelul*, „bolul" în loc de „boul". Poate că se gândea la bolul cu cereale de la micul-dejun.

Când citești, nu mănânci! Nici litere, nici covrigi, așa o învață doamna Deleanu pe Olguța în *La Medeleni*, toți știm cartea lui Ionel Teodoreanu. Dar eu am la mine un covrig cu semințe și o să mă ocup de el, că mă mai gândesc ce să scriu în jurnal. Simt că un condor e cu ochii pe mine. O fi Isidor?!

(Mihaela Nicolae, *Notă de jurnal*)

134

EXPLOREZ

• Rezolvă, în caiet, cerințele următoare.

1 Menționează, într-un enunț, despre ce este vorba în text.
2 Ce se întâmplă la început? Dar după aceea? Ce se întâmplă în final?
3 Care sunt ideile principale ale textului? Răspunde la întrebările: *Cine scrie?; Ce scrie?; Când scrie?; Unde scrie?; De ce scrie?*
4 Cum se realizează trecerea de la un alineat la altul? Acestea depind unele de altele sau nu?
5 La ce se referă cuvintele scrise cu verde?
6 Completează, în caiet, o diagramă precum cea de mai jos cu elementele pe care le consemnează autoarea.

ELEMENTE-CHEIE

Jurnalul este un text nonliterar în care se prezintă evenimente ce țin de realitate, de cotidian, gânduri, idei, emoții, stări, senzații din timpul zilei.

- este un text foarte apropiat de autor, în care este permis să se noteze atât fapte care au atras atenția, au marcat acea zi, cât și fapte banale; atât fapte reale, cât și vise sau fantezii;
- se redactează folosind verbe și pronume la persoana I;
- se notează ziua/data în care se petrec acțiunile relatate;
- fragmentele pot să fie sau să nu fie legate unele de altele;
- autorul are libertatea de a scrie ce își dorește și cum își dorește, pentru a fi un text care să îl reprezinte;
- cel care relatează este autorul textului.

APROFUNDEZ

1 Care sunt caracteristicile cititorului din acest text?
2 Care este atitudinea celui care scrie jurnalul față de lectură, de scriere și de cuvinte? Explică folosind secvențe din text.
3 Patru colegi citesc *Nota de jurnal* aparținând Mihaelei Nicolae și își exprimă opinia despre aceasta. Dezvoltă-le ideile, bazându-te pe text.

Simt că autoarea e acolo în text, nu se teme de nimeni, scrie doar pentru ea, se simte liberă.

Autoarea își asumă ceea ce simte și gândește. Se joacă pe pagină cu propria viață. Nu vorbește cu jurnalul, ci scrie despre ea.

Fie că e realitate, fie că e imaginația ei, pagina de jurnal e locul în care autoarea se arată așa cum e cu adevărat.

Textul se rupe deseori. Autoarea notează tot ce vrea. Nu scrie pentru școală sau pentru a publica, scrisul e un joc pentru ea.

REFLECTEZ

• Consideri că e important să ții un jurnal? Explică punctul tău de vedere, într-un text de 30-50 de cuvinte.

PORTOFOLIU

• PROFIL DE CITITOR! Realizează, pe o foaie separată, profilul tău de cititor, ținând cont de ideile de mai jos.

a) Citesc titlul cărții și anticipez despre ce va fi vorba în text.
b) Îmi fixez un scop al lecturii.
c) Reții și marchez informația importantă.
d) Recitesc secvențele pe care nu le-am înțeles.
e) Încerc să-mi organizez informația pe parcursul lecturii.
f) Încerc să identific tema textului.
g) Urmăresc modul în care se construiește textul și în cazul unui anumit tip de text pe care îl cunosc.
h) Îmi formulez păreri legate de temă, de personaje, de acțiune.
i) Îmi clarific ideile pe care nu le înțeleg.
j) Analizez idei importante pentru mine, pe care le voi folosi ulterior, în viața de zi cu zi.

135

Activități de înțelegere și interpretare a textului.

Rubrica Reflectez/Autoevaluare recontextualizează conținutul în orizontul de interes al elevilor/oferă strategii și grile de autoevaluare, sporind gradul de autonomie a elevului.

Este o modalitate de organizare a temelor propuse de-a lungul manualului pentru a urmări procesul de învățare al elevilor.

Traseul învățării se particularizează în funcție de domeniul de conținut și de textul-suport, precum este prezentat în tabelul de mai jos.

Tipul lecției	Lecție de introducere în tema unității	Lecție/Lecții de formare și exersare a conceptelor din domeniul lecturii	Lecții de receptare a textului literar	Lecții de comunicare orală Lecții de redactare Lecție de formare și exersare a elementelor de interculturalitate
Suport	Fragmente de text literar din literatura română	7 fragmente de text literar și 2 texte nonliterare integrale	6 texte literare integrale din literatura română	Texte nonliterare, orale, scrise de diverse tipuri
Rubricile	Cuvintele temei Descoperim tema în literatură	Din experiența mea În lumea textului Explorez Aprofundez Reflectez/ Autoevaluare	Din experiența mea În lumea textului Reacții subiective Harta textului *Personajul* și lumea din jurul său *Personajul* și lumea din jurul meu Reflectez/Autoevaluare	Din experiența mea Explorez Aprofundez Reflectez/ Autoevaluare

Metodele tradiționale și complementare de evaluare utilizate sunt: testul de evaluare, portofoliul, proiectul, investigația, autoevaluarea, observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor.

VARIANTA DIGITALĂ

Varianta digitală cuprinde integral conținutul manualului în variantă tipărită, dar conține în plus o serie de activități multimedia de învățare: animații video, exerciții interactive.

Activitățile multimedia sunt semnalizate în varianta digitală prin simbolurile de mai jos.

Permite vizualizarea unor elemente grafice (imagini și informații din manual sau suplimentare).

Permite vizualizarea unor elemente video (videoclipuri cu informații din manual sau suplimentare), pentru care se pot controla începerea/întreruperea (prin butonul Start/Pauză), volumul și maximizarea ecranului.

Permite rezolvarea unor exerciții interactive, la finalul cărora este oferit un feedback imediat. Conținuturile marcate cu acest simbol pot fi de tipul: completare, trage și plasează, bifarea variantei corecte, asocierea unor termeni din mai multe coloane.

Permite ascultarea unor înregistrări audio necesare pentru rezolvarea exercițiilor.

Meniul de navigare:

- te duce la prima pagină a manualului;
- te duce la pagina anterioară;
- te duce la pagina următoare;
- te duce la ultima pagină a manualului;
- afișează cuprinsul manualului și îți permite accesarea oricărei lecții printr-un salt direct
- mărește pagina, pentru o mai bună observare a imaginilor/textului;
- micșorează pagina;
- îți oferă mai multe informații despre varianta digitală a manualului.

COMPETENȚE GENERALE ȘI SPECIFICE

1. **Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare prin receptarea și producerea textului oral**
   - 1.1. Rezumarea, pe baza informațiilor explicite și implicite, a unor pasaje din diverse tipuri de texte orale narative, monologate și dialogate
   - 1.2. Prezentarea unor informații, idei, sentimente și puncte de vedere în texte orale, participând la discuții pe diverse teme sau pornind de la textele citite/ascultate
   - 1.3. Adecvarea comunicării nonverbale și paraverbale la o situație dată, evidențiind ideile și atitudinile, în situații de comunicare față-în-față sau mediată
   - 1.4. Participarea la interacțiuni verbale simple cu mai mulți interlocutori, având în vedere cantitatea și relevanța informației transmise și primite

2. **Receptarea textului scris de diverse tipuri**
   - 2.1. Corelarea informațiilor explicite și implicite din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale
   - 2.2. Rezumarea unor texte, cu grade diverse de dificultate
   - 2.3. Prezentarea unor răspunsuri personale, creative și critice pe marginea unor texte diverse
   - 2.4. Manifestarea preocupării de a înțelege diverse tipuri de texte citite
   - 2.5. Identificarea strategiilor de lectură, a volumului și a diversității materialelor citite

3. **Redactarea textului scris de diverse tipuri**
   - 3.1. Redactarea unui rezumat, a unui text, pe un subiect la alegere, având în vedere etapele procesului de scriere și structurile specifice, pentru a comunica idei și informații sau pentru a relata experiențe trăite sau imaginate
   - 3.2. Redactarea, individual și/sau în echipă, a unui text complex, cu integrarea unor tabele
   - 3.3. Adecvarea textului scris la situația și scopul de comunicare
   - 3.4. Analizarea dificultăților de redactare, oferind soluții, pe baza criteriilor propuse de profesor și discutate cu colegii

4. **Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise**
   - 4.1. Utilizarea structurilor sintactice și morfologice de bază ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea corectă și precisă a intențiilor comunicative
   - 4.2. Aplicarea conștientă a achizițiilor lexicale și semantice de bază, din limba română standard, pentru exprimarea corectă a intenției comunicative
   - 4.3. Valorificarea achizițiilor fonetice de bază, în realizarea propriei pronunții și scrieri și pentru evaluarea pronunției și scrierii celorlalți, prin raportarea la normă, cu scopul corectării erorilor în comunicare
   - 4.4. Utilizarea deprinderilor dobândite pentru monitorizarea corectitudinii comunicării, prin raportarea la normă
   - 4.5. Redactarea unor texte, valorificând gândirea logică și competența lingvistică, în procesul de învăţare pe tot parcursul vieţii

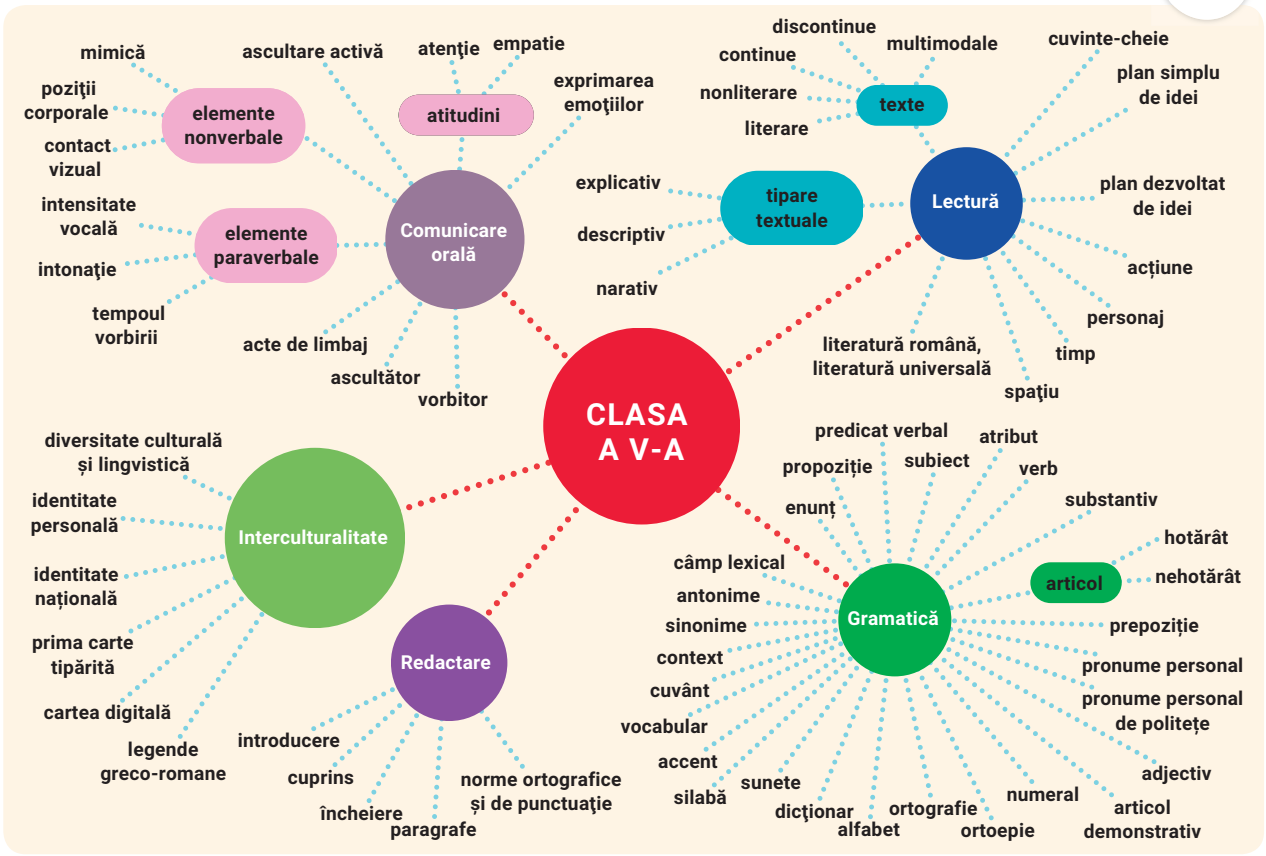
5. **Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional**
   - 5.1. Investigarea unor obiceiuri și tradiții românești și ale unor comunități etnice de pe teritoriul României
   - 5.2. Analiza unor elemente comune identificate în cultura proprie și în cultura altor popoare

Unitatea 1	Unitatea 2	Unitatea 3	Unitatea 4	Unitatea 5	Unitatea 6
1.2; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5; 3.1; 3.4; 4.2; 4.3; 4.4; 5.2.	1.3; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5; 3.1; 3.3; 3.4; 4.1; 4.4; 4.5; 5.2.	1.3; 1.4; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5;3.2; 3.3; 4.1; 4.4, 4.5; 5.2.	1.2; 1.3; 1.4; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5; 3.1; 3.3; 3.4, 4.1; 4.4; 4.5; 5.2.	1.1; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5; 3.1; 3.3; 3.4; 4.1; 4.4; 4.5; 5.1; 5.2.	1.2; 1.4; 2.1; 2.2; 2.3; 2.4; 2.5; 3.1; 3.3; 3.4; 4.1; 4.4; 4.5; 5.1.

RECAPITULARE INIȚIALĂ

CONCEPTELE CLASEI A V-A

1 Citește harta conceptelor studiate în clasa a V-a și urmărește cum au fost grupate acestea.

2 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Selectează cinci cuvinte/concepte pe care ți le reamintești cel mai bine din clasa a V-a. Compară-ți lista cu cea a colegului tău.

DESCOPERIM!

1 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți textele de mai jos, alegeți trei dintre ele și identificați împreună aspectele referitoare la rolul cuvintelor, al cărților și al lecturii. Fiecare grupă va prezenta apoi, în fața clasei, ideea centrală înfățișată în fiecare dintre cele trei texte alese. Puteți folosi ca reper harta cuvintelor de la exercițiul anterior.

TEXTUL 1

Uitându-mă în urmă, constat că literatura nu m-a plictisit niciodată și nici nu m-a dezamăgit. [...] Asemenea mierii, literatura poate rezista secole de-a rândul. Cartea își păstrează gustul și virtuțile intacte, mult după ce nimeni nu-și mai amintește că autorul ei a fost om viu printre oameni vii. [...] Mă simt bine evadând din propria viață în cea din cărți și mă simt la fel de bine când viața din cărți îmi invadează propria viață și mă ajută s-o înțeleg. Ca lucrurile să meargă bine, trebuie să existe un relativ echilibru între cele două talgere ale cântarului, cel cu viață și cel cu cărți.

(Ioana Pârvulescu, *Cartea întrebărilor*)

TEXTUL 2

Acest poem durează doar atâta
Cât îl citești:
Data viitoare când îl vei citi
Va fi altul
Pentru că tu vei fi altul
Și, bineînțeles, va fi complet diferit
Atunci când îl va citi altcineva.

(Ana Blandiana, *Acest poem*)

TEXTUL 3

CULTÚRĂ, *culturi,* s. f. **1.** Totalitatea valorilor materiale și spirituale create de omenire și a instituțiilor necesare pentru comunicarea acestor valori. ◆ Faptul de a poseda cunoștințe variate în diverse domenii; totalitatea acestor cunoștințe; nivel (ridicat) de dezvoltare intelectuală la care ajunge cineva. ◇ *Om de cultură* = persoană cu un nivel intelectual ridicat, care posedă cunoștințe universale temeinice. [...] **2.** Totalitatea lucrărilor agrotehnice necesare plantelor agricole pentru a se realiza producții mari și constante; știința, priceperea de a lucra pământul, de a îngriji plantele. [...] **3.** Creștere, în laborator, a bacteriilor pentru diverse utilizări; colonie de bacterii obținută pe această cale. [...]. – Din fr. **culture,** lat. **cultura.**

(*Dicționarul explicativ al limbii române*)

TEXTUL 4

subiect[1] (persoană) (desp. *-biect*) s. m., pl. *subiecți*
subiect[2] (temă; cauză; funcție sintactică) (desp. *-biect*) s.n., pl. *subiecte*

(*DOOM*[3])

TEXTUL 5

La început au fost poveștile pe care părinții sau bunica mi le spuneau, ori de câte ori îi rugam. Mai târziu, după ce am învățat să citesc, cea mai mare bucurie era să mă ascund într-un colț, cu o carte în mână. Citeam pe nerăsuflate cărți cu poze colorate, fascinată deopotrivă de text și de imagine, legând în mintea mea de atunci ceea ce vedeam în pagina tipărită cu ceea ce ochii minții proiectau – peisaje fantastice, creaturi himerice, animale vorbitoare, țări îndepărtate, piratii de pe mările și fluviile lumii, peșteri pline de comori și de pericole. [...] Citeam oriunde, în casă și afară, în curtea noastră plină de pomi, unde ai mei puseseră un leagăn în care obișnuiam să visez între două reprize de citit. [...]

Descoperisem, citind, că pot trăi mai multe vieți, că îmi pot alege prietenii și îmi pot identifica mai ușor neprietenii, că pot călători nu doar în spațiu, în locuri despre care nici nu mi-aș fi imaginat că există, ci și în timp, în epoci de mult dispărute, acolo unde doar imaginația și lectura te pot transporta.

(Carmen Mușat, *Ce este literatura și de ce nu putem trăi fără ea?*)

2 De ce crezi că este important studiul limbii, al literaturii și al culturii? Motivează-ți opinia într-un text de trei-patru enunțuri.

3 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Răspundeți la următoarele întrebări și apoi prezentați răspunsurile în fața colegilor.

- Cât este de importantă disciplina Limba și literatura română pentru voi?
- Despre ce credeți că veți studia în orele de Limba și literatura română din clasa a VI-a?
- Ce tip de activități preferați?
- Cum credeți că ar trebui să vă comportați în timpul activităților de la orele de Limba și literatura română?
- Ce vă provoacă să fiți curioși, creativi, motivați și responsabili în cadrul orelor? Evocați pentru fiecare valoare/atitudine menționată câte o experiență din clasa a V-a.
- Cum veți acționa dacă veți avea aspecte neclare sau veți avea nevoie de sprijin în timpul lecției sau la teme?

4 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Imaginați-vă că urmează să vă întâlniți cu un coleg mai mic cu un an, interesat de ceea ce va învăța la ora de Limba și literatura română. Realizați un dialog între voi și colegul respectiv, în care să dați dovadă de empatie și să utilizați două acte de limbaj învățate în clasa a V-a.

5 Desenează un simbol al orei de Limba și literatura română care poate decora orarul tău și prezintă-l clasei.

PORTOFOLIU

• **DESCOPERĂ-ȚI MATERIA!** Realizează hărți mentale prin care să recapitulezi cunoștințele studiate în clasa a V-a despre verb, substantiv, pronume, numeral, adjectiv și articol.

Cum vei realiza harta mentală?

Folosește o foaie de hârtie albă și lucrează cu cel puțin trei culori. În centru realizează o imagine care să reprezinte subiectul pe care îl abordezi. Apoi, alege o culoare și desenează o ramură groasă care reprezintă o idee centrală. Din ideea centrală se vor desprinde alte ramuri, corespunzătoare ideilor secundare.

ÎN LUMEA TEXTULUI

• Citește cu voce tare textul următor!

A fost odată un băiețel care era necăjit, necăjit că toți frații și toate surorile lui știau să scornească povești, numai el nu.

În fiecare seară, după ce mama stingea lumina și pleca din odaie, unul din copii începea câte o poveste și nimeni nu adormea până ce firul ei nu ajungea la capăt.

O dată pe săptămână venea rândul băiatului celui mic și, cu toate că șase zile în șir se frământa la gândul celei de a șaptea, de fiecare dată nu găsea nimic de povestit și sora cea mare trebuia să-i țină locul.

Încercase el să învețe câteva povești pe de rost, dintr-acelea tipărite în cărți, dar frații săi le știau pe toate și-l întrerupeau, strigând:

— Vrem o poveste nouă, una nouă de tot!

Într-o zi, în timp ce frații și surorile se jucau veseli pe afară, băiețelul **stătea** în casă amărât că îi sosea iarăși rândul la poveste și iarăși nu se simțea în stare să povestească nimic.

Și, cum stătea el singur în bucătărie și freca plita cu cenușă, **auzi** deodată deschizându-se ușa și în prag se ivi un armăsar alb, cu două rânduri de aripi verzi de pătrunjel.

— De ce ești mâhnit, băiete? întrebă armăsarul cu bunătate.

— Și cum să nu fiu? răspunse copilul. Diseară îmi vine rândul să spun o poveste și eu nu știu niciuna.

— Vino cu mine, zise calul. **Am** eu un prieten. Poate că te **va scoate** din bucluc. El este croitor de povești.

— Croitor de povești? N-am mai auzit, se miră copilul.

— E nevoie și de meseria asta, răspunse armăsarul. Hai, suie-te în spinarea mea!

Băiatul, fără să mai facă mofturi, **a încălecat** și s-a pomenit că zboară undeva, deasupra unei păduri.

Copitele calului atingeau ici și colo vârfurile copacilor, iar după o vreme au coborât într-o poiană plină de clopoței albaștri. [...]

[Croitorul de povești creează continuu povești, dar nu-i acordă băiețelului nicio privire pentru a-i transmite astfel talentul lui nemaivăzut.]

Un an întreg, din șase în șase zile, a zburat pe armăsarul cu aripi de pătrunjel. Bătrânul croia povești minunate, dar nu voia să știe de copil.

— Astăzi călătorim împreună pentru ultima oară, îl vesti calul mâhnit.

— Stai să iau foarfeca mamei cu mine, grăi copilul și încălecă.

L-au găsit pe bătrân lucrând de zor, ca de obicei. Desena cu vârful foarfecii de aur și tăia fără încetare. Caravane după caravane de povești plecau în depărtare și bătrânul nu-și ridica măcar o dată privirea.

Tăcând, copilul își scoase forfecica. Nu era nici vrăjită, nici de aur. Și, fără să se mai gândească la croitor, se apucă de lucru.

Zgârie în nisip un pom mare și stufos. Pe creanga cea mai groasă desenă apoi un palat cu trei ferestre și, la fiecare, câte o copilă. Pe trunchiul copacului se cățăra un flăcău, dar palatul era păzit de un leu cu multe capete.

— Foarte bine! rosti pe neașteptate un glas adânc și croitorul de povești îl privi pe băiat drept în față. De azi înainte vei fi și tu croitor ca mine... [...]

— Ei, spuse armăsarul cu aripi de pătrunjel, mi se pare că ai dobândit ce ți-ai dorit!

Băiatul nu era în stare să-i răspundă. Încălecă în tăcere și se îndreptară spre casă, luminați de stele.

(Marta Cozmin, *Croitorul de povești*)

Lectură și interculturalitate

1 Numește personajele care apar în text.

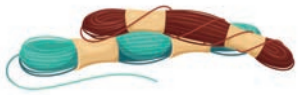
2 Notează indicii spațiali din cadrul textului.

3 Menționează cât timp durează acțiunea.

4 Formulează ideile principale ale textului.

5 Indică rolul croitorului de povești și modul în care îl ajută pe băiat.

6 Notează, în caiet, următoarele afirmații și completează-le, valorificând textul de mai jos.

Băiețelul era supărat, deoarece ... . El încearcă să rezolve problema pe care o avea prin ..., iar ... se oferă să-l ajute, propunându-i soluția de a ... . La începutul acțiunii băiatul se simte ..., iar în final se simte ... .

7 Menționează două caracteristici ale textului narativ literar, regăsite în fragmentul dat, și ilustrează-le cu secvențe semnificative.

8 Numește o valoare a personajului și două elemente referitoare la identitatea acestuia.

Limbă și comunicare

1 Alege litera corespunzătoare răspunsului corect.

A. Sunt în ordine alfabetică cuvintele din seria:
- **a)** copacului, copitele, capete;
- **b)** seară, (a) scorni, știau;
- **c)** croitorul, glas, povești.

B. Toate cuvintele sunt despărțite corect în silabe în seria:
- **a)** zgâ-ri-e, trun-chiul;
- **b)** în-drept-ară, fie-care;
- **c)** me-se-ria; fe-res-tre.

C. Sunt corect accentuate cuvintele din seria:
- **a)** băiatul; vrăjită; croitor;
- **b)** băiatul; vrăjită; croitor;
- **c)** băiatul; vrăjită; croitor.

2 Transcrie, din textul-suport, trei cuvinte din câmpul lexical al basmelor.

3 Rescrie, în caiet, secvența „... dar frații săi le știau pe toate și-l întrerupeau, strigând...", înlocuind cuvintele subliniate cu sinonimele potrivite.

4 Indică modul, timpul, persoana și numărul verbelor scrise cu verde în text.

5 Transcrie, din textul-suport, trei adjective și alcătuiește enunțuri cu fiecare dintre acestea, punându-le la diferite grade de comparație.

6 Completează, în caiet, un tabel asemănător cu cel de mai jos, exemplificând cu câte două cuvinte din text.

Substantiv comun	Verb predicativ	Adjectiv	Articol nehotărât	Pronume personal	Numeral cardinal
...	...	...	...	...	...

7 Asociază cuvintele subliniate în secvențele din coloana **A**, cu funcțiile sintactice din coloana **B**.

A
- **a)** „... se ivi un armăsar alb..."
- **b)** „... cu vârful foarfecii de aur..."
- **c)** „Pe trunchiul copacului..."
- **d)** „Rosti pe neașteptate..."

B
- **1.** atribut
- **2.** predicat verbal
- **3.** subiect
- **4.** atribut
- **5.** subiect

8 Menționează tipul enunțului „Hai, suie-te în spinarea mea!"

9 Transformă propoziția „...întrebă armăsarul cu bunătate..." în propoziție simplă, negativă.

10 Recomandă-i unui coleg să aibă încredere în valoarea poveștilor. Scrie, în acest scop, un enunț exclamativ și unul imperativ.

11 Precizează o atitudine comunicativă identificată în cadrul dialogului din textul dat și două cuvinte/structuri care o sugerează.

12 Imaginează-ți că ești băiețelul care l-a cunoscut pe croitorul de povești. Scrie un text narativ, de 15-20 de rânduri, care să prezinte o întâmplare ce are loc după ce băiatul a devenit el însuși un croitor de povești.

UNITATEA 1
FAMILIA

Lecția 1 Introducere

Lectură

Lecția 2 Textul narativ literar. Instanțele comunicării narative. Narațiunea la persoana I și a III-a

Lecția 3 Textul narativ literar în proză: *La pădure* de Ion Agârbiceanu (text integral)

Redactare

Lecția 4 Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă

Lecția 5 Rezumatul

Comunicare orală

Lecția 6 Dicția

Elemente de construcție a comunicării

Lecția 7 Despărțirea cuvintelor în silabe

Lecția 8 Structura fonologică a cuvintelor: diftong, triftong, hiat

Interculturalitate

Lecția 9 Limba română în Europa

Elemente de construcție a comunicării

Lecția 10 Cuvântul și rolul contextului în crearea sensului

Lecția 11 Omonimele. Cuvintele polisemantice

Recapitulare

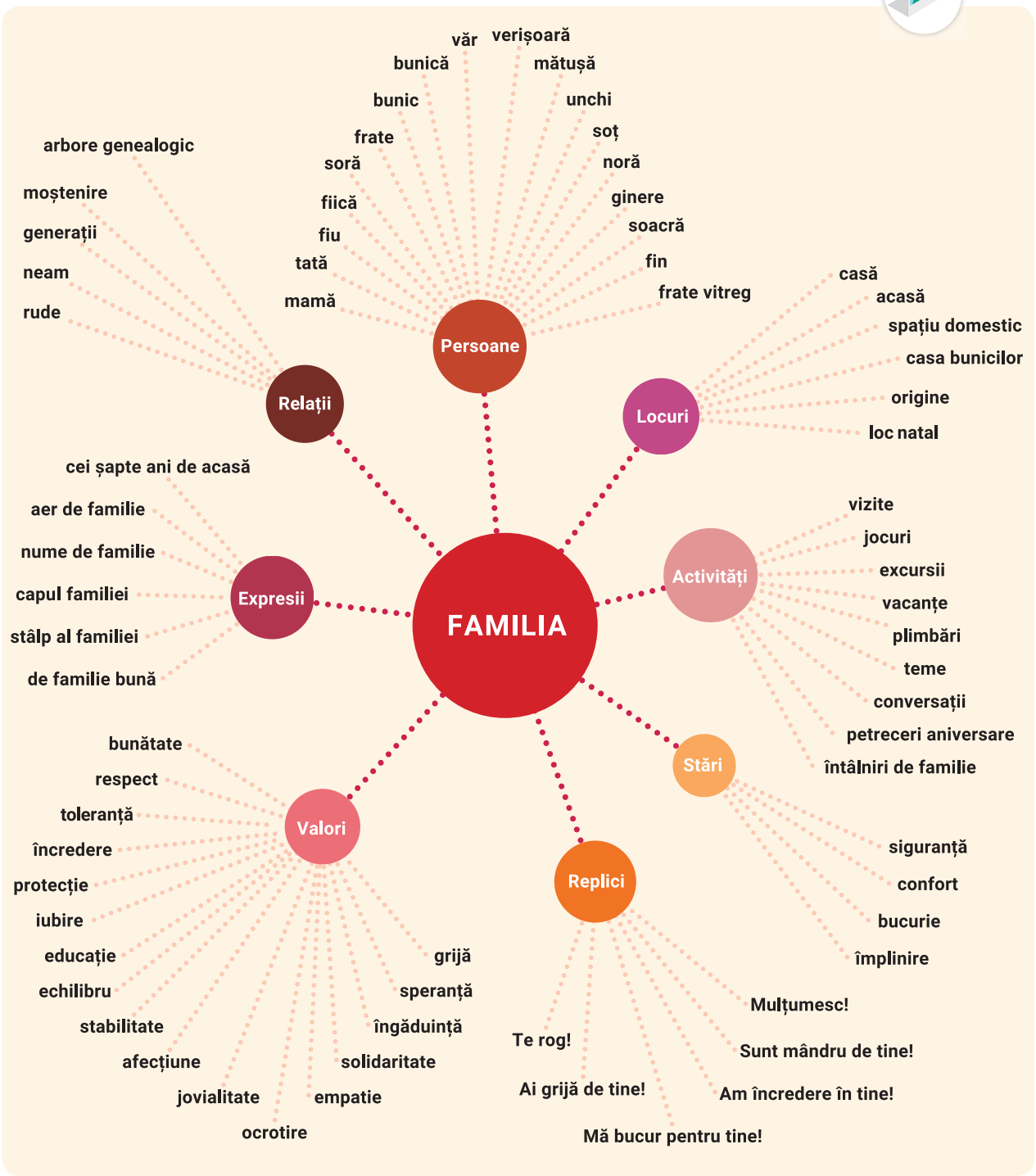
Evaluare

Proiect

LECȚIA 1 INTRODUCERE

CUVINTELE F A M I L I E I

1 Citește harta de cuvinte și urmărește modul în care s-au grupat acestea.

2 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Selectează cinci cuvinte care consideri că îți definesc familia. Compară-ți lista cu cea a colegului tău.

DESCOPERIM FAMILIA ÎN LITERATURĂ

1 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți textele de mai jos, alegeți trei dintre ele și identificați împreună aspectele importante referitoare la familie. Fiecare grupă va prezenta apoi, în fața clasei, imaginea familiei înfățișată în fiecare dintre cele trei texte alese. Puteți folosi ca reper harta cuvintelor de la exercițiul anterior.

TEXTUL 1

La noi în casă s-au vorbit totdeauna vreo șapte limbi
cu mama vorbeam ungurește
cu tata vorbeam românește
cu sora mea mă-nțelegeam păsărește și uneori cu trasul de păr
cu fratele meu băiețește
sau smiorcăială din partea mea

(Hanna Bota, *Limba mea*)

TEXTUL 2

Nu știu alții cum sunt, dar eu, când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stâlpul hornului unde lega mama o șfară* cu motocei la capăt, de crăpau mâțele jucându-se cu ei, la prichiciul* vetrei cel humuit*, de care mă țineam când începusem a merge copăcel*, la cuptiorul pe care mă ascundeam, când ne jucam noi, băieții, de-a mijoarca*, și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie! Și, Doamne, frumos era pe atunci, căci și părinții, și frații și surorile îmi erau sănătoși, și casa ne era îndestulată, și copiii și copilele megieșilor* erau de-a pururea în petrecere cu noi, și toate îmi mergeau după plac, fără leac de supărare, de parcă era toată lumea a mea!

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

șfară (s.f.) – forma regională a cuvântului „sfoară”.

prichici (s.n.) – margine îngustă, ieșită în afară, în formă de poliță, la horn, la cuptor sau la vatra țărănească.

a humui (vb.) – a unge, a lipi, a da cu humă (nume popular al argilei).

a merge copăcel – a merge încet și cu grijă.

de-a mijoarca – de-a v-ați ascunselea.

megieș (s.m.) – vecin.

TEXTUL 3

Într-o zi vine cu temperatură cel mai mic. Și după el – sau de la el – și cel mai mare. Doctor, termometru, rețete, pază, grijă.

Al treilea, cel mijlociu, teafăr ca prin minune – parcă i-a fost lene să se-mbolnăvească – va fi expediat de mama la bunici.

Se pregătește de plecare cu inima mai grea decât picioarele de iarnă, cu ghete și șoșoni. Un geamantan ticsit; ciorapi cârpiți, rufele vămuite de ochii mamei, săpun de glicerină, periuță de dinți nouă, două pijamale și trei mandarine. În geantă: cărțile, caietele și o cutie de bomboane trimisă de părinți bunicilor. [...]

Prin ușa întredeschisă, lumina din casă – de acasă – e caldă și bună ca un samovar aprins alături de cozonaci. [...]

— Și să nu superi pe bunici, – răsună din urmă glasul mamei, suprem ca și crucea bisericii sfântului Ioan Gură de Aur.

Până și clopoțeii spun: să nu, să nu, să nu, cling-cling.

(Ionel Teodoreanu, *În casa bunicilor*)

TEXTUL 4

Spune-mi care mamă-anume
cea mai scumpă e pe lume?
Puii toți au zis de păsări,
zarzării au zis de zarzări,
peștișorii de peștoaică,
ursuleții de ursoaică [...],
toți pisoii, de pisică,
iară eu, de-a mea mămică.
Orice mamă e anume
cea mai scumpă de pe lume!

(Nichita Stănescu,
Cea mai scumpă de pe lume)

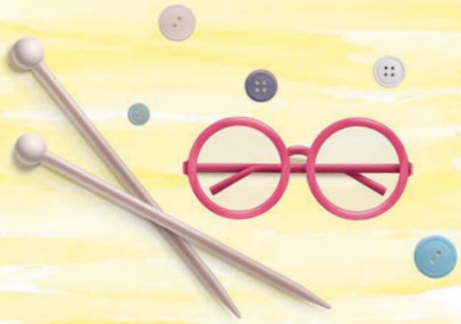
TEXTUL 5

Mama, pe stogul* de paie, sta la pândă cu o vadră de apă în mână, ca să nu ia foc paiele. Mama veghea, se întorcea în dreapta și-n stânga și se repezea să stingă funinginea și scrumul arzător ce cădea din înalt. Era ca o luptă pe care Mama o ducea acolo sus cu norul negru, care – scormonit de vânt – se aprindea uneori în rotocoale, chiar deasupra noastră. Din sat ajungeau până la noi, ca un murmur, ca un clocot, iar din fierberea de pretutindeni – țipete stinse. Câteodată țâșneau în depărtare flăcări cât plopii. Vedeam pe Mama, puternică, deasupra, înfruntând elementele, și o nespusă încredere mă cuprinse. [...] În mijlocul primejdiei, s-a ridicat în mine, în acea zi, credința că Mama va învinge totdeauna și-n toate împrejurările elementele vrăjmașe nouă și așezărilor noastre.

(Lucian Blaga,
Hronicul și cântecul vârstelor)

---

stog (s.n.) – grămadă mare de fân, de snopi de grâu, așezată în formă cilindrică și terminată printr-un vârf conic.

TEXTUL 6

Păstra bunica niște riduri
Într-o cutie de chibrituri
Și numai ce și le punea
De câte ori se enerva.

Nepotul – neastâmpărat –
A dat de riduri, le-a furat,
Le-a pus pe frunte, le-a lipit,
Și gata – a îmbătrânit!

(Marin Sorescu,
Bunica și chibriturile)

TEXTUL 7

Mă uit la televizor
e o emisiune despre cum să-ți crești copiii
cât mai corect și mai bine
despre cum să le vorbești ca să înțeleagă
cât mai multe și mai repede
cum să le fii părinte și prieten
în același timp
cum să fii sever
dar sub nicio formă violent
cum să nu le spui niciodată nu face asta
ci să-i iei pe ocolite
ca să aibă eficiență
cum să nu te enervezi și să-ți
păstrezi calmul în orice situație
cum să fii un exemplu continuu pentru ei
cum să te pui în locul lor
atunci când nu mai știi ce să faci
mă pun în locul copiilor mei
iau telecomanda
și mut pe Disney Channel.

(Robert Șerban,
Când nu mai știi ce să faci)

TEXTUL 8

În cameră e întuneric. Doar prin ușa întredeschisă care dă spre bucătărie se strecoară o dungă subțire de lumină. [...] Din bucătărie se aude, în răstimpuri, țăcănitul grăbit al mașinii de cusut. Mama nu doarme, își zice Radu. De altfel, ciudat, eu n-am văzut-o niciodată dormind. Alături de el, în pătuț, e Ligia. Cu siguranță că își ține degetul în gură. Uite, așa e Ligia, deși are aproape zece ani, nu poate dormi fără acest deget. Și dacă ziua îi spui asta, sare la tine ca o pisică și te face mincinos.

Dar eu de ce nu pot dormi? se întreabă Radu oftând. Patul e moale și cald. Sunt în vacanță. Toată ziua m-am jucat. Am citit într-o carte frumoasă. Și totuși... [...] Unde poate fi tata?

(Ion D. Sîrbu, *De ce plânge mama?*)

TEXTUL 9

Dintre toate ce-s în lume
Cea mai scumpă-i mama
Cel dintâi cuvânt pe lume
Ce-l rostim e mama.

(Tudor Arghezi,
Una este mama)

2 Alege textul care ți-a plăcut cel mai mult și motivează-ți răspunsul, scriind, în caiet, un text de două-trei enunțuri.

3 Selectează două texte și prezintă, în două-trei enunțuri, un element de conținut care se regăsește în ambele texte (un cuvânt-cheie, un personaj, o acțiune, o idee etc.).

4 Asociază unul dintre textele prezentate la începutul lecției cu o pictură, cu o melodie, cu o secvență dintr-un film sau cu o altă operă literară/artistică, indicând o asemănare între acestea.

5 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Răspundeți la următoarele întrebări și apoi prezentați răspunsurile în fața clasei.

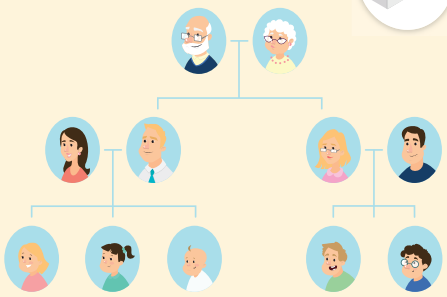
- Care sunt sentimentele specifice între membrii unei familii?
- Ce învățăm în cei „7 ani de-acasă”?
- De ce credeți că fiecare om are nevoie de o familie?
- Cine are cea mai mare responsabilitate în familie? De ce?
- Prin ce se deosebește relația copiilor cu părinții față de relația copiilor cu bunicii?
- Cum ar trebui să ne implicăm în activitățile familiei?
- Când ne dorim familia aproape de noi?
- În ce momente sau situații credeți că se simte influența familiei asupra copiilor?

6 Formulează o definiție a familiei și prezint-o în fața clasei.

PORTOFOLIU

- **DESCOPERĂ-ȚI FAMILIA!** Realizează arborele genealogic al familiei tale.

Amintește-ți că un arbore genealogic este o reprezentare grafică în care sunt prezentate generații de familii și modul în care acestea sunt înrudite de-a lungul anilor.

Pe parcursul clasei a VI-a vei realiza mai multe pagini de portofoliu, pe care le vei strânge în „Portofoliul personal”.

LECȚIA 2 TEXTUL NARATIV LITERAR INSTANȚELE COMUNICĂRII NARATIVE NARAȚIUNEA LA PERSOANA I ȘI A III-A

DIN EXPERIENȚA MEA

1 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Stabiliți relația corectă dintre elementele celor trei coloane, completând în caiet tabelul de mai jos.

A: Autor
a) Ion Creangă
b) Mihail Sadoveanu
c) Ion D. Sîrbu
d) I.L. Caragiale
e) Ionel Teodoreanu

B: Titlu
I. *De ce plânge mama?*
II. *La Medeleni*
III. *Dumbrava minunată*
IV. *Amintiri din copilărie*
V. *Povestea lui Harap-Alb*
VI. *Vizită...*

C: Personaj
1. Lizuca
2. Ionel
3. Harap-Alb
4. Radu
5. Dănuț, Olguța, Monica
6. Nică

Autor	Titlu	Personaj
...	...	...

2 Realizează două corelații, după modelul exercițiului **1**, pe baza lecturilor tale.

ÎN LUMEA TEXTULUI

• Citește textul următor cu voce tare!

Un gard de fier despărțea livada noastră de grădina conacului moșiei, care se mărginea cu noi printr-o frumoasă pajiște presărată de flori în mii de culori. [...]

O pădure plină de umbră se găsea la stânga acestei pajiști; ea se întindea departe în vale. Din această pădure, ieșeau, zi și noapte, nenumărate glasuri a căror armonie mă fermeca – și cred că gustul pentru muzică a fost dezvoltat în mine prin acei muzicanți nevăzuți, al căror concert mi-a încântat copilăria. [...]

Nu făcusem încă încercarea priceperii mele în ale muzicii când, într-o zi, încântat de concertul de dimineață pe care îl dădeau păsările din pădure [...] îmi veni pofta să cânt și eu. Vai, cu ce umilire a fost plătită această străduanie plină de nobil entuziasm! Mama mea, fiind foarte tăcută, nu mi-a spus niciodată cu câtă putere a înzestrat natura plămânii unui măgar. A ieșit din piept-tul meu un zbieret, care m-a speriat chiar și pe mine și care mi-a supărat urechile în chipul cel mai dureros. [...]

Cu toate că mama păstra asupra unor lucruri o mare taină – totuși, după puținele spuse din când în când, **am înțeles** că eram în slujba unui bogat proprietar care își petrecea iernile în străinătate, iar timpul frumos al verii la moșie. Anul acesta, **nu știu** prin ce întâmplare, **stăpânii** noștri nu veniseră încă la țară. [...]

Nădăjduiam că venirea lor va aduce oarecare schimbări și varietate în traiul zilelor mele – dar mai ales, nu mă îndoiam – că mă voi înfrupta din bunătățile ce le va primi mama mea. **Nu știam**, oare, că mama și-ar fi scos din gură acele dulciuri, ca să mi le dea mie?

Eram atât de dornic de a cunoaște timpul când se vor întoarce stăpânii, încât mama, plictisită, într-o zi îmi spuse să mă duc la bătrânul Toma – ce se afla nu departe de noi – și să-l

întreb pe el, deoarece va fi mai în măsură decât ea să-mi poată da un răspuns.

Să-l întreb, ar fi ușor; dar cum să mă fac înțeles de el? Toma și cu mine ajunseserăm buni prieteni din ziua când l-am auzit râzând pe socoteala glasului meu. Noi am făcut cunoștință lângă acest gard de fier, care închidea grădina încredințată îngrijirilor lui și care mă împiedica să pătrund înăuntru; de-acolo **priveam** iarba peluzelor, pe care o socoteam mai gustoasă decât iarba din lunca noastră și pe care aș fi avut marea dorință să mă rostogolesc. Aceste lucruri bune care mă ispiteau, mă atrăgeau neîncetat către gardul de fier, care se afla între ele și mine. [...]

Întâia dată când am văzut pe Toma îndreptându-se spre gard, am avut mare teamă și am fugit cât m-au ținut picioarele, dar el m-a strigat așa de duios:

— Vino, vino, Țopârdea, vino la mine!...

Eu **m-am liniștit** și, cu toate că nu știam că **Țopârdea era un nume care se dă micilor măgari**, am ghicit numaidecât că era vorba despre mine.

Căpătând curaj, m-am întors în partea unde se afla bătrânul grădinar și l-am privit drept în față. Chipul îi era blând. [...] Chemarea lui a fost încurajatoare pentru mine și am mai făcut câțiva pași înainte, dar când m-am găsit aproape de el, din nou mi-a pierit curajul și m-am dat înapoi din două sărituri.

— Haide, micule Țopârdea, vino! spuse el din nou cu vocea blândă și groasă. Toma nu vrea să-ți facă niciun rău. Vino aici, prost mic; vino să te scarpin pe cap; vei vedea ce plăcut este!

Puteam să mă îndoiesc? Am făcut câțiva pași spre noul meu prieten.

— Vino, vino, îmi șopti din nou...

Și eu **înaintam**.

Bătrânul grădinar mă îndemnă din nou și asta îmi dădu curaj; în curând m-am aflat destul de aproape de el, că am atins mâna pe care mi-o întindea printre zăbrele, dorind să văd ce mi se va întâmpla.

Nu! Mâna aceea nu voia să-mi facă niciun rău: ea a stat nemișcată și încrezătoare, în timp ce eu o atingeam în voie; pe urmă, ea se așeză binișor pe capul meu și am simțit în tot corpul senzația cea mai dulce pe care am încercat-o vreodată. [...]

— Îți place, micule Țopârdea? Te domestici? Am știut prea bine că în scurt timp vom ajunge buni prieteni.

Bătrânul Toma avea dreptate. Din acea zi, nu încetam **să pândesc** pe bunul Toma și, cum îl vedeam, dam fuga la gardul de fier, **săream pe patru picioare și zbieram** cât puteam mai tare, ca să-mi arăt bucuria.

(D. Ionescu Morel,
Țuș-Țuș, romanul unui măgăruș)

EXPLOREZ

- Rezolvă, în caiet, cerințele următoare.

1 Despre ce este vorba în text?

2 Care sunt personajele textului?

3 Unde și când se petrece acțiunea?

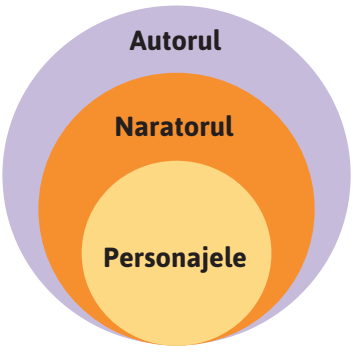
4 Pornind de la secvențele scrise cu portocaliu în text, identifică povestitorul întâmplărilor.

5 Citește informațiile de mai jos și descoperă diferențele dintre autorul și naratorul textului.

AUTORUL: Dumitru Ionescu Morel a fost prozator, dramaturg și traducător român.
Opera: *Stavila, Mătușica, Mai sunt oameni buni, Aventurile lui Goangă și Tărlică, Farfuria misterioasă* etc.
Țuș-Țuș, romanul unui măgăruș a apărut în anul 1943.

NARATORUL: Măgărușul povestește cum s-a împrietenit cu domnul Toma.

6 Completează, în caiet, schema de mai jos cu instanțele comunicării narative din textul *Țuș-Țuș, romanul unui măgăruș*.

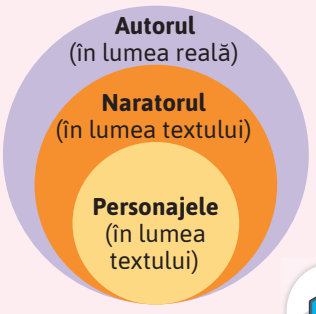
7 Pornind de la secvențele scrise cu verde în text, identifică la ce persoană a verbului sunt narate întâmplările.

ELEMENTE-CHEIE

Textul narativ relatează, prin vocea unui narator, o acțiune unitară care cuprinde o succesiune de evenimente.

Trăsăturile textului narativ:

- evenimentele sunt prezentate cronologic, desfășurându-se într-un interval de timp;
- acțiunea este situată într-un cadru spațio-temporal;
- la acțiune participă personaje;
- vocea autorului este preluată de un narator subiectiv sau obiectiv;
- relatarea se realizează prin narațiune la persoana I sau la persoana a III-a.

APROFUNDEZ

1 Citește următorul text reformulat după fragmentul extras din *Țuș-Țuș, romanul unui măgăruș* și menționează la ce persoană a verbului sunt narate întâmplările.

„Era atât de dornic de a cunoaște timpul când se vor întoarce stăpânii, încât mama, plictisită, îi spuse într-o zi nu fără întristare, să se ducă la bătrânul Toma – ce se afla nu departe de ei – și să-l întrebe pe acesta, deoarece va fi mai în măsură decât ea să-i dea un răspuns."

2 Explică în ce constă diferența dintre narațiunea la persoana I și cea la persoana a III-a.

INSTANȚELE COMUNICĂRII NARATIVE

AUTORUL
o persoană din realitate, cu biografie, care a construit o lume imaginară în text

NARATORUL
o voce ficțională care relatează ceea ce se întâmplă în universul imaginar din text

PERSONAJELE
ființe imaginare care există strict în lumea textului și participă la acțiune

Într-o **narațiune la persoana I**, naratorul este și personaj, participând la acțiune. El are o imagine subiectivă asupra lumii și a destinelor personajelor.

Într-o **narațiune la persoana a III-a**, naratorul nu participă la acțiune. El are o imagine de ansamblu obiectivă asupra lumii și a destinelor personajelor.

REFLECTEZ

• Redactează un text în care să povestești peripețiile măgărușului Țopârdea, din perspectiva grădinarului Toma. Menționează apoi autorul, naratorul și personajele textului creat de tine.

LECȚIA 3 TEXTUL NARATIV LITERAR ÎN PROZĂ

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Discutați cu colegii despre experiențele și evenimentele importante pe care le trăiește un copil în timpul copilăriei și realizați apoi o listă cu acestea. Comparați-vă răspunsurile cu ale celorlalte grupe!

ÎN LUMEA TEXTULUI

• Citește cu voce tare textul următor și observă imaginea familiei.

Ion Agârbiceanu (1882-1963) a fost scriitor, preot, parlamentar și academician.

Opere: *Din copilărie, Chipuri și povestiri, Din munți și din câmpii, File din cartea naturii*

Lumea din jurul său și literatura: „Ceea ce mi-a pătruns adânc în suflet din acești ani ai primei copilării, din păscutul oilor la marginea pădurii sau în pădure, a fost mireasma câmpului, a codrului, colorile cerului, ale luncii cu florile, bătaia și cântecele vântului în văzduh sau în pădure, cântecul apelor, al părăielor în topitul zăpezilor." (Ion Agârbiceanu, *Mărturisiri*)

La pădure

de Ion Agârbiceanu

N-a mai putut răzbi cu el: de două zile se ținea după tatăl său prin curte, prin grădină, la tăietorul de lemne, pe la șira de paie din grădina șurii.

— Mă iei cu dumneata, tată? Zău, ia-mă și pe mine!

Auzise vorbindu-se în casă că omul va trebui să meargă la pădure, să aducă un car de vârfuri, din cele rămase din iarnă în delnița* ieșită lui la sorți. Fănică văzuse că în curte nu mai erau decât brațe de crengi uscate în locul unde fusese o grămadă mare și pricepu că tatăl său va trebui să aducă altele.

Tatăl său nu-i prea răspundea, se făcea că nu-l aude și nu-l vede. Dar Fănică se ținea scai de el și nu ostenea să se roage.

Nu mai ieșise din sat până acum. Nici în car n-a fost, decât din curte până în drum. Și, Doamne, ce bine era în car! Să nu te mai cobori! Dar când ajungea carul lor în calea ce ducea la câmp, tatăl său, fără să mai oprească boii, îl lua pe sus și-l punea în drum. De multe ori Fănică se zvârcolea și răcnea în brațele rumânului*, până atingea pământul cu picioarele.

— Aha! De ăștia îmi ești? Bine că știu! Altă dată nu te mai aduc nici până aici!

Când îl auzea pe tatăl său vorbind așa și părând mânios, Fănică tăcea îndată și numai lacrimile de pe obraz arătau că a plâns.

Anii cât a fost mic, atâta era drumul său în car. Dar acum nu mai era mic și tatăl său l-ar putea duce cu carul până la pădure, unde-o fi pădurea aia, dar de bună seamă era drum lung până acolo, că din sat nu se vedea nicio pădure. Și să meargă în car atâta vreme! I se lumina fața la gândul ăsta. Apoi, îndată ce-i venea în minte că poate tatăl său nu-l va lua cu el, buzele i se încrețeau spre plâns și, uneori, se miorlăia.

— Mă duci și pe mine, tată?

— De! Voi duce un plângoce ca tine!

Atunci îndată i se descrețeau buzele.

— Da' nu plâng. Mă iei cu dumneata?

În ziua când începu să gătească pentru pădure carul și Fănică era tot în picioarele lui și tot cu lacrimi în ochii măriți de așteptare, tatăl său zise:

— Vom vedea ce va zice și mamă-ta.

— Mama mă lasă, se înviora copilul.

— Te lasă că vrea să mai scape de tine. Dar bunică-ta ce zice?

— Mă lasă și ea. Numai zice să am grijă să nu cad din car când vom veni cu lemnele.

delniță (s.f.) – fâșie îngustă și lungă de teren situată într-o luncă sau pe un delușor.

rumân (s.m.) – (popular) țăran, bărbat, soț.

— Apăi vezi! Este o primejdie!

— Nu mă voi sui în vârful carului pe lemne, ci voi veni pe jos cu dumneata!

— Măi, măi! Ți s-a și urât cu carul?

— Nu mi s-a urât, dar dacă zice bunica să nu cad.

— Numai copiii mici cad și dacă ți-e frică nu te mai duc nicăieri.

Fănică puse buza și începu să trâmbițeze în toată legea. La vorbele de mai înainte ale tatălui său și din glasul lui domol, înțelesese că nu se mai împotrivește și-i păruse că a prins pe Dumnezeu de picior. Și acum, deodată, i-a turnat o cofă* de apă rece în cap.

Ieși și mamă-sa și bunica din casă să vadă pentru ce plânge așa de tare.

— Ce-i cu el? Ce are? întrebă mamă-sa. Nu mai plânge, măi Fănică!

— Ce să aibă? E prea mic și fricos să-l duc în pădure. Se teme să vină îndărăt în carul încărcat cu lemne, zice că va veni pe jos. Dar cum să vină pe jos atâta drum un copil ca el? Ar trebui să-l aduc în brațe.

— Mai taci și tu și ia copilul cu tine, zise bunica. Încă n-a ieșit din sat și-i trecut de cinci anișori.

— Dacă zici dumneata, îl duc. Dar dacă va vedea un lup în pădure?

— Nu va mai vedea niciun lup, și mai ține-ți și tu gura odată. Îl fierbi pe bietul copil în toate apele, zise mama.

— Dacă l-ai făcut fricos, eu ce să-i fac? Acu, de-o probă, îl iau la pădure, să nu vi se pară că-l necăjesc anume.

Fănică tăcuse de mult din plâns. Își șterse și lacrimile cu mâneca largă a cămășuței. Ascultase cu încordare toate vorbele și acum era încredințat că-l duce la pădure.

Începu să zburde prin curte, să se învârtă în jurul carului, să alerge în poiată* să vadă boii, să fugă în casă și să iasă iar.

Nicolae Grigorescu, *Car cu boi*

Cum i-ar fi plăcut acum lui să fie fecior mare, să dezlege boii de la iesle, să-i prindă el la jug, să fie mai repede gata de drum! Ori el să înjuge numai pe Bodor, iar pe Joian să-l lase pe mâna tatălui său, că era cam împungaciu!...

Erau acum toate gata la car, funia cea lungă și groasă era strânsă și pusă cu belciugul* în capătul loitrei*, securea era la locul ei în inelul de fier, boii erau înjugați, numai traista cu merinde mai trebuia.

Când veni bunica cu ea, omul o luă în mână, o cântări, se uită la ea și zise:

— Mi se pare că ați uitat că suntem două guri.

— Am pus mâncare destulă, n-avea grijă.

— Până la pădure va flămânzi copilul. Apoi în pădure și la întoarcere? Va trebui să fie tot cu traista după el!

— Nu mi-e foame, tată!

— Numai asta ar mai trebui, să-ți fie foame până ce nici n-am ieșit din curte. Sui în car!

Fănică se cuibări repede într-un ungher, înainte, pe scândura tare.

Ieșiră în drum și nu peste mult ajunseră deasupra satului. Calea era încă plină de bruși* și carul hurduca* tare. Până la un loc drumul urca mereu și Fănică vedea acum mai întâi satul întreg. Îl luă cu amețeală; atâtea case! Câte vor fi? Și toate sunt în satul lor. Mare sat! Și uite ce multe grădini, toate pline de pomi! La spatele caselor și al șurilor era o mare de verdeață. Poate așa va fi și pădurea.

Și boii înaintau încet, rumegând, și tatăl său îi mai îndemna cu câte o vorbă.

— Cea, Bodor! Hăis, Joian!

Of! Doamne! Ce n-ar da el să șadă pe ceaglău*, cu biciul pe spate, în locul tatălui său, și să mâne boii! El ar pocni din când în când și din bici.

Ajunseră deasupra urcușului și acum se deschidea, jur-împrejur, zarea până departe.

Uneori carul hurduca așa de tare prin bruși, încât Fănică se prindea cu mâna de loitre; începură

cofă (s.f.) – vas de formă (relativ) cilindrică, confecționat din lemn de brad, cu o toartă, în care se ține la țară apa de băut.

poiată (s.f.) – grajd pentru vite; șopron.

belciug (s.n.) – verigă de metal care servește la fixarea unui lacăt, a unui lanț.

loitră (s.f.) – fiecare dintre cele două părți laterale ale căruței, constând dintr-un fel de scară.

bruș (s.n.) – bulgăre de pământ.

a (se) hurduca (vb.) – a se mișca încoace și încolo cu putere; a (se) clătina, a (se) zdruncina.

ceaglău (s.n.) – prăjină adăugată la inima căruței spre a înhăma încă un cal.

să-l doară toate mădularele și să-i amorțească piciorul care era sub el. Se mai răsucea luându-și altă poziție, dar de la o vreme, oricum se așeza în car, îl dureau toate cele. Și pădurea încă nu se vedea nicăieri.

— Parcă ai înțepenit, măi Fănică!

— Ba nu, dar mi-a amorțit oleacă un picior.

— Mai întinde-ți-l și tu!

— Mai este mult?

— Ce să fie?

— Până la pădure?

— Ce? Te-ai săturat de car?

— Nu, dar nu văd pădurea.

— Vei vedea-o în curând. Acuși începem să coborâm, în groapă se întinde pădurea. Dar nu ți-e foame?

— Nu!

— Spune dacă ți-e foame, că hurducatul ăsta flămânzește pe om.

Copilul simțea parcă deșertul din el. Era lihod* pe dinăuntru. Dar îi era rușine să spună că-i e foame.

Treceau printre holdele* de toamnă, mărișoare pentru luna mai, și mireasma verdeții umplea văzduhul și amețea puțin pe copil, ca o băutură.

Când se ostenea de privit în depărtări, se uita prin leasa* carului cum fuge pământul dedesubt. Era și asta o mare minune ca și nemărginirea în care parcă plutea cu boii, cu car cu tot.

Ehei! Dar acum chiar îl dor toate mădularele! De când tot vin, tot vin și nu mai ajung la pădure.

Începură a coborî și numaidecât în vale, înaintea lor, se văzu pădurea tălăzuindu-se* până-ntr-alte zări.

— Dac' ai înțepenit, poți veni și pe jos la vale, e ușor, nu te ostenești, zise omul când opri boii să mai răsufle.

Dar Fănică rămase în car. De-acolo vedea mai bine pădurea.

Asta era pădurea?

Nu! Nu era asta! Fănică nu văzu decât tot orizontul îndepărtat. O întunecime neclintită.

Copilul nu simți pădurea decât când intrară cu carul în ea pe-o cale îngustă, mai mult pajiște, decât cale, peste care se bolteau coroanele puternice ale stejarilor și fagilor.

Îl săgetă deodată ceva prin inimă și pofti să se coboare din car. Simți că a intrat într-o altă împărăție, în care era și străin, și tare acasă. Parcă-l îmbrățișă o ființă de neguri, ceva cald și bun și ocrotitor și nu-i mai trebui car.

— Acum oprim puțin, Fănică, și îmbucăm ceva, că mi s-a făcut și mie foame. După ce-om mânca, te poți coborî dacă vrei.

— Vreau!

Ivan Șișkin, *Pădure în depărtare*

Dar ce bucate mai erau cele din traistă? Era numai pită cu slănină și mămăligă rece cu brânză și cu ceapă, dar parcă erau dintr-altă lume. Așa gustoase n-a mai mâncat el! Și așa flămând încă n-a mai fost!

— Aici este și un izvor. Nu ți-e sete, mă Fănică?

— Ba mi-e tare sete!

Băură și porniră cu carul mai departe. În curând ajunseră la delnița lor, în tăietură, și omul dejugă boii și-i lăsă la păscut.

În tăietură era pășune mare și grasă și boii nu se prea mișcau dintr-un loc. Omul începu să încarce carul, iar Fănică intră în tufărișul tăieturii, până la piept. Nu înotă multă vreme în desimea aceea mirositoare de lujeri* tineri, de iarbă, de flori sălbatice cu mireasmă tare, nu cuteză să se depărteze prea tare de boi.

Ei erau lumea lui de-acasă, iar aici era altă lume: îmbătătoare, amețitoare, străină și sălbatică.

Și totuși, ce mângâiere îi pătrundea întreaga ființă cum se lăsase jos în iarba înaltă, din care nu i se mai vedea decât pălăriuța.

Deosebea aroma unei ierbi pe care o aducea uneori tatăl său acasă și o punea la grindă, iar mamă-sa în lada cu haine. Așadar, aici creștea paranginea*, își zise el. Și o altă mireasmă aţâţătoare venea până la el uneori. Vezi bine, o cunoaște el și

lihod (adj.) – lihnit, flămând.

holdă (s.f.) – câmp semănat cu același fel de plante (în special cereale).

leasă (s.f.) – împletitură de nuiele în formă de grătar, de gard, de coș, folosită în numeroase scopuri practice.

a tălăzui (vb.) – a se ridica în talazuri, a face valuri mari, tumultuoase; (figurat) a undui.

lujer (s.m.) – tulpină sau porțiune de tulpină subțire; ramură tânără.

paranginea (s.f.) – plantă cu frunze lungi, cu floarea în formă de spic des, plăcut mirositoare.

pe asta. E a dumbravnicului, pe care îl aduceau copiii mari, care pășteau vitele pe lângă pădure.

Să meargă și el să caute? Dar dacă va rătăci și se va pierde prin tufele astea? De la o vreme nu se mai putu împotrivi; va căuta doar numai până unde se văd boii!

Când să se ridice din iarba parfumată văzu plutind în cer, deasupra tăieturii, o pasăre mare. Zbura în cercuri, cu aripile întinse, fără să fâlfâie vreodată, și se învârtea în același loc. Nu era nici uliul cel mare, hârâul, care se învârtea uneori și deasupra curții lor – era cu mult mai mare. Și din când în când pătrundea de-acolo, din înălțimi, un strigăt ascuțit. Un fel de cheunat.

Oare pasărea trimitea țipătul acela? Dar altul cine?

Privi multă vreme rotirea de sus, ce desemna un cerc negru pe cer, apoi, durându-l grumazii, își plecă capul. Printre lujerii tineri și fragezi din fața lui se făcea ca o cărare prin care putea vedea mai departe. Își uită de iarba mirositoare pe care voia să o culeagă și privirile îi fură atrase de-o pată sură, drept pe cărare înainte, care se tot mișca.

Ce putea fi?

Se uită peste umăr și văzu boii aproape, păscând liniștiți iarba grasă.

— Ce să fie? se miră el.

De mișcat se mișca, de bună seamă, parcă era cu cap și păștea la iarbă. Va fi vreo oaie, vreun miel? Dar de unde să fi venit în tăietură așa departe?

Deodată Fănică scoase un țipăt: pasărea din văzduh, lăsându-se în cap, căzu ca fulgerul drept asupra vietății care se mișca în cărăruia aceea. Dar în aceeași clipă se învăluiră tufișurile din apropiere și copilul nu mai văzu în cărare nimic. Și îndată pasărea își luă zborul, fâlfâind din aripile grozav de mari. Așa aripi lungi Fănică n-a mai văzut.

— Bine că a scăpat! auzi din spate, din dreptul boilor, pe tatăl său.

Copilul îl privi, neînțelegând nimic.

— N-ai văzut?

— Am văzut!

— Și nu știi ce s-a întâmplat?

Fănică clătină din cap că nu.

— A fost un fel de vultur, un uliu mare de tot, care a vrut să prindă un pui de iepure. Dar se vede că iepurașul a fost un șoldan* și s-a ascuns în tufă. Acolo tâlharul n-are ce-i face, se încurcă cu aripile și nu mai poate zbura. Bine că a scăpat săracul!

șoldan (s.m.) – pui de iepure, până la un an.
scârbit (adj.) – întristat, supărat, mâhnit.
ojină (s.f.) – moment al zilei situat la jumătatea timpului dintre amiază și asfințit; gustare care se ia în acest moment al zilei.

Fănică nu înțelese în grabă ce-i spunea tatăl său. Era încă înfricoșat de săgetarea păsării negre prin văzduh.

— Bine că a scăpat iepurele, zise el într-un târziu, scârbit* parcă de toată întâmplarea.

— Uneori scapă, alteori nu; asta merge după isteține și iuțime.

Copilul simți o amărăciune în suflet, care îi risipi pe-o vreme bucuria ce-l copleșise aici, în tăietură.

Să vrea să omoare un iepuraș? Ce pasăre blestemată!

— Am isprăvit de încărcat, Fănică. Haida să mâncăm, că-i ojina*, și să plecăm, să nu ne apuce noaptea pe drum.

Către casă nu-i mai fu frică copilului în carul încărcat cu lemne. Era și tatăl său în car, lângă el.

Fănică tăcea mereu. Omul începu să fredoneze o doină. Copilul asculta, dar nu-l auzea. Gândul lui se înfunda mereu în lucruri neînțelese parcă, în aerul acela străin din pădure, într-o lume nouă.

REACȚII SUBIECTIVE

• **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Răspunde la întrebările din imaginea de mai jos și apoi confruntă-ți răspunsurile cu cele ale colegului de bancă.

HARTA TEXTULUI

I. Rezolvă următoarele cerințe pentru ca la final să poți completa harta textului.

1 Menționează, într-un enunț, despre ce este vorba în textul citit.

2 Răspunde, în caiet, la întrebările de mai jos.

a) Ce dorește Fănică?
b) De ce merge tatăl la pădure?

c) Ce face Fănică pentru a-și convinge tatăl să-l ia la pădure?
d) Care este atitudinea bunicii și a mamei referitoare la plecarea cu carul?
e) Cum reacționează copilul când tatăl decide să-l ia cu el?
f) Ce îl impresionează pe copil odată ce iese din sat?
g) De ce se teme copilul când ajunge în pădure?
h) Care este explicația tatălui pentru întâmplarea cu iepurele?
i) Ce simte copilul pe drumul de întoarcere spre casă?

3 Completează, în caiet, afirmațiile de mai jos.

a) Fănică își dă seama că tatăl urmează să plece la pădure, pentru că ... .
b) Tatăl îl ia pe copil cu el la pădure, deși îi reproșează bunicii că ... .
c) În pădure, Fănică uită de car deoarece ... .
d) În pădure, copilul crede că va fi în siguranță și nu se va pierde, doar dacă ... .
e) Fănică scoate un țipăt deoarece ... .
f) Pe drumul spre casă, copilul simte câteva clipe de amărăciune, deși fusese copleșit de ... .

Acțiunea

4 Reconstituie ordinea cronologică a acțiunilor din text. Notează enunțurile de mai jos în ordinea corectă.

a) Fănică încearcă să-l convingă pe tatăl său să-l ia la pădure.
b) Fănică și tatăl său mănâncă pâine, slănină, mămăligă cu brânză și cu ceapă.
c) Tatăl termină de umplut carul cu lemne.
d) Pasărea coboară ca fulgerul spre iepure.
e) Fănică îl urmează peste tot pe tatăl său pentru a-l îndupleca să-l ia cu carul.
f) Bunica îi cere tatălui să-l ducă pe Fănică în pădure.
g) În pădure, Fănică uită de car.
h) Spre seară, cei doi se întorc acasă.

Cadrul acțiunii: timpul și spațiul

5 Răspunde, în scris, la întrebările de mai jos.

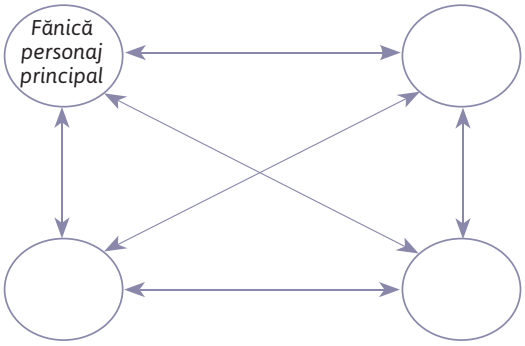
a) În ce lună se petrece acțiunea? Care este detaliul care te-a ajutat să răspunzi?
b) Cât durează acțiunea? Cum ți-ai dat seama?
c) În ce locuri se petrece acțiunea?
d) Prin ce se diferențiază lumea casei copilului de lumea pădurii?

Personajele

6 Copiază, în caiet, următorul organizator grafic și notează:

a) în cercuri: numele personajelor și felul lor (principale/secundare);
b) pe axe:
- relația dintre membrii familiei;
- atitudinea membrilor familiei față de dorința lui Fănică de a merge la pădure.

Narațiunea

7 Alege răspunsul corect.

A. În text, narațiunea se realizează:
a) la persoana I.
b) la persoana a III-a.

B. Naratorul este:
a) Ion Agârbiceanu, pentru că el a scris textul.
b) Fănică, pentru că el relatează evenimentele la persoana I.
c) o voce a autorului, care relatează evenimentele la persoana a III-a.

Tipul textului

8 Selectează, din lista următoare, trăsăturile textului narativ literar regăsite în *La pădure* de Ion Agârbiceanu și notează-le în caiet.

Textul *La pădure* de Ion Agârbiceanu este narativ literar, deoarece:

a) Evenimentele sunt prezentate cronologic.
b) Domină substantivele și adjectivele.
c) Acțiunea se desfășoară într-un interval de timp.
d) Acțiunea este situată într-un cadru spațio-temporal.
e) Textul creează o lume imaginară care reflectă realitatea.
f) La acțiune participă personaje.
g) Vocea autorului este preluată de un narator.
h) Relatarea se realizează prin narațiune la persoana I.
i) Relatarea se realizează prin narațiune la persoana a III-a.

II. Copiază, în caiet, tabelul de mai jos, apoi completează-l cu informațiile referitoare la textul narativ *La pădure* de Ion Agârbiceanu.

HARTA TEXTULUI

Autorul: ...				
Titlul: ...				
Textul vorbește despre: ...				
Cadrul acțiunii (spațiul și timpul)				
Unde se desfășoară acțiunea?		Când are loc acțiunea?		
...		...		
Personajele				
Principale: ...		Secundare: ...		
Acțiunea				
Întâmplare	Întâmplare	Întâmplare	Întâmplare	Întâmplare
...	...	...	...	...
Finalul acțiunii: ...				
Tiparul textual: ...				
Tipul de narator: ...				

FĂNICĂ ȘI LUMEA DIN JURUL SĂU

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Descoperiți lumea în care trăiește copilul Fănică. Identificați împreună personajele, obiectele, locurile care alcătuiesc această lume. Realizați apoi o hartă a acestei lumi, folosind informațiile oferite de text.

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați despre dorința lui Fănică de a merge cu carul la pădure și completați, în caiet, graficul de mai jos.

Care este dorința lui Fănică?	*să meargă cu carul în pădure*
Ce face băiatul ca să-și îndeplinească dorința?	...
Ce dificultăți întâmpină în realizarea dorinței?	...
Cum îl susțin membrii familiei în realizarea dorinței?	...
Ce experiențe trăiește copilul pe drumul spre pădure și în pădure?	...
Ce beneficii îi aduce copilului împlinirea dorinței? Ce descoperă copilul după ce i se împlinește dorința?	...

3 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Descrieți comportamentul lui Fănică și completați ultimul rând din tabel cu trăsăturile personajului.

Acasă	Pe drum spre pădure	În pădure	Pe drum spre casă
• se ține după tatăl său prin curte; • plânge când bănuiește că tatăl său nu-l va lua cu el; • tace când tatăl său îi răspunde furios; • este convins că tatăl său îl va duce în pădure.	• este uimit când vede imaginea întregului sat; • amorțește stând nemișcat în car; • nu recunoaște că îi este foame; • se simte amețit de mireasma verdeții; • obosește tot privind în depărtare.	• simte că a intrat într-o lume în care este și străin, și acasă; • nu mai vrea să stea în car; • descoperă mirosul cunoscut al unor plante; • asistă la atacul unei păsări asupra unui iepuraș.	• se gândește la lucrurile neînțelese pe care le-a trăit în pădure și simte că a cunoscut o lume nouă; • nu îi mai este frică.
Acasă, Fănică este	Pe drumul spre pădure, băiatul este	În pădure, copilul este	Pe drumul spre casă, Fănică este ... .

4 Alege răspunsurile pe care le consideri corecte și precizează în ce fel alegerea de la punctul **a)** ți-a influențat răspunsul de la punctul **b)**.

A. **a)** Fănică vrea să meargă la pădure, deoarece:
- este curios.
- îi place să meargă cu carul.
- a crescut și vrea să cunoască lumea din jur.

b) Fănică e ghidat în acțiunile sale de:
- curiozitate.
- plăcerea mersului cu carul.
- dorința de a cunoaște lumea din jur.

B. **a)** Tatăl lui Fănică ezită să-l ia cu el în pădure, deoarece:
- crede că băiatul va obosi pe drum.
- consideră că Fănică nu este suficient de mare pentru un astfel de drum.
- dorește ca băiatul să fie conștient de dificultatea drumului.

b) Tatăl este ghidat în acțiunile sale de:
- prudență, considerând că Fănică nu-i destul de mare pentru a merge la pădure.
- dorința de a-și încuraja copilul, pe care dorește să-l facă să conștientizeze dificultățile drumului.

C. **a)** Bunica îl susține pe Fănică, deoarece:
- băiatul are nevoie să cunoască și lumea din afara curții lor.
- are autoritate asupra tatălui băiatului.

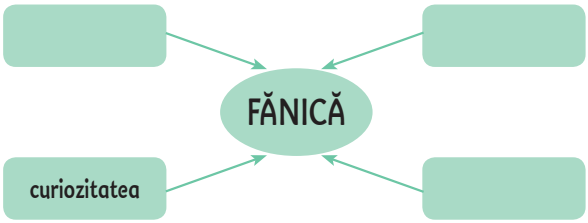
b) Bunica este ghidată în acțiunile sale de:
- convingerea că un băiat de vârsta lui Fănică are nevoie să cunoască și lumea de dincolo de casă.
- autoritatea pe care ea o are asupra tatălui copilului.

D. **a)** Mama îl susține pe Fănică, deoarece:
- nu vrea să-l vadă necăjit.
- dorește ca tatăl să nu-l țină pe copil într-o stare de agitație.
- este de acord cu dorința copilului.

b) Mama se ghidează în acțiunile ei după:
- dorința de a-și vedea copilul bucuros.
- dorința ca între tată și copil să fie o relație pașnică.
- iubirea pentru copil, care o face să vrea ca băiatul să-și împlinească dorința.

5 Completează schema de mai jos cu valorile care-l caracterizează pe Fănică și formulează enunțuri după modelul următor.

Exemplu: *Fănică vrea să meargă cu carul pentru că este curios. Deci curiozitatea este o valoare care îl ghidează pe Fănică.*

STRATEGII DE LECTURĂ

Pentru a înțelege un personaj și pentru a identifica valorile acestuia, răspunde la două serii de întrebări:

1. Ce dorește personajul? → Ce îl face să dorească ceea ce dorește?
2. Ce face personajul? → Ce îl determină să facă ceea ce face?

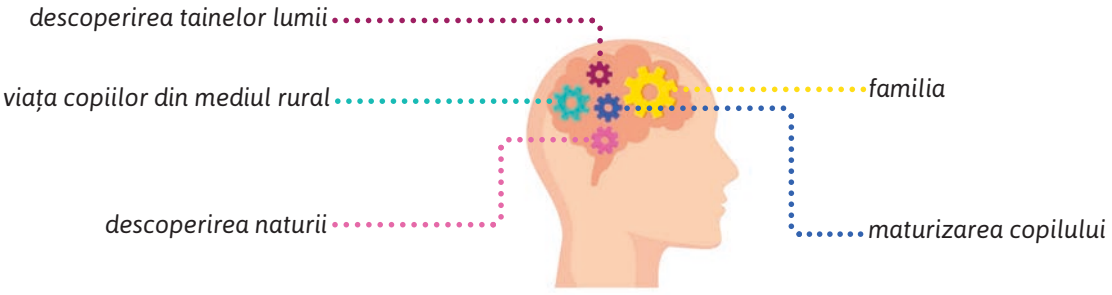
6 LUCRAȚI ÎN GRUPE! În imaginea de mai jos sunt menționate temele textului *La pădure* de Ion Agârbiceanu. Alegeți una dintre acestea și justificați-vă opțiunea, într-un text de două-trei enunțuri pe care îl veți prezenta. În rezolvarea cerinței veți răspunde la una dintre întrebările din caseta **Strategii de lectură**. Rețineți că într-un text literar se pot identifica mai multe teme.

STRATEGII DE LECTURĂ

Pentru a identifica tema unui text, răspunde la întrebările următoare:

a. Care este cel mai important aspect din realitate sau din experiența umană transpus în acest text?

b. Despre ce vorbește în mod semnificativ acest text?

FĂNICĂ ȘI LUMEA DIN JURUL MEU

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați despre modul în care vă vorbește vouă, cititori ai secolului XXI, experiența lui Fănică. Justificați-vă opiniile, menționând asemănări sau deosebiri între lumea voastră și lumea lui Fănică.

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Rezolvați cerința corespunzătoare grupei voastre și prezentați răspunsurile în fața clasei.

Grupa 1. Întreabă autorul! Imaginează-ți că ești autorul textului *La pădure*. Răspunde la următoarele întrebări, motivându-ți alegerile.

- Care este scopul pentru care ai scris textul?
- Cum ai ales locul și timpul? De ce acestea?
- Cum ai ales numele personajului?

Grupa 2. Vorbește despre text! Povestește textul citit unui prieten și explică-i care sunt valorile personajelor, principiile lor de viață și ce te diferențiază pe tine de fiecare.

Grupa 3. Față în față cu personajul! Raportează-te la experiența lui Fănică și răspunde la întrebările următoare.

- Ce probleme a întâmpinat Fănică? Tu cum le-ai fi rezolvat? El de ce nu a acționat cum ai fi făcut tu?
- Ce crezi că e important pentru Fănică? Este esențial și pentru tine acest lucru? Justifică!
- Cum ai fi reacționat tu în momentul în care ai fi văzut un uliu coborând asupra unui iepure? Poți să înțelegi reacția băiatului? Motivează dacă da sau nu!
- Când ar fi trebuit să ceară ajutor Fănică? De ce crezi că nu a făcut-o? Tu ai fi cerut ajutorul?
- Ce poți învăța de la acest personaj?

Grupa 4. Fii tu personaj! Redactează un scurt mesaj pe care l-ar fi putut scrie bunica pentru Fănică, prin care să-l ajute să-și rezolve neînțelegerile cu tatăl său.

REFLECTEZ

- **JURNAL.** Realizează o pagină de jurnal de cititor, răspunzând la întrebările de mai jos.
  - **a)** Ce probleme ai întâmpinat în timpul activităților de lectură a textului? Cum le-ai depășit?
  - **b)** Ce crezi că ar fi necesar să înveți să faci mai bine? Ce ți-ai dori să faci mai bine? La ce ai avea nevoie de mai mult sprijin?
  - **c)** Cum vei citi de acum un text narativ? La ce vei fi atent(ă)?
  - **d)** Când ai lucrat în grup, ai procedat la fel ca și colegii tăi? Ce ai făcut diferit de ceilalți?
  - **e)** Ce ai aflat despre tine în timpul activităților dedicate lecturii acestui text?

LECȚIA 4 TRANSFORMAREA VORBIRII DIRECTE ÎN VORBIRE INDIRECTĂ

DIN EXPERIENȚA MEA

• Privește desenele alăturate și identifică modul în care sunt redate vorbele băiatului în discuția dintre cele două fete.

EXPLOREZ

• **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Pe baza imaginilor, stabiliți valoarea de adevăr pentru afirmațiile de mai jos, alegând **A**, dacă este adevărată, și **F**, dacă este falsă.

a) În cele două scene apar aceleași personaje. **A / F**
b) În prima scenă, vorbele bunicii sunt formulate direct de către ea. **A / F**
c) În prima scenă, bunica vorbește cu mama băiatului. **A / F**
d) În prima scenă, bunica vorbește direct cu băiatul. **A / F**
e) În a doua scenă, vorbele bunicii sunt reproduse exact așa cum au fost rostite de ea. **A / F**
f) În a doua scenă, vorbele bunicii sunt redate de către mama care vorbește cu fiul ei. **A / F**
g) În a doua scenă, bunica i se adresează direct băiatului. **A / F**

ELEMENTE-CHEIE

VORBIREA DIRECTĂ
• reprezintă reproducerea vorbelor unei persoane în felul în care aceasta le-a rostit.
De exemplu: *Bunica a zis: „Fac prăjituri pentru Paul.”*

VORBIREA INDIRECTĂ
• reprezintă relatarea vorbelor unei persoane, care sunt transpuse într-un alt context de comunicare.
De exemplu: *Bunica a zis că face prăjituri pentru Paul.*

În ambele modalități de redare a spuselor cuiva se utilizează verbe de declarație:
a spune, a zice, a întreba, a răspunde, a promite, a mulțumi, a declara, a șopti, a pretinde, a susține, a observa, a preciza etc.

APROFUNDEZ

1 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Transformați în vorbire indirectă secvența de mai jos.

„— Mă duci și pe mine, tată? [...]
— Vom vedea ce va zice și mamă-ta.
— Mama mă lasă, se înviora copilul.
— Te lasă, că vrea să mai scape de tine. Dar bunică-ta ce zice?
— Mă lasă și ea. Numai zice să am grijă să nu cad din car când vom veni cu lemnele.”

(Ion Agârbiceanu, *La pădure*)

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Citiți cele două texte și stabiliți valoarea de adevăr pentru afirmațiile de mai jos, observând diferențele dintre vorbirea directă și vorbirea indirectă. Veți nota **A**, dacă afirmația este adevărată, și **F**, dacă este falsă.

„— Au, au, Sid. Nu mă zgudui – începu să se vaiete Tom.
— Dar ce-i... ce-i cu tine? Ce ai? Mă duc s-o chem pe tușica.
— Nu, lasă... Poate-mi trece... Nu chema pe nimeni.
— Ba o chem... cum să n-o chem? Nu mai geme așa. Tom, mă sperii... De când ți-e rău?
— Nici nu mai știu de câte ceasuri. Aoleu! Nu mă zgudui așa, Sid! Mor!
— Tom, de ce nu m-ai deșteptat mai de mult? Ah, Tom, încetează odată! [...]
— Tușă Polly, vino repede! Moare Tom!
— Moare!?!
— Da, tușică. Hai, nu mai sta, vino iute!
— Ce gogoși îndrugi acolo? Nu te cred."

(Mark Twain, *Aventurile lui Tom Sawyer*)

Tom se vaită și îi cere lui Sid să nu-l zguduie. Sid îl întreabă ce are și-l anunță că se va duce să o cheme pe mătușă. Tom nu e de acord. Sid insistă că trebuie să o anunțe și îl roagă să nu mai geamă, fiindcă asta îl sperie. Îl întreabă de când se simte atât de rău. Tom răspunde că nu mai știe exact și îl roagă să nu-l mai zguduie. Sid este nedumerit de ce nu l-a trezit mai devreme și îi cere să înceteze.

Sid o strigă pe mătușa Polly să vină repede, spunându-i că Tom e pe moarte. Mătușa este contrariată. Sid își confirmă spusele și îi cere să se grăbească. Mătușa îl bănuiește că spune minciuni și afirmă că nu îl crede.

a) În cele două texte apar aceleași personaje. **A / F**
b) În primul text, replicile personajelor sunt marcate prin linii de dialog. **A / F**
c) În cel de-al doilea text, verbele și pronumele sunt folosite la persoana a III-a. **A / F**
d) În cel de-al doilea text se utilizează frecvent adresarea directă. **A / F**
e) În ambele texte sunt utilizate enunțuri exclamative și interogative. **A / F**

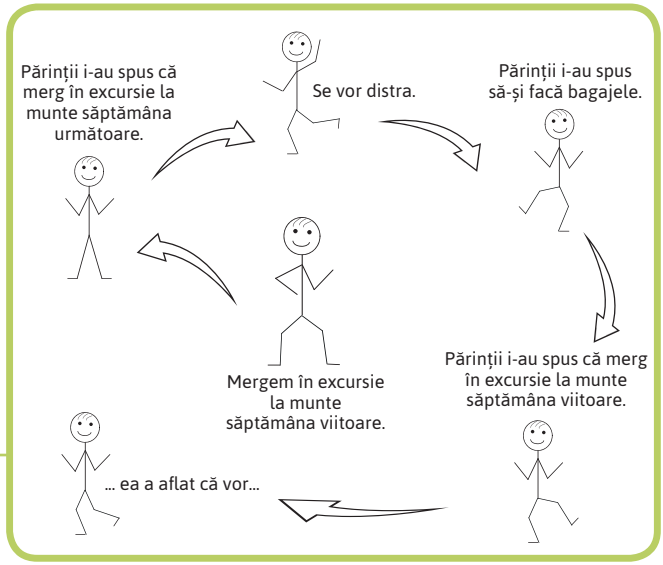
STRATEGII DE REDACTARE

Pentru a relata spusele cuiva, vorbirea directă este transformată în vorbire indirectă prin câteva modificări ale formei de exprimare:

- se elimină liniile de dialog;
- replicile sunt redate prin folosirea verbelor de declarație, care exprimă acțiunea de „a spune" (*a spune, a întreba, a răspunde, a aproba, a exclama* etc.), urmate de cuvinte de legătură (*că, să, dacă, unde, când, cum, care, cine, ce* etc.);
- verbele și pronumele de persoana I și a II-a se trec la persoana a III-a;
- se elimină formulele de adresare directă;
- se elimină exclamațiile;
- modul imperativ este transformat în modul conjunctiv;
- cuvintele care indică timpul și locul se modifică astfel: *aici* → *acolo, acum/în acest moment* → *atunci/în acel moment, ieri* → *cu o zi în urmă, săptămâna aceasta* → *în săptămâna aceea* etc.

3 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Imaginați-vă un dialog, de patru-șase replici, între persoanele din imaginea de mai jos și transformați apoi replicile din vorbire directă în vorbire indirectă. Precizați cum ați modificat fiecare replică.

REFLECTEZ

- Urmărește în schema alăturată modul diferit în care este redată o replică și identifică varianta pe care o consideri corectă, justificându-ți opțiunea.

LECȚIA 5 REZUMATUL

DIN EXPERIENȚA MEA

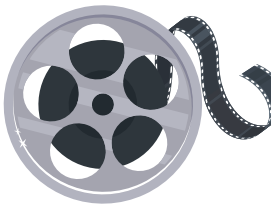

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Alegeți împreună un film pe care l-ați urmărit în familie și apoi:

a) Scrieți în 50 de cuvinte despre ce este vorba în filmul ales.
b) Reformulați, în 30 de cuvinte, textul scris, cuprinzând informațiile pe care le considerați cele mai importante.
c) Reformulați textul în 15 cuvinte, cuprinzând informațiile care trebuie reținute despre acest film.
d) Menționați cum s-a produs reformularea ideilor din text.
- Ce ați eliminat prima dată?
- Ce elemente ați păstrat?
- Ce secvențe ați reformulat?

STRATEGII DE REDACTARE

Rezumatul unui text se realizează prin reformularea succintă, cu propriile cuvinte, a ideilor importante. În realizarea rezumatului se ține cont de următoarele reguli:

- utilizarea verbelor la prezent sau la perfect compus;
- utilizarea verbelor la persoana a III-a;
- înlocuirea enumerațiilor printr-un cuvânt generic;
- înlocuirea termenilor particulari printr-un termen supraordonat;
- transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă;
- transformarea persoanelor pronumelor (persoana I devine persoana a III-a: *eu* → *el*; *noi* → *ei*; *a mea* → *a sa*);
- transformarea unor cuvinte (*acestea* → *acelea*);
- transformarea indicilor temporali și spațiali (*aici* → *acolo*; *mâine* → *a doua zi*);
- eliminarea detaliilor;
- înlocuirea elementelor de stil specifice autorului cu termeni din limba română standard.

EXPLOREZ

• În coloana a doua sunt reformulate pe scurt enunțurile din prima coloană. Identifică modalitățile prin care s-a realizat acest lucru, alegând varianta corectă din coloana a treia.

Secvență de text	Formularea concentrată a mesajului	Cum?
A. Părinții au început să organizeze printr-un plan clar pregătirea pentru excursie.	**1.** Părinții au început să planifice pregătirea excursiei.	**a)** transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă și înlocuirea prezentului cu perfect compus
B. Ei au luat o hotărâre asupra căreia nu vor reveni.	**2.** Ei au luat o hotărâre definitivă.	**b)** transformarea indicilor spațiali
C. Am citit, am subliniat și am notat pe marginea textului din manual, împreună cu bunica.	**3.** A studiat lecția împreună cu bunica.	**c)** transformarea unei propoziții într-un cuvânt
D. Mama l-a întrebat: „Vii cu mine?”	**4.** Mama l-a întrebat dacă merge cu ea.	**d)** înlocuirea unei enumerații cu un termen mai general
E. — Toate acestea sunt discutate în familie!	**5.** El afirmă că toate acelea au fost discutate în familie.	**e)** transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă
F. El nu vine aici.	**6.** El nu a mers acolo.	**e)** eliminarea detaliilor

APROFUNDEZ

1 Citește textul și apoi redactează rezumatul, urmărind pașii propuși pe pagina alăturată.

În toiul arșiței se coceau în foișorul înjghebat de Lixandru. [...] Își luau cărțile de citit și, spate la spate, picioarele bălălău în prăpastia încinsă de sub pom, evadau, fiecare în sferele cele mai disparate: care peste ocean cu pieile roșii, care cu Dickens pe insula Albion, care în lună cu Jules Verne. Ca la jocul cu inelușul, cărțile treceau de la unul la altul, cu semnele și sublinierile celor trei, suprapuse [...] 1

Nel citea de două zile un volum fără scoarțe. Prima zi, neașteptat de tăcut, încruntat, concentrat. Acum însă într-un fel de delir, lacom, exploziv, foarte incomod pentru ceilalți doi, cărora le tăia prea des șirul lecturii.

— E fantastic! Greu de citit, dar face. Orice carte de Dickens e mâță moartă pe lângă ăsta, auzi, Pia? Apă de ploaie! Și nu mă-ntreba, că n-am timp, vorbea tot Nel, ca din galopul calului, cu glasul sugrumat de emoție. Cum i-a venit în cap? E un geniu! Grozav! Groaznic! [...] 2

— Bine, bine, lasă-ne acum. Vedem noi pe urmă, ziceau ceilalți, împungându-l cu coatele să tacă odată din gură. Dar Nel, anesteziat de entuziasm, mai răbufnea:

— Astea tirade! Astea răspunsuri, nu vorbe umflate. Apoi, sufocat, mai tăcea. Noroc că-și întorceau spatele și nu se vedea cum îi țâșnesc lacrimile pe carte. Răsuflă din adânc:

— Gata! Harcea-parcea! Toți au murit. Auziți? V-o dau vouă, urlă Nel, ca unul care se despoaie, pocnindu-i cu cartea în spinare. Eu iau alta. Avem o mulțime de el. Nu mai dormim până la sfârșitul vacanței! 3

El? Cine el? Că n-avea cartea scoarțe. O înhățase Andi, privind-o fără mare tragere de inimă, fiind încă absorbit de complotul nelichidat din cartea lui, unde se aștepta ca șeful tribului dușman să pice în capcană. Iar Pia, cu totul robită, torturată de nefericirile lui Oliver Twist, aruncă o privire mai mult din politețe către ei.

— Nu-l pot ține minte. I-am lăsat scoarțele în bibliotecă să nu vadă mama că lipsește cartea. A zis că nu-i de nasul nostru. [...] 4

Ceilalți doi răsfoiau cartea, impresionați de cele auzite, fără să dea de nicio frază care să explice accesul lui Nel de entuziasm turbat. [...] Îi lăsa foarte rece. Iar numele erau de toate națiile amestecate: Edgard, Albanie, Oswald, Lear, Kent [...] Degeaba răsfoiau, cădeau peste replici anodine sau obscure [...], Nel hărțuindu-i de la spate cu:

— Ce ziceți, ce ziceți?

— Zic că te provoc la trântă sub nuc, strigă Andi, nedumerit și furios.

Ori își bătea Nel joc de ei, ori erau ei proști. Îi mai păcălise odată cu o poezie furată dintr-o carte. În orice caz, era exasperant Nel și merita o bătaie. 5

(Ștefana Velisar-Teodoreanu, *Acasă*)

STRATEGII DE REDACTARE

În redactarea rezumatului:

- se respectă ordinea din text a desfășurării întâmplărilor și logica acestora;
- se evită formularea opiniilor personale ale cititorului față de text.

Există anumite cuvinte (conectori) prin care se poate marca succesiunea logică a acțiunilor într-un rezumat: *la început, după aceea, ulterior, mai târziu, mai apoi, în final.*

a) vei formula ideile principale și ideile secundare pentru fiecare dintre secvențele textului (marcate și numerotate), completând, în caiet, tabelul de mai jos.

Secvența	Ideea principală	Ideile secundare
1.	*Copiii citesc în foișor.*	...

b) vei formula etapele acțiunii și vei completa, în caiet, schema de mai jos.

c) vei realiza rezumatul.

2 Verifică corectitudinea realizării rezumatului pe baza criteriilor de mai jos.

Criterii	DA	NU	NU SUNT SIGUR(Ă)
Rezumatul este mai scurt decât textul-suport.	✓		
Ideile sunt reformulate cu propriile cuvinte.			
Ideile sunt ierarhizate corect, respectându-se ordinea și logica desfășurării întâmplărilor.			
Rezumatul face referire strict la textul-suport, nefiind prezente opiniile cititorului.			
Limbajul specific autorului este reformulat, figurile de stil sunt eliminate.			
Verbele sunt folosite la persoana a III-a, la indicativ prezent sau la perfect compus.			
Sunt utilizate cuvinte/grupuri de cuvinte care asigură legătura dintre idei.			
Textul este corect așezat în pagină, respectă ortografia și regulile de punctuație.			
Rezumatul este coerent și clar.			

** Discută cu profesorul tău situațiile la care ai răspuns „nu" sau „nu sunt sigur(ă)".*

3 Rescrie rezumatul după ce l-ai revizuit pe baza grilei de mai sus.

4 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Imaginați-vă că rezumatul pe care l-ați realizat la exercițiul anterior urmează să fie prezentat:

a) într-o librărie, la lansarea unei noi ediții a cărții;
b) în bibliotecă, la un cerc de lectură cu elevi de diferite vârste;
c) la zilele lecturii din săptămâna *Școala altfel*;
d) la un concurs de lectură organizat pe un blog al cititorilor de clasa a VI-a.

Alegeți două dintre aceste contexte și discutați dacă forma rezumatului va rămâne aceeași sau o veți modifica. Argumentați-vă opțiunea.

REFLECTEZ

- Precizează în care dintre situațiile următoare consideri că este necesar să folosești rezumatul, justificându-ți opțiunea într-un enunț scris:

a) când prezinți subiectul unui film;
b) când le prezinți părinților un eveniment de la școală;
c) când povestești cu prietenii;
d) când vorbești la telefon;
e) când mergi într-o excursie;
f) când prezinți o carte.

LECȚIA 6 DICȚIA

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Ascultați un fragment de text rostit în două moduri diferite. Comparați cele două moduri de a rosti textul și completați, în caiet, organizatorul grafic de mai jos în funcție de reperele următoare:

- claritatea pronunției;
- ritmul vocii (alert, monoton, sacadat, echilibrat);
- respirația (superficială, inegală, egală);
- tonul vocii (în concordanță sau nu cu mesajul).

Textul 1 •

Textul 2 •

STRATEGII DE COMUNICARE ORALĂ

Dicția reprezintă modul de a pronunța corect și clar un text, cuvintele, silabele și sunetele acestuia.

Pentru a avea o dicție corectă:

- ritmul vocii trebuie să fie potrivit, nici prea alert, nici prea lent;
- vorbitorul nu trebuie să alungească pronunția;
- tonul vocii trebuie să fie potrivit cu mesajul transmis;
- respirația trebuie să fie dozată corect pentru a evita inspirația zgomotoasă, rostirea șoptită, respirația superficială, inegală sau subțierea vocii.

EXPLOREZ

• Citește următorul fragment cât de repede poți, având prima dată o atitudine optimistă, apoi una agresivă, apoi una prietenoasă. Notează, în caiet, care sunt caracteristicile pentru fiecare dintre cele trei situații. Ce efect are dicția asupra receptorului?

Romică Remus, rotofei și roșior, a reușit repejor să se remarce de Revelion datorită râsului său remarcabil și rezonant. Pe rogojina refăcută și rețesută, se tot rostogolea precum un rinocer războinic în căutarea prințesei perfecte.

(adaptare după Carmen Ivanov, *Șase șași în șase saci. Manual de dicție*)

Optimist	Agresiv	Prietenos
are un ritm rapid	*pronunția dură a consoanelor*	...

APROFUNDEZ

1 Citește cuvintele următoare, ținând cont că litera „x” se pronunță [ks] sau [gz].

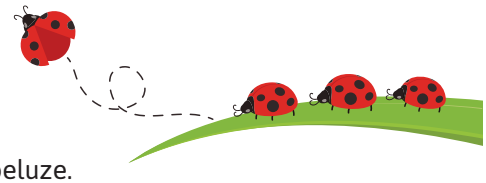
box auxiliar elixir complex exact fix

exaltat examen index a exaspera lux exemplu

toxic taxă a exercita xerox Felix exercițiu

a exemplifica a exersa axă Alexandru

2 Pronunță rapid enunțurile de mai jos și încearcă să rostești corect toate sunetele. Identifică dificultățile pe care le-ai întâmpinat.

a) Șase șași în șase saci.
b) Un vultur stă pe pisc cu un pix în plisc.
c) Aceleași șiroaie șușoteau șiroind și înroșind șoșonii.
d) Barza brează face zarvă pe-o varză.
e) Patru buburuze, roșii archebuze, bâzâie ursuze, zburând pe peluze.
f) Nici n-am spus c-am spus c-oi spune, când oi spune chiar oi spune, ca să spui c-am spus ce-oi spune.

3 Citește textul de mai jos cu voce tare, fiind atent(ă) la dicție.

„Așa că Străfurnica se trezi speriată că e singura vietate care își poate mișca picioarele și care poate umbla prin pădurea de piatră.

A început să-i strige pe leu și pe vulpe, crezând că-i poate despietri așa sau că poate măcar o vor putea auzi, însă nimic nu se mișca în pădurea de piatră. Inclusiv bursucul adormit care spusese incantația împietrise și el cu gura deschisă, pe scenă, în fața microfonului. Așa că Străfurnica își dădu seama că a rămas singură în toată pădurea sau, cel puțin, așa credea ea. Pentru că deodată auzi un fâlfâit de aripi chiar deasupra sa. Pescărușul Piști zbura nedumerit și făcea cercuri deasupra pădurii împietrite căutând cu disperare pe cineva. Pentru că, știți voi, pescărușul Piști zburase mult deasupra pădurii de bucurie că a luat nota 10 din partea juriului pentru exercițiul său de dicție, așa că nici el nu a putut auzi incantația bursucului care a împietrit întreaga pădure și pe toți locuitorii săi."

(Carmen Ivanov, *Străfurnica în căutarea Atlantidei*)

4 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Sunteți jurnaliști și pregătiți o știre despre cele mai frumoase filme de vizionat împreună cu familia. Redactați știrea și desemnați un coechiper care să o prezinte în fața colegilor, cu dicția unui prezentator carismatic.

Colegii din celelalte grupe vor completa, în caiet, grila de evaluare de mai jos.

Criterii	Suficient	Bine	Foarte bine
Se aud clar toate cuvintele.			
Sunt pronunțate corect toate consoanele.			
Sunt pronunțate corect toate vocalele.			
Volumul vocii este potrivit.			
Tonul vocii transmite siguranță.			
Ritmul vocii este adaptat în funcție de mesaj.			
Respirația este egală pe parcursul rostirii textului.			

REFLECTEZ

1 Precizează în care dintre situațiile următoare consideri că este necesar să apelezi la regulile de pronunțare corectă și clară:

a) când reciți o poezie;
b) când discuți cu mama;
c) când joci într-o piesă de teatru;
d) când prezinți un buletin meteo;
e) când prezinți un proiect în fața colegilor;
f) când te joci pe playstation;
g) când te joci cu prietenii;
h) la un concurs de vorbire în public/concurs de lectură cu voce tare/de dezbateri.

2 Numește două modalități prin care ai putea să-ți îmbunătățești dicția.

LECȚIA 7 DESPĂRȚIREA CUVINTELOR ÎN SILABE

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Un bunic jucăuș îi lasă nepotului un mesaj ciudat. I-a lăsat pe masă bucăți de hârtie pe care se află o serie de silabe. Citiți bilețelele pentru a descoperi mesajul bunicului, apoi scrieți-l în caiete.

Discutați despre cum ați reușit să reconstituiți mesajul, răspunzând la următoarele întrebări.

a) Când ai văzut silaba „mi”, la ce cuvinte te-ai gândit?

b) Când ai văzut silaba „pac”, unde credeai că va fi, în interiorul cuvântului, la început sau la final?

c) Pentru silaba „co” ai avut în minte mai multe cuvinte care încep astfel?

ELEMENTE-CHEIE

Sunetele limbii române se împart în:

- **vocale:** [a], [e], [i], [o] , [u], [ă], [î];
- **semivocale:** [e̯], [i̯], [o̯], [u̯];
- **consoane:** [b], [k], [k'], [č], [d], [f], [g], [g'], [ğ], [h], [ʒ], [l], [m], [n], [p], [q], [r], [s], [ʃ], [t], [ț], [v], [w], [x], [z].

EXPLOREZ

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Despărțiți în silabe cuvintele din tabelul de mai jos, marcând sunetele ca în exemplul oferit. Ce observați? Puteți deduce o regulă pe care ați folosit-o când ați despărțit cuvintele în silabe?

Grupă	Cuvinte	Exemplu	Regulă
1	rude, mamă, tată, noră, frate, bunic, nepot, mătușă	*ru-de* (V-CV)	
2	cumnat, confort, respect, plimbări, activ, înger, artist	*cum-nat* (VC-CV)	
3	mândru, cinste, vârstă, aspru, filtru, contra, monstru	*mân-dru* (VC-CCV)	
4	fiul, poet, leul, croat, aur, real, știind, aer	*fi-ul* (V-V)	

ELEMENTE-CHEIE

Silaba este sunetul (obligatoriu vocală) sau grupul de sunete (care conține obligatoriu o vocală) rostit printr-un singur efort respirator.

Regulile de despărțire în silabe respectă principiul fonetic.

Regulile de despărțire în silabe (unde V – vocală, s – semivocală, C – consoană) sunt:

1. o consoană între două vocale trece în silaba următoare (VCV → V-CV): *ca-să, ma-mă, mă-gar* etc.
2. două consoane între două vocale se despart între ele (V(s)CCV → VC-CV): *car-te, cal-cul* etc.

   Excepție: dacă prima consoană este „b”, „c”, „d”, „f”, „g”, „h”, „p”, „t”, „v”, iar a doua este „l” sau „r”, consoanele nu se despart, trec amândouă în silaba următoare: *ca-blu, co-dru* etc.

   Dar: *mij-loc, om-le-tă, bur-lac* etc.
3. trei sau patru consoane se despart după prima consoană (V(s)CCC(C)V → C-CC): *mais-tru, îm-pri-e-te-nit* etc.

   Excepție: grupurile „lpt”, „mpt”, „mpț”, „ncs”, „ncș”, „nct”, „nct̨”, „ndv”, „rct”, „rtf”, „stm” se despart după a doua consoană: *sculp-tor, somp-tu-os, re-demp-ți-u-ne, sconc-sul, sfinc-șii, punc-tu-al, func-ți-e, send-viș, arc-tic, jert-fă, ast-mul.*

   Excepție: succesiunile de patru consoane „rstn”, „rstv” se despart după a treia consoană: *vârst-nic.*
4. cinci consoane se despart după primele două consoane (V(s)CCCCCV → CC-CCC): *opt-spre-ze-ce, port-schi* etc.
5. două vocale alăturate se despart (V-V → V-V): *e-o-li-an, ca-i-să, fi-ord, fa-mi-li-a* etc.

APROFUNDEZ

1 Asociază, în caiet, alegând din coloana **B** regula potrivită pentru despărțirea în silabe a cuvintelor din coloana **A**.

A.	**B.**
a) tea-mă	**1.** două consoane între două vocale se despart
b) zi-ar	**2.** trei sau patru consoane se despart după prima consoană
c) în-ger	**3.** două vocale alăturate se despart
d) ab-stract	**4.** o consoană între două vocale trece în silaba următoare

2 Precizează ce regulă a despărțirii în silabe s-a aplicat pentru cuvintele: *po-len*, *râ-ul*, *cas-tru*, *fol-clor*, *ac-tiv*, *fi-or*.

3 Desparte în silabe cuvintele următoare și menționează două excepții de la regulile de despărțire în silabe: *jertfă, litru, sculptură, punctuație, arctic, atlas, cifru, somptuos, bibliotecă, geografie*.

4 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Transcrie, în caiet, varianta corectă pentru despărțirea în silabe a cuvintelor de mai jos. Pentru a răspunde corect sau pentru verificare folosește *DOOM*[3]!

Exemplu: *șifonier (desp. -ni-er) s.n., pl. șifoniere (sursa: DOOM*[3]*)*

șifonat s. n.
șifonier (desp. *-ni-er*) s. n., pl. *șifoniere*
și-i[1] conjcț. + pr. (în tempo rapid) *(Și-i văd. = Și îi văd.)*

a) fii-că / fi-i-că
b) fe-brua-rie / fe-bru-a-ri-e
c) o-biect / o-bi-ect
d) fa-mi-lia-ri-ta-te / fa-mi-li-a-ri-ta-te
e) pie-ton / pi-e-ton
f) ex-ploa-ta-re / ex-plo-a-ta-re
g) să-pu-nie-ră / să-pu-ni-e-ră
h) vi-o-i-ciu-ne / vio-i-ciu-ne
i) cro-a-zi-e-ră / croa-zi-e-ră
j) i-me-di-at / i-me-diat

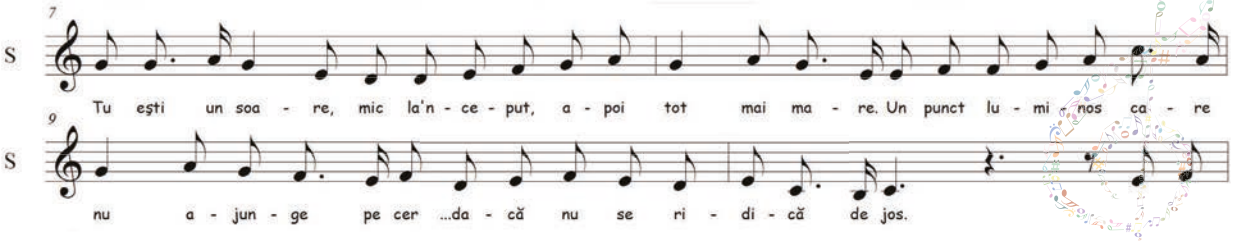
5 Citește textul extras din jurnalul unui elev și explică de ce nu e corectă despărțirea cuvintelor la capătul rândului.

La română am studiat un text scris de Ion Agârbiceanu în care este vorba despre un copil perseverent, care și-a îndeplinit un vis cu sprijinul părinților. Am înțeles că familia înseamnă susținere și iubire. Oare ce lecții vom mai face în a VI-a?

STRATEGII DE REDACTARE

Nu se despart la capăt de rând:
- numele proprii (*Io- / nescu*);
- secvențele care nu formează silabe (*compuner- / e*);
- grupurile ortografice scrise cu cratimă (*du- / te*);
- numeralele ordinale scrise cu cifre și litere (*a / V-a*);
- cuvintele a căror ultimă silabă este formată dintr-o singură vocală (*ide- / e*).

6 Te pregătești pentru ora de educație muzicală. Citește versurile de mai jos, rostindu-le așa cum sunt marcate pe portativ.

REFLECTEZ

- Alege soluția potrivită pentru situația în care nu știi cum se desparte un cuvânt în silabe: **a)** întrebi profesorul; **b)** cauți pe internet; **c)** consulți *DOOM*[3]; **d)** apelezi la *OpenAI*; **e)** recitești regulile.

LECȚIA 8 STRUCTURA FONOLOGICĂ A CUVINTELOR: DIFTONG, TRIFTONG, HIAT

DIN EXPERIENȚA MEA

• LUCRAȚI ÎN GRUPE!

A. Răspundeți la ghicitorile de mai jos știind un grup de sunete din interiorul cuvântului și numărul de silabe. Aflați cuvintele!

- Cine te îngână și nu te superi?
  Răspuns: ■ - ■ O-U ■
- Ce nu poți cântări?
  Răspuns: ■ ■ ■ - ■ EA
- Ce urcă, o ia la stânga, la dreapta, coboară, dar nu se mișcă niciodată?
  Răspuns: ■ ■ - ■ ■ ■ - UA
- Rămurea cu clopoței // Hai, ghiciți numele ei!
  Răspuns: ■ ■ - ■ ■ ■ - ■ IOA- ■ ■

B.
- Ce tipuri de sunete conțin grupurile menționate în cuvintele ghicite?
- Care dintre sunete se pronunță în aceeași silabă și care în silabe alăturate?

ELEMENTE-CHEIE

Diftongul este grupul de sunete alcătuit dintr-o vocală și o semivocală, pronunțate în aceeași silabă.

Exemple:
oa*-*ie, *fi**u***, *plo*-***uă***

Diftongii sunt ascendenți (urcători) când semivocala este urmată de vocală („**oa**-lă") și descendenți sau coborâtori („**câi**-ne") când vocala este urmată de semivocală.

Triftongul este grupul de sunete alcătuit dintr-o vocală și două semivocale pronunțate în aceeași silabă.

Exemple:
*le-**oai**-că, a-ri-p**ioa**-ră, tră-**iau***

Triftongii și diftongii pot apărea în cuvinte pronunțate în aceeași silabă:
*T**e-ai** dus la film?*
***I-a** dat banii?*

Hiatul reprezintă două vocale alăturate pronunțate în silabe diferite.

Exemple:
*h**i-a**t, c**a-i**-să, **a-u**r*

Între o semivocală și o vocală aflate în silabe alăturate nu se formează hiat. „Do-**uă**" nu conține hiat, deoarece „**o**" este vocală, iar „**u**" este semivocală.

EXPLOREZ

1 Identifică triftongii din cuvintele de mai jos.

puteau croiau leoaică

dăruiai leoarcă

2 Desparte în silabe cuvintele „familia", „egoism", „altruism" și identifică vocalele în hiat.

3 Selectează, din lista următoare, cuvintele care conțin diftongi, triftongi sau vocale în hiat.

dulău vouă roiul este

ei ceas el specialist

cheamă cercei ceainic chiar

4 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Căutați în careul de mai jos cuvintele care conțin diftongi și notați-le în caiet.

P	I	A	T	R	Ă	E	T	U	D
V	U	L	P	E	A	C	U	I	E
O	T	L	O	A	C	P	D	F	I
I	E	D	E	R	A	C	A	L	E
O	Z	I	U	A	D	O	U	Ă	A
S	L	A	T	E	O	N	A	C	A
A	L	E	T	C	U	D	O	Ă	L
L	Ă	M	Â	I	U	E	V	U	M

STRATEGII DE PRONUNȚARE

1. În diftongii care au în componență sunetele [a], [ă], [î], vocala și semivocala pot fi identificate ușor, deoarece „a”, „ă”, „î” sunt întotdeauna vocale. În diftongii care au în componență sunetele [e], [i], [o], [u], vocala este sunetul care se poate prelungi în rostire (*leu* → „e” – vocală, „u” – semivocală).

2. În cuvintele care conțin grupurile de litere „ce”, „ci”, „ge”, „gi”, „che”, „chi”, „ghe”, „ghi”, [e], respectiv [i] nu formează diftongi cu sunetele următoare dacă în silaba în care apar există o altă vocală. De exemplu, în cuvântul „gean-tă”, [a] este vocală, iar [e] are valoare fonetică zero, deci nu există diftong în acest cuvânt. Sunetele din „geantă” sunt [ğantă].

3. Există situații în care „e”, respectiv „i” din grupurile „ce”, „ci”, „ge”, „gi”, „che”, „chi”, „ghe”, „ghi” sunt vocale, iar celălalt sunet este semivocală. De exemplu, în cuvântul „bar-ca-giu”, sunetul [i] este vocală, iar [u] este semivocală, așadar formează un diftong.

4. Formele verbului „a fi” și ale pronumelui personal care, în scriere, încep cu „e” se rostesc corect [ie], situație în care litera „e” corespunde unui diftong: *este* → [ieste], *el* → [iel].

5. În cuvintele în care apar grupurile „ce”, „ci”, „ge”, „gi”, „che”, „chi”, „ghe”, „ghi”, [e], respectiv [i] nu formează triftongi cu sunetele următoare dacă în silaba în care apar există o altă vocală. De exemplu, în cuvântul „ceai”, [a] este vocală, [i] este semivocală, dar [e] are valoare fonetică zero, deci nu există triftong în acest cuvânt, ci doar un diftong („ai”). Sunetele din cuvântul „ceai” sunt [čai].

6. Pronumele personale „eu”, „ei” se pronunță [ieu], [iei]. De aceea, în aceste cuvinte există un triftong, nu un diftong.

APROFUNDEZ

1 NORMĂ ȘI ABATERE. Rescrie, în caiet, enunțurile de mai jos, alegând forma corectă.

a) Pe *aleia* / *aleea* aceea cu nuci stau părinții mei.
b) Bunicul meu este *sălăjan* / *sălăjean*.
c) Fratele meu *creează* / *creiază* niște *poezii* / *poiezii* originale.
d) *Greșeala* / *Grețala* mamei este că-și protejează prea mult copiii.
e) *Ideea* / *Ideia* / *Idea* tatălui meu de a ne învăța șah mi s-a părut genială.
f) După un efort *asidu* / *asiduu*, copilul a reușit să termine de citit cartea.
g) Bunica mea este o ființă *afectoasă* / *afectuoasă*.
h) Verișorul meu este un băiat *conștiincios* / *conștincios*.

2 Notează, în caiet, varianta corectă.

A. Seria în care toate cuvintele conțin diftongi este:
a) iubire, imediat;
b) mireasă, mărgea;
c) picioare, furioasă;
d) rea, ceapă.

B. Conțin triftongi toate cuvintele din seria:
a) aripioare, mergeau;
b) lăcrămioară, nouă;
c) leoarcă, ceainic;
d) maiou, șoricioaică.

C. Conțin vocale în hiat toate cuvintele din seria:
a) afectuos, rouă;
b) intenția, poluare;
c) aeroport, soare;
d) serios, iute.

D. În enunțul „I-ai suflat în ceai să se răcească?” există:
a) doi triftongi și un diftong;
b) un hiat, un triftong și un diftong;
c) un triftong și un diftong;
d) un triftong și doi diftongi.

AUTOEVALUARE

1 Completează grila de evaluare de mai jos.

	Da	Nu	Nu sunt sigur(ă)
a) Știu să identific diftongii și triftongii.	☐	☐	☐
b) Știu să identific hiatul.	☐	☐	☐
c) Știu să rostesc corect diftongii și triftongii.	☐	☐	☐
d) Îmi dau seama când cineva rostește o vocală în loc de diftong.	☐	☐	☐
e) Rostesc corect pronumele personale: *eu*, *el*, *ea* etc.	☐	☐	☐
f) Rostesc corect formele verbului „a fi”: *era*, *erai*, *eram*, *erau*, *ești* etc.	☐	☐	☐

2 Discută cu profesorul tău situațiile la care ai răspuns „nu” sau „nu sunt sigur(ă)”.

LECȚIA 9 LIMBA ROMÂNĂ ÎN EUROPA

DIN EXPERIENȚA MEA

- Identifică, în harta alăturată, cuvintele asemănătoare. Spune ce indicii ai folosit.

EXPLOREZ

- Citește profilurile de mai jos și identifică vorbitorii de limba română.

Ionel Ionescu, 25 de ani, student, născut în Galați, studiază aeronautică, locuiește la Paris.

Stéphanie Arturo, 22 de ani, studentă la Lisabona, participă la cursurile de cultură și civilizație românească din pasiune.

John Smith, 70 de ani, pensionar, locuiește la Londra, își petrece vacanțele în Delta Dunării.

Giulia Popescu, 12 ani, elevă la Milano, studiază în limba italiană și vorbește la telefon cu rudele din România.

Costel Marinescu, 47 de ani, lucrează de 25 de ani la Madrid, la o brutărie.

Carlos Nadal, 35 de ani, născut la Valencia, profesor de limbi romanice la New York.

APROFUNDEZ

- Citește informațiile din tabelul de mai jos pentru a putea rezolva cerințele următoare.

LIMBA ROMÂNĂ			
Familia limbilor romanice	**Limba oficială**	**Dincolo de granițele țării**	**Date importante**
• română • italiană • spaniolă • catalană • portugheză • franceză • retoromană • provensală • sardă • dalmată	• România • Republica Moldova • Provincia Voivodina (Serbia)	• **Diaspora:** Israel, Statele Unite ale Americii, Canada, Australia, Germania, Spania, Italia, Franța • **Comunități:** Ucraina (Cernăuți, Transcarpatia), Serbia (Valea Timocului), Ungaria (Gyula), Bulgaria • **Comunități de studenți:** Marea Britanie, Franța, Olanda, Germania • **Se învață:** în școli ale românilor (Cultură și civilizație românească), cursuri în universități (Institutul Limbii Române)	• **Ziua Limbii Române:** 31 august • vorbitori de limba română în lume: 28 de milioane • este limbă maternă pentru 24 de milioane de persoane

a) În ce țări limba română este limbă oficială?
b) Numește cinci limbi care fac parte din familia limbilor romanice.
c) Numește două comunități de români din afara țării.
d) Pentru câte persoane limba română este limbă maternă?

REFLECTEZ

- **JURNAL.** Realizează o pagină de jurnal în care să răspunzi la întrebările de mai jos.

a) Care este limba ta maternă?
b) Unde ai învățat primele cuvinte în limba română?
c) De la cine ai învățat primele cuvinte?
d) Cum te simți când vorbești limba română? Cum te simți când vorbești o limbă străină?
e) Unde se vorbește limba română în afara teritoriului României?

LECȚIA 10 CUVÂNTUL ȘI ROLUL CONTEXTULUI ÎN CREAREA SENSULUI

DIN EXPERIENȚA MEA

• Privește cu atenție imaginile alăturate și precizează cu ce sens sunt folosite cuvintele „inimă” și „spațiu”.

EXPLOREZ

• Citește enunțurile de mai jos.

a) Rândunica are o aripă rănită.
b) Aripa avionului a fost grav avariată în urma accidentului.
c) Andreea se ascunde mereu sub aripa binevoitoare a bunicii.

1 Menționează care cuvânt apare în fiecare dintre cele trei enunțuri.

2 Asociază imaginile de mai jos cu sensul cuvântului „aripă” în fiecare din enunțurile date.

3 Indică în funcție de ce ai asociat imaginile cu sensurile cuvântului.

4 Stabilește în care dintre enunțuri cuvântul „aripă” este utilizat cu un sens neobișnuit față de cel cunoscut de vorbitori.

ELEMENTE-CHEIE

În funcție de contextul în care apar, cuvintele pot avea sensuri diferite.

Cuvintele pot fi utilizate cu **sens propriu**, adică sens obișnuit, cel cunoscut de toți vorbitorii, corespunzător unui aspect din realitate.

Sensul propriu, la rândul său, poate fi:

• **de bază** → sensul cel mai des folosit în comunicare, primul sens dat în *Dicționarul explicativ al limbii române*;

• **secundar** → sensul creat pe baza unei analogii, a unei asemănări cu obiectul denumit de sensul de bază.

Sensul figurat este sensul neobișnuit al unui cuvânt, folosit cu valoare expresivă, care trezește în mintea vorbitorului altă imagine decât cea cunoscută.

APROFUNDEZ

1 Citește definițiile din dicționar ale cuvintelor și alege răspunsul corect.

Exemplu: **FULG,** *fulgi,* s. m. **1.** Pană subțire, de mărime mijlocie, pe jumătate moale și mătăsoasă, care crește pe pântecele păsărilor și printre penele mai mari. ◊ Loc. adj. *Ca fulgul* = foarte ușor. ◊ Expr. *A bate* (pe cineva) *de-i merg* (sau *să-i meargă*) *fulgii* = a bate tare (pe cineva). *Ca fulgul pe apă* = la voia întâmplării. **2.** Asociere de mici cristale albe de apă, de formă hexagonală, care se formează iarna în atmosferă și care, căzând pe pământ, alcătuiesc zăpada. **3.** (La pl.) Crăpături interne, grupate și fine, care se formează mai ales în lingourile sau în piesele de oțel aliat cu nichel și cu cromnichel. **4.** (La pl.) Produs alimentar sub formă de foițe subțiri, obținut din boabe de ovăz decorticat, din porumb, fasole sau cartofi tăiați fin. – Et. nec.

A. *Cuvântul „fulg” este folosit cu sens propriu secundar în enunțul:*
a) *Ana este un fulg de fată.*
b) *Fulgii de nea valsau în înaltul cerului.*
c) *La marginea lacului am zărit un fulg de lebădă.*

B. Cuvântul „ac” este folosit cu sens propriu de bază în enunțul:
a) Nu am găsit niciun *ac* potrivit pentru a-mi coase tivul pantalonilor.
b) *Acul* busolei ne arăta direcția corectă.
c) Când am căzut, am simțit că zeci de *ace* îmi străpung corpul.
d) Albina m-a înțepat cu *acul* său veninos.

C. Cuvântul „pânză” este folosit cu sens figurat în enunțul:
a) Bunica a făcut o lenjerie din *pânză* de in.
b) Păianjenul și-a țesut o *pânză* fină în colț.
c) Artistul ne-a arătat ultima pictură făcută pe *pânză*.
d) Pe *pânza* cerului se zăresc luminile roșiatice ale amurgului.

2 Asociază, în caiet, enunțurile următoare cu sensul pe care îl au în context cuvintele subliniate.

A	B
a) Dintele greblei s-a rupt.	**1.** sens propriu de bază
b) Dinții de foc ai soarelui pârjolesc pământul.	**2.** sens propriu secundar
c) Lui Mihai i-au căzut primii dinți de lapte.	**3.** sens figurat
d) Și-a umplut gura cu biscuiți.	**4.** sens propriu de bază
e) Gura sticlei este ciobită.	**5.** sens propriu secundar
f) Acest loc pitoresc este o gură de rai.	**6.** sens figurat
g) A alunecat și și-a mușcat limba.	**7.** sens propriu de bază
h) Soarele arunca limbi de foc peste pământ.	**8.** sens propriu secundar
i) Limba mică a ceasornicului s-a blocat.	**9.** sens figurat

3 Scrie un enunț interogativ în care cuvântul „braț” să fie folosit cu sens propriu secundar și un enunț imperativ, în care cuvântul „viperă” să aibă sens figurat.

4 Redactează un text de 50-80 de cuvinte în care cuvintele „a înflori”, „drum”, „lacrimă”, să fie utilizate cu sens figurat.

5 Formulează un enunț care să exprime intenția de a-ți măguli mama, utilizând sensul figurat al cuvântului „perlă.”

6 Scrie un text de 50-80 de cuvinte despre sentimentele dintre membrii familiei, utilizând două cuvinte cu sens figurat și două cu sens propriu secundar.

REFLECTEZ

- Imaginează-ți o lume în care toate cuvintele ar avea doar sens propriu. Exprimă-ți opinia cu privire la această lume, într-un text de patru-cinci enunțuri.

INVESTIGAȚIA. Resursele utilizatorului de limba română. Dicționarele

Definirea problemei. Care este cea mai eficientă resursă pentru identificarea sensului și a formei corecte a unui cuvânt: dicționarul online sau cel tipărit (dexonline.ro, *Dicționarul explicativ al limbii române*, *DOOM*)?

Organizarea pe grupe. Elevii se vor organiza în funcție de accesul la internet și la dicționarele tipărite.

Sarcini. Se vor investiga sensul și forma pentru patru termeni din harta cuvintelor de la lecția introductivă.

Stabilirea timpului de lucru: 30 de minute

Alegerea metodei. Se vor selecta sursele, se vor citi articolele de dicționare, se vor identifica sensurile și formele corecte.

Prezentarea rezultatelor investigației. Se vor prezenta asemănările și deosebirile între cele două dicționare, avantajele și dezavantajele utilizării fiecărui dicționar.

AUTOEVALUARE

- Notează, în caiet, în ce măsură ai fost eficient în investigație. Notează activitatea și oferă steluțe. (1 – foarte puțin; 10 – în totalitate)

a) Am cooperat și am participat la lucrul în echipă.
b) Am urmat pașii investigației.
c) Am lucrat organizat pe baza resurselor.
d) Am fost concentrat și atent pe parcursul investigației.
e) Am descoperit și am învățat lucruri noi.
f) Am fost creativi și coerenți în prezentare.

LECȚIA 11 OMONIMELE. CUVINTELE POLISEMANTICE

1. Omonimele

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Priviți cu atenție imaginile de mai jos și apoi rezolvați cerințele.

a) De ce credeți că fiecare copil desenează o altă imagine?
b) Care este legătura dintre cuvintele „lac”, „râs”, „liliac” și ilustrațiile în care apar.
c) Ce observați în ceea ce privește forma, respectiv sensul acestor cuvinte?
d) Ce constatați dacă treceți aceste cuvinte la forma de plural?
e) Cunoașteți și alte cuvinte care au aceeași formă și sensuri diferite?

EXPLOREZ

• Completează, în caiet, spațiile punctate, din enunțurile de mai jos, cu următoarele cuvinte: *golf, timbru, bob, lin.*

a) Tatălui meu îi place să joace ... .
b) Tata a pescuit un ... .
c) Vocea lui are un ... plăcut.
d) Marea forma la țărm un ... .
e) Iarna, copiii se dau cu ... .
f) În mâncare nu am găsit nici măcar un ... de fasole.
g) Scrisoarea nu se expediază fără ... .
h) Afară bate un vânt ... .

ELEMENTE-CHEIE

Omonimele sunt cuvintele care au aceeași formă, dar înțeles total diferit.

În dicționar, omonimele sunt incluse în rubrici diferite, fiecare intrare fiind semnalată prin indice numeric diferențiat (1, 2, 3 etc).

Omonimele sunt:

- **lexicale** – cele care aparțin aceleiași părți de vorbire; acestea, la rândul lor, pot fi:
  - **totale** – cele care sunt identice la toate formele pe care le au în vorbire. (*Elevul s-a așezat în **bancă**.* → *Elevii s-au așezat în **bănci**.*; *Banii au fost depuși în **bancă**.* → *Banii au fost depuși în **bănci**.*)
  - **parțiale** – cele care nu au forme identice. (***Cornul** face niște fructe delicioase.* → ***Cornii** fac niște fructe delicioase.*; ***Cornul** cu mac e gustos.* → ***Cornurile** cu mac sunt gustoase.*)
- **lexico-gramaticale** – cele care aparțin unor părți de vorbire diferite; de exemplu, cuvântul „mare”, care poate fi adjectiv și substantiv. (*Ana are o familie **mare**.* → *Anul acesta vom merge la **mare** în concediu.*)
- **gramaticale** – cele care au valori gramaticale diferite în cadrul unei paradigme (serie de forme ale unui cuvânt); de exemplu, verbul „a învăța” are forma „învață” în trei contexte: (el) *învață* (indicativ, prezent, persoana a III-a, număr singular), (ei) *învață* (indicativ, prezent, persoana a III-a, număr plural) și „învață!” (imperativ, persoana a II-a, număr singular).

Cuvintele care intră într-o relație de omonimie se scriu și se pronunță la fel.

Omografele sunt cuvintele care au aceeași formă, dar se pronunță diferit (*umbrele / umbrele*).

Omofonele sunt cuvintele care se pronunță la fel, dar se scriu diferit (pronumele personal „ea” și verbul „ia”).

APROFUNDEZ

1 Alcătuiește enunțuri cu omonimele cuvintelor subliniate.

a) Înainte să trimit scrisoarea, i-am pus un timbru poștal.
b) Cântăreața a intonat o arie de Mozart.
c) Radioul emite pe unde scurte.
d) La ceremonie au participat un duce și un prinț.
e) Mi-a fost milă de animalul acela neajutorat.

2 Alege varianta corectă.

A. Cuvântul „bancă" este omonim în enunțurile din seria:
a) Îndrăgostiții s-au așezat pe o *bancă*, în parc. / Părinții mei au depus toate economiile la *bancă*.
b) Elevii mei stau cuminți în *bancă*. / Andreea își așteaptă prietenii în parc, pe o *bancă*.

B. Există o relație de omonimie între cuvintele subliniate în enunțurile din seria:
a) Tata i-a dăruit mamei o cală de ziua ei. / Cala avionului e plină de bagaje.
b) Când am urcat în vapor, bagajele mi-au fost duse la cală. / În cala avionului nu mai încap geamantanele.

C. Cuvântul „franc" este omonim în enunțurile:
a) Tata este un om *franc*, fiindcă spune ceea ce gândește. / El a plătit cartea cu un *franc* elvețian.
b) În Franța puteai cumpăra o pâine cu un *franc*. / N-am nici măcar un *franc* în buzunar.

D. Cuvintele subliniate în enunțurile „În sufragerie avem o masă mobilă." și „Bunica mobilă toată casa cu mobilă de lemn masiv." sunt:
a) omografe; **b)** omofone; **c)** omonime.

3 Scrie, în caiet, formele de plural ale omonimelor din următoarea listă și apoi alcătuiește enunțuri cu ele.

bandă | elan | pas | fin | carieră

REFLECTEZ

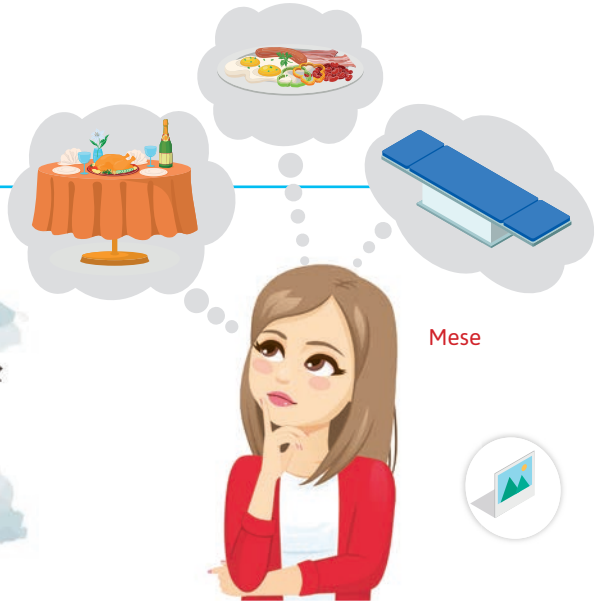
• Pentru început, citește cele două articole din *DEX* dedicate cuvântului „ton". Realizează o imagine amuzantă în care să ilustrezi omonimia cuvântului „ton". Scrie lângă imagine un enunț care să cuprindă un joc de cuvinte cu acest omonim. Explică, într-un enunț, pe ce se bazează acest joc de cuvinte.

2. Cuvintele polisemantice

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Priviți cu atenție imaginile alăturate și apoi răspundeți la întrebări.

a) Ce sensuri au cuvintele „membru" și „mese"?
b) Cunoașteți și alte sensuri ale acestor cuvinte? În ce alte contexte le puteți folosi? Există vreo legătură de sens între ele?

EXPLOREZ

1 Selectează din coloana **B** sensul potrivit pentru verbul subliniat din enunțurile din coloana **A**.

A	**B**
a) Un prieten adevărat nu-și bate tovarășii de joacă.	**1.** ciocănește
b) Vântul bate cu putere iarna.	**2.** învinge
c) Echipa noastră de fotbal bate orice adversar.	**3.** suflă
d) Mama bate albușurile până fac spumă.	**4.** zvâcnește
e) Musafirul bate la ușă înainte să intre în casă.	**5.** lovește
f) Înainte de examene, inima îmi bate cu putere.	**6.** freacă

2 Rescrie, în caiet, enunțurile următoare, înlocuind verbul subliniat cu sensurile adecvate contextelor.

a) Timpul trece foarte repede.
b) Când va pleca în excursie, va trece și pe la noi.
c) Când te-am zărit venind, mi-a trecut durerea de cap.
d) Maria a trecut strada în grabă.
e) Mașina a trecut pe lângă mine în mare viteză.
f) Ploaia a trecut și a ieșit soarele.

ELEMENTE-CHEIE

Cuvintele polisemantice au două sau mai multe sensuri, între care există o legătură semantică. **Polisemia** sau **polisemantismul** reprezintă capacitatea unui cuvânt de a dezvolta contextual mai multe sensuri.

În limba română există și cuvinte care au un singur sens, adică sunt **monosemantice** (*clor*).

APROFUNDEZ

1 Completează, în caiet, spațiile punctate din enunțurile de mai jos cu sensurile potrivite ale cuvântului polisemantic „limpede”:

a) Apa mării era ... în acea dimineață de primăvară.
b) Glasul ei se auzea ... .
c) Ieri, cerul a fost ... .
d) Copilul avea o privire ... .
e) Era ... că el nu va accepta oferta noastră, oricât de tentantă era.

2 Scrie, în caiet, patru enunțuri prin care să demonstrezi polisemia verbului „a crește”. Consultă definiția de dicționar!

3 Construiește enunțuri cu următoarele sensuri ale verbului „a ridica”: *a culege, a se risipi, a se înălța, a construi, a se răscula.*

4 Creează câte două contexte pentru a ilustra sensurile următoarelor cuvinte polisemantice: *înalt, dulce, a slăbi, a face.*

5 Alege răspunsul corect.

A. Există o relație de polisemie între cuvintele subliniate în enunțurile din seria:
a) Mihai a făcut o baie în mare. / Minerii au extras, din baie, cărbuni.
b) Îmi place noua faianță din baia mea. / Am făcut o baie înainte să merg la serviciu.

B. Există o relație de polisemie între cuvintele subliniate în enunțurile din seria:
a) Ghiocelul este primul sol al primăverii. / Gimnasta a executat primul exercițiu la sol.
b) Mama a pus o pătură curată pe pat. / Pe pământ s-a așternut o pătură de nea.
c) Pentru ziua ei, bunica a pregătit două torturi. / În închisoare, prizonierii erau supuși unor torturi greu de imaginat.

C. Există o relație de polisemie între cuvintele subliniate în enunțurile din seria:
a) Pe nas i-a apărut un coș imens. / Mama a aruncat toate mizeriile în coșul de gunoi.
b) Cristian a aruncat mingea în coșul de baschet. / Bunica a pus fructele în coș.

REFLECTEZ

- În textele publicitare se folosesc deseori cuvinte polisemantice. Construiește și tu o astfel de reclamă pentru a face publicitate unui obiect preferat. Consultă varianta digitală a manualului pentru a vedea un astfel de exemplu.

RECAPITULARE

I. Citește fragmentul de mai jos și răspunde în enunțuri la cerințele următoare.

Într-o dimineață, imediat după Ferragosto, tata m-a trezit în zori. Am deschis ochii și i-am văzut fața la câțiva centimetri de a mea. Prin obloanele deschise pe jumătate intra o lumină cenușie, în aer se simțea încă umezeala nopții și, dacă erai puțin atent, reușeai să auzi un ciripit în depărtare.

— Ce-i? am întrebat îngrijorat.

— Nimic, a răspuns imediat, ghemuit pe marginea patului, mergem la pescuit. [...]

Am ajuns la Capo Miseno pe la șase fără un sfert, primele raze de soare se iveau din mare colorând în galben stâncile și micile case pastelate îngrămădite pe fâșia de pământ care desparte Marea Tireniană de lacul Miseno. [...]

M-am apropiat de tata care-și pregătea deja uneltele și el, în timp ce scotea fiecare obiect din lădiță, a început să mă instruiască cu grijă, de parcă mie mi-ar fi păsat de noțiunile despre pescuit.

Am tăcut aproape tot timpul, el cu privirea fixă pe plutitor, eu jucându-mă cu un bețigaș de lemn, până când el a spus:

— Azi nu pare a fi o zi bună. Ție nu îți place pescuitul, nu-i așa? a întrebat pe neașteptate.

— Nu-mi atrage interesul, am răspuns, privind nisipul.

— Pe mine, în schimb, mă relaxează, nu mă lasă să mă gândesc, și, în plus, îmi place contactul cu natura, uite ce loc, Mimi, un adevărat spectacol!

— Da, așa e, am admis, chiar dacă în realitate eram prins de altceva. [...]

— Cum se poate să-ți placă doar cuvintele? a întrebat el atunci.

— Nu sunt doar cuvinte, sunt povești, am replicat.

— Și ție la ce-ți servesc poveștile, când realitatea e atât de frumoasă?

— Cărțile îți permit să călătorești, să vizitezi locuri necunoscute, să întâlnești personaje incredibile. Nu știi ce pierzi... [...] La câțiva metri de noi, plutitorul s-a mișcat, tata a căscat ochii și la a doua mișcare a alergat spre țărm. [...] Apoi a tras brusc și un pește enorm a țâșnit din apă, strălucind asemenea celei mai prețioase dintre comori.

(Lorenzo Marone, *Un băiat ca toți ceilalți*)

1 Realizează harta textului după modelul de la **pagina 26**, menționând:

a) cadrul acțiunii;
b) personajele;
c) evenimentul prezentat;
d) tiparul textual;
e) tipul de narator.

2 Precizează motivul pentru care tatălui îi place pescuitul și motivul pentru care copilului îi plac cuvintele.

3 Exprimă-ți opinia, în trei-patru enunțuri, despre relația tată-fiu ilustrată în textul dat.

4 Desparte în silabe cuvintele următoare și încercuiește diftongii, triftongii și hiaturile: *imediat, iveau, reușeai, erai, fâșia, realitatea, prețioase, obiect, obloanele.*

5 Alcătuiește câte un enunț prin care să ilustrezi polisemia verbului „a scoate”, utilizând alte două sensuri decât cel din secvența: „M-am apropiat de tata care-și pregătea deja uneltele și el, în timp ce scotea fiecare obiect din lădiță...”.

6 Scrie, într-un enunț, opinia ta despre cărți, utilizând cuvintele „lumină” și „comoară”, cu sens figurat.

II. Citește cu dicție replicile din cadrul dialogului și notează, în caiet, care sunt mărcile pronunției clare și corecte.

III. Redactează, în 70-100 de cuvinte, rezumatul textului dat.

IV. AUTOEVALUARE! Completează, în caiet, enunțurile de mai jos.

a) Din această unitate mi-a fost dificil să înțeleg ... .
b) Voi putea folosi ceea ce am învățat în această unitate, în următoarele situații ... .

Nu uita să completezi *Fișa de observare a comportamentului* (**pagina 214**) pentru activitatea din această unitate!

EVALUARE

• **Citește fragmentul de mai jos și rezolvă cerințele.**

După-masă, fetița a început să tușească. Seara avea obrajii îmbujorați. Simțea cum îi ardeau ochii în cap.

— Copila asta are febră, s-a speriat mama fetiței, netezindu-i fruntea asudată. Să chemăm doctorul!...

Doctorul a sosit. Era un bătrân, prieten cu bunicul. [...]

— Nu este nimic grav! rosti doctorul, după ce se uită la termometru, îl scutură și îl închise în tubul de metal. Are o gripă ușoară... Tot orașul e plin de gripă. Căldura are să mai crească puțin. Să nu vă speriați! Într-o săptămână are să se ridice din pat. În zece zile, o puteți lăsa să se joace afară...

Au răsuflat cu ușurare atât mama fetiței, cât și bunicul.

Doctorul avea dreptate. Căldura a crescut. Într-o seară, fetița nu mai știa dacă e trează sau doarme. [...]

Deschise ochii. A simțit mâna moale pe frunte. A crezut că e laba ușoară a lui Fram, așa cum făcea el când dezmierda copiii din galerie și îi așeza pe un scaun, în lojă. A simțit atingerea ușoară și bună. A deschis ochii să spună:

— Mulțumesc, Fram! Ce bun ești tu, Fram!

Dar în fața ei, deasupra, aplecată să-i vadă ochii, e mama Lilicăi. [...]

— Ce bună ești tu, mămico!

Mămica a început să zâmbească șiret, întrebând:

— Mai bună ca Fram?

— Fram e altceva! răspunse copila cu ochii albaștri. Bietul Fram! Unde o mai fi el acum?

Mama fetiței se bucură. Lilica a început să vorbească mai cu legătură. Își dă seama ce spune. Înseamnă că a trecut partea cea grea a bolii.

— Unde o mai fi Fram acum?... întrebă încă o dată copila.

Mama face semn depărtat cu mâna:

— Departe, Lilico. În altă țară, în alt oraș...

După o săptămână, copila s-a înzdrăvenit. Iar după alte câteva zile, a căpătat învoire să iasă din casă.

(Cezar Petrescu, *Fram, ursul polar*)

1 Completează enunțul pe baza textului dat: **0,50 puncte**

a) Personajele sunt ... .
b) Mama cheamă ..., deoarece fetița ... .

2 Alege varianta corectă. **0,50 puncte**

A. Mama consideră că fetița a depășit momentul critic, deoarece:
a) are febră;
b) vorbește coerent;
c) o confundă cu Fram;
d) dorește să se joace.

B. În textul-suport, naratorul este:
a) Lilica;
b) mama;
c) bunicul;
d) o voce anonimă.

3 Precizează atitudinea mamei față de Lilica. Justifică-ți răspunsul, în trei-patru enunțuri! **1 punct**

4 Prezintă, în două-trei enunțuri, sentimentele fetiței față de Fram. **1 punct**

5 Alege varianta care ți se pare potrivită pentru a exprima semnificația fragmentului dat și motivează-ți alegerea, în trei-patru enunțuri. **1 punct**

a) Familia îți este mereu alături.
b) Depășești mai ușor momentele dificile atunci când familia îți este aproape.
c) În familie, copiii sunt mereu protejați.

6 Lilica ar vrea să-i trimită lui Fram o scrisoare, dar nu știe cum să despartă în silabe, la capăt de rând, cuvintele de mai jos. Ajut-o tu, selectând varianta corectă. **1 punct**

a) spe-ri-at, o-bra-jii, să-ptă-mâ-na;
b) spe-riat, o-bra-jii, să-ptă-mâ-na;
c) spe-ri-at, o-bra-jii, săp-tă-mâ-na;
d) spe-ri-at, ob-ra-jii, să-ptă-mâ-na.

7 Transcrie, din următoarea listă de cuvinte, doar pe cele care conțin diftong: *ardeau, doarme, învoire, fruntea, ningea, el, grea.* **1 punct**

8 Alcătuiește două enunțuri cu omonimele cuvintelor subliniate din enunțurile de mai jos. **1 punct**

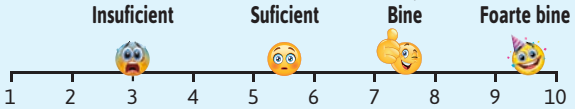
a) „Mămica a început să zâmbească <u>șiret</u>."
b) „<u>Unde</u> o mai fi Fram acum?"

9 Redactează rezumatul fragmentului din *Fram, ursul polar* de Cezar Petrescu. **2 puncte**

Din oficiu: 1 punct

AUTOEVALUARE

• Cum consideri că ai rezolvat exercițiile?

PROIECT

Realizați, în echipe, un proiect despre valorile familiei, urmărind etapele și componentele de mai jos.

- **Întrebarea centrală.** Care sunt valorile familiei?
- **Întrebări care orientează demersul.** Veți construi trei întrebări ce vor sprijini realizarea unui produs care să răspundă la întrebarea centrală.

  Exemplu: *Cine insuflă valorile într-o familie?*
- **Procesul.** Veți realiza o fișă în care să prezentați etapele proiectului, după modelul de mai jos.

PLANIFICAREA ACTIVITĂȚILOR

Timpul alocat proiectului: .....

Resursele de care aveți nevoie (de exemplu: fișe): .....

SARCINILE DIN PROIECT

Stabilirea coordonatorului: .....

Planificarea sarcinilor din proiect (documentare, investigație, întâlnire cu experți, realizarea prezentării, organizarea prezentării etc.):

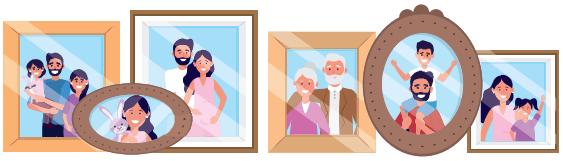
Activitate: .....

Membru al echipei: .....

Rezultat/Produs: .....

Termen: .....

- **Observațiile** despre modul de desfășurare a proiectului, notate într-un jurnal pe parcursul derulării proiectului.
- **Produsul:**
  - pagina de titlu
  - cuprinsul
  - introducerea
  - dezvoltarea elementelor de conținut
  - concluziile
  - bibliografia/menționarea surselor de informare utilizate
  - anexele

- **Proiectul va conține cel puțin trei elemente la alegere:**
  - prezentarea unui text literar având ca temă familia;
  - prezentarea unui text de alt tip (nonliterar, multimodal, discontinuu etc.);
  - prezentarea a cel puțin o operă de artă sau din domeniul media;
  - reprezentarea grafică: o imagine/fotografie a familiei;
  - realizarea unui interviu cu un membru al familiei, un psiholog, orice alt expert;
  - realizarea unei liste a valorilor familiei.
- **Prezentarea publică și expunerea produselor realizate**.
- **Evaluarea colaborării.** Veți completa o pagină de jurnal, în care veți răspunde la întrebările:
  - Ce ai învățat nou?
  - Cum ai învățat?
  - Cum te-ai documentat despre subiect? Care au fost sursele de documentare?
  - Care au fost relațiile cu ceilalți colegi? Cât de bine ai lucrat cu ei?
  - Ai avut posibilitatea de a-ți exprima punctul de vedere?
  - Cum te-ai simțit în echipă?
  - Scopurile proiectului, produsele finale, ritmul de lucru și perioadele de realizare au fost discutate în echipă?

Evaluarea sumativă a proiectului realizată de profesor și de ceilalți elevi

Criterii	Îndeplinirea criteriilor			
	Foarte bine ★★★	Bine ★★	Suficient ★	Insuficient /
Realizarea proiectului demonstrează respectul echipei față de colegi și curajul de a aprofunda tema.				
Colegii au abordat tema proiectului din mai multe perspective.				
Prezentarea colegilor și produsele realizate au răspuns întrebării centrale și au oferit o perspectivă nouă, surprinzătoare.				
Fiecare membru al echipei cunoaște subiectul în profunzime, este convingător și implicat în prezentare.				
Prezentarea a fost interactivă și s-a răspuns la toate întrebările.				
Prezentarea s-a încadrat în timpul alocat.				

UNITATEA 2
ȘCOALA

Lecția 1 Introducere

Lectură

Lecția 2 Textul narativ literar. Etapele acțiunii (momentele subiectului)

Lecția 3 Textul narativ literar în proză: *Lecția de autodescoperire* de Teodora Coman (text integral)

Elemente de construcție a comunicării

Lecția 4 Verbul

Lecția 5 Modul conjunctiv

Lecția 6 Modul condițional-optativ

Lecția 7 Posibilități combinatorii ale verbului

Lecția 8 Predicatul nominal. Verbul copulativ *a fi*. Numele predicativ

Lecția 9 Subiectul neexprimat (inclus, subînțeles)

Lecția 10 Complementele
- **1.** Complementul direct
- **2.** Complementul prepozițional. Prepoziția
- **3.** Complementul indirect

Lecția 11 Circumstanțialele
- **1.** Circumstanțialul de loc
- **2.** Circumstanțialul de timp
- **3.** Circumstanțialul de mod

Redactare

Lecția 12 Textul narativ

Comunicare orală

Lecția 13 Contextul de comunicare

Interculturalitate

Lecția 14 Biblioteca

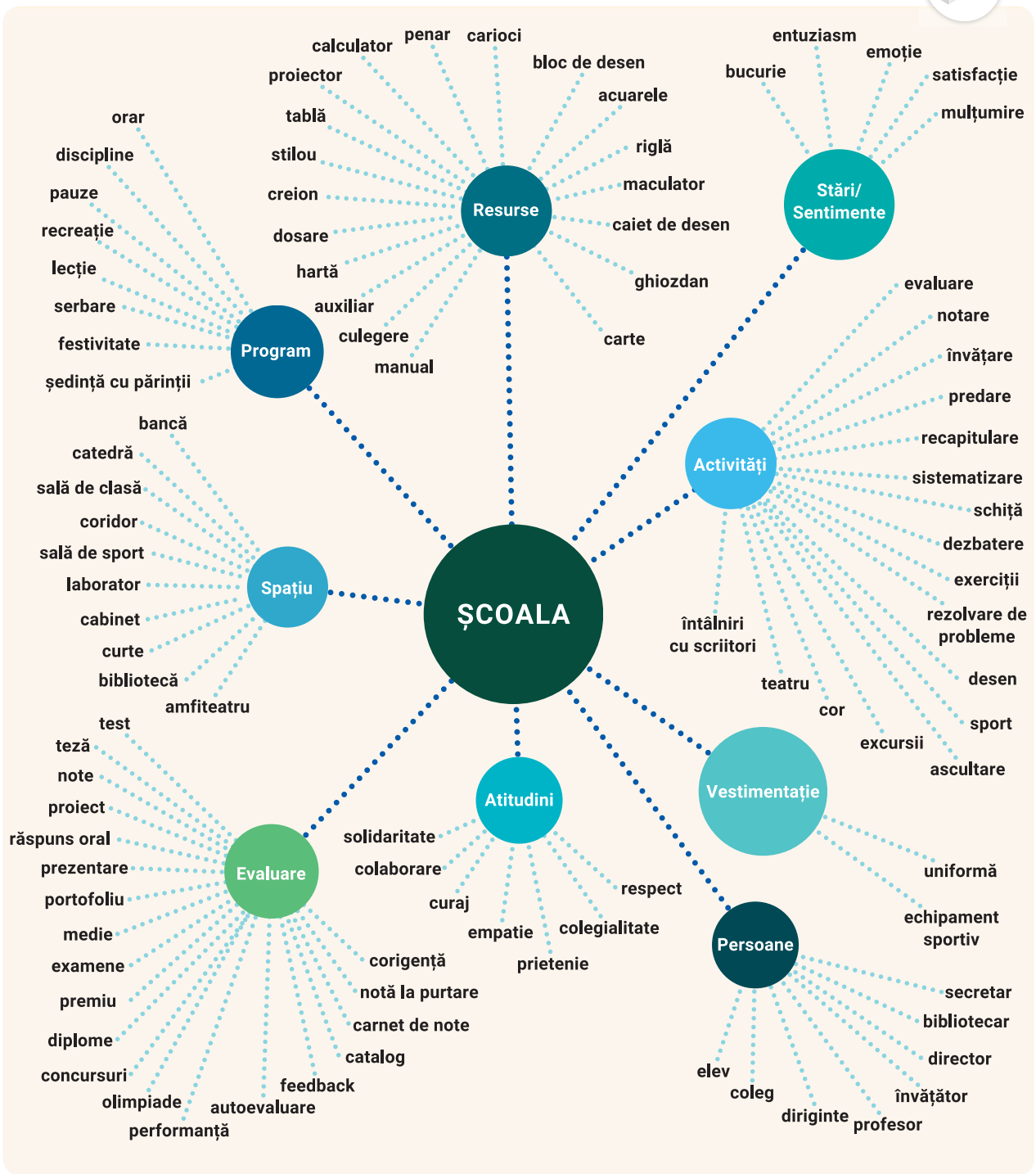
Recapitulare

Evaluare

LECȚIA 1 INTRODUCERE

CUVINTELE Ș C O L I I

1 Citește harta de cuvinte și urmărește cum au fost grupate acestea.

2 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Selectează cinci cuvinte prin care poți să-ți definești relația cu școala. Compară-ți lista cu cea a colegului.

DESCOPERIM ȘCOALA ÎN LITERATURĂ

1 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți textele de mai jos, alegeți trei dintre ele și identificați împreună aspectele importante referitoare la școală. Fiecare grupă va prezenta apoi, în fața clasei, imaginea școlii înfățișată în fiecare dintre cele trei texte alese. Puteți folosi drept reper harta cuvintelor de la exercițiul anterior.

TEXTUL 1

Unul dintre cele mai frecvente obiceiuri ale școlarilor este, desigur, acela de a-și porecli profesorii. [...]

Nu mică a fost mirarea noastră când ,,Barosanul", adică nea Sterică Enăchescu, dascălul de latinește și franțuzește, și cel mai drag profesor al nostru, care ne-a fost cu adevărat învățător și părinte sufletesc timp de opt ani de zile, ne-a spus la una din lecții:

— Strămoșii noștri, romanii, purtau trei nume și anume, făcu el zâmbind: „nomen" numele de familie, cum ar fi, de exemplu, la mine, Enăchescu, „prenomen" numele de botez, cum ar fi, Sterie – și aici își îngroșă glasul, iar după o pauză scurtă, care nouă, însă, ni s-a părut uriașă, și „cognomen", adică porecla, cum ar fi „Barosanul"!

(Grigore Băjenaru, *Cișmigiu & comp.*)

TEXTUL 2

— Văd c-ai cetit ceva, dar n-am ce-ți face... N-ai priceput nimic. Situația dumitale este: cinci la teorie și unu la practică. Total, șase. Pe jumătate, trei... Hai să-ți dau patru din grație... să nu zici că-s om rău...

Mărinimia profesorului nostru de matematică însă ne umplea ochii de lacrimi și sufletul de groază. Pentru noi, sub nota cinci, un punct mai mult sau mai puțin era același lucru. Între patru și trei, nu exista decât o simplă diferență grafică. Înarmați cu note de patru, trei, doi și chiar unu, majoritatea elevilor din clasa a VI-a pășeam victorioși ca o falangă* macedoneană spre... corigență.

Și totuși, profesorul nostru de matematică este un tânăr frumos, cu părul negru și ochii verzi. Când îl salutăm pe stradă, ne surâdea blajin* și generos ca sfântul Stelian, patronul copiilor. În clasă însă, când trebuie să-i suportăm ochii o oră întreagă, parcă seamănă ca două picături de apă cu Zmeul din basme, gata să-și înfigă ghearele în ceafa fiecăruia din noi.

(Ion Minulescu, *Corigent la limba română*)

blajin (adj.) – blând, omenos, pașnic, îngăduitor.
falangă (s.f.) – formațiune de soldați înarmați cu lănci.

TEXTUL 3

De câte ori sunt scos la lecție
Răspund anapoda
La toate întrebările.

— Cum stai cu istoria?
Mă întreabă profesorul.
— Prost, foarte prost,
Abia am încheiat o pace trainică
Cu turcii.

— Care e legea gravitației?
— Oriunde ne-am afla,
Pe apă sau pe uscat,
Pe jos sau în aer,
Toate lucrurile trebuie să ne cadă
În cap.

(Marin Sorescu, *La lecție*)

TEXTUL 4

O clipă, învățătorul cuprinse cu ochii toată încăperea scundă și întunecoasă, cu pereții goi, unde se aflau înghesuite pe bănci atâtea suflete tinere, [...] cu soarta lor în mâinile lui. Într-un ceas, pe nesimțite, cercase să le pătrundă firea după înfățișare, oprindu-și privirea când la unul, când la altul, ca să observe ce răsunet găseau cuvintele.

După cea dintâi curiozitate, atenția copiilor slăbise. Le dăduse un sfert de ceas de libertate, cât timp le urmări pe fereastră jocurile, ca să-și împlinească și din aceasta părerile despre fiecare.

Deocamdată, cea dintâi sarcină se lămurea destul de puțin glorioasă față de proiectele mărețe și dârze cu care coborâse în halta din câmp, în ploaia măruntă de octombrie. Până la îndatoririle de dascăl, la lecțiile cu atâta dragoste pregătite să le repete cu ochii închiși, la aplicarea metodelor din cărți și din cursurile profesorilor, trebuia să-și învețe elevii cum să stea în bancă, cum să vorbească, cum să răspundă, când să-și scoată și când nu pălăria.

(Cezar Petrescu, *Apostol*)

TEXTUL 5

Dar mai apoi mama a hotărât că voi învăța să cânt la acordeon. Trebuia să mă duc de două ori pe săptămână la ora de acordeon. Profesorul era bătrân ca bunicul și se numea Wastl. Locuia departe și eu căram acordeonul în spinare prin tot satul. [...] Cântam fals și plângeam. Îmi zicea că trebuie să stau aici și să exersez până ce voi cânta fără greșeală. Mă lăsa singură, îl vedeam lucrând în grădină. Lipsea vreo două-trei ore sau mai venea din când în când să vadă dacă exersam, după care dispărea iar. Ședeam acolo ca lipită de acordeon. Scârțâiam din acordeon cântecele cu pricina sau doar mă uitam în gol și ascultam cum ticăie ceasul în loc să exersez.

(Herta Müller,
Patria mea era un sâmbure de măr.
O discuție cu Angelika Klammer)

TEXTUL 6

Iar e toamnă. Zile calde.
Frunza ruginie cade.
Frumușel cei mici se spală
Și se duc cuminți la școală.

Maica în ghiozdan le pune
Câte două mere bune
Și creioane, cărți, caiete
Și le dă în mâini buchete.

(Grigore Vieru, *Două mere*)

TEXTUL 7

Cordeluța elastică e prea strânsă și mă apasă atât de tare, că simt cum îmi pulsează pielea capului. Dar pompoanele sunt splendide: arată ca niște crizanteme înfoiate, cu marginile albastre – culoarea mea preferată! Mi-am pus pantalonii groși de trening pe sub uniformă, de gura mamei, dar înainte să ies pe ușă, i-am scos repede și i-am azvârlit în dulapul de pe hol. [...]

Afară e întuneric și e frig. [...] Repet în minte o strofă din cântecul pe care o să-l cântăm în cor la finalul ceremoniei: *Am cravata mea, sunt pionier, / Și mă mândresc cu ea, sunt pionier! / Fluturș în vânt, zălog de legământ, / Întâiul meu cuvânt de pionier* ... [...]

Școala e gri și are forma literei L. Pe latura mare sunt clasele primare, chiar la parter. Clasa noastră are vedere la curte. Pe pereți sunt agățate planșe cu literele alfabetului, cu semnele de punctuație și tabla înmulțirii.

(Adina Rosetti, *Întâiul meu cuvânt de pionier*)

TEXTUL 8

Umbrele înserării ne învăluiră, povestitorul tăcu, și noi rămaserăm fără vorbe, cu Domnul în mijlocul nostru, ascultând adierea depărtată a cavalului*.

— Măi băieți, stați, c-am să vă cetesc și eu o poveste...

Și a așezat în geam, pe dinlăuntru, o lampă, și în lumina ei, acolo, între noi, ne-a cetit *Harap-Alb* al lui moș Creangă. Glasul lui curgea domol și basmul ne fermeca pe toți ca un cântec frumos. Povestea mi-a rămas adânc săpată în suflet și, mai târziu, când am cetit-o într-o odăiță scundă în Iași, pe când făceam liceul, am stat mult și m-am gândit la sara când o cetea învățătorul, m-am gândit ca la o altă poveste senină a copilăriei mele... Dintre toate amintirile frumoase, această sară, când ne-a cetit povestea, rămase stăruitoare în piroteala* mea, în legănarea trăsurii mari, pe când clopotele sunau încet prin liniștea pădurii.

(Mihail Sadoveanu, *Domnu Trandafir*)

caval (s.n.) – fluier mare ciobănesc, făcut din lemn de paltin sau de alun.
piroteală (s.f.) – picoteală, moțăială, somnolență.

2 Alege textul care ți-a plăcut cel mai mult și motivează-ți răspunsul, scriind, în caiet, două-trei enunțuri.

3 Selectează două texte și prezintă, în două-trei enunțuri, un element de conținut care se regăsește în ambele texte (un cuvânt-cheie, un personaj, o acțiune, o idee etc.).

TEXTUL 9

Ai școală, ai parte. / N-ai carte, n-ai parte.
Nimeni nu se naște învățat.
Învățând pe alții, înveți și tu.
Să înveți pentru tine, dar să știi pentru alții.
Omul neînvățat e topor neascuțit.

(*Proverbe*)

4 Asociază unul dintre textele prezentate la începutul lecției cu o pictură, cu o melodie, cu o secvență dintr-un film sau cu o altă operă literară/artistică, indicând o asemănare între acestea.

5 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Răspundeți la următoarele întrebări și apoi prezentați răspunsurile în fața clasei.

- Care sunt sentimentele pe care le ai față de școală, față de profesori și față de colegi?
- Ce învățăm în anii de școală?
- Crezi că fiecare om are nevoie să urmeze o școală? De ce?
- Cine are cea mai mare responsabilitate în educația copiilor? De ce?
- Prin ce crezi că se deosebește relația elevilor cu învățătorul față de relația cu profesorii?
- Crezi că se poate învăța online la fel de bine ca în sala de clasă?
- Care este locul școlii în viața ta?
- Crezi că ceea ce înveți la școală te poate ajuta în viața de zi cu zi? Explică!

6 Formulează o definiție a școlii și prezint-o colegilor.

PORTOFOLIU

- **JURNAL.** Realizează o pagină de jurnal în care să prezinți o zi de școală.

STRATEGII DE REDACTARE

Cum scrii o pagină de jurnal?

- mai întâi te gândești la ce ți-a atras atenția de-a lungul zilei și notezi apoi în jurnal acele lucruri pe care dorești să nu le uiți;
- redactezi textul folosind verbe și pronume la persoana I;
- notezi ziua/data în care scrii.

LECȚIA 2 TEXTUL NARATIV LITERAR ETAPELE ACȚIUNII (MOMENTELE SUBIECTULUI)

DIN EXPERIENȚA MEA

1 **LUCRAȚI ÎN GRUPE! A.** Realizați, în caiet, un jurnal de povestitor, continuând afirmațiile de mai jos.

- Când vreau să povestesc o întâmplare, încep prin ... .
- Când vreau să le fie clar celorlalți ce povestesc, precizez locul și timpul în care se desfășoară întâmplarea și insist asupra ... .
- Ca să le captez atenția ascultătorilor/cititorilor, prezint ... .
- Pentru a da o imagine clară asupra derulării întâmplărilor, mă bazez pe ... .
- În final, accentuez că ... .

B. Prezentați jurnalul de povestitor al fiecărei grupe, notând pe tablă aspectele comune.

ÎN LUMEA TEXTULUI

• Citește textul următor cu voce tare!

Era recreația cea mare de douăzeci de minute, căci curtea interioară a liceului era plină cu băieți din cursul inferior, care se zbenguiau rumegând resturile câte unui corn. Bobby o luă pe unul dintre recile coridoare laterale, înconjurând pătratul pe care-l făcea curtea internă, trecu prin fața sălii de gimnastică și intră în amfiteatru. [...] 1

În fond era îngrijat* de extemporalul de care era sigur și care, deloc improvizat, lua la Silivestru Capitanovici proporțiile unei teze trimestriale. Bobby își alese un loc mai izolat între ușă și fereastră, ca să poată mânui la nevoie cartea, și atrase cu greutate în fața lui și pe Tocilescu, tobă de carte, ca de obicei. 2

Abia sunase de intrare și Silivestru Capitanovici își făcu apariția pe ușă, mai încruntat ca oricând. [...]

După ce puse absențele, Capitanovici închise catalogul și anunță în cuvinte puține și aproape bolborosite extemporalul. Scrise el însuși cu creta pe tablă tema: *Petru și Asan*, apoi se așeză pe scaun și rămase zugrăvit pe umbra metalică a redingotei* sale, ca un sfânt sumbru* muncit de îndoieli grele.

Bobby scrise în partea de sus a paginii *Extemporal*, își desenă numele și data, apoi așteptă. Aceste nume proprii nu-i deșteptau nimic în minte, dar absolut nimic. „Petru, Petru – gândea el – Petru și Pavel, nu se poate, ăștia sunt sfinți... Asan, Asan... moara lui Asan, își dădu cu părerea. Ce are de-a face moara lui Asan cu istoria românilor?" Un gol i se puse în creștetul capului și se vedea șovăind în funiile unui ring.

— Mă, Tocilescu – șopti el cu precauție vecinului din față – spune-mi, mă, și mie: pune caietul mai așa, să văz și eu!

Tocilescu făcu pe „scârbosu'" și nu se clinti, de frică să nu fie văzut. [...] Privea la vecini, auzea scârțâitul peniței și o sudoare rece i se lăsa pe frunte.

— Știi ceva? îl întrebă șoptit vecinul din spate.

— Aiurea!

În speranța dezordinii cu predarea lucrărilor, Bobby hotărî să atace introducerea.

„Istoria patriei este una dintre preocupările cele mai de seamă ale unei nații. Prin cunoașterea trecutului noi ne dăm seama de vitejiile poporului românesc și ne pregătim pentru viitor. Ne trebuie din această pricină să ne cultivăm eroii neamului. Unii dintre cei mai importanți viteji ai trecutului nostru sunt și frații Petru și Asan, acei frați aromâni care au înscris o pagină de glorie în cartea neamului. Când zicem Petru și Asan zicem..."

„Ce zicem?" se munci Bobby, epuizat de atâta sforțare și cu mâna trase repede pe genunchi cartea de istorie. [...] 3

îngrijat (adj.) – (învechit) îngrijorat.

redingotă (s.f.) – haină bărbătească de ceremonie (de culoare neagră), cu poalele lungi până la genunchi, încheiată cu două rânduri de nasturi.

sumbru (adj.) – posomorât, trist, mâhnit.

— Policrat! zise profund și grav Silivestru.

Bobby încremeni și se auzi limpede plesnitura unei cărți căzute pe dușumea, sub banca lui. Silivestru porni rigid ca un prelat* în procesiune mortuară și, oprindu-se lângă Bobby, ridică manualul de istorie de jos. Apoi, inspectând cutia pupitrului, trase un caiet cartonat ce i se păru suspect și-l răsfoi înghețat. Sufletul lui Bobby se prefăcu în frigider când din caiet zbură pe podea un vraf de fotografii de actrițe de cinematograf. Silivestru le ridică impasibil* de jos, făcu o cruce roșie pe foaia lui Bobby și se reîntoarse la catedră fără să spună o vorbă. [...]

Bobby puse în joc toată puterea sa de seducție spre a obține înapoi „oracolul*".

— Domnule profesor – pledă* el cu demnitate – este în joc o chestiune de onoare. Înțeleg că am făcut o imprudență* aducându-l aici, dar vina este numai a mea, domnule profesor, și e penibil pentru mine să pierd... să n-a...

Silivestru îi tăie vorba aspru:

— Pentru încercarea de fraudă* vei fi grav pedepsit. Cât privește depozitul d-tale sentimental, el poate fi ridicat de posesoare oricând de la mine personal... 4

(G. Călinescu, *Cartea nunții*)

prelat (s.m.) – înalt demnitar bisericesc; episcop.
impasibil (adj.) – indiferent, insensibil, nepăsător.
oracol (s.n.) – caiet cu un chestionar privind gusturile în materie de muzică, film etc., la care răspund colegii de clasă, prietenii și care este păstrat ca amintire.
a pleda (vb.) – a susține o cauză, a apăra o idee, un interes.
imprudență (s.f.) – lipsă de prudență; nesocotință; neprevedere; faptă, vorbă nesocotită, riscantă.
fraudă (s.f.) – înșelăciune, act de rea-credință săvârșit de cineva.

EXPLOREZ

• Rezolvă, în caiet, cerințele următoare.

1 Despre ce este vorba în text? Formulează răspunsul într-un enunț.

2 Recitește primul alineat al textului și rezolvă exercițiile de mai jos.

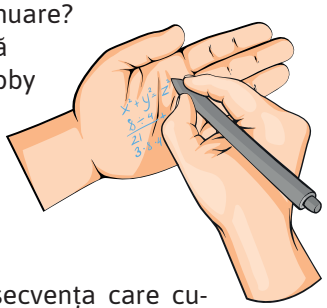
a) Despre ce este vorba în deschiderea textului?
b) Extrage indicii de timp și de spațiu.
c) Precizează personajele care apar în fragmentul indicat.
d) Care este atmosfera generală?

3 Recitește al doilea pasaj al textului și răspunde la următoarele întrebări.

a) Care este elementul care modifică echilibrul inițial?
b) Cu ce problemă se confruntă Bobby?
c) Care sunt aspectele care amplifică importanța evenimentului?

4 Recitește fragmentul al treilea și răspunde la următoarele întrebări.

a) Care este subiectul extemporalului?
b) Ce face Bobby când află subiectul? Ce se întâmplă în continuare?
c) Cum reacționează colegii cărora Bobby le cere ajutorul?
d) Care este soluția la care recurge Bobby?

5 Care crezi că este secvența care cuprinde cel mai tensionat moment din acest text narativ? Despre ce este vorba în momentul când acțiunea atinge tensiunea maximă?

6 Recitește ultima parte a textului, fragmentul al patrulea, și răspunde la următoarele întrebări.

a) Cum se încheie ora de istorie?
b) Care sunt consecințele faptelor lui Bobby?

7 Care sunt personajele care participă la acțiunile din text?

8 Cum evoluează evenimentele?

9 La ce mod și timp sunt majoritatea verbelor? Ce fel de verbe se folosesc pentru a accentua evoluția evenimentelor?

ETAPELE ACȚIUNII

- **Situația inițială** (expoziționea)
  - reprezintă starea de echilibru care precedă declanșarea acțiunii;
  - de obicei, în această etapă sunt prezentate personajele, locul și timpul desfășurării actiunii.
- **Elementul declanșator** (intriga/forța perturbatoare)
  - constituie o problemă, o acțiune care modifică situația inițială;
  - sunt prezentate faptele care perturbă echilibrul din situația inițială (un conflict între două personaje, motive de natură interioară etc.).
- **Desfășurarea acțiunii** (procesul/transformarea)
  - reprezintă succesiunea evenimentelor declanșate de factorul perturbator;
  - succesiunea de acțiuni are o anumită gradație.
- **Punctul culminant**
  - este momentul de maximă intensitate a acțiunii.
- **Situația finală** (deznodământul)
  - reprezintă rezolvarea conflictului și sfârșitul acțiunii (rezultatul și consecințele acțiunii personajelor);
  - cuprinde evenimentele care pun capăt încercărilor;
  - corespunde concluziei poveștii, când este restabilit echilibrul.

APROFUNDEZ

- Completează, în caiet, un organizator grafic asemănător cu cel de mai sus, formulând etapele acțiunii din fragmentul extras din *Cartea nunții* de G. Călinescu. Poți folosi ca reper exercițiile de la rubrica **Explorez**.

Exemplu: *Situația inițială → În pauza mare, curtea este plină de elevi.*

REFLECTEZ

- Etapele acțiunii sunt prezente și în benzile desenate. Realizează o bandă desenată cu șapte viniete în care să prezinți o întâmplare petrecută la școală, urmărind etapele acțiunii. Vei construi o vinietă pentru situația inițială, una pentru intrigă, trei pentru desfășurarea acțiunii și una pentru punctul culminant, ținând cont că vinieta alăturată constituie deznodământul.

Apoi afișați benzile desenate în clasă și realizați turul galeriei.

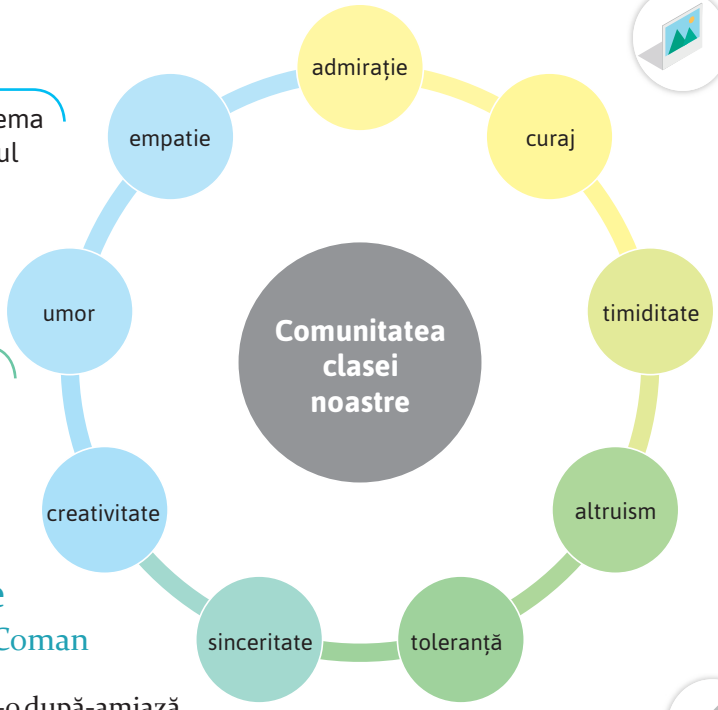
Grilă de autoevaluare a benzii desenate

Criterii	DA	NU
Sunt prezente toate etapele acțiunii.		
Transformarea de la situația inițială la situația finală este vizibilă.		
Personajul principal este prezent în toate vinietele.		
Sunt prezente elementele componente ale unei benzi desenate (viniete, recitative, bule).		

LECȚIA 3 TEXTUL NARATIV LITERAR ÎN PROZĂ

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Asociați cuvintele din schema alăturată cu câte un eveniment petrecut în timpul școlii/orelor de curs. Prezentați răspunsurile și celorlalte grupe!

ÎN LUMEA TEXTULUI

• Citește cu voce tare textul următor pentru a putea observa modul în care se conturează imaginea școlii.

Lecția de autodescoperire

de Teodora Coman

Eram în sala noastră de clasă de la parter, într-o după-amiază de miercuri dintr-un martie mohorât, cea mai grea din orar. A intrat profesorul nostru – pentru mine, Profu' – care are un fel anume de a se pregăti, aproape ritualic: se așază mai bine în scaunul de la catedră, își suflecă mânecile cămășii, întinde gâtul, cu coatele pe catedră și bărbia sprijinită în palme și își fixează privirea curioasă pe oricine se oferă să citească în fața clasei.

În scurt timp a pus absenții și se pregătea să verifice tema, care era altfel decât de obicei: trebuia să ne recunoaștem într-unul dintre personajele textului *Vrăjitorul din Oz* scris de Frank Baum și să explicăm alegerea făcută. Profu' ține tare mult la etapa asta a lecției, zice că numai așa poate afla mai multe despre noi, ba chiar și noi ajungem să ne cunoaștem mai bine.

Știți cum e în basme când calul cel mai slab se dovedește a fi cel mai bun, iar fiul cel mic al împăratului, disprețuit de tată și de frați, este adevăratul erou? Exact așa m-am simțit, dar am ridicat mâna, deși știam la ce risc mă expuneam: colegii nu mă prea suferă, îmi spun mereu că nu vreau decât să ies în evidență, să fac pe deșteapta.

De data asta, lucrurile stăteau diferit: nu s-a auzit niciun comentariu în tăcerea complice. Cu o seară înainte, tema lui Matei circula nestingherită pe grupul de whatsapp al clasei și aproape toată lumea a ajuns să scrie identic despre Leul cel Laș, care vrea mai mult curaj. Vinovăția a creat efectul magic de cumințenie pe care mulți profesori se chinuie minute în șir să îl atingă pentru a-și putea începe lecția. Și totuși, ce ciudată mi se părea atmosfera! Când li se dă ocazia să-și exprime preferințele, mulți colegi ajung să o urască, dau vina pe lipsa de inspirație, pe timp sau pe orice altceva. Preferă să copieze în loc să încerce să răspundă provocării. Credeam că doar părinții au crescut cu rușinea de a comunica fără rețineri despre ei înșiși, dar m-am înșelat, văd același comportament și la cei de vârsta mea, râd sau își dau ochii peste cap când aud de creativitate sau opinie personală, de parcă ar fi un moft, nu o calitate.

Teodora Coman (n. 1976) este scriitoare și profesoară de limba și literatura română la Sibiu.

Opere: *Cârtița de mansardă, foloase necuvenite, soft guerilla, Lucy*

Lumea din jurul său și literatura: „Mereu suntem curioși să știm cum gândesc alții. Scrisul îți permite să te asculți în liniște, de aceea te pune în relație de apropiere cu mintea ta și a altora, încetinește viteza și dezordinea vocilor interioare care, de obicei, ne scapă, dându-le o formă clară. Scrisul eliberează toate gândurile captive, le transformă în realități vii și ne ajută să ne cunoaștem unii pe alții." (*Interviu*)

Preț de câteva secunde, am încercat să derulez până la capăt scena ridicolă în care Mara sau Antonia ar fi citit, cu aceleași cuvinte, despre regăsirea lor în Leu, așa că eram hotărâtă să previn potopul de reproșuri pe care Profu' l-ar fi revărsat, pe bună dreptate, asupra noastră. I-am așteptat semnul de încuviințare și m-am îndreptat spre tablă cu pași repezi, mi-am dres vocea și am început să-mi citesc textul. Mă identificasem în Sperie-Ciori, dar nu în defectul de a nu avea minte, ci în felul curios în care își dădea seama că nu o are. Cum era posibil? Ceva scăpa logicii mele, dincolo de adevărul că toți vrem să fim mai deștepți, mai frumoși, toți visăm să ne apropiem de anumite modele, indiferent că e vorba de actori, sportivi, vedete, oameni de știință, eroi de desene animate, de filme făcute în studiourile Marvel sau Disney sau de orice persoană pe care o admirăm. Vrem să fim altcineva, fiindcă nu ne putem accepta pe noi. În timp ce citeam, speram, în secret, să îl impresionez pe Matei, deși nu-mi arătase niciun semn de interes până acum, au trecut deja doi ani de când s-a transferat în actuala clasă a VI-a C și aveam parte de aceeași politețe împărțită în mod egal oricărui coleg. Îi plăcea de Diana și, în compunerea lui, care devenise a tuturor, scrisese despre propria slăbiciune, cum îl afectau prea mult reacțiile celor din jur și despre nevoia de-a avea mai mult curaj pentru a fi el însuși. Mi-am dat seama că încă nu găsise momentul potrivit să îi mărturisească Dianei ce simte pentru ea, era prea obișnuită cu complimentele, ca să își dea seama că poate fi admirată și din umbra unei tăceri timide. Toți trei am terminat clasa a V-a cu media 10, iar diriginta ne aprecia pe toți trei. Totuși, părinții mei nu păreau prea mulțumiți, mereu îmi găseau câte ceva de reproșat: ba că nu făceam eforturi să mă integrez, ba că pierdeam vremea cu ochii pe pereți, ba că nu mă concentram destul asupra școlii și preferam să scriu în jurnal sau să citesc. Tata mi-a spus odată, la nervi, că sunt copia lui *Cănuță, om sucit*[1], fiindcă prea făceam totul în contră, de-a-ndoaselea. E adevărat că tac atunci când mă simt atacată sau lipsită de apărare. În asemenea momente, sunt mai aproape de Leul cel Laș care nu are forța să reacționeze. Sigur ați auzit de acele cuvinte care se pot întoarce împotriva ta, mai ales în filmele cu oameni arestați. Ei bine, exact așa simt și eu când sunt acuzată pe nedrept: cuvintele îmi stau pe limbă și, dacă le-aș pronunța, ar ieși cu totul altele decât le avusesem inițial în minte, de parcă buzele ar fi ale altcuiva și m-ar acuza, în loc să mă reprezinte.

Îmi plac orele de română din același motiv pe care unii colegi le urăsc: pentru momentele în care Profu' duce lecția într-o direcție neașteptată. Te obligă să gândești, să ieși din starea de plictiseală. Îi place să ne provoace cu întrebări ca să afle ce credem și ne încurajează și pe noi să punem întrebări ori de câte ori avem o curiozitate sau o nelămurire. Odată, ne-a spus că literatura adevărată nu se află în manual, iar dacă vrem să o descoperim, trebuie să o facem pe cont propriu, în afara școlii. Așa cum noi trebuia să ieșim din cadrul strict al școlii pentru a ne căuta, așa făcea și el: ieșea controlat, pentru câteva minute, din rigorile lecției, pentru ca toți să ne simțim mai liberi și mai creativi. Noi, cei care citeam din plăcere – eu, Diana și Matei – îl înțelegeam, mai ales că făcuserăm echipă bună la un concurs numit *CDIdei în cărți*, la care luaserăm premiul I. Veneam în CDI-ul școlii – prescurtarea de la Centrul de Documentare și Informare, de fapt o bibliotecă modernă, cu calculatoare, tablă electronică, videoproiector și resurse multimedia, pe lângă clasicele rafturi cu cărți – și făceam o machetă după un citat reprezentativ dintr-o carte citită. Ultima fusese *Din capul meu*, de Sharon Draper. Niciodată nu știam cum va arăta produsul final, fiindcă mereu lansam propuneri, modificam, îmbunătățeam, iar profesorul venea cu soluții care, la început, păreau cel puțin ciudate. De exemplu, am ajuns să tăiem calota unui cap de manechin și am pus în el crengi ca într-o vază fără apă. Personajul principal, Melody, nu putea vorbi, a trebuit să-i accesăm mintea ramificată, apoi am agățat de fiecare crenguță câte o bulă de hârtie colorată, cu cuvinte și gânduri care te puneau pe... gânduri. La sfârșit, am atașat și o ghirlandă cu beculețe albe ca să-i facem ideile să strălucească, fiindcă avea o minte cu adevărat sclipitoare, chiar așa, imobilizată în scaunul cu rotile. Până să citim cartea asta, niciunul nu și-a pus problema ce simte o persoană cu dizabilități și de câtă nevoie de comunicare și înțelegere are, la fel ca oricare dintre noi. Și Profu' era mult mai relaxat în CDI decât la orele obișnuite, se vedea pe fața lui că tare-i mai plăcea să iasă din rutină...

Lectura temei mele în fața clasei a durat mai puțin de trei minute. Profu' m-a felicitat, iar după ce m-am întors la locul meu din penultima bancă, a lansat provocarea întregii clase:

1 Personajul din textul cu același nume scris de I.L. Caragiale.

— Sunt foarte curios să aflu de ce credeți că toate personajele lui Frank Baum, care consideră că le lipsește ceva, ba minte, ba curaj, ba inimă[2], trebuie să bată atâta drum și să înfrunte atâtea obstacole doar pentru a afla de la Marele Oz că, de fapt, nu le lipsește nimic?

— Păi, Oz e un bun psiholog, îi face să devină conștienți de ceea ce au și le dă încredere în calitățile lor. Nu de vrajă au ele nevoie, ci de încurajare.

Au urmat câteva clipe de suspensie, în care mi-am dat seama că vocea care se auzise fusese a mea, deși o percepusem venind de altundeva, fără ușorul ei tremur de emoție. Gândul se articulase singur înainte să apuc să îmi dau seama de ceea ce spun ori dacă răspunsul era bun sau nu. Nici cei care obișnuiau să râdă de mine nu apucaseră să o facă. Toată clasa stătea în tensiunea așteptării unei reacții din partea Profului. În sfârșit, s-a întors către mine cu ochii mari de uimire:

— Niciodată nu m-am gândit la carte în felul ăsta, Laura! Pffffff, ce intuiție extraordinară, bravo! Al doilea pe ziua de astăzi!

A inspirat profund, ca și cum ar fi rămas fără aer, apoi ne-a făcut o mărturisire neașteptată:

— Știți cum mă simt eu acum? Ca un elev care a primit una dintre lecțiile vieții lui! Îl vedeam pe Oz doar ca pe un mare farsor, un ventriloc* pus pe șotii, care a profitat de naivitatea unor oameni... dar cartea asta e mai actuală ca oricând, fiindcă adevărul nu se demodează niciodată...

Cum tăcerea se prelungea, a făcut un gest și mai neașteptat: a început să aplaude cu entuziasm. Colegii mei i-au urmat exemplul unul după altul, până când bătăile de palme s-au sincronizat.

Oare chiar îi impresionasem sau poate că până și ei erau surprinși de propriul gest, la fel cum fusesem eu de propria replică? Îmi plăcea să cred că, uneori, propria bunătate ne ia prin surprindere.

Ropotul prelungit al palmelor a creat un ecou care m-a transpus în altă scenă: o variantă mai bună a școlii de acum, cu o sală de festivități ca în filmele americane și copii premiați pentru calități imposibil de găsit în materiile din catalog: altruism, originalitate, spirit de inițiativă, toleranță, sinceritate. Mă vedeam pe podium, la microfon, cu fața radioasă, mulțumind audienței și directorului pentru distincția „Cea mai creativă". Era unul dintre visurile mele secrete, dar de data asta, nu mai eram singură, ci alături de Matei. Și el savura gloria „Celui mai curajos", așa cum își dorise în compunere. Lângă noi se afla și directorul școlii ideale, care ne înmânase diplomele în fața audienței numeroase. Era slab, vioi și purta ochelari cu lentile

verzi. Când mi-a făcut cu ochiul, mi-am dat seama că nu era nimeni altul decât Oz, iar când m-am uitat mai bine la primul rând de scaune, i-am observat pe Dorothy, Sperie-Ciori, Omul de Tinichea și Leul cel Laș, exact așa cum mi-i imaginasem. Aplaudau și chiuiau de bucurie. Și eu, și Matei ne lăsam acoperiți de ploaia deasă de confetti, apărută ca prin magie. Spre deosebire de mine, Matei avea o foaie din care citea, iar când am auzit „aș vrea să nu-mi mai pese de ceea ce cred ceilalți despre mine, să am curajul de a-mi exprima fără teamă emoțiile", l-am văzut în fața clasei, fără să știu dacă el se oferise sau Profu' îl rugase. Și el a avut parte de aceleași aprecieri ca mine.

În pauză, în timp ce mă plimbam în curtea școlii, am încercat să îmi dau seama ce se întâmplase și am înțeles că empatizasem* cu personajele lui Frank Baum fiindcă regăsisem, în ele, aceeași lipsă de încredere de sine ca a mea. Uneori, e nevoie de alții ca să ne putem recunoaște părți pe care nu știam că le avem. Uneori, personajele sunt purtătoarele adevărului nostru interior, în care se ascund îndoiala, frica, lipsa de motivație, oboseala de a fi pe placul celorlalți, eternele sentimente contradictorii ale omului. Cred că asta a vrut să spună proful prin adevărul din carte care nu se demodează... În timp ce îmi puneam astfel gândurile în ordine, l-am văzut pe Matei apropiindu-se de mine, dar fără Diana. Era pentru prima oară când făcea asta. Îmi simțeam inima în piept ca pumnul unui musafir captiv care bate să iasă la aer ca să nu se sufoce. Ziua era departe de a-și fi epuizat surprizele.

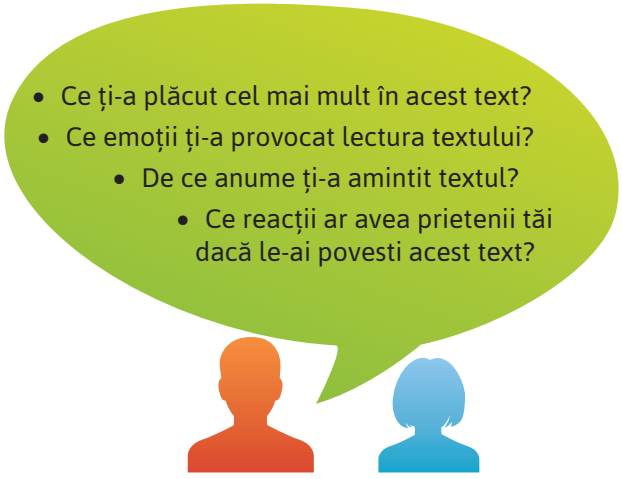
ventriloc (s.m.) – persoană care poate rosti cuvintele fără a mișca buzele și fără a deschide gura, dând impresia că vorbește din abdomen.

a empatiza (vb.) – (despre cititor) a se identifica afectiv cu personajele unei cărți.

2 Sperie-Ciori crede că nu are creier, Omul de Tinichea crede că nu are inimă, iar Leul cel Laș suferă că n-ar avea curaj.

REACȚII SUBIECTIVE

1 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Răspunde la întrebările din imaginea de mai jos și apoi confruntă-ți răspunsurile cu cele ale colegului de bancă.

2 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Adresați-vă câte două întrebări referitoare la aspectele pe care nu le-ați înțeles în urma lecturii textului. Oferiți posibile răspunsuri!

HARTA TEXTULUI

I. Rezolvă următoarele cerințe pentru ca la final să poți completa harta textului.

1 Menționează, într-un enunț, despre ce este vorba în textul citit.

2 Răspunde, în caiet, la întrebările de mai jos.

a) Ce temă au avut de realizat elevii?
b) Ce sentiment îi încerca pe elevii care nu-și făcuseră tema singuri?
c) Cu ce personaj din *Vrăjitorul din Oz* s-a identificat Laura?
d) Care este motivul pentru care Laura îndrăgea lecțiile de română?
e) Cum s-a derulat concursul *CDIdei în cărți*?
f) Ce îl impresionează pe profesor la răspunsul fetei?
g) Ce a mărturisit Matei în fața clasei?

3 Răspunde la următoarele întrebări, căutând sugestii în mai multe secvențe ale textului.

a) Cine citește tema în fața clasei?
b) De cine este Laura aplaudată pentru calitățile ei?
c) Cum se transformă relația dintre Laura, Diana și Matei?
d) Cum este atmosfera în clasă în timpul orei prezentate?

4 Completează, în caiet, afirmațiile de mai jos.

a) Profesorul le cere elevilor să explice în ce personaj se regăsesc, deoarece ... .
b) Laura consideră că elevii nu acceptă provocările profesorului, din cauză că ... .
c) Laura se regăsește în personajul Sperie-Ciori, pentru că ... .
d) Părinții Laurei erau nemulțumiți de ea, deși ... .
e) Laura tace când ... .
f) Diana, Matei și Laura au față de lectură o atitudine ... .
g) Fata consideră că ne dorim să fim altcineva, deoarece ... .

Acțiunea

5 Răspunde, în caiet, la întrebări, urmărind ordinea ideilor în funcție de etapele acțiunii.

A. Situația inițială/Expoziționea

a) Ce se prezintă la începutul textului?
b) Ce personaje apar în primul moment al acțiunii?
c) Care este atmosfera?

B. Elementul declanșator/Intriga

a) Ce își propune profesorul să facă?
b) Cum se simte Laura?
c) La ce face referire secvența care declanșează acțiunea?

C. Desfășurarea acțiunii/Transformarea

a) Ce se întâmplă în continuare?
b) Care este ordinea cronologică a acțiunilor? Notează, în caiet, pe o axă temporală acțiunile de mai jos.
- În clasă e liniște din cauză că elevii se simt vinovați.
- Părinții nu sunt mulțumiți de Laura.
- Laura își compară colegii cu părinții din cauza atitudinii pe care o au cei dintâi.
- Cei trei colegi participă cu profesorul la un concurs dedicat lecturii.
- Laura își citește tema timp de 3 minute.
- Diana, Laura și Matei au terminat clasa a V-a cu media 10.
- Laura își dorește să-l impresioneze pe Matei.
- Profesorul îi provoacă pe elevi cu o întrebare.
- Laura își imaginează cum ar fi reacționat profesorul dacă și-ar fi dat seama că elevii au copiat tema unii de la alții.

c) Care sunt reacțiile personajelor pe parcursul întâmplărilor?

D. Punctul culminant

a) Care este momentul în care acțiunea atinge tensiunea maximă? Ce se întâmplă?

b) Ce personaje sunt implicate în punctul culminant? Care este atmosfera din sala de clasă?
c) Cum se face trecerea de la prezent într-un timp imaginat de fată?

E. Situația finală

a) Cum se încheie povestea?
b) În ce relație este Laura cu celelalte personaje?
c) Ce învățătură desprinde Laura din întâmplarea respectivă?

Cadrul acțiunii: timpul și spațiul

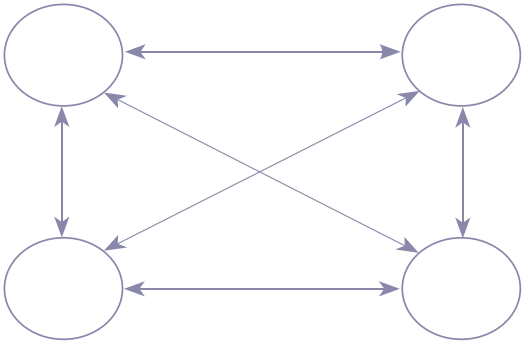
6 Răspunde, în scris, la întrebările de mai jos.

a) Unde are loc acțiunea?
b) Când își expune Laura tema?
c) Ce s-a întâmplat cu o seară înainte de lecția de limba română?
d) Unde se află Laura când citește tema?
e) În ce bancă stă Laura?
f) Cât a durat lectura temei în fața clasei?
g) Unde se strângeau cei cărora le plăcea să citească?
h) Unde s-a transpus fata când a fost aplaudată?
i) Unde și când se reîntâlnesc Laura și Matei?

Personajele

7 Copiază, în caiet, următorul organizator grafic și notează:

a) în cercuri: numele personajelor și felul lor (principale/secundare/episodice);
b) pe axe:
- relația dintre personajele din text;
- atitudinea personajelor față de Laura.

Narațiunea și dialogul

8 Alege răspunsul corect.

A. În text, narațiunea se realizează:
a) la persoana I.
b) la persoana a III-a.

B. Naratorul este:
a) Teodora Coman, pentru că ea a scris textul.
b) Laura, pentru că ea relatează evenimentele la persoana I.
c) o voce a autoarei care relatează evenimentele la persoana a III-a.

Tipul textului

9 A. Selectează, din lista următoare, trăsăturile textului narativ literar regăsite în *Lecția de autodescoperire* de Teodora Coman și notează-le în caiet.

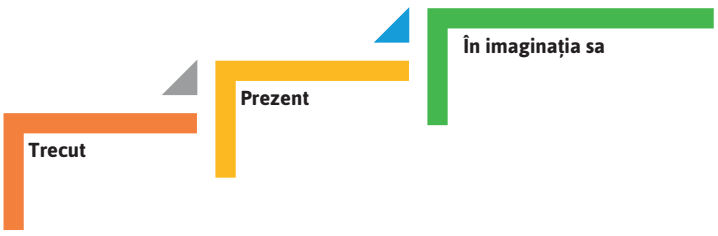
a) Evenimentele sunt prezentate cronologic.
b) Acțiunea este determinată de intrigă.
c) Acțiunea este situată într-un cadru spațio-temporal.
d) La acțiune participă personaje.
e) Vocea autorului este preluată de un narator.
f) Relatarea se realizează prin narațiune la persoana I.
g) Cadrul acțiunii este descris detaliat.
h) Relatarea se realizează prin narațiune la persoana a III-a.

B. Ilustrează trăsăturile alese cu exemple din text. Notează-le în caiet.

II. Copiază, în caiet, tabelul (harta textului) de la **pagina 26**, apoi completează-l cu informațiile referitoare la textul narativ *Lecția de autodescoperire*.

LAURA ȘI LUMEA DIN JURUL SĂU

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Descoperiți lumea în care trăiește eleva Laura. Identificați împreună personajele, obiectele, locurile care alcătuiesc această lume. Apoi realizați o hartă a acestei lumi, folosind informațiile oferite de text și organizatorul grafic alăturat.

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați despre comportamentul Laurei și realizați o prezentare a personajului pe baza modelului de mai jos.

Ce face?	La ce se gândește?	Ce simte?	Ce atitudini are?
Exemplu: *Citește tema la ora de română.*	... ...	... ...	... ...
Exemplu: *Comportamentul ei indică îndrăzneală.*	Gândurile sale sugerează că este	Emoțiile sale sugerează că este	Atitudinile sale față de cei din jur demonstrează că este ... .

3 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați despre dorințele Laurei și completați, în caiet, graficul de mai jos.

Care sunt dorințele Laurei?	...
Ce face Laura ca să-și îndeplinească dorințele?	...
Ce dificultăți întâmpină fata în realizarea dorințelor?	...
Cum o susțin părinții, colegii și profesorul în realizarea dorințelor?	...
Ce experiențe interioare trăiește Laura?	...
Ce beneficii îi aduce Laurei curajul de a răspunde în fața clasei?	...

4 Alege răspunsul (sau răspunsurile) cu care ești de acord și precizează în ce fel răspunsul de la punctul **a)** ți-a influențat răspunsul de la punctul **b)**.

A. **a)** Laura își dorește să citească tema în fața clasei, pentru că: • nu vrea ca profesorul să afle că ceilalți colegi nu și-au făcut tema singuri; • vrea o notă mare; • vrea să demonstreze ceea ce știe; • vrea să-și depășească frica de colegi; • vrea ca profesorul să vadă că este creativă.

b) Laura e ghidată în acțiunile sale de: • curaj; • teamă; • bucuria lecturii; • dorința de a învăța; • dorința de a-și demonstra calitățile; • imaginație.

B. **a)** Profesorul vrea să predea altfel literatura, deoarece: • dorește să-și cunoască elevii; • astfel elevii se vor putea cunoaște mai bine pe ei înșiși; • îi place să iasă din rigorile școlii; • e interesat să-i provoace pe elevi să gândească.

b) Profesorul se ghidează în predare după: • bucuria sa de cititor; • dorința de a face cititori adevărați din elevii săi; • dezamăgirile provocate de elevi; • crezul său de a-i învăța pe copii să citească dincolo de rândurile cărții; • pasiune.

C. **a)** Majoritatea colegilor Laurei nu doresc să-și facă tema propusă de profesor, pentru că: • nu au curaj; • sunt timizi; • sunt timorați; • nu sunt creativi; • nu au curaj să răspundă la provocări; • sunt pasivi la școală.

b) Colegii Laurei se ghidează în acțiunile lor fiind mânați de: • viclenie; • lene; • admirație; • curiozitate; • invidie.

5 Cum își imaginează Laura școala ideală? Răspunde la întrebare într-un text de cinci-șapte enunțuri, valorificând secvențe din text.

6 Identifică tema textului, răspunzând la una dintre cele două întrebări.

a) Care este cel mai important aspect din realitate sau din experiența umană transpus în acest text?

b) Despre ce vorbește în mod semnificativ acest text?

7 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați următoarele idei referitoare la *Lecția de autodescoperire* și prezentați, în patru-șase enunțuri scrise, una dintre acestea.

LAURA ȘI LUMEA DIN JURUL MEU

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Rezolvați cerința corespunzătoare grupei voastre și prezentați răspunsurile în fața clasei.

Grupa 1. Întreabă autorul! Imaginează-ți că ești autorul textului *Lecția de autodescoperire*. Răspunde la următoarele întrebări, motivându-ți alegerile.

- Ce te-a determinat să scrii această poveste?
- Care este scopul pentru care ai scris textul?
- Cum ai ales locul și timpul?
- Cum ai ales numele personajelor?
- Cum te-ai gândit să legi realitatea de lumea imaginară?

Grupa 2. Scrie despre text! Scrie un text pentru a fi postat pe un blog literar în care să prezinți textul citit, pornind de la pasajul de mai jos.

„Știți cum e în basme când calul cel mai slab se dovedește a fi cel mai bun, iar fiul cel mic al împăratului, disprețuit de tată și de frați, este adevăratul erou?"

Grupa 3. Față în față cu personajul! Raportează-te la experiența Laurei și răspunde la întrebările de mai jos.

- Ce probleme întâmpină Laura? Tu cum le-ai fi rezolvat? Ea de ce nu a acționat cum ai fi făcut tu?
- Ce crezi că e important pentru Laura? Este esențial și pentru tine același lucru? Justifică!
- Cum ai fi reacționat tu în momentul în care ai fi văzut că toată clasa te aplaudă? Poți să înțelegi reacția fetei? Motivează dacă da sau nu!
- Când ar fi trebuit să ceară ajutor Laura? De ce crezi că nu a făcut-o? Tu ai fi cerut ajutorul?
- Ce poți învăța de la acest personaj?

Grupa 4. Alte texte! Naratoarea își transformă existența prin faptul că a avut curajul să își asume un punct de vedere și să-l prezinte public. Într-un alt text, intitulat *Eu sunt Malala*, personajul principal citește, la rândul său, *Vrăjitorul din Oz* și extrage următoarea morală a cărții:

„Puteam, în sfârșit, să citesc, așa că am devorat *Minunatul Vrăjitor din Oz*, o carte pe care mi-o dăduse fostul premier al Marii Britanii, Gordon Brown. Îmi plăcea de Dorothy și eram impresionată că, deși voia să găsească drumul spre casă, se oprea să-i ajute pe cei care aveau nevoie, ca Leul cel Fricos și ruginitul Om de Tinichea. Mie, morala poveștii mi se părea că e aceea că vor fi mereu obstacole în viață, dar dacă vrei să-ți atingi scopul, atunci trebuie să continui să mergi."

(Malala Yousafzai și Patricia McCormick, *Eu sunt Malala*)

- Explică modul în care omul poate învăța din poveștile pe care le citește sau le scrie, valorificând idei din cele două texte.

REFLECTEZ

- **JURNAL.** Realizează o pagină de jurnal de cititor, răspunzând la întrebările de mai jos.
  - **a)** Înainte de a citi, ai stabilit scopul pentru care citești textul respectiv?
  - **b)** Ai încercat să anticipezi, pornind de la titlu, despre ce va fi vorba în text?
  - **c)** În timpul lecturii, urmărești cu ochii minții lumea din text?
  - **d)** Recitești fragmentele pe care nu le-ai înțeles?
  - **e)** Subliniezi anumite idei care ți se par importante?
  - **f)** Ai o strategie de lectură preferată?
  - **g)** Te gândești ce idei duci din text mai departe în viața ta?

LECȚIA 4 VERBUL

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Priviți cu atenție imaginile de mai jos și apoi rezolvați cerințele.

a) Construiți un enunț în care să prezentați acțiunile lui Andrei de-a lungul unei zile petrecute la școală.
b) Scrieți un enunț care să conțină un îndemn adresat lui Andrei de către mama lui, pentru ca acesta să nu întârzie la școală.
c) Colegii dintr-o clasă paralelă îl întreabă pe Andrei ce curs va avea de la ora 13:00. Alcătuiți un enunț care să conțină răspunsul lui.
d) Andrei și colegii lui de clasă, Dana și Mihai, ies de la școală discutând aprins despre o întâmplare pe care au trăit-o în timpul orelor de curs. Imaginați-vă despre ce întâmplare ar putea fi vorba și relatați-o, în cinci-șapte enunțuri.

EXPLOREZ

1 Copiază, în caiet, tabelul următor și completează-l cu verbele folosite în enunțurile anterioare, așezându-le în rubrica potrivită.

Mai-mult-ca-perfect	Perfect compus	Perfect simplu	Imperfect	Prezent	Viitor	Viitor anterior
...	...	...	...	...	...	...

2 Pornind de la imaginile de mai sus, construiește enunțuri în care să folosești verbe la timpurile verbale pe care nu le-ai utilizat anterior.

3 Rescrie, în caiet, enunțurile următoare, trecând verbele la persoana a II-a, numărul singular, fără a le modifica timpul.

a) Mergeam la biblioteca școlii, când am zărit-o pe Ioana.
b) Nu voi participa la competiția sportivă de mâine.
c) Ei citiseră toate poeziile într-o săptămână.

4 Stabilește funcția sintactică a verbelor din enunțurile de la exercițiul **3**.

ELEMENTE-CHEIE

Verbele sunt cuvinte care desemnează **acțiuni**, **evenimente** și **stări**.

Verbele au caracteristici comune: forma verbului variază în funcție de mod, timp, persoană și număr.

Cu ajutorul verbelor se pot produce enunțuri. În aceste situații, verbul are funcție sintactică de **predicat verbal**.

ELEMENTE-CHEIE

Flexiunea verbului

Modul
- indicativ (*vorbesc, am vorbit*)
- imperativ (*vorbește!, vorbiți!*)

Timpul
- modul indicativ are următoarele timpuri: prezent (*vorbesc*), imperfect (*vorbeam*), perfect compus (*am vorbit*), perfect simplu (*vorbii*), mai-mult-ca-perfect (*vorbisem*), viitor (*voi vorbi*), viitor anterior (*voi fi vorbit*)

Persoana
- I
- a II-a
- a III-a

Numărul
- singular (*eu vorbesc*)
- plural (*noi vorbim*)

APROFUNDEZ

1 Scrie, în caiet, trei reguli de conduită pentru regulamentul clasei, folosind verbe la modul imperativ, pe care le vei sublinia.

2 Identifică verbele în enunțurile de mai jos și precizează modul și timpul acestora.

a) În timp ce venea spre școală, l-a zărit pe Mihai.
b) Colegul își pregătise toate lecțiile, iar eu nu făcusem nimic.
c) Copii, citiți textele și formulați întrebări!
d) Când tu vei sosi acasă, mama va fi terminat mâncarea.
e) Copiii alergaseră mult la sport.
f) Profesorii i-au aplaudat pe elevi.

3 Asociază enunțurile din coloana **A** cu timpurile verbale menționate în coloana **B**, marcând în caiet corespondențele, după modelul: *a)* – 3. Atenție! Există un intrus.

A	B
a) Ați rezolvat toate problemele?	**1.** imperfect
b) Noi alergam zilnic la ora de sport.	**2.** perfect simplu
c) Andrei vorbi cu prietenii săi.	**3.** perfect compus
d) Copiii vor citi benzi desenate în vacanță.	**4.** mai-mult-ca-perfect
e) Ne împrieteniserăm într-o tabără.	**5.** viitor
	6. prezent

4 Rescrie, în caiet, fragmentul următor, trecând verbele de la perfectul simplu la perfectul compus.

„Directorul, când văzu că nu mai vin, încuie cancelaria, puse cheia în buzunar, și, după ce-și luă pălăria din locuință, ieși în stradă.”

(Ion Agârbiceanu, *Vremuri și oameni*)

5 Transformă textul următor, trecând la perfectul simplu toate verbele care sunt la perfectul compus.

„Sâmbăta următoare, m-am așezat în fața tabloului din hol pictat de mama [...] și am rămas acolo vreme îndelungată, privindu-l. Cu toate că, la un moment dat, am aprins becul din tavan, mi s-a părut că tonurile de culoare nu mai creează armonia [...] obișnuită. În cele din urmă, m-am urcat pe un scaun și am dat tabloul jos.”

(Jo Cotterill, *Lămâi, cărți și prieteni*)

6 Reconstituie fragmentul de mai jos, punând verbele dintre paranteze la timpul mai-mult-ca-perfect.

„Imran ... (*a deprinde*) fără cusur noua limbă de pe timpul când ... (*a locui*) în Timișoara. ... (*a sta*, pers. a III-a, nr. plural) destul în Banat, un an și câteva luni, iar el ... (*a învăța*) la o școală special organizată pentru comunitatea musulmană de acolo.”

(Călin Torsan, *Prieten cu umbra*)

7 Transcrie, în caiet, verbele la timpul viitor.

„— Așa, fantasticii mei! După cum știți, azi e Vinerea Fantasticilor și vom termina ziua cu un concurs. Vă voi împărți în mai multe grupuri. Fiecare grup va primi câte o cutie de pantofi legată cu benzi elastice. [...] Există patru cutii numerotate care vor trece de la un grup la altul. [...] La sfârșit vom deschide cutiile și vom vedea ce conțin de fapt.”

(Lynda Mullaly Hunt, *Ca peștele în copac*)

8 Notează, în caiet, forma negativă a verbelor la imperativ din enunțurile de mai jos.

a) Fă-ți ordine în ghiozdan!
b) Vino în clasă!
c) Fii optimist!
d) Zi-le secretul părinților tăi!
e) Du cărțile la bibliotecă!
f) Ia caietele de pe bancă!
g) Refă-ți exercițiile!
h) Prefă-te că înveți!
i) Revino la curs!
j) Adu-ți portofoliul la școală!

9 Ce indică verbul „a cânta” în fiecare dintre enunțurile următoare? Fă asocierile potrivite contextelor date! Atenție! Există un intrus.

A

a) Acum, elevii *cântă* la pian.
b) La concert, fetița *cântă* o melodie nouă.
c) *Cântă*, te rog, mai tare imnul clasei!

B

1. o acțiune trecută
2. o acțiune dorită
3. o acțiune care se desfășoară în momentul vorbirii
4. o rugăminte

10 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Rescrie, în caiet, enunțurile de mai jos, alegând forma corectă.

a) Copii, *puneți / pune-ți* creioanele pe bancă!
b) Ele nu *agrează / agreează* un astfel de comportament.
c) El *vroia / voia* să mă învinovățească pe nedrept.
d) Cristina *veni / venii* să îi vadă pe noii elevi.
e) *Ia-i / I-ai* certat pe oamenii nevinovați!
f) Mă *sfii / sfiii* să dau mâna cu acei necunoscuți.
g) *Întâmpinatu-l-ai / Întâmpina-tu-l-ai* pe director la poarta școlii?
h) Ne *cunoscusem / cunoscuserăm* într-o vară la mare.
i) Îmi *prii / priii* plimbarea pe jos până la școală.
j) Tu mă *făcui / făcuși* să regret decizia luată.
k) *Citi / Citii* ultimul roman și îmi plăcu mult.
l) Dacă nu *sfârșam / sfârșeam* la timp proiectul, eram sancționată.
m) Nu *vei ști / vei știi* niciodată cât te-am apreciat.

11 Cristian îi trimite Ioanei un mesaj pentru a-i spune de vizita pe care o vor primi a doua zi, la ora de română. Completează textul de mai jos cu forma corectă a verbelor dintre paranteze și scrie-l în caiet.

... (*a ști*, indicativ, prezent, pers. a II-a, nr. sg.) că mâine, la ora de română, ... (*a veni*, indicativ, viitor standard) la noi o scriitoare în carne și oase? Doamna profesoară ne-... (*a spune*, indicativ, perfect compus) că aceasta ... (*a crea*, indicativ, prezent) atât poezii, cât și povești pentru copii. ... (*a spera*, indicativ, prezent) că ne ... (*a dezvălui*, indicativ, viitor standard) câte ceva din tainele scrisului. Curios din fire, ... (*a cerceta*, indicativ, perfect compus) și ... (*a afla*, indicativ, perfect compus) că această scriitoare ... (*a citi*, indicativ, imperfect) și ... (*a scrie*, indicativ, imperfect) încă de la cinci ani. În curând îi ... (*a apărea*, indicativ, viitor standard) un nou roman.

AUTOEVALUARE

1 Completează grila de evaluare de mai jos.

	Da	Nu	Nu sunt sigur(ă)
a) Știu să recunosc un verb într-un enunț.	☐	☐	☐
b) Știu să utilizez verbul la diverse moduri, timpuri, persoane.	☐	☐	☐
c) Pot să construiesc enunțuri cu ajutorul verbului.	☐	☐	☐
d) Știu că modul imperativ exprimă îndemnuri, porunci, ordine sau rugăminți.	☐	☐	☐
e) Pot să exprim o acțiune trecută folosind timpul potrivit: imperfect, perfect simplu, perfect compus, mai-mult-ca-perfect.	☐	☐	☐
f) Pot formula corect enunțuri cu verbe la modul imperativ, forma negativă.	☐	☐	☐

2 Discută cu profesorul tău situațiile la care ai răspuns „nu” sau „nu sunt sigur(ă)”.

LECȚIA 5 MODUL CONJUNCTIV

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Continuați, în caiet, enunțurile pe care Andrei le-ar fi putut spune părinților săi când s-a întors de la școală.

Eu îmi doresc să ... . Eu vreau să ... . Eu știu să ... . Eu pot să ... .

Mie îmi place să ... . Eu încerc să ... . Eu mă gândesc să ... .

Stabiliți dacă verbele completate sugerează o acțiune sigură sau o acțiune posibilă.
Identificați cuvântul care însoțește formele verbale completate.

ELEMENTE-CHEIE

Modul conjunctiv indică acțiuni și stări posibile.

• Verbele predicative la modul conjunctiv îndeplinesc în propoziție funcția sintactică de **predicat verbal**.

Timpul prezent

• exprimă o acțiune posibilă sau realizabilă în momentul vorbirii sau după momentul vorbirii;
• la persoanele I și a II-a, singular și plural, este alcătuit din marca **„să”** și o **formă verbală identică cu prezentul modului indicativ**.

Timpul perfect

• exprimă o acțiune posibilă care ar fi încheiată înaintea unui moment din trecut (***Să fi mers** la școală, ai fi avut mai multe variante acum.*);
• este alcătuit din cuvântul **„să”**, verbul auxiliar **„a fi”** și **participiul verbului conjugat**.

Conjunctiv prezent

(eu) **să plec**	(noi) **să plecăm**
(tu) **să pleci**	(voi) **să plecați**
(el/ea) **să plece**	(ei/ele) **să plece**

Conjunctiv perfect

(eu) **să fi plecat**	(noi) **să fi plecat**
(tu) **să fi plecat**	(voi) **să fi plecat**
(el/ea) **să fi plecat**	(ei/ele) **să fi plecat**

EXPLOREZ

1 Identifică în enunțurile următoare verbele la modul conjunctiv, timpul prezent și pe cele la modul conjunctiv, timpul perfect și scrie-le, în caiet, pe două coloane diferite, ca în tabelul de mai jos.

a) Îmi place *să citesc* și să scriu poezii.
b) Era înțelept să fi ascultat sfatul mamei.
c) Îmi doresc ca elevii mei să învețe de plăcere.
d) Trebuia să fi așteptat să iasă elevii din clasă și apoi să șterg tabla.
e) Vreau să revin pe meleagurile natale să-mi revăd prietenii.

Conjunctiv prezent	Conjunctiv perfect
să citesc	...

2 Stabilește ce indică verbele la modul conjunctiv din enunțurile următoare, făcând asocierile potrivite contextelor date. Atenție! Există un intrus.

A

a) Îi aștept pe elevi să vină în clasă.
b) Să răspundă oare primul?
c) Să fii fericită toată viața!
d) Să vii primul în clasă!

B

1. o urare
2. un ordin
3. dubiul în legătură cu o acțiune posibilă
4. o acțiune văzută ca posibilitate
5. o acțiune certă

APROFUNDEZ

1 Rescrie, în caiet, fragmentul următor, trecând la modul conjunctiv formele verbale de infinitiv.

„— Cititul folosește la orice. Poți călători în locuri în care nu vei ajunge niciodată în viața reală. Poți intra în pielea altor oameni. Poți face lucruri care, altfel, ți-ar fi interzise."

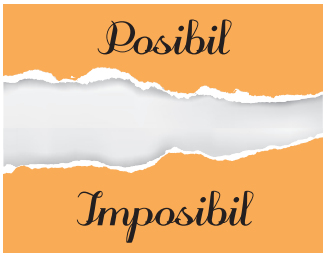
(Jo Cotterill, *Lămâi, cărți și prieteni*)

2 Analizează verbele la modul conjunctiv din textul de mai jos, conform exemplului.

Exemplu:
să împarți = verb predicativ, modul conjunctiv, timpul prezent, pers. a II-a, nr. singular, funcția sintactică de predicat verbal.

„— Știi ce scrie aici? Nu uita *să împarți* cuvântul în bucăți mai mici. E unul lung, nu-i așa?
Dau din cap, încercând să-l rostesc.
— Important?
— Nu, dar nu ești departe. Am scris „imposibil". [...] Ai zis că ți se pare imposibil să citești la fel de bine ca restul copiilor. [...]
Pe urmă, el trage o linie între M și P.
— Vreau să rupi foaia în două. Chiar în dreptul liniei.
Fac ce-mi spune.
— Acum, Ally... Pe bucata mare de hârtie din mâna ta scrie „posibil". [...]
Felul în care o spune domnul Daniels mă face să mă gândesc că ar putea fi adevărat."

(Lynda Mullaly Hunt, *Ca peștele în copac*)

3 Alege, din textul de la exercițiul **2**, două verbe la modul conjunctiv, timpul prezent, și construiește două enunțuri asertive în care acestea să fie la modul conjunctiv, timpul perfect.

4 Rescrie, în caiet, textul alăturat, reprezentând mesajul de încurajare al unui profesor către un elev talentat la desen, și completează spațiile libere cu forma corectă de conjunctiv prezent a verbelor scrise între paranteze.

... (*a ști*) că artiștii nu pot ... (*a avea*) inspirație în fiecare zi. De aceea, ... (*a fi*, formă negativă) trist! Continuă ... (*a crea*). Sunt convins că vei reuși ... (*a deveni*) un pictor de excepție.

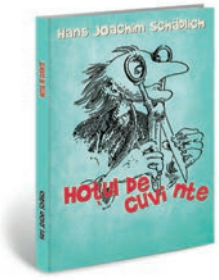
5 Transformă enunțurile următoare în enunțuri imperative, trecând verbele la modul conjunctiv. Explică cum se modifică sensul enunțurilor.

a) Pleacă la școală numaidecât. **b)** El îi scrie măcar o dată pe săptămână. **c)** Trăiesc toți cei dragi nouă.

6 Scrie, în caiet, trei sfaturi pe care le-ai da unui copil care merge pentru prima dată la școală, utilizând trei verbe la modul conjunctiv.

REFLECTEZ

- Paul, personajul principal al textului *Hoțul de cuvinte* de Hans Joachim Schädlich, primește o ofertă tentantă din partea unui personaj straniu, Filolog, care-i propune să-i facă temele timp de o săptămână, cerându-i, în schimb, să utilizeze verbe doar la infinitiv. Citește următoarea secvență și răspunde la întrebările de mai jos.

„În cea de-a treia zi de luni, el îi spune Filologului:
— Absolut nimic nu mai putea face singur. Acum nu trebui mă abandona.
Filolog este mulțumit. Dar bineînțeles că nu face nimic pe degeaba.
Paul spune:
— Tu primi deja destul!
Dar Filolog nu se lasă descumpănit.
În cele din urmă, Paul cedează:
— Așadar, ce cere tu?"

a) Ce moduri și timpuri verbale ar fi trebuit să folosească Paul în replicile de mai sus?
b) Cum te-ai fi simțit în locul lui Paul, dacă nu ai fi putut folosi verbele la conjunctiv în comunicare?

LECȚIA 6 MODUL CONDIȚIONAL-OPTATIV

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Continuați enunțurile următoare și transcrieți două dintre acestea în caiet.

Dacă aș fi ca Alice din Țara Minunilor, ...

Dacă aș fi fost profesor, ...

Dacă aș fi fost în locul mamei, ...

Precizați ce exprimă verbele pe care le-ați folosit pentru a completa enunțurile.

EXPLOREZ

• Citește enunțurile de mai jos și alege răspunsul corect.

Am plecat și noi spre școală. Am pleca și noi spre școală.

a) Verbul din primul enunț indică o acțiune: • sigură, reală; • dorită, posibilă.
b) Verbul din al doilea enunț indică o acțiune: • sigură, reală; • dorită, posibilă.
c) În enunțurile date, forma verbelor este: • identică; • diferită.

ELEMENTE-CHEIE

Modul condițional-optativ exprimă:
- o posibilitate (*Ar mai fi o soluție să rezolvăm problemele.*);
- o ipoteză/condiție și o consecință (*Dacă ai vrea, ai putea veni la noi.*);
- o dorință (*Aș merge în excursie.*).

Timpul prezent

• este alcătuit din verbul auxiliar **„a avea”** și **infinitivul verbului conjugat**.

Timpul perfect

• este alcătuit din verbul auxiliar **„a avea”**, verbul auxiliar **„a fi”** și **participiul verbului conjugat**.

Condițional-optativ prezent
(eu) **aș pleca**
(tu) **ai pleca**
(el/ea) **ar pleca**
(noi) **am pleca**
(voi) **ați pleca**
(ei/ele) **ar pleca**

• Verbele predicative la modul condițional-optativ îndeplinesc în propoziție funcția sintactică de predicat verbal.

Condițional-optativ perfect
(eu) **aș fi plecat**
(tu) **ai fi plecat**
(el/ea) **ar fi plecat**
(noi) **am fi plecat**
(voi) **ați fi plecat**
(ei/ele) **ar fi plecat**

APROFUNDEZ

1 Identifică modul și timpul verbelor subliniate în enunțurile de mai jos.

a) Ai fi preferat să te duci la film cu prietenii sau ai fi vrut să mergi cu părinții la cumpărături?
b) Nu aș putea refuza oferta ta.
c) Dacă aș fi mers mai repede, nu aș fi întârziat la școală.
d) Dacă m-ai asculta cu atenție, ai înțelege ce-ți spun.
e) Dacă ai citi mai mult, ai descoperi atâtea lumi fascinante.

2 Stabilește ce exprimă verbele la modul condițional-optativ din enunțurile următoare, făcând asocierile potrivite contextelor date. Atenție! Există un intrus.

A	B
a) De-ar veni odată vacanța!	**1.** o certitudine
b) Dacă ai veni, am termina proiectul.	**2.** o urare
c) Vedea-te-aș pe picioarele tale!	**3.** o condiție
	4. o dorință

3 Trece al doilea verb din enunțul următor la modul condițional-optativ, timpul prezent, explicând cum se modifică sensul enunțului.

Știu că ți-a displăcut compania Anei.

4 Analizează verbele la modul condițional-optativ din textul de mai jos, conform exemplului.

Exemplu:
aș avea = verb predicativ, modul condițional-optativ, timpul prezent, persoana I, număr singular, funcția sintactică de predicat verbal.

„Domnul Daniels îmi rostește numele. [...]
— Ei bine, zice profesorul, dacă *aș avea* un premiu pentru cel mai bun răspuns de anul acesta, ție ți l-aș da.
Desface brațele ca și cum ar sărbători ceva.
— A fost excelent! [...]
De ce se poartă de parcă aș fi câștigat Olimpiada Inteligenței numai pentru că am răspuns la o întrebare? [...] Chiar și când fac ceva bine, mă simt de parcă aș fi greșit."

(Lynda Mullaly Hunt, *Ca peștele în copac*)

5 Construiește, în caiet, enunțuri în care verbul *a avea* să fie:

a) verb predicativ, persoana a III-a plural;
b) verb auxiliar de perfect compus, persoana a III-a plural;
c) verb predicativ, persoana a II-a singular;
d) verb auxiliar de perfect compus, persoana a II-a singular;
e) verb auxiliar de condițional-optativ, persoana a II-a singular.

6 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Rescrie, în caiet, enunțurile, alegând forma corectă.

a) Dacă *n-ar apărea / n-ar apare* textul în revista școlii, *aș fi / aș fii* dezamăgită.
b) Mi-*ar place / Mi-ar plăcea* să participați la concursul de creație.
c) *Ai ști / Ai știi* rolul dacă *l-ai citi / l-ai citii* de mai multe ori.
d) Dacă *aș tace / aș tăcea, aș fii / aș fi* o lașă.
e) Dacă toți elevii *ar încape / ar încăpea* într-un autobuz, nu *ar veni / ar venii* două.

7 Formulează, în enunțuri, două condiții pe care ar fi trebuit să le respecte un elev pentru a obține punctajul maxim la evaluarea finală, folosind verbe la modul condițional-optativ, timpul perfect.

8 Scrie un text, de 50-70 de cuvinte, în care să folosești cel puțin cinci verbe la condițional-optativ. Textul începe cu una dintre premisele de mai jos.

- Dacă aș avea o baghetă magică, ...
- Dacă aș putea zbura, ...
- Dacă m-aș putea transforma, ...

REFLECTEZ

- Imaginează-ți că trebuie să-l înveți modul condițional-optativ pe un coleg care nu știe limba română. Cum îl vei face să înțeleagă când se utilizează acest mod în comunicare? Formulează-ți răspunsul în trei enunțuri scrise în caiet.

LECȚIA 7 POSIBILITĂȚI COMBINATORII ALE VERBULUI

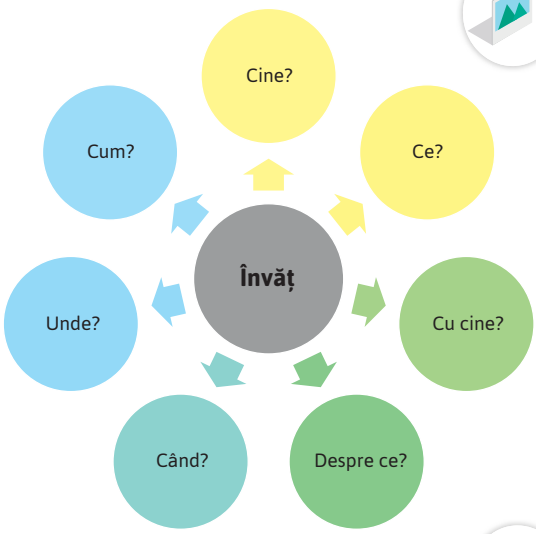
DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Andrei ajunge acasă și dorește să le povestească părinților cum a fost la școală. Răspundeți în enunțuri la întrebările de mai jos.

Cine povestește? | Cui îi povestește? | Ce povestește? | Despre ce povestește? | Când povestește? | Unde povestește? | Cum povestește?

EXPLOREZ

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** **A.** În centrul comunicării se află verbul. Copiați, în caiet, organizatorul grafic alăturat și adăugați în jurul acestuia cuvinte sau grupuri de cuvinte adecvate întrebărilor propuse. Scrieți enunțurile care s-au format astfel.

B. Combinați cuvintele următoare utilizând un verb potrivit:

- *despre + Cristina + natură + un tablou* + verb
- *adjectiv + la + engleză + ora* + verb
- *curajoși + colegii* + verb
- *cu + elevii + după + părinții + cursuri + cumpărături* + verb

C. Cum ați ales verbul? Cum ați combinat cuvintele?

APROFUNDEZ

1 Construiește enunțuri combinând cât mai multe cuvinte din coloanele tabelului următor, după modelul de mai jos. Ordinea cuvintelor în enunț poate varia.

Exemplu: *Cavalerul organizează turniruri în cetate toamna.*

ELEMENTE-CHEIE

În comunicare, verbul se combină cu alte cuvinte. Când au funcția de subiect, aceste cuvinte se află în **relație de interdependență** cu verbul cu funcția sintactică de predicat. (***Fetița*** *aleargă.*) Dacă au altă funcție sintactică decât cea de subiect, ele se află în **relație de subordonare** față de verb. (*Copilul mănâncă* ***mere în pauză.***)

Cine?	Ce face?	Ce?	Cui?	Când?	Unde?	Cum?
cavaler	a cere	turnir	prieten	întotdeauna	piață	insistență
elev	a scrie	scrisori	coleg	vacanță	cabană	emoție
turist	a organiza	informații	ghid	zilnic	cetate	ușor
vânzător	a vinde	produse	cumpărător	toamna	excursie	bine

2 Completează, în caiet, enunțurile cu prepoziția potrivită, încercând cât mai multe variante posibile.

I-am spus o poveste ... drum. S-a oprit ... treaptă. S-a apropiat ... mine. Plecăm ... începutul primăverii. Nu răspunzi ... întrebări. Pune-ți haina ... cuier!

3 Identifică în enunțurile pe care le-ai construit la exercițiul **1** cuvintele care se află în relație de interdependență cu verbul și cele care se află în relație de subordonare.

4 Construiește enunțuri cu verbele „a ploua”, „a alerga”, „a face” și stabilește care sunt cuvintele cu care se combină verbul în fiecare caz. Care dintre verbe are mai multe posibilități combinatorii (se combină cu mai multe cuvinte)?

5 Stabilește care sunt cuvintele cu care verbul intră în relație, în enunțurile de mai jos.

A. **a)** Febra urcă.
b) Copilul urcă valiza în pod.
c) Copilul urcă în copac.
d) Copilul urcă în lift.
e) Prețul urcă la 10 lei.

B. **a)** A coborât de la munte.
b) Soarele coboară spre apus.
c) A coborât noaptea peste sat.
d) Pasagerul coboară din tren.
e) Profesorul a coborât glasul.

6 Alege varianta corectă și justifică-ți opțiunea.

a) Mă bazez. / Mă bazez pe colegi.
b) Colegii sunt serioși. / Colegii sunt.
c) Am apelat. / Am apelat la prieteni.
d) Bagajul cântărește. / Bagajul cântărește 10 kilograme.
e) Merele costă. / Merele costă 10 lei.

7 Grupează verbele următoare într-un tabel precum cel alăturat: *a fi, a cădea, a seca, a alerga, a citi, a mânca, a aprecia, a visa.*

Indică starea	Indică evenimente	Indică acțiuni
a fi	*a cădea*	*a alerga*

STRATEGII DE COMUNICARE

Pentru a relata o acțiune într-un mod clar, formulăm enunțuri în care verbul se combină cu cât mai multe cuvinte.

8 Alege un verb din fiecare coloană de la exercițiul **7** și construiește enunțuri în care acesta se combină cu alte cuvinte.

9 Găsește cinci verbe sugerate de imaginile de pe fețele zarului și construiește un text narativ de cinci-șapte enunțuri.

10 Subliniază, în textul redactat la exercițiul **9**, grupurile formate din verb și cuvintele cu care acesta se combină.

REFLECTEZ

• **JOC DE ROL PE GRUPE.** Citiți, pe roluri, dialogul alăturat și explicați care este diferența dintre cele trei răspunsuri, referindu-vă la:
a) ce spun vorbitorii;
b) construcția enunțurilor;
c) comportamentul comunicativ al interlocutorilor.

LECȚIA 8 PREDICATUL NOMINAL. VERBUL COPULATIV *A FI* NUMELE PREDICATIV

DIN EXPERIENȚA MEA

1 Completează, în caiet, enunțurile cu un cuvânt potrivit din seria de mai jos.

timid | o provocare | înțelegător | fermecător | cumsecade | tenismen

a) Școala, pentru mine, este ... .
b) Profesorul ideal este ... .
c) În copilărie eram ... .
d) Colegii mei de clasă sunt ... .
e) Colega mea de bancă este ... .

2 Stabilește ce denumesc cuvintele cu care se combină verbul *a fi*: • o calitate; • o caracteristică.

3 Precizează ce părți de vorbire sunt cuvintele cu care se combină verbul *a fi*.

ELEMENTE-CHEIE

Verbul *a fi* este **copulativ** când nu are înțeles de sine stătător și se combină obligatoriu cu un alt cuvânt pentru ca enunțul să aibă sens. (*Elevul este conștiincios.*)

Când are valoare de verb copulativ, *a fi* nu are sens existențial și nu poate fi înlocuit cu „a exista”, „a se afla”, „a se găsi”, „a dura”, „a ține”, „a se întâmpla”, „a costa”, „a proveni”, „a avea loc”.

Cuvântul care se combină cu verbul *a fi* copulativ pentru a completa sensul enunțului se numește **nume predicativ**.

Numele predicativ
- indică o calitate sau o caracteristică a **subiectului**, arătând cine este subiectul (*El este **Mihai**.*), ce este subiectul (*Mihai este **elev**.*) sau cum este subiectul (*Mihai este **harnic**.*);
- poate fi realizat prin: • **substantiv** (*Maria este **profesoară**.*); • **adjectiv** (*Maria este **veselă**.*);
- poate fi: • **simplu** – când indică o singură caracteristică (*Andrei este **silitor**.*); • **multiplu** – când indică mai multe caracteristici (*Andrei este **silitor și inteligent**.*).

Verbul copulativ *a fi*, când are categoria gramaticală a modului, alcătuiește împreună cu un nume predicativ un **predicat nominal**.

EXPLOREZ

1 Identifică predicatele nominale din enunțurile de mai jos și notează-le în caiet.

a) Bunica mea a fost o profesoară remarcabilă.
b) Activitățile din timpul orei de istorie sunt interesante.
c) Prezentarea scriitoarei a fost captivantă.
d) De dimineață, soarele era strălucitor.
e) Tu ești o persoană serioasă.
f) Să fi fost atentă la lecție, ai fi știut toate răspunsurile.
g) Dacă aș fi fost perseverent, aș fi obținut rezultate mai bune.

2 Selectează numele predicative din enunțurile de mai jos, menționând felul lor.

a) Gheorghe Lazăr este un cunoscut cărturar român.
b) Lucian Blaga a fost scriitor, filosof și diplomat român.
c) Mihai este cel mai bun sportiv din clasă.
d) Ana este o profesoară excepțională și o colegă altruistă.
e) Elevii erau veseli și optimiști.
f) Andrei este un elev sârguincios.
g) Mama mea este o persoană energică.

ELEMENTE-CHEIE

Verbul *a fi* are trei valori morfologice:

1. copulativ – când nu are înțeles de sine stătător (*Ioana este o cititoare pasionată.*)
2. predicativ – când se poate înlocui cu:
   - „a se afla”: *Andrei este la școală.*
   - „a exista”: *În clasă nu sunt suficiente bănci.*
   - „a se găsi”: *Copiii sunt în clasă.*
   - „a dura”: *Cât mai este până sună de ieșire?*
   - „a avea loc”: *Când este semifinala campionatului de șah între școli?*
   - „a se întâmpla”: *În curte a fost un accident.*
   - „a costa”: *Cât este caietul?*
   - „a proveni”: *El este din Iași.*
3. auxiliar – când ajută la formarea unor moduri și timpuri compuse. (*Când Maria va ajunge acasă, mama va **fi** terminat cina.; Ar **fi** mâncat prăjituri.; Să **fi** cerut mai multe?*)

APROFUNDEZ

1 Stabilește valorile verbului *a fi* (copulativ, predicativ, auxiliar) în enunțurile de mai jos.

a) În Asia, sunt munții cei mai înalți de pe glob.
b) Când Andrei va sosi în clasă, învățătoarea va fi împărțit deja testele.
c) Dimineață, marea era calmă.
d) În clasa noastră sunt zece fete și doisprezece băieți.
e) Fusese atentă la tot ce-i spusese prietena ei.
f) Să fi studiat mai mult, ai fi știut la lucrare.

2 Alcătuiește o propoziție simplă, negativă, în care verbul *a fi* să fie copulativ și o propoziție dezvoltată, afirmativă, în care verbul *a fi* să fie predicativ.

3 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Copiază, în caiet, enunțurile de mai jos și realizează acordul numelor predicative cu subiectele.

a) Profesorii și profesoarele mele sunt foarte ... (*inteligent*).
b) Mașina de curse și pilotul erau ... (*grozav*).
c) Cămașa și pantalonii de uniformă sunt ... (*curat*).
d) Varza și cartoful sunt ... (*nefiert*).

4 Scrie un text, de 50-70 de rânduri, în care să povestești o întâmplare petrecută la școală, folosind două nume predicative exprimate prin adjective și două prin substantive.

REFLECTEZ

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Realizați descrierea unui „obiect secret”, pe baza trăsăturilor lui, în așa fel încât colegii de clasă să-l poată identifica. Veți folosi cât mai multe nume predicative pentru a preciza caracteristicile obiectului.

Exemplu: *X este dreptunghiular, este din hârtie, este plin de exerciții de matematică. Răspuns: ...*

X este înalt, brunet, colegial etc.

ELEMENTE-CHEIE

Acordul numelui predicativ cu subiectul

Verbul copulativ se acordă cu **subiectul** în persoană și număr (*Ea **este** serioasă.*; *Ele **sunt** serioase.*), iar **numele predicativ** (când este exprimat prin adjectiv) se acordă în gen și număr cu **subiectul** (*Maria este serioasă.*; *Băieții sunt serioși.*).

În cazul **subiectului multiplu**, regulile diferă, iar acordul se face astfel:

- dacă termenii subiectului multiplu sunt nume de ființe de genuri diferite, acordul se face la masculin plural (*Colegele și colegii mei sunt prietenoși.*);
- dacă termenii subiectului multiplu denumesc atât nume de ființe, cât și nume de lucruri, acordul se face cu genul numelui de ființă (*Opera și autorul sunt remarcabili.*);
- dacă termenii subiectului multiplu denumesc doar nume de lucruri, de genuri diferite, la numărul singular, acordul se face la feminin plural (*Roșia și ardeiul sunt coapte.*);
- dacă termenii subiectului multiplu denumesc doar nume de lucruri, iar substantivul masculin e la numărul plural, acordul se face cu substantivul cel mai apropiat (*Vinetele și ardeii sunt gustoși.*; *Ardeii și vinetele sunt gustoase.*).

LECȚIA 9 SUBIECTUL NEEXPRIMAT (INCLUS, SUBÎNȚELES)

DIN EXPERIENȚA MEA

• Urmărește situația de comunicare alăturată și apoi stabilește dacă afirmațiile următoare sunt adevărate sau false.

a) Dialogul dintre cei doi se desfășoară într-o cofetărie. A / F
b) Cei doi vorbesc cu prietenul lor Andrei. A / F
c) Băiatul și fata sunt prezenți amândoi în situația de comunicare. A / F
d) Andrei nu este prezent în situația de comunicare, despre el doar se vorbește. A / F
e) Persoanele prezente în situația de comunicare folosesc verbe și pronume la persoana I și a II-a când vorbesc despre ele. A / F
f) Persoanele prezente în situația de comunicare folosesc verbe și pronume la persoana a III-a când vorbesc despre cineva care nu e prezent în situația de comunicare. A / F
g) În toate propozițiile subiectul este realizat prin substantiv. A / F

EXPLOREZ

1 Citește cu atenție enunțurile de mai jos pentru a putea răspunde cerințelor următoare.

Andrei învață într-o școală modernă.
El este elev în clasa a VI-a.
Profesorii și colegii îl apreciază pe Andrei.
Lectura îl pasionează cel mai mult.

a) Identifică autorul acțiunii exprimate de predicatul verbal și cui îi este atribuită calitatea exprimată de numele predicativ.
b) Identifică subiectele simple și subiectul multiplu.
c) Precizează prin ce părți de vorbire este realizat subiectul în enunțurile date.
d) Stabilește cu cine se acordă verbele din enunțurile date și cum se realizează acordul.

2 Explică cum se realizează acordul subiectelor cu predicatele în enunțurile de mai jos.

a) Tu și ea nu ați participat la concursul de creație.
b) Noi și voi vom merge la competiția sportivă.
c) Andrei și colegii lui citesc în biblioteca școlii.
d) Prietenii mei din copilărie și rudele noastre participă la festivitatea de premiere.

ELEMENTE-CHEIE

Subiectul arată cine face acțiunea exprimată de un predicat verbal sau cui i se atribuie o calitate sau o caracteristică exprimată de numele predicativ. De asemenea, subiectul poate denumi obiectul despre care se vorbește în propoziție.

Poate fi realizat prin:
- **substantiv** (***Andrei*** *va veni.*);
- **pronume** (***El*** *va veni.*);
- **numeral** (***Al doilea*** *va veni.*).

Poate fi:
- **simplu** (alcătuit dintr-un singur termen);
- **multiplu** (alcătuit din doi sau mai mulți termeni).

Subiectul impune verbului cu funcție de predicat acordul în persoană și număr:
- dacă subiectul este multiplu, verbul cu funcție de predicat se acordă la plural;
- dacă subiectul multiplu se exprimă prin pronume personale de persoane diferite, persoana a II-a are prioritate față de persoana a III-a și persoana I are prioritate față de celelalte.

APROFUNDEZ

1 **A.** Stabilește numărul propozițiilor din enunțul de mai jos.

Andrei învață lecțiile, apoi iese la joacă în parc.

B. Identifică subiectul din fiecare propoziție. Cum ai stabilit subiectul din a doua propoziție?

2 **A.** Precizează cine este autorul acțiunii din propozițiile de mai jos.

Mergem împreună la școală.
Învățați lucruri interesante la școală?

B. Precizează ce element din forma verbului te-a ajutat să stabilești cine este autorul acțiunii/subiectul.

ELEMENTE-CHEIE

Subiectul neexprimat

Subiect inclus
- poate fi dedus din desinența verbului la persoana I și a II-a, singular și plural. (*Dimineața mă întâlnesc cu Andrei și plecăm împreună la școală.*)

Subiect subînțeles
- poate fi dedus dintr-o propoziție anterioară, fiind corespunzător unui predicat exprimat prin verb la persoana a III-a. (*Mama ne pregătește micul-dejun și ne conduce spre școală.*)

3 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Citiți textul următor și apoi completați în caiet spațiile libere cu răspunsurile corecte.

„Azi-dimineață pornisem melancolic spre școală. Înfrunziseră toți castanii și era senin, iar eu nu aveam nicio problemă scrisă. [...] Dinu m-a ajuns din urmă și m-a strigat: doctore! Asta pentru că sunt miop și citesc cărți cu coperte cenușii. El era fericit; îl ascultase Vanciu și rupsese un «suficient».”

(Mircea Eliade, *Romanul adolescentului miop*)

a) În prima propoziție subiectul este ... și îl putem deduce din ... verbului.
b) În propoziția „Înfrunziseră toți castanii.” subiectul este ..., fiind exprimat prin ... .
c) În enunțul „Dinu m-a ajuns din urmă și m-a strigat: doctore!”, în prima propoziție subiectul este ..., iar în a doua propoziție subiectul este ..., fiind menționat ... .
d) În enunțul „El era fericit; îl ascultase Vanciu și rupsese un «suficient».”, subiectul primei propoziții este ..., iar subiectul celei de-a doua propoziții este ... .
e) În ultima propoziție subiectul este ... .

4 Scrie un enunț interogativ în care subiectul să fie inclus și un enunț asertiv în care subiectul să fie subînțeles.

5 Copiază, în caiet, enunțurile de mai jos și realizează acordul verbelor dintre paranteze cu subiectele.

a) Noi, voi și ele ... (*a rezolva*, indicativ, viitor) aceleași probleme la ora de matematică.
b) Voi și ea ... (*a ajunge*, indicativ, perfect compus) înaintea tuturor la școală.
c) El și noi ... (*a lipsi*, indicativ, prezent) azi de la cursul de înot.
d) ... (*a sosi*, indicativ, perfect simplu) Andrei și Maria.

6 Rescrie, în caiet, enunțurile următoare, punând la plural cuvintele care au funcție de subiect.

a) Îmi place ideea lui Andrei.
b) El nu vrea ciocolată.
c) La capătul mesei stătea regele.
d) Mă doare reacția lui nepotrivită.

7 Alcătuiește enunțuri în care cuvintele „sare” și „port” să fie subiecte, respectiv predicate.

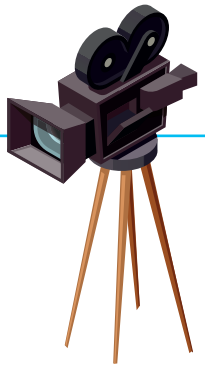

REFLECTEZ

- **JOC DE ROL PE GRUPE.** Construiți un dialog de patru replici între persoanele din imaginea alăturată, aflate la cantina școlii, în care să folosiți propoziții cu subiect exprimat, subînțeles și inclus.

LECȚIA 10 COMPLEMENTELE

1. Complementul direct

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Andrei și colegii săi se pregătesc să regizeze o piesă de teatru. Realizați „un film” al acțiunilor pe care le face băiatul, el având cel mai important rol în organizare. Asociați acțiunile lui Andrei cu obiectele/persoanele asupra cărora acționează. Răspundeți apoi la întrebările de mai jos.

Exemplu: *Andrei conduce organizarea.*

Andrei

pe regizor	conduce
decorurile	meșterește
pregătirile	îl cheamă
o măsuță	îi păcălește
pe Mihaela	le oferă
pe colegi	o vede
flori	termină
organizarea	face

a) Care sunt cuvintele cu care verbul intră în relație?

b) Cum ai asociat cuvintele?

c) Care este cuvântul care face legătura între verbe și termenii aleși?

EXPLOREZ

• Citește următoarele enunțuri și răspunde la întrebări, observând cu ce cuvinte se combină verbul.

A. Andrei învață scenariul.
- Cine învață? ▸ Ce învață?
- Cuvântul „scenariu” de ce termen depinde?

B. Andrei îi învață pe colegi.
- Cine învață? ▸ Pe cine învață?
- Cuvântul „pe colegi” de ce termen depinde?

STRATEGII DE ANALIZĂ GRAMATICALĂ

Pentru a stabili funcția sintactică a unui cuvânt:
- identificăm termenul regent, adică acel termen de care depinde cuvântul analizat (verbul);
- formulăm o întrebare către termenul regent la care răspunde cuvântul a cărui funcție sintactică o căutăm.

ELEMENTE-CHEIE

Complementul direct

- arată obiectul asupra căruia se răsfrânge acțiunea. (*Am deschis **ghiozdanul**.; I-am văzut **pe colegi**.*)
- se subordonează unui verb predicativ;
- prepoziția **„pe”** leagă complementul direct de verbul pe care îl determină.
- se identifică prin întrebările **„pe cine?”**, **„ce?”** adresate verbului predicativ.

APROFUNDEZ

1 Identifică complementele directe din următoarele cugetări.

a) Banii nu aduc învățătură, dar învățătura aduce bani.
b) Nu judeca o carte după copertă.
c) „Școala cea bună este aceea în care școlarul îl învață pe profesor.” (Nicolae Iorga)
d) Educația hrănește încrederea. Încrederea hrănește speranța. Speranța hrănește pacea.” (Confucius)

ELEMENTE-CHEIE

Particularități ale complementului direct

Poate fi dublat de formele neaccentuate/clitice ale pronumelui personal. (*Am văzut-**o** pe fată.; **L**-am văzut pe băiat.; **I**-am întrebat pe copii.*)

2 Construiește enunțuri care să cuprindă complemente directe pentru verbele următoare: *a clarifica, a închide, a accepta, a chema, a aștepta.*

3 Stabilește funcțiile sintactice ale cuvântului „carte” din următoarele enunțuri.

a) Aceasta este *cartea* mea preferată.
b) Andrei citește *o carte* de aventuri.
c) L-a emoționat *cartea* citită.

4 Alcătuiește enunțuri în care cuvântul „școală” să fie pe rând complement direct, subiect și nume predicativ.

5 Pornind de la imaginea alăturată, prezintă oral modul de realizare a unei prăjituri, folosind cel puțin patru complemente directe.

REFLECTEZ

- Imaginează-ți o întâlnire între oameni de diferite profesii și formulează enunțuri în care aceștia vorbesc despre activitățile lor, în care să incluzi complemente directe.

Exemplu: *Brutarul ar putea spune: Fac pâine și cornuri.*

2. Complementul prepozițional. Prepoziția

DIN EXPERIENȚA MEA

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Creați un mesaj adresat colegilor de clasă referitor la efortul necesar pentru a obține performanțe în activitățile voastre. În acest mesaj cuprindeți răspunsul la întrebările: **a)** În ce constă activitatea ta? **b)** La ce nu trebuie să renunți? **c)** De la cine primești sprijin? Prezentați mesajul în fața clasei.

EXPLOREZ

- Citește mesajul de mai jos scris de mama lui Andrei, apoi răspunde la întrebări.

a) Ce părți de vorbire determină cuvintele subliniate?
b) Ce rol au prepozițiile care însoțesc substantivele subliniate?
c) Poți înlocui prepozițiile din aceste enunțuri cu altele fără a schimba sensul enunțurilor?
d) La ce întrebări răspund cuvintele subliniate?
e) Spre ce cuvânt îndrepți întrebarea pentru a răspunde cu aceste cuvinte?

Andrei știe că succesul constă în antrenamentul zilnic. Rezultatele examenelor depind de efortul său și nu se teme de eșec. Andrei nu renunță la visurile lui.

STRATEGII DE ANALIZĂ GRAMATICALĂ

Pentru a stabili funcția sintactică a unui cuvânt:
- identificăm termenul regent, adică acel termen de care depinde cuvântul analizat (verbul);
- adresăm termenului regent întrebarea. (***Discutăm*** *despre cadourile primite.* → ***Despre ce discutăm?***)

ELEMENTE-CHEIE

Complementul prepozițional

- arată obiectul care este ținta acțiunii sau pentru care acționează autorul unei fapte. (*Copiii se gândesc **la excursia** de mâine.*)
- se subordonează unui verb ce impune o anumită prepoziție. (*S-a întâlnit **cu colegii**.*)
- se identifică prin întrebările **„despre cine/ce?”**, **„cu cine/ce?”**, **„la cine/ce?”**, **„de cine/ce?”**, **„pentru cine/ce?”** etc. adresate unui verb. (*Vorbește **despre vreme**.*)

APROFUNDEZ

1 Transcrie, în caiet, complementele prepoziționale din enunțurile de mai jos.

a) Andrei se gândește la vacanță.
b) Horia seamănă cu mama sa.
c) El vorbește despre colegii săi foarte frumos.
d) Le-a mulțumit pentru amabilitatea lor.
e) Nu se teme de reacția colegilor.
f) Copiii nu renunță la jocurile lor.
g) Apelăm la prietenii noștri deseori.
h) Am beneficiat de o reducere substanțială.
i) Nu abuzăm de amabilitatea dumneavoastră.
j) El se apără de câinii agresivi.

2 Rescrie, în caiet, enunțurile de mai jos, completându-le cu una dintre prepozițiile potrivite din lista următoare și apoi subliniază complementele prepoziționale. Atenție! Există un intrus.

pe | de | pentru | la | cu | din

a) Andrei a militat ... drepturile tuturor copiilor la educație.
b) Fiindcă este o elevă eminentă, Mirela beneficiază ... bursă școlară.
c) El nu se limitează ... citirea a cinci pagini pe zi.
d) Totul a culminat ... excursia organizată de școală.
e) Ne bazăm ... implicarea ta în proiectul clasei.

ELEMENTE-CHEIE

Particularități ale complementului prepozițional

- Unele verbe impun anumite prepoziții: *se gândește **la**; culminează **cu**; se bazează **pe**; se teme **de**; militează **pentru**; se distinge **prin*** etc. De obicei, verbul se construiește cu o prepoziție unică, rareori poate selecta două prepoziții (*vorbește **de/despre**; constă **în/din***).
- În combinație cu prepoziția **„pe”**, complementul prepozițional nu poate fi dublat printr-un pronume personal cu formă neaccentuată. Așadar, nu trebuie confundat cu complementul direct.
  - *Contăm **pe sprijinul** tău.*
    NU: *Îl contăm pe sprijinul tău.* → *pe sprijinul* = complement prepozițional
  - *Îl întrebăm pe profesor.* → *îl ... pe profesor* = complement direct

3 Alcătuiește enunțuri în care să existe complemente prepoziționale, având ca termeni regenți verbele „a îndemna”, „a coincide”, „a se sătura” și „a opta”.

4 Stabilește funcția sintactică a substantivului „animal” și apoi fă asocierile corecte. Atenție! Există un intrus.

A

a) Acesta este *animalul* meu de companie.
b) Părinții mi-au cumpărat *un animal* de companie.
c) Nu voi renunța *la animalul* meu de companie.
d) La sfârșitul spectacolului de circ, au dansat *animalele*.

B

1. complement direct
2. complement prepozițional
3. subiect
4. nume predicativ
5. atribut

5 Construiește două enunțuri imperative în care substantivele „școală” și „efort” să îndeplinească funcția sintactică de complement prepozițional și două enunțuri asertive în care aceleași substantive să fie complemente directe.

REFLECTEZ

- Pornind de la imaginea alăturată, prezintă oral activitățile pe care le desfășoară fata la atelierul de pictură, folosind complemente prepoziționale.

3. Complementul indirect

DIN EXPERIENȚA MEA

• Construiește enunțuri care să conțină acțiunile profesorului și destinatarul (sau beneficiarul) acțiunii, utilizând următoarele verbe: *a arăta, a cere, a comunica, a dicta, a mulțumi, a oferi, a promite, a explica, a scrie*.

Exemplu: *Profesorul se adresează elevilor.* — *autorul acțiunii* — *acțiunea* — *destinatarul acțiunii*

EXPLOREZ

• Citește următoarele enunțuri și răspunde la întrebări, observând cu ce cuvinte se combină verbul.

A. Andrei îi oferă ciocolată colegei.
- Cine oferă?
- Ce oferă?
- Cui oferă?
- Cuvântul „colegei” de ce termen depinde?

B. Mama îi dă lui Andrei un sfat.
- Cine dă?
- Ce dă?
- Cui dă?
- Cuvântul „Andrei” de ce termen depinde?

ELEMENTE-CHEIE

Complementul indirect

- se subordonează unui verb predicativ. (*Dăruiesc **colegelor** flori.*)
- arată destinatarul/beneficiarul acțiunii.
- se identifică prin întrebarea **„cui?”** adresată verbului predicativ.

ELEMENTE-CHEIE

Particularități ale complementului indirect

Poate fi dublat de formele neaccentuate ale pronumelui personal. (*I-am dat fetei un premiu.*)

APROFUNDEZ

1 Identifică complementele indirecte din enunțurile de mai jos.

a) Andrei le mulțumește participanților pentru susținerea lor.
b) Le-am dat copiilor câștigători premii importante.
c) Profesoara le acordă elevilor multă atenție.
d) Din tabără, Andrei le trimite scrisori părinților.

2 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Rescrie, în caiet, enunțurile următoare, corectându-le. Pentru rezolvarea exercițiului, poți folosi *DOOM*[3]!

a) I-am spus sorei mele să aibă grijă de fratele nostru.
b) I-am transmis bunicăi salutările mele.
c) Vântul i-a distrus corăbiei pânzele.
d) I-am cerut mătușei mele ajutorul.
e) Norei noastre nu-i plac copiii.

3 Alcătuiește două enunțuri imperative în care substantivele „vulpe” și „minge” să fie complemente indirecte.

4 Construiește enunțuri în care verbele „a oferi” și „a scrie” să aibă, în același timp, un complement direct și unul indirect.

5 Stabilește funcția sintactică a substantivului „școală” în fiecare dintre enunțurile de mai jos.

a) Aceea este *școala* unde am învățat.
b) Copiii discută *despre școala* pe care o vor urma.
c) S-a terminat *școala* și elevii pleacă fericiți în vacanță.
d) Vecinul nu a terminat *școala* de ingineri.
e) *Școlii* mele îi voi rămâne mereu recunoscător.

STRATEGII DE ANALIZĂ GRAMATICALĂ

Pentru a stabili funcția sintactică a unui cuvânt, identificăm termenul regent, adică acel termen de care depinde cuvântul analizat (verbul), apoi adresăm termenului regent întrebarea. (*Vă adresați **publicului**.* → ***Cui vă adresați?***).

REFLECTEZ

• Pornind de la imaginea de mai sus, prezintă oral activitățile pe care le desfășoară copilul la fermă, folosind complemente indirecte.

LECȚIA 11 CIRCUMSTANȚIALELE

DIN EXPERIENȚA MEA

• **A.** De obicei, la sfârșit de săptămână, Andrei călătorește împreună cu familia în diverse zone ale țării. Prezintă posibilele activități pe care le face Andrei cu familia sa, menționând împrejurările în care se petrec. Vei face referire la timp, la loc și la modul în care își petrec weekendul.

Exemplu: *În weekend, Andrei înoată ca un pește în apa cristalină a mării.*

B Care sunt circumstanțele în care se petrece acțiunea? Subliniază-le ca în exemplul de mai sus.

ELEMENTE-CHEIE

Circumstanțialele

- arată circumstanța (împrejurarea) unei acțiuni, adică unde, când sau cum se petrece o acțiune.
- spre deosebire de complemente, circumstanțialele pot lipsi din propoziție, adică sunt funcții sintactice suprimabile, având caracter facultativ (nu sunt obligatorii);
- există verbe care se construiesc obligatoriu cu un circumstanțial. (*Andrei locuiește în Brașov.; Andrei se îndreaptă spre școală.*)

1. Circumstanțialul de loc

DIN EXPERIENȚA MEA

• Completează spațiile goale, ajutându-i pe colegii lui Andrei să găsească un ghiozdan rătăcit prin școală.

Am putea să-l căutăm în ... / sub ... / printre ... .
L-am găsit pe ... .

ELEMENTE-CHEIE

Circumstanțialul de loc

- indică locul unde se desfășoară o acțiune. (*Alerg **pe stradă**.*)
- se subordonează unui verb. (*Am pus **pe masă** cărțile primite în dar.*)
- se identifică prin întrebările **„unde?”**, **„de unde?”**, **„până unde?”**, **„încotro?”** adresate verbului.

STRATEGII DE REDACTARE

Punctuația

- Când stă după verb, circumstanțialul de loc nu se separă, de obicei, prin virgulă (*Vino urgent în casă!*) decât în situația în care se urmărește evidențierea locului. (*Vino urgent, în casă!*)
- Când stă înaintea termenului regent, virgula este opțională, în funcție de intenția vorbitorului.
- Dacă într-un enunț sunt înșiruite mai multe circumstanțiale de loc, se recomandă ca, pentru a indica locul cu precizie, să se folosească virgula. (*Ne vom întâlni la școală, lângă fântână.*)

EXPLOREZ

- Identifică circumstanțialele de loc din enunțurile de mai jos.

a) L-am întâlnit pe Andrei în bibliotecă.
b) Stătea lângă dulapul cu cărțile de istorie.
c) Și-a întors privirea spre geam când m-a văzut ieșind.
d) Am mâncat înghețată și acum mă doare în gât.
e) S-a așezat lângă geam.
f) Au dispărut din sertar toți banii.
g) Am găsit cheile sub dulapul din bucătărie.
h) Când vine de la mare, Andrei ne aduce scoici.
i) Elevii sunt în bănci, își așteaptă profesorul.

APROFUNDEZ

1 Stabilește funcția sintactică a substantivelor însoțite de prepoziția „pe”.

a) A pus cartea pe masă.
b) M-am bazat pe sinceritatea voastră.
c) Profesoară îi laudă pe elevii săi.

2 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Rescrie, în caiet, enunțurile de mai jos, corectându-le.

a) Georgiana stă toată ziua pe calculator, se joacă în loc să învețe.
b) Rămâneți pe telefon pentru a-mi da adresa.
c) Sunt pe tren, nu pot vorbi acum.

3 Copiază, în caiet, enunțurile de mai jos și completează-le cu substantive însoțite de prepoziții care să indice locul.

a) Mama a cules ... fructe delicioase.
b) Când am văzut-o pe doamna directoare, m-am ridicat ... și am salutat-o.
c) Când am plecat ..., am văzut un lup și m-am întors speriat ... .
d) Deoarece a început ploaia, m-am adăpostit ... .

4 Alcătuiește un enunț imperativ în care substantivul „clădire” să fie circumstanțial de loc și un enunț interogativ în care substantivul „ușă” să îndeplinească aceeași funcție sintactică.

REFLECTEZ

- Privește harta alăturată și construiește cinci enunțuri în care să prezinți activitățile pe care ai putea să le desfășori în diferite locuri din Europa.

2. Circumstanțialul de timp

DIN EXPERIENȚA MEA

- Observă asemănările și deosebirile între circumstanțele în care sunt prezentate acțiunile personajelor din imaginea alăturată.

ELEMENTE-CHEIE

Circumstanțialul de timp

- indică timpul în care se desfășoară o acțiune. (***Diminețile***, *copiii se duceau la școală.*)
- se subordonează unui verb. (*Andrei ne-a vizitat* ***săptămâna*** *aceasta.*)
- se identifică prin întrebările **„când?”**, **„de când?”**, **„până când?”**, **„cât timp?”** adresate verbului.

EXPLOREZ

• Identifică circumstanțialele de timp din enunțurile de mai jos.

a) Pompierii au stins focul până la răsăritul soarelui.
b) Câinele a venit la noi în curte într-o iarnă grea.
c) În acel moment a auzit clopoțelul și a fugit afară.
d) Până la sfârșitul zilei voi termina cartea.
e) În ziua aceea am descifrat misterul personajului.
f) În copilărie, am avut multe animale de companie.
g) Anul viitor vom participa la o competiție importantă.
h) Se întâlneau la cursurile de înot duminicile.
i) Musafirii au venit către ziuă.

STRATEGII DE REDACTARE

Punctuația

• Circumstanțialul de timp se separă prin virgulă de regent când urmărește evidențierea acestuia. (*Te voi suna, **săptămâna** viitoare.; **În** această **vară**, vom susține examenele.*)

APROFUNDEZ

1 Stabilește funcția sintactică a substantivului „vara” din enunțurile următoare.

a) *Vara* este anotimpul meu preferat.
b) Mă gândesc cu dor *la vara* trecută.
c) În această *vară* vom merge la mare.
d) Ador *vara*, fiindcă e anotimpul veseliei.

2 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Rescrie, în caiet, enunțurile de mai jos, corectându-le.

a) Ce au discutat pe pauza publicitară?
b) După atunci îl mințea.

3 Copiază, în caiet, enunțurile de mai jos și completează-le cu următoarele substantive însoțite de prepoziții care să indice timpul.

a) Ne-am revăzut ... la un eveniment caritabil.
b) ... voi merge la o altă școală.
c) ... plouă mereu.
d) Vom continua proiectul ... .

în aprilie | peste o săptămână | din toamnă | după Anul-Nou

4 Alcătuiește enunțuri în care substantivul „vacanță” să îndeplinească, pe rând, funcția sintactică de circumstanțial de timp și de subiect.

REFLECTEZ

• **JURNAL.** Scrie câteva enunțuri în jurnalul tău, despre activitățile pe care le-ai desfășurat în această săptămână, precizând circumstanțele de loc și de timp în care s-au petrecut acestea.

3. Circumstanțialul de mod

DIN EXPERIENȚA MEA

• Completează enunțurile următoare, care fac parte dintr-un posibil regulament al clasei, unde sunt precizate comportamente dezirabile: respect, îngăduință, responsabilitate, siguranță.

Exemplu: *Față de colegi ne purtăm cu grijă.*

a) Față de profesori ne purtăm ... .
b) În clasă ne comportăm ... .
c) În timpul lecțiilor vorbim ... .

ELEMENTE-CHEIE

Circumstanțialul de mod

• indică modul în care se desfășoară o acțiune. (*Andrei le vorbește **fără emoții** colegilor.*)
• se subordonează unui verb. (*Andrei citește **cu atenție** cartea.*)
• se identifică prin întrebările **„cum?”**, **„în ce fel?”**, **„cât?”** adresate verbului.

EXPLOREZ

- Identifică circumstanțialele de mod din enunțurile de mai jos.

a) Pășește cu grijă pe nisipul fierbinte.
b) Mihai desface cu atenție cadoul.
c) Andreea lucrează în liniște la proiectul său.
d) Întotdeauna acționează fără emoții.
e) Copilul își joacă rolul precum un actor.
f) Andrei gândește ca un om matur.
g) Elevul rezolvă exercițiile după modelul dat de profesoară.
h) Ni s-a adresat cu prietenie.
i) Ana vorbește fără teamă în fața publicului.
j) Mașina circulă ca un melc.
k) Alin a acționat într-un mod josnic.

STRATEGII DE REDACTARE

Punctuația

- În general, circumstanțialul de mod nu se desparte prin virgulă de regent.

APROFUNDEZ

1 Stabilește funcția sintactică a cuvintelor care se subordonează verbului „a citi” din următoarele enunțuri.

a) *Citește* lecția.
b) *Citește* cu atenție.
c) *Citește* despre animalele domestice.
d) Într-o noapte de mai, *a citit* două cărți.
e) Tata *citește* ziarul.
f) I-*am citit* bunicii compunerea mea.
g) *Citește* în bibliotecă.
h) *A citit* romanul seara trecută.

2 Copiază, în caiet, enunțurile de mai jos și completează-le cu prepozițiile din listă, potrivite contextului.

a) Copilul se mișcă ... un robot.
b) Am analizat cuvintele ... modelul dat.
c) A rezolvat problemele ... eforturi mari.
d) Povestea se întinde ... 50 de pagini.
e) Andrei ne-a vorbit ... mod straniu.

fără | în | precum | după | pe

3 Asociază, în caiet, funcția sintactică, din coloana **B**, potrivită substantivului „copil” din enunțurile date. Apoi construiește enunțuri în care substantivul „profesor” să îndeplinească aceleași funcții sintactice.

A
a) Maria vorbește uneori ca un *copil* răsfățat.
b) Mama s-a așezat lângă *copilul* său.
c) Tata a ajuns acasă după *copilul* său.

B
1. circumstanțial de loc
2. circumstanțial de mod
3. circumstanțial de timp

4 Asociază prepozițiile din coloana **A** cu substantivele din coloana **B**, apoi introdu grupurile de cuvinte în spațiile potrivite.

A
a) ca
b) în
c) la
d) pe
e) în

B
1. catedră
2. tablă
3. pauză
4. o balerină
5. curtea

a) Eu dansez ... .
b) M-am întâlnit cu prietenii ... școlii.
c) Profesorul scrie ... .
d) Profesorul pune catalogul ... .
e) Am discutat ... despre excursie.

REFLECTEZ

- Privește imaginea alăturată și prezintă ceea ce se întâmplă, surprinzând circumstanțele acțiunii.

LECȚIA 12 TEXTUL NARATIV

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Ascultați interviul cu autoarea textului *Lecția de autocunoaștere*, Teodora Coman, apoi răspundeți la întrebările de mai jos.

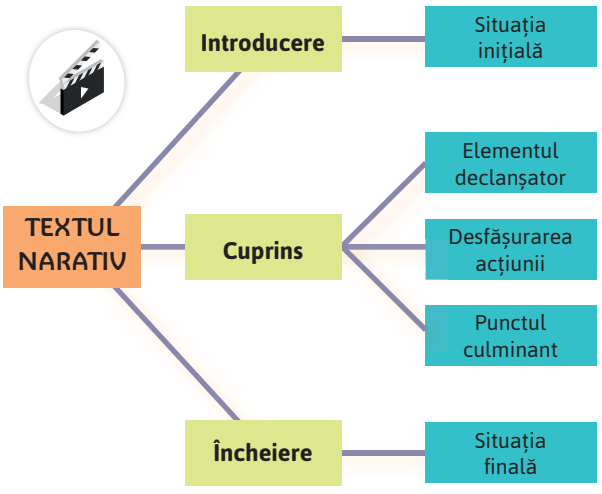
a) Ce o inspiră pe scriitoare?
b) La ce este atentă în realizarea narațiunii?
c) Cum își construiește personajul?
d) Prin ce etape trece textul până ajunge la forma finală?

EXPLOREZ

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Construiți un paragraf care să reprezinte situația inițială pentru o întâmplare dintr-o excursie cu părinții. În realizarea acestui moment veți avea în vedere:

- o idee care prezintă un moment inițial, cadrul acțiunii și personajele;
- spațiul desfășurării acțiunii → asociezi detalii referitoare la ceea ce vezi, la ceea ce simți;
- timpul acțiunii → asociezi detalii referitoare la ceea ce caracterizează momentul respectiv;
- durata acțiunii.

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Construiți un paragraf care să reprezinte elementul declanșator pentru o întâmplare dintr-un muzeu. În realizarea acestui moment veți avea în vedere:

- o idee care indică o problemă ce declanșează acțiunea;
- utilizarea unui cuvânt, precum: *deodată, brusc, pe neașteptate, instantaneu, neprevăzut;*
- folosirea verbelor și substantivelor care exprimă neliniștea, teama, tensiunea, suprinderea, uimirea, dorința;
- timpurile verbale vor reda succesiunea logică a evenimentelor.

3 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Construiți o hartă a întâmplărilor care urmează după momentul declanșator. Notați trei întâmplări, personajele care participă la întâmplări, relațiile dintre acestea, ce atitudine/reacții are personajul principal în fiecare caz.

4 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Construiți un paragraf care să reprezinte situația finală pentru o întâmplare petrecută într-o pădure. În realizarea acestui moment vei avea în vedere:

- o idee care aduce o stare de echilibru;
- prezentarea moralei poveștii, ceea ce au înțeles personajele în urma întâmplărilor;
- folosirea timpurilor verbale potrivite pentru a marca succesiunea logică a evenimentelor.

APROFUNDEZ

1 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Priviți imaginile de mai jos și așezați-le într-o ordine logică. Discutați cu colegii modul în care v-ați gândit la înlănțuirea acestora și prezentați schematic în fața clasei creațiile voastre! În realizarea prezentării utilizați structurile:

la început | la un moment dat | apoi | imediat după | în același timp | în final | în acest timp | după aceea

ELEMENTE-CHEIE

Particularitățile stilului

- **proprietatea** termenilor se referă la utilizarea corectă a sensului și a formei cuvintelor într-un text în funcție de intenția comunicării;
- **puritatea** se referă la utilizarea cuvintelor admise de normele limbii literare;
- **adecvarea situațională** se referă la adaptarea cuvintelor la subiectul tratat, la scopul urmărit și la tipul de text realizat;
- **originalitatea** se referă la utilizarea unor cuvinte care pun în valoare personalitatea celui care scrie.

2 Realizează un text narativ în care să povestești un eveniment în funcție de întâmplările pe care le-ai construit la exercițiul **1**. În redactarea textului tău vei urmări etapele de mai jos.

Etapa de pregătire **LUCRAȚI ÎN GRUPE!**

- **Subiect.** Completați întâmplările cu idei care să facă textul mai interesant pentru cititor.
- **Public.** Alegeți un tip de public (un bunic, un coleg, un copil de 8 ani, un părinte) căruia vă adresați și notați prin ce se caracterizează publicul și prin ce elemente particularizați textul pentru a fi receptat de acesta.
- **Scop.** Reflectați la scopul pentru care se scrie narațiunea (de a relata o întâmplare, de a informa).

Etapa de scriere a textului

- Scrie, pe ciornă, prima variantă a textului, cuprinzând ideile stabilite până în acest moment.

Etapa de elaborare a planului textului

- **Perspectivă.** Alege persoana la care vei nara evenimentele.
- Copiază, în caiet, următorul organizator grafic și completează-l.

HARTA TEXTULUI

Situația inițială:
Când:
Unde:

Personaje principale:
Personaje secundare:

Intrigă/Problemă:

Eveniment 1: | Eveniment 2: | Eveniment 3:

Final/Încheiere/Morală:

Etapa de revizie
- Rescrie textul, urmărind criteriile și integrând idei noi. Verifică semnele de punctuație, ortografia, greșelile de exprimare, structurile pe care le repeți, secvențele care nu se află în legătura cu tema textului.

Etapa de lectură a textelor
- Citește, în fața clasei, textul scris și discută-l împreună cu colegii.

3 Verifică textul narativ realizat de tine la exercițiul **2**, urmărind criteriile din tabelul de mai jos.

Criterii	DA	NU	NU SUNT SIGUR(Ă)
Structura textului: • Introducerea anunță punctul de plecare al narațiunii, conține indici temporali și spațiali, dar și personajele. • Intriga este explicit prezentată. • Evenimentele sunt prezentate în relație cronologică, cauzală și au o anumită gradație. • Personajul principal are trăsături clar menționate și altele care reies din comportamentul și acțiunile sale.			
Narațiunea este la persoana I sau la persoana a III-a.			
Timpurile verbale au fost folosite în concordanță cu acțiunile.			
Forma: • textul este așezat corect în pagină; • scrisul este lizibil; • alineatele marchează momentele acțiunii; • se respectă ortografia și regulile de punctuație.			
Conținutul: • este adecvat cerinței; • este original; • este în concordanță cu scopul textului.			

** Discută cu profesorul tău situațiile la care ai răspuns „nu" sau „nu sunt sigur(ă)".*

REFLECTEZ

- Ce ai descoperit prin rezolvarea acestor exerciții referitoare la scrierea unui text narativ?
- Care au fost dificultățile pe care le-ai întâmpinat în rezolvarea acestor exerciții?
- În ce condiții crezi că ai putea scrie un text narativ foarte bun?

LECȚIA 13 CONTEXTUL DE COMUNICARE

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Priviți imaginile de mai jos și formulați câteva ipoteze referitoare la tema discuției, răspunzând la întrebarea „Despre ce credeți că vorbesc personajele din imagine?” Numiți indiciile care v-au ajutat să răspundeți.

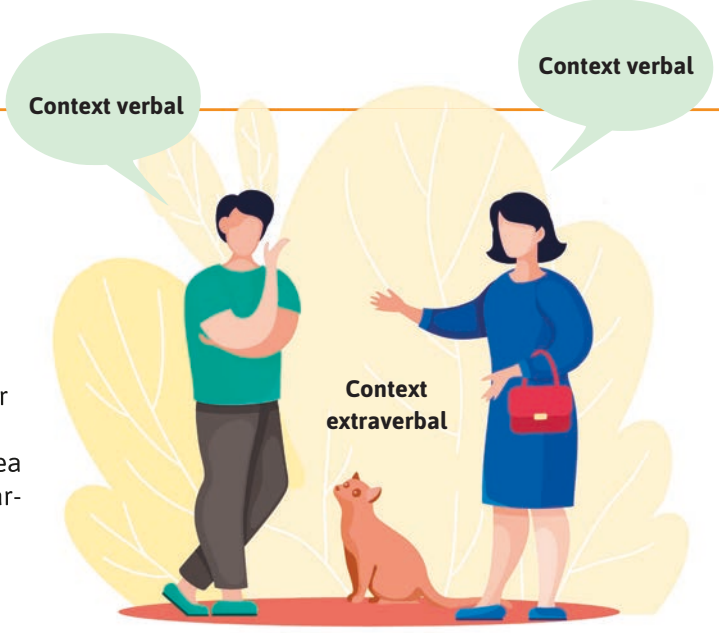
EXPLOREZ

• **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Alegeți una dintre imaginile de mai sus și răspundeți la întrebările următoare.

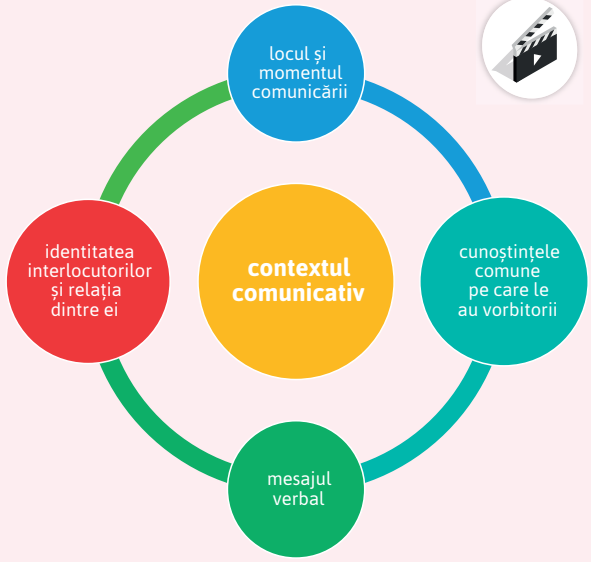
a) Care este locul și timpul în care are loc schimbul de replici?

b) Care sunt participanții la dialog? Care ar putea fi identitatea lor? Ce informații despre rolul/statutul lor putem deduce?

c) Ce cunoștințe comune ar putea avea referitoare la tema discuției sau la partenerul de dialog?

ELEMENTE-CHEIE

Contextul de comunicare reprezintă toți factorii care pot influența semnificația schimbului de replici dintre participanții la o situație de comunicare. Are două componente:

- **contextul extraverbal** (extralingvistic), compus din identitatea vorbitorilor (rolul și statutul lor social), date despre loc și timp, cunoștințe comune pe care vorbitorii le au unul despre celălalt;
- **contextul verbal** (lingvistic), reprezentat de schimbul de replici prin care vorbitorii construiesc mesajul comunicării, de tema discuției, de aluzii, sugestii, ironii, nuanțe afective etc.

APROFUNDEZ

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE! JOC DE ROL.** Construiți un context comunicativ pornind de la un aspect relevant pentru comportamentul școlar, spre exemplu respectul pentru profesori, și apoi prezentați-l în fața clasei sub forma unui joc de rol. Veți avea în vedere:
  - elementele referitoare la contextul extraverbal (fixarea locului și a timpului în care se desfășoară comunicarea, stabilirea interlocutorilor);
  - elemente referitoare la contextul verbal (tema discuției, formularea replicilor, interpretarea lor în fața colegilor).

  Colegii din celelalte grupe vor urmări prezentarea pe baza grilei de mai jos.

Criterii	NU	PARȚIAL	DA
Identitatea interlocutorilor este evidentă, rolul/statutul lor social este clar.			
Relația dintre interlocutori este evidentă, fiecare dintre interlocutori știe ceva despre celălalt și se bazează pe aceste informații când își construiește replicile.			
Locul și timpul sunt bine precizate.			
Schimbul de replici se desfășoară pe baza unei teme cunoscute de ambii vorbitori.			
Vorbitorii se implică personal/afectiv în dialog.			

REFLECTEZ

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Atunci când recurgem la noile tehnologii pentru a obține informații, adesea intrăm în dialog cu un operator-robot. Discutați dacă o conversație cu un robot îndeplinește condițiile contextului de comunicare.

LECȚIA 14 BIBLIOTECA

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Priviți cu atenție imaginile de mai jos pentru a răspunde la întrebările următoare. Comparați-vă răspunsurile cu cele ale colegilor!

bibliotecă în natură, Statele Unite ale Americii

bibliotecă digitală

cabină telefonică transformată în bibliotecă, Marea Britanie

autobuzul-bibliotecă, Elveția

Biblioteca din Stuttgart, Germania

a) Unde se țin cărțile?
b) De unde se pot împrumuta cărți?
c) Câte tipuri de biblioteci cunoașteți?
d) Care este rolul bibliotecilor pentru cititori?
e) Cât de ușor este de procurat o carte astăzi? De ce?
f) Ce sugerează spațiile în care se află bibliotecile?
g) Care sunt valorile celor care apelează la astfel de biblioteci?

EXPLOREZ

1 Citește cu atenție imaginea alăturată și prezintă modul de ordonare a informațiilor. Utilizează în răspunsul tău structurile: *la început, după aceea, ulterior, în dreapta, în stânga, sus, jos.*

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați despre misiunea unei biblioteci, valorificând ideile din textul alăturat. Construiți un mesaj scurt către cititori, care să sintetizeze cel mai bine rolul bibliotecii!

3 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Prin ce se caracterizează lumea bibliotecii? Răspundeți la această întrebare, valorificând principiile și valorile acestei instituții culturale. Completați răspunsul cu o imagine creată de voi, cuprinzând cel puțin un simbol care considerați că reprezintă cel mai bine o instituție culturală.

PROIECT

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Realizați un proiect care să răspundă la întrebarea centrală „Care sunt activitățile dintr-o bibliotecă?”, având în vedere:

- formularea a patru întrebări care să vă ajute să răspundeți la întrebarea centrală;
- realizarea a cel puțin patru elemente la alegere:
  - un afiș cu o activitate dintr-o bibliotecă;
  - două activități care ați dori să se desfășoare într-o bibliotecă;
  - un regulament de ordine interioară;
  - un album cu cele mai frumoase biblioteci din lume;
  - o paralelă între bibliotecă, anticariat, librărie;
  - un interviu cu un bibliotecar care să vă prezinte activitățile specifice unei biblioteci și modul de organizare a acesteia.

În realizarea proiectului veți avea ca reper procesul, evaluarea colaborării și evaluarea sumativă a proiectului de la *pagina 48*.

RECAPITULARE

I. Citește fragmentul de mai jos și răspunde în enunțuri la cerințele următoare.

Sunt abătută, dar așa mă simt întotdeauna duminică seara. Din cauza gândului că urmează o nouă săptămână de școală. De parcă aș ști că a doua zi trebuie să trag o roată de mașină prin gaura cheii. Dar voi avea un profesor nou. După nume, domnul Daniels sună a bunic cu buzunarele pline de acadele, ceea ce ar fi frumos. [...]

Când mă duc la școală, descopăr însă că domnul Daniels nu seamănă deloc cu un bunic. Este mai tânăr decât doamna Hall. Poartă un sacou negru și o cravată cu cercuri colorate.

Majoritatea copiilor s-au strâns în jurul lui. Îmi arunc lucrurile în dulap și mă alătur lor. [...]

Domnul Daniels e în fața mea. Îmi țin respirația și mă lipesc de spătarul scaunului. El întinde mâna.

— Sunt domnul Daniels. Mă bucur să te cunosc.

Shay se apleacă spre Jessica.

— Cred că nu știe cu cine vorbește, zice ea.

Ca de obicei, majoritatea prietenilor ei râd.

— Hei, zice domnul Daniels, întorcându-se spre Shay. Nu-i frumos. Nu ne purtăm așa.

Lui Shay îi piere zâmbetul de pe față. Pe urmă domnul Daniels revine la mine.

— Cum te cheamă?

— Ally Nickerson, răspund atât de încet, că de-abia mă aud eu.

— Și ai de gând să dai mâna cu mine, Ally Nickerson? mă întreabă. Lunea nu mușc.

Grozav. Exact de asta aveam nevoie! De un profesor glumeț! Îi strâng mâna, dar numai o secundă. Mintea mea deja se învârte.

(Lynda Mullaly Hunt, *Ca peștele în copac*)

1 Realizează harta textului după modelul celei de la **pagina 26**, menționând:

a) cadrul acțiunii;
b) personajele;
c) evenimentul prezentat;
d) tiparul textual;
e) tipul de narator.

2 Formulează, într-un enunț, motivul pentru care Ally era tristă duminică seara.

3 Prezintă, în trei-patru enunțuri, atitudinea domnului Daniels față de Ally.

4 Transcrie, din enunțul următor, două verbe la moduri diferite, pe care le vei preciza.

„De parcă aș ști că a doua zi trebuie să trag o roată de mașină prin gaura cheii."

5 Precizează valoarea morfologică a verbului „a fi" în fiecare dintre enunțurile de mai jos.

a) „Domnul Daniels e în fața mea."
b) „Este mai tânăr decât doamna Hall."

6 Stabilește funcția sintactică a cuvintelor subliniate din propozițiile de mai jos.

a) „Dar voi avea <u>un profesor</u> nou."
b) „...mă lipesc <u>de spătarul</u> scaunului."

II. Precizează contextul de comunicare reprezentat în textul de mai sus. Vei menționa în acest sens:

a) locul și timpul în care are loc schimbul de replici;
b) participanții la dialog și identitatea acestora;
c) tema discuției (despre ce vorbesc interlocutorii).

III. Redactează un text narativ, de cel puțin 150 de cuvinte, în care să relatezi o întâmplare amuzantă, reală sau imaginară, petrecută în timpul unui joc cu colegii tăi de clasă.

IV. AUTOEVALUARE! Completează, în caiet, enunțurile de mai jos.

a) Din această unitate, cel mai dificil mi-a fost să înțeleg ... .
b) Din această unitate, voi putea folosi ceea ce am învățat în următoarele situații ... .

Nu uita să completezi *Fișa de observare a comportamentului* (**pagina 214**) pentru activitatea din această unitate!

EVALUARE

- **Citește textul următor și rezolvă cerințele.**

Amurg timpuriu de iarnă. Lumina după-amiezii s-a-mpâclit. S-a întunecat și-n odaie. [...] Doar jarul vetrei dă un rotocol de văpaie moale, roșiatică, ce cuprinde lavița pe care, cu genunchii la gură, stau cei doi băietani: Ion și Culiță. Pe masă sunt deschise caietele de *Compunere*. În susul paginii, un cuvânt pe care penița l-a migălit gros și rotund: *Temă*, iar dedesubt: „Povestiți o faptă deosebită din această iarnă". Dar tocurile zac de-a latul foii, ca niște arme părăsite.

Cei doi oftează. Ciugulesc câte o boabă din oala cu porumb îndulcit și oftează.

— Faptă deosebită... deosebită... hmmm.

— Grea temă!

— Faptă deosebită. Deosebită înseamnă ceva deosebit, nu-i așa? Ceva, adică, mă rog, cu totul altfel, din cale-afară...

Ion scormonește cu un bețigaș jarul ce mocnește, și urmează alene:

— Eu m-am gândit la ceva, dar s-a-ntâmplat în vară, la scăldat...

— Ehei, vara e ușor! Iarna să te văd! Ce poți să faci iarna? Să intri cu sania în prun? Să prinzi un pițigoi? Să cazi pe gheață?

Celălalt sări ca ars la cuvântul... gheață.

— Stai! Am găsit! Dacă se rupe gheața, nu cazi în apă? Nu te-neci?

— Dacă te-neci nu mai scrii tema.

— Dar dacă se rupe cu alții? Cu un copil, bunăoară. Nu sari? Nu-l scoți?

— Ai sărit tu?

— Ce? Crezi că mi-ar fi fost frică? Aprinde lumina, eu o scriu pe asta. Nu-i o faptă deosebită?

— O fi... dar iarna asta nici n-a înghețat gârla.

— Mda... Grea temă! [...]

Peste o oră, mama i-a găsit aplecați peste caiete.

— Ei, copii, e grea tema?

Copiii se privesc și râd veseli:

— Nu, mamă, e ușoară, dar avem mult de scris, tare mult... Uite și matale: trei pagini scrise mărunt. Și câte mai avem de povestit!

(Mircea Sântimbreanu, *O temă grea*)

1 Completează enunțurile următoare, pe baza textului dat. **0,50 puncte**

a) Întâmplarea se petrece ... .

b) Copiii, ... și ..., erau în dificultate, pentru că ... .

2 Alege varianta pe care o consideri potrivită. **0,50 puncte**

A. Tema textului este: **a)** școala; **b)** temele pentru acasă; **c)** aventura.
Justifică-ți alegerea într-un text de două enunțuri!

B. Naratorul textului este: **a)** Culiță; **b)** Ion; **c)** mama; **d)** o voce anonimă.

3 Transcrie enunțurile de mai jos și notează **A**, dacă enunțul este adevărat, și **F**, dacă este fals. **1 punct**

a) Copiilor li se părea greu să povestească o întâmplare deosebită petrecută vara. **A / F**

b) Ion și Culiță știu mai multe întâmplări potrivite pentru temă. **A / F**

c) Rezolvarea temei durează o oră. **A / F**

d) În final, copiii găsesc despre ce să scrie în compunere. **A / F**

4 Explică, în două-trei enunțuri, schimbarea stării de spirit a copiilor. **1 punct**

5 Când ai de scris o compunere, care etapă ți se pare mai dificilă: alegerea subiectului sau redactarea? Motivează-ți răspunsul în două-trei enunțuri! **1 punct**

6 Rescrie, în caiet, enunțurile următoare, trecând verbele la modul condițional-optativ, timpul perfect. **1 punct**

a) „Nu sari?"

b) „Nu-l scoți?"

7 Alcătuiește un enunț în care substantivul cu funcție de subiect din propoziția „Pe masă sunt deschise caietele de compunere." să îndeplinească funcția sintactică de nume predicativ. **1 punct**

8 Stabilește funcțiile sintactice ale cuvintelor care se combină cu verbele la modul conjunctiv din enunțurile de mai jos. **1 punct**

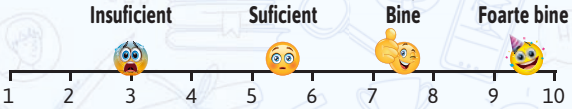
a) „Să prinzi un pițigoi?" **b)** „Să cazi pe gheață?"

9 Redactează un text narativ de cel puțin 150 de cuvinte în care să relatezi o întâmplare plină de învățăminte, reală sau imaginară, petrecută iarna. **2 puncte**

Din oficiu: 1 punct

AUTOEVALUARE

- Cum consideri că ai rezolvat exercițiile?

UNITATEA 3
DRUMUL

Lecția 1 Introducere

Lectură

Lecția 2 Dialogul în textul literar

Lecția 3 Textul narativ literar în proză: *D-l Goe...* de I.L. Caragiale (text integral)

Elemente de construcție a comunicării

Lecția 4 Substantivul. Substantivele defective. Substantivele colective

Lecția 5 Cazurile substantivului

1. Cazul nominativ

2. Cazul acuzativ

3. Cazul genitiv. Articolul genitival

4. Cazul dativ

5. Cazul vocativ. Punctuația vocativului

Lecția 6 Posibilități combinatorii ale substantivului

Redactare

Lecția 7 Prezentarea textului

Comunicare orală

Lecția 8 Atitudini comunicative. Inteligența emoțională. Exprimarea adecvată a emoțiilor

Interculturalitate

Lecția 9 Limbă și identitate

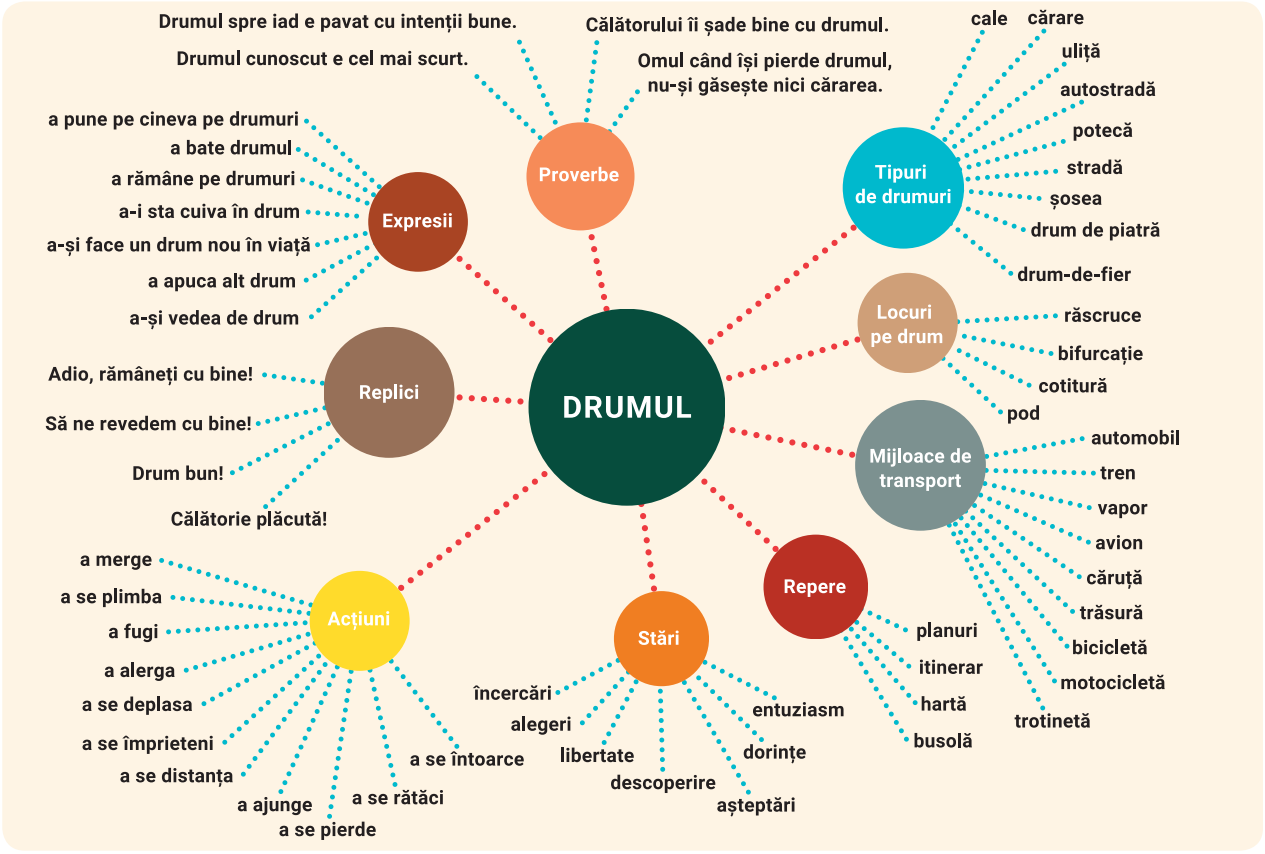
Recapitulare

Evaluare

LECȚIA 1 INTRODUCERE

CUVINTELE D R U M U L U I

1 Citește harta de cuvinte și urmărește cum au fost grupate acestea.

2 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Selectează cinci cuvinte importante pentru tine, referitoare la drum. Confruntă-ți lista cu cea a colegului tău.

DESCOPERIM DRUMUL ÎN LITERATURĂ

1 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți textele de mai jos, alegeți trei dintre ele și identificați aspectele importante referitoare la drum. Fiecare grupă va prezenta apoi, în fața clasei, imaginea drumului înfățișată în fiecare dintre cele trei texte alese. Puteți folosi drept reper harta cuvintelor de la exercițiul anterior.

TEXTUL 1

— Fătul meu, cartea câtă a fost, ai învățat-o toată, din scoarță până-n scoarță; acum, ca să te faci om deplin și voinic cu temei, precum se cade unui bărbat și mai ales unui fecior de împărat, toți de toate părțile îmi spun că trebuie să te duci, lumea să o colinzi, ca să încerci și să ispitești* viața prin tine însuți și să afli multe și mărunte ale lumii, care se vede că în carte nu se pot scrie. Du-te, copilul meu; mergi de vezi și învață; dar nu căta prea departe de pe aci.

(Alexandru Odobescu, *Feciorul de împărat cel cu noroc la vânat*)

a ispiti (vb.) – cerceta, a examina; a descoperi.

TEXTUL 2

Drumul ales de Ursu, la început ușor, ca o suprapunere de mici platouri, un fel de trepte late și blânde, deveni, pe măsură ce cobora, un adevărat chin. Arborii, bolovanii, suișurile și coborâșurile neașteptate, pârâiașele, crăpăturile nenumărate, toate deveneau obstacole sâcâitoare, care nu-l lăsau nicio clipă să răsufle în voie. Mai că începea să regrete abandonarea cărăruii... Oare de când nu mai călcase picior de om prin acele locuri?... Întrebarea îl trezi pe Ursu. Până atunci nu-l preocupase nimic altceva decât înaintarea lui, nu căutase nimic altceva decât locuri sigure în care să poată să pună piciorul și puncte de sprijin pentru brațe. Când își lăsă privirile să alerge în voie, se minună de frumusețea și bogăția peisajului. Parcă era o întrecere între culorile și miresmele florilor și, sub scoarța de frunze uscate, roiau tot felul de gângănii multicolore.

(Constantin Chiriță, *Cireșarii*)

TEXTUL 3

— Uite-l pe tata, mamă! Nu-l vezi?! Papa! Papa!

La fereastra unui compartiment, mâinile domnului Deleanu scuturau mănușile spre cei de pe peron... La ușă fluturară pletele întunecate ale Olguței. Nici nu se oprise trenul, că Olguța și sărise de pe scară, veselă, familiară, cum sărea și dimineața din pat pe covoraș.

— Vai, Olguța! Vrei să mă îmbolnăvești? țipă doamna Deleanu, alergând spre ea.

În treacăt, Olguța-i sărută mâna și se repezi la vizitiu.

— Moș Gheorghe! Moș Gheorghe! Am venit!

În urma Olguței se coborâră bagajele – trecute pe geam lui Ion – apoi domnului Deleanu, chefliu*, în haine de *soie-écrue**, cu panamaua* pe ceafă, gata să glumească, să interpeleze; după el, cu mișcări liniștite și ochi mari de îndrăgostită, privind și respirând vacanță, Monica. [...]

Un cap de bunic, cu ochelari de aur pe vârful nasului, apăru la fereastra vagonului...

— Mă rog, a rămas în compartiment o pălărie de domnișoară; nu-i a dumneavoastră?

— Ba da! o revendică Olguța cu tărie.

— Mai bine mulțumește domnului, Olguța... Poftim! Ce ți-ai mai uitat? o cercetă, măsurând-o din cap până-n picioare, doamna Deleanu.

(Ionel Teodoreanu, *La Medeleni*)

soie-écrue – (din fr.) mătase naturală.

panama (s.f.) – pălărie făcută dintr-o împletitură din paie obținute din frunzele unui palmier care crește în Panama.

chefliu (adj.) – (om) căruia îi plac chefurile, vesel.

TEXTUL 4

Drum de Țară s-a născut dintr-o Potecuță. [...] Potecuța-mamă era cam întortocheată, subțirică și zburdalnică. Suia voinicește pe dealuri, cobora năvalnic spre poiene, mergea molcom pe malul râurilor, ocolea cu grijă copacii. [...] Poteca, o fi fost ea mică și subțire, dar era curajoasă și curioasă. [...] Drum, cum îl striga mama lui, nu stătea o clipă locului. Mergea de colo-colo, mai mult pe cărări bătătorite și cu treabă. Nu se avânta chiar ca Potecuța printre stânci sau prin sălbăticie. Mergea însă cu bucurie de la un sat la altul [...]:

— Aș pleca și eu mai departe, măi tată..., îi spuse într-o zi Drum de Țară tatălui său.

Când îl auzi, Satul mai-mai să-și piardă turla bisericii de pe cap. Capul satului, se-nțelege.

— Unde să mergi, fiule? Locul tău e aici, nu să bați câmpii aiurea. [...]

Uaaau, de sus se vedea Autostrada în toată splendoarea ei. Mare, largă, agitată. [...] Acum era rândul Autostrăzii să vină spre el. [...] Iar în urma lor se năștea deja o pistă pentru bicicliști.

Anii au trecut și fiica lui Drum de Țară a ajuns cea mai frumoasă pistă de bicicletă de la malul mării.

(Victoria Pătrașcu, *Aventurile unui drum de țară*)

TEXTUL 5

— Mă plictisesc! anunță Doru de pe bancheta din spate a mașinii.

În față, părinții se priviră scurt, dându-și simultan ochii peste cap, cu o sincronizare impecabilă și, după toate aparențele, îndelung exersată.

Mama își rulă pupilele înapoi și, întorcându-se spre băiat, începu să negocieze:

— De-abia am plecat... Facem pauză când ajungem la benzinărie.

— Nuuuuu, gemu în sinea lui tata, care știa că până la prima benzinărie nu mai e mult.

— Nu la benzinărie, protestă și Doru. Miroase urât.

— Dar tu unde-ai vrea să oprim? La căsuța de turtă dulce? îl iscodi mama, pregătită să-l atragă în jocul de-a popasurile imaginare, care le-ar fi asigurat, după calculele ei, încă o oră de mers lin.

Erau propuse, pe rând, destinații din povești, iar dezbaterea avantajelor și dezavantajelor unui popas acolo îi alunga copilului plictiseala preț de cel puțin un ceas.

Numai că, de această dată, Doru nu avea chef de popasuri imaginare.

— Aș vrea să oprim de-adevăratelea într-un loc adevărat, își clarifică el poziția.

— De ce ? încercă tata să-l atragă în labirintul *de ce*-urilor, pe care copilul, cum se va vedea, îl cunoștea destul de bine. De ce să oprim?

— Pentru că m-am plictisit, răspunse Doru răbdător, cu siguranța jucătorului care știe că are în mână cartea câștigătoare.

— De ce te-ai plictisit? încearcă tata să-și joace și el cărțile cât mai abil, dar Doru îl încuiase scurt:

— Pentru că nu oprim.

(Florin Bican, *Și v-am spus povestea așa*)

TEXTUL 6

Începu să asude* și mai tare. Va mai afla prăvălia?

Porni cu hotărâre pe altă uliță și ajunse într-o nouă înfundătură. El era singura vietate care se mișca pe drum, alb tot în potopul de ninsoare care sporea mereu.

Oamenii erau prin case, prin grajduri, făceau prin șuri* mestecături* de fân și paie pentru vite. Toată lumea era mulțumită că ningea, că au scăpat de gerul sec. Pacea tainică ce cobora odată cu ninsoarea intrase în toți.

Cum trecu de vreo trei ori pe aceleași ulițe, atrase atenția unui bătrân care privea prin fereastra unei case. Cine să fie copilul ăsta care se tot învârte pe aici? Când îl văzu iar, ieși în drum.

— Ce-i cu tine, măi Prâsleo? Ce cauți pe-aici?

— Că nu mă cheamă Prâslea, ci Ioniță, suspină copilul, care era gata de mult să plângă.

— Fie și Ioniță! Ce cauți?

— M-a trimes mama după sare și nu aflu prăvălia.

— Ai mai fost la prăvălie?

— Am fost cu mama, dar atunci nu era zăpadă și acum nu mai cunosc ulițele.

— Dacă-i așa, vino după mine.

Bucuros, Ioniță zâmbi și porni după bătrân. Nu-i mai păsa pe ce uliță trece. Îndată se trezi înaintea prăvăliei.

— Ei, acuma știi?

Copilul uită să-i mai mulțumească bătrânului și intră repede în prăvălie.

(Ion Agârbiceanu, *Întâiul drum*)

---

a asuda (vb.) – a transpira.

șură (s.f.) – construcție anexă pe lângă o gospodărie rurală, în care se adăpostesc vitele și se păstrează diferite vehicule, unelte agricole etc.

mestecătură – (popular) amestecătură.

TEXTUL 7

Cei peste zece kilometri parcurși pe arșița zilei de iulie îi simțeau în spate și în picioare. Câțiva închiseseră ochii să-și poată aduna mai bine gândurile, nu înțelegeau de ce au venit pe jos când erau atâtea mijloace de transport. Antrenamentele din timpul școlii fuseseră totuși ușoare, profesorul nu-i purtase pe drumuri șerpuite, lipsite de apă, și cu asemenea povară* în spate. E adevărat că mulți au abandonat, din cei care solicitaseră înscrierea pentru echipajul *Montana* nu mai rămăseseră decât nouă, șapte băieți și două fete. [...] Cei nouă zâmbeau și păreau să spună că nimic nu-i poate opri, numai că acum, după primul drum, erau frânți.

(Ion Florian Panduru, *Unde ajung doar vulturii*)

povară (s.f.) – greutate, încărcătură.

TEXTUL 8

Trecea un om pe drum aseară,
Trecea cântând încet pe drum,
Știu eu? Poate cânta să-i pară
Drumul mai scurt, ori poate cum
Era așa frumos aseară,
Poate cânta ca să nu-l doară
Că-i singur numai el pe drum?

(Elena Farago,
Trecea un om pe drum...)

2 Alege textul care ți-a plăcut cel mai mult și motivează-ți răspunsul, scriind, în caiet, două-trei enunțuri.

3 Selectează două texte și prezintă, în două-trei enunțuri, un element de conținut care se regăsește în ambele texte (un cuvânt-cheie, un personaj, o acțiune, o idee etc.).

4 Asociază unul dintre textele prezentate la începutul lecției cu o pictură, cu o melodie, cu o secvență dintr-un film sau cu o altă operă literară/artistică, indicând o asemănare între acestea.

5 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Răspundeți la următoarele întrebări și apoi prezentați răspunsurile în fața clasei.

- Care sunt drumurile pe care le parcurgi cel mai des?
- La ce ești atent pe parcursul unui drum?
- Cu cine te poți întâlni în drumul tău?
- Preferi să parcurgi un drum singur sau alături de cineva?
- Care sunt emoțiile/stările pe care le trăiești cel mai frecvent de-a lungul unui drum?
- Ce fel de drumuri parcurg oamenii de-a lungul vieții?
- Prin ce crezi că se caracterizează oamenii care aleg să meargă mereu pe drumul pe care îl cunosc?
- Crezi că același drum are pentru fiecare om o semnificație diferită? De ce?

6 Formulează o definiție personală a drumului și prezint-o colegilor.

PORTOFOLIU

- Realizează un traseu pentru o drumeție alături de colegi, pe care să o incluzi în programul clasei pentru *Săptămâna verde*.

LECȚIA 2 DIALOGUL ÎN TEXTUL LITERAR

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Realizați un dialog între un turist care dorește să facă o drumeție și un ghid montan și apoi interpretați-l în fața clasei. Colegii din celelalte grupe vor urmări dialogul, pe baza întrebărilor de mai jos.

a) Cine participă la dialog?
b) Despre ce vorbesc cei doi?
c) Ce informații se transmit?
d) Cum își exprimă cei doi acordul și dezacordul?
e) Prin ce se caracterizează limbajul utilizat de interlocutori?
f) Cum a început dialogul? Cum a continuat? Cum s-a încheiat?

ÎN LUMEA TEXTULUI

• Citește textul următor cu voce tare!

Anton Lupan se gândi că omul căutat de el avea însărcinări mult mai precise decât un căpitan de port și deci, indiferent unde ar fi fost plecat, odată cu căderea serii trebuia să vină să aprindă felinarele la far. Nu-i rămânea decât să-l aștepte. [...] [În timp ce îl așteaptă, Anton Lupan se uită cu tristețe la numeroasele epave din jur, gândindu-se la misterele pe care acestea le ascund, la poveștile de viață care se leagă de fiecare dintre ele. Uitându-se mai atent, i se pare că recunoaște numele unei corăbii.]

Un bătrân venea pe țărm, cu sumanul* pe umeri, cărând greu un coș cu pește în mână.

— Bună seara, domnule! **zise**, ferit, scoțându-și căciula. Cu toată ninsoarea care-i acoperea creștetul, avea, nu știu cum, o înfățișare rea, dar poate era numai o închipuire.

— Bună seara! **răspunse** Anton Lupan, întorcându-se, ca din altă lume. Bătrânul se opri, cuprins de mirare:

— **Știi graiul nostru**?

— Și de ce nu l-aș ști? Par să fi picat din lună?

— Nu, domnule, dar **credeam că ești inglez* de la comisie**. Anton Lupan se apropie de dânsul; bătrânul își lăsase coșul jos și își aprinse luleaua*.

— Ești de mult prin părțile astea, moșule?

— Cam de multișor, aș zice că-s născut aicea, dar de câți ani anume, mai greu să fac socoteala; or fi 65, or fi 70, nici popa nu poate să-mi spună.

— Ești pescar?

— Am fost, mai la tinerețe; acum mi-au dat farul în seamă.

— A, dumneata ești Ifrim, paznicul farului?

— Păi, dar cine?

— **Tocmai te căutasem**...

Anton Lupan se frământa, chinuit de gânduri, dar, privindu-l, nimeni nu i-ar fi bănuit zbuciumul.

— **Te grăbești tare**?

— Nu, că mai e până la apusul soarelui și felinarele sunt șterse; altminteri, baba mea nu-mi dă voie să plec până nu le frec bine.

— **Spune-mi** – **întrebă** Anton Lupan, luptându-se să-și stăpânească bătăile inimii – nu cumva știi ce-a fost cu corabia asta?

— Ba știu, cum nu; și cu asta, și cu cea de mai la vale, numai să nu mă-ntrebi anul. Astea sunt nelegiuirile* lui Spânu. Aici, în ochii bătrânului se aprinse o scurtă lucire, ca la dihăniile* care rătăcesc noaptea prin codri; dar poate și asta era doar o închipuire. După aceea, el se așeză pe nisip și, pufăind din lulea, își dădu drumul la gură:

suman (s.n.) – haină țărănească lungă (până la genunchi).
inglez (s.m.) – englez.
lulea (s.f.) – obiect cu care se fumează; pipă.
nelegiuire (s.f.) – faptă care contravine legilor juridice; fărădelege, infamie.
dihanie (s.f.) – animal sălbatic, fiară, jivină; ființă ciudată, monstruoasă.

— Erau niște tâlhari de apă, piraţi cum le spune. Căpetenia lor era unu' Axente, venit de prin marea grecească, da' lumea îi spune Spânu. [...]

— Spân, spân, dar altfel om subțire, trăit în lume, cu știință de carte, să te miri că se apucase de tâlhărie. Nu știu din ce părți venise, dar pot să jur că știa tot ce e limbă omenească în lume... Pe acea vreme nu era farul ăsta, ci altul, gata să se dărâme – iar, de aprins, se aprindea numai când își aducea cineva aminte. Corăbiile, dacă ajungeau ziua, bine, dacă nu, trebuiau să aștepte departe, că altminteri le luau valurile și le loveau de nisip până ce le făceau fărâme.

(Radu Tudoran, *Toate pânzele sus!*)

EXPLOREZ

- Rezolvă, în caiet, cerințele următoare.

1 Despre ce este vorba în text? Formulează răspunsul într-un enunț.

2 Cine participă la dialog? Care este statutul personajelor care participă la discuție?

3 Care este contextul în care are loc discuția?

4 Cum începe dialogul dintre personaje? Cum se continuă? Cum se încheie dialogul?

5 La ce persoană sunt pronumele și verbele din secvențele scrise cu verde?

6 Care sunt cuvintele prin care personajele li se adresează interlocutorilor?

7 Care sunt semnele de punctuație specifice dialogului? Care este rolul lor?

8 Ce rol au verbele scrise cu portocaliu în text?

APROFUNDEZ

1 Ilustrează cu secvențe din fragmentul de mai sus următoarele funcții ale dialogului în textul literar.

a) Dinamizează acțiunea, adică imprimă un ritm alert desfășurării evenimentelor.
b) Oferă acțiunii un caracter scenic, acțiunea pare că se desfășoară pe o scenă.
c) Reliefează relațiile dintre personaje, atitudinea pe care o au personajele unele față de celelalte.
d) Evidențiază trăsăturile personajelor.
e) Dezvăluie gândurile, ideile și emoțiile personajelor.

2 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Imaginați-vă un dialog de cinci-șase replici, prin care să continuați situația de comunicare prezentată în fragmentul selectat din *Toate pânzele sus!* de Radu Tudoran, integrând și o secvență de încheiere.

ELEMENTE-CHEIE

Dialogul constă într-un schimb de replici între două sau mai multe persoane, prin care se transmit informații, cu diverse scopuri. În textul literar, dialogul are loc între personaje.

Trăsături:

- **formulele și mărcile gramaticale specifice** prin care se marchează relația dintre interlocutori, contactul direct dintre personaje (formule de adresare, verbe și pronume la persoana I sau a II-a);
- **limbajul specific**: în funcție de context, limbajul este familiar sau protocolar;
- **punctuația specifică**: linia de dialog, semnul întrebării, semnul exclamării, punctele de suspensie;
- **verbe ale spunerii** (verbe *dicendi*), cu ajutorul cărora se redă schimbul de replici: *a spune, a zice, a vorbi, a se consulta, a dezbate, a conversa, a dialoga, a delibera, a negocia, a se sfătui, a împărtăși, a povesti, a se certa, a se plânge, a se confesa, a dezvălui, a mărturisi* etc.

TEXTUL DIALOGAT

Secvența de deschidere → precizează intenția comunicării → **întrebări directoare:** *Cine vorbește?; Cu cine vorbește?; Unde vorbește?; Când vorbește?; De ce vorbește?*

Secvența de schimb (de informații) → schimbul de replici progresează în mod logic → **întrebări directoare:** *Cum se realizează progresia dialogului?*

Secvența de încheiere → cuprinde un enunț care încheie interacțiunea dintre personaje → **întrebări directoare:** *Cum se încheie dialogul?*

AUTOEVALUARE

- Identifică cele trei secvențe ale textului dialogat în fragmentul extras din *Întâiul drum* de Ion Agârbiceanu de la **pagina 96**. Acordă-ți câte o steluță pentru fiecare secvență identificată.

LECȚIA 3 TEXTUL NARATIV LITERAR ÎN PROZĂ

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Discutați despre următoarele tipuri de persoane pe care le putem întâlni în jurul nostru și apoi răspundeți, în scris, la întrebările de mai jos. Comparați-vă răspunsurile cu ale celorlalte grupe!

V este un băiat „cool”, care nu are timp de învățat pentru că nu are răbdare și consideră că, oricum, nu-i folosește prea mult ceea ce are de studiat.

X este un băiat care vorbește mereu neîntrebat, nu este foarte atent la ceea ce îi spun părinții și refuză mereu să-și asume greșelile.

Y este tot timpul cu telefonul în mână, se pozează încontinuu, o interesează doar ceea ce văd ceilalți și nu prea ia în seamă sfaturile și valorile familiei sale.

Z, când este certat, răspunde întotdeauna „Dar ce-am făcut?” și nu se consideră niciodată vinovat dacă greșește.

a) Care sunt valorile acestor copii?; **b)** Ce valori le lipsesc acestor copii?; **c)** Din ce cauză credeți că au ajuns să aibă un astfel de comportament?; **d)** Ce sfat le-ați putea da acestor copii?; **e)** Ce sfat le-ați putea da părinților acestor copii?; **f)** Ce sfat le-ați putea da profesorilor acestor copii?

I.L. Caragiale (1852-1912) a scris piese de teatru, nuvele, schițe, poezii. A fost scriitor, director de teatru, comentator politic și ziarist.

Opere: *Bùbico*, *Vizită...*, *Triumful talentului*, *Tren de plăcere*, *O scrisoare pierdută* etc.

Lumea din jurul său și literatura:
• „Simt enorm și văz monstruos.” (*Grand Hotel „Victoria Română”*)
• „Viața banală a mea, a noastră a tuturor românilor, iată ce mă interesează... Voi critica bucătăresele și stăpânele, flașnetele și amatorii lor, chelnerii, birjarii și mușteriii; voi critica tramvaie, tramcare, precupeți, marfă, consumatori – tot. Voi fi sever, dar drept. Voi fi blând și naiv în formă, dar violent și caustic în fond.” (*Literatură și politică. Corespondență*)

ÎN LUMEA TEXTULUI

• Citește cu voce tare textul următor și observă aspectele prin care se caracterizează drumul pe care îl fac personajele.

D-l Goe...

de I.L. Caragiale

Ca să nu mai rămâie repetent și anul acesta, mam'mare, mamițica și tanti Mița au promis tânărului Goe să-l ducă-n București de 10 mai.

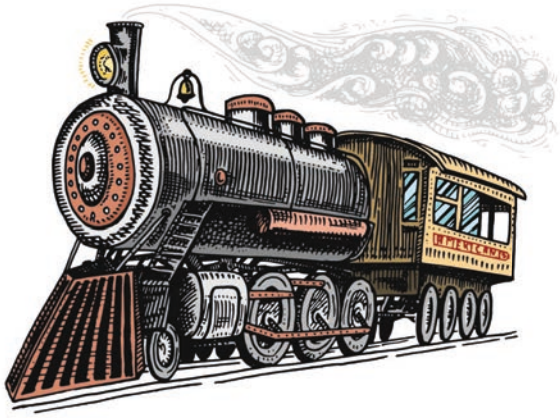
Puțin ne importă dacă aceste trei dame se hotărăsc a părăsi locul lor spre a veni în capitală numai de hatârul* fiului și nepoțelului lor. Destul că foarte de dimineață, dumnealor, frumos gătite, împreună cu tânărul Goe, așteaptă cu multă nerăbdare, pe peronul din urbea* X, trenul accelerat care trebuie să le ducă la București. Adevărul e că, dacă se hotărăște cineva să asiste la o sărbătoare națională așa de importantă, trebuie s-o ia de dimineață. Trenul în care se vor sui ajunge în Gara de Nord la opt fără zece a.m. D. Goe este foarte impacient* și, cu un ton de comandă, zice încruntat:

— Mam'mare! De ce nu mai vine?... Eu vreau să vie!

— Vine, vine acuma, puișorul mamii! răspunde cucoana. Și sărută pe nepoțel; apoi îi potrivește pălăria.

Tânărul Goe poartă un frumos costum de marinar, pălărie

(de) hatârul cuiva – de dragul (cuiva sau a ceva); pentru a face plăcere cuiva.
urbe (s.f.) – oraș.
impacient (adj.) – nerăbdător, neliniștit, îngrijorat.

de paie, cu inscripția pe pamblică *le Formidable,* și sub pamblică biletul de călătorie înfipt de tanti Mița, că „așa țin bărbații biletul".

— Vezi ce bine-i șade lui – zice mam' mare – cu costumul de marinel?

— Mamițo, nu ți-am spus că nu se zice marinel?

— Da' cum?

— Marinal...

— Ei! Ziceți voi cum știți; eu zic cum am apucat. Așa se zicea pe vremea mea, când a ieșit întâi moda asta la copii – marinel.

— Vezi, că sunteți proaste amândouă? întrerupe tânărul Goe. Nu se zice nici marinal, nici marinel...

— Da' cum, procopsitule*? întreabă tanti Mița cu un zâmbet simpatic.

— Mariner...

— Apoi de! N-a învățat toata lumea carte ca d-ta! zice mam'mare, și iar sărută pe nepoțel și iar îi potrivește pălăria de mariner.

Dar nu e vreme de discuții filologice: sosește trenul – și nu stă mult.

Trenul este plin... Dar cu multă bunăvoință din partea unor tineri politicoși, cari merg până la o stație apropiată, se fac locuri pentru dame. Trenul a plecat... Mam'mare își face cruce, apoi aprinde o țigară... Goe nu vrea să intre în cupeu*; vrea să șadă în coridorul vagonului cu bărbații.

— Nu!... Nu e voie să scoți capul pe fereastră, mititelule! zice unul dintre tineri d-lui Goe, și-l trage puțin înapoi.

— Ce treabă ai tu, urâtule? zice mititelul smucindu-se.

Și după ce se strâmbă la urâtul, se spânzură iar cu amândouă mâinile de vergeaua* de alamă* și scoate iar capul. Dar n-apucă să răspunză ceva urâtul, și mititelul își retrage îngrozit capul gol înăuntru și-ncepe să zbiere.

— Mamițoo! Mam'maree! Tantii!

— Ce e? Ce e? sar cocoanele.

— Să oprească! zbiară și mai tare Goe, bătând din picioare. Mi-a zburat pălăria! Să oprească!!!

Tot într-un timp, iacătă conductorul intră să vază cine s-a suit de la stația din urmă.

— Biletele, domnilor!

Cocoanele arată biletele dumnealor, explicând d-lui conductor* de ce nu poate și Goe să facă același lucru: fiindcă biletul era în pamblica pălăriei, și, dacă a zburat pălăria, firește c-a zburat cu pamblică și cu bilet cu tot. Dar avea bilet...

— Parol! Chiar eu l-am cumpărat! zice tanti Mița.

Conductorul însă nu înțelege, pretinde bilet; dacă nu, la stația apropiată, trebuie să-l dea jos pe d. Goe. Așa scrie regulamentul: dacă un pasager n-are bilet și nu declară că n-are bilet, i se ia o amendă de 7 lei și 50 de bani, și-l dă jos din tren la orice stație.

— Dar noi n-am declaratără? strigă mamița.

— Ce e vinovat băiatul, dacă i-a zburat pălăria? zice mam'mare.

— De ce-a scos capul pe fereastră? Eu i-am spus să nu scoată capul pe fereastră! zice cu pică* urâtul.

— Nu-i treaba dumitale! Ce te-amesteci d-ta? zice tanti Mița urâtului...

— Uite ce e, cucoană, zice conductorul, trebuie să plătiți un bilet...

— Să mai plătim? N-am plătitără o dată?

— Și pe d'asupra un leu și 25 de bani.

— Și pe d'asupra?...

— Vezi, dacă nu te-astâmperi? zice mamița, și-l zguduie pe Goe de mână.

— Ce faci, soro? Ești nebună? Nu știi ce simțitor* e? zice mam'mare.

Și, apucându-l de mâna cealaltă, îl smucește de la mamița lui, tocmai când trenul, clănțănind din roate, trece la un macaz*. Din smucitura lu' mam'mare într-un sens, combinată cu clătinătura vagonului în alt sens, rezultă că Goe își pierde un moment centrul de gravitate și se reazimă în nas de clanța ușii de la cupeu. Goe începe să urle... În sfârșit, n-au ce să facă. Trebuie să se hotărască a plăti biletul, pe care are să-l taie conductorul din carnetul lui. Păcat însă de pălărie!... Ce-o să facă d. Goe la București

procopsit (adj.) – instruit, învățat.

cupeu (s.n.) – compartiment de călători într-un vagon de cale ferată.

vergea (s.f.) – bară (îngustă și flexibilă) de metal sau de lemn.

alamă (s.f.) – aliaj de cupru și zinc, galben-auriu.

conductor (s.m.) – lucrător la calea ferată care controlează biletele călătorilor și supraveghează ordinea în vagoane.

(cu) pică (s.f.) – (cu) ură, dușmănie.

simțitor (adj.) – sensibil, impresionabil, emotiv.

macaz (s.n.) – dispozitiv montat la bifurcarea a două linii de tren, tramvai sau metrou pe firul electric aerian, care permite trecerea vehiculului de pe o linie pe alta.

cu capul gol? Și toate prăvăliile* închise!... S-ar întreba oricine, care nu știe câtă grije are mam'mare și câtă prevedere. Cum era să plece băiatul numai cu pălăria de paie? Dacă se întâmplă să plouă, ori răcoare? Și mam'mare scoate din săculețul ei un beret* tot din uniforma canonierii *le Formidable*.

— Te mai doare nasul, puișorule? întreabă mam'mare.

— Nu... răspunde Goe.

— Să moară mam'mare?

— Să moară!

— Ad', să-l pupe mam'mare, că trece!

Și-l pupă în vârful nasului; apoi, așezându-i frumos beretul:

— Parcă-i șade mai bine cu beretul!... zice mam'mare scuipându-l să nu-l deoache, apoi îl sărută dulce.

— Cu ce nu-i șade lui bine? adaogă tanti Mița, și-l scuipă și dumneaei și-l sărută.

— Lasă-l încolo! Că prea e nu știu cum!... Auzi d-ta! Pălărie nouă și biletul! zice mamița, prefăcându-se foarte supărată.

— Să fie el sănătos, să poarte mai bună! zice mam'mare.

Dar mamița adaogă:

— Da' pe mamițica n-o pupi?

— Pe tine nu vreau! zice Goe cu humor.

— Așa? zice mamița. Lasă!... Și-și acopere ochii cu mâinile și se face că plânge.

— Las' că știu eu că te prefaci! zice Goe.

— Ți-ai găsit pe cine să-nșeli! zice mam'mare.

Mamița începe să râză; scoate din săculeț ceva și zice:

— Cine mă pupă... uite!... ciucalată!

Mamița pupă pe Goe, Goe pe mamița și, luând bucata de ciucalată, iese iar în coridor.

— Puișorule, nu mai scoate capul pe fereastră!... E lucru mare, cât e de deștept! zice mam'mare.

— E ceva de speriat, parol! adaogă tanti Mița.

Pe când Goe își mănâncă afară ciucalata, cocoanele se dau în vorbă de una, de alta... Trenul aleargă acuma de spre Crivina către Periș.

— Ia mai vezi ce face băiatul afară, mamițo! zice mamița către mam'mare.

Mam' mare se ridică bătrânește și se duce în coridor:

— Goe! Puișorule! Goe! Goe!

Goe nicăieri.

— Vai de mine! țipă cucoana! Nu-i băiatul! Unde e băiatul!... S-a prăpădit băiatul!

Și toate cucoanele sar...

— A căzut din tren băiatul! Țață, mor!

Dar deodată, cu tot zgomotul trenului, se aud bubuituri în ușa compartimentului unde nu intră decât o persoană.

— Goe! Maică! Acolo ești?

— Da.

— Aide! zice mam'mare, ieși odată! Ne-ai speriat.

— Nu pot! zbiară Goe dinăuntru.

— De ce?... Te doare la inimă?

— Nu! Nu pot...

— E încuiat! zice mam'mare, vrând să deschidă pe dinafară.

— Nu pot deschide! zbiară Goe desperat.

— Vai de mine! Îi vine rău băiatului înăuntru!

În sfârșit, iacătă conductorul cu biletul: primește paralele* și liberează pe captiv, pe care toate trei cocoanele îl sărută dulce, ca și cum l-ar revedea după o îndelungată absență. Și mam'mare se hotărăște să stea în coridor, pe un geamantan străin, să păzească pe Goe, să nu se mai întâmple ceva puișorului. Puișorul vede o linie de metal în colțul coridorului, care are la capătul de sus o mașină cu mâner. Se suie-n picioare pe geamantan, pune mâna pe mânerul mașinii și începe să-l tragă.

— Șezi binișor, puișorule! Să nu strici ceva! zice mam'mare...

Trenul își urmează drumul de la Periș către Buftea cu mare viteză. Dar pe la mijlocul kilometrului 24, deodată s-aude un șuier, apoi semnalul de alarmă, trei fluiere scurte și trenul se oprește pe loc, producând o zguduitură puternică.

Ce e? Ce e?... Toți pasagerii sar înspăimântați la ferestre, la uși, pe scări...

— Goe! Puișorule! Goe! strigă tanti Mița și se repede afară din compartiment.

Goe este în coridor... De ce s-a oprit trenul?

Cineva, nu se știe din ce vagon, a tras semnalul de alarmă. Din ce vagon?... Asta e ușor de constatat; manivela semnalului nu se poate trage decât rupându-se ața înnodată și cu nodul plumbuit*. Personalul trenului umblă forfota*, examinând roatele tamponate cu toată presiunea, așa de tamponate că-i trebuie vreo zece minute mecanicului să-și încarce iar pompa de aer comprimat și să poată urni trenul din loc. În toată vremea asta, conductorii și

prăvălie (s.f.) – local în care se vând diferite mărfuri; magazin.

beret (s.f.) – beretă, șapcă marinărească fără cozoroc.

para (s.f.) – ban de valoare mică, monedă.

plumbuit (adj.) – (despre colete, vagoane) sigilat cu plumb.

a umbla forfota – a umbla grăbit (și fără rost) de colo-colo.

șeful trenului aleargă din vagon în vagon și cercetează aparatele semnalelor de alarmă.

Cine poate ghici în ce vagon era ruptă ața plumbuită și răsturnată manivela? Ciudat! Tocmai în vagonul de unde zburase mai adineauri pălăria marinerului! Cine? Cine a tras manivela? Mam'mare doarme în fundul cupeului cu puișorul în brațe. Nu se poate ști cine a tras manivela.

Trenul se pornește în sfârșit și ajunge în București cu o întârziere de câteva minute.

Toată lumea coboară. Mam'mare așază frumușel beretul lui Goe, îl scuipă pe puișor să nu-l deoache, îl întreabă dacă-l mai doare nasul și-l sărută dulce.

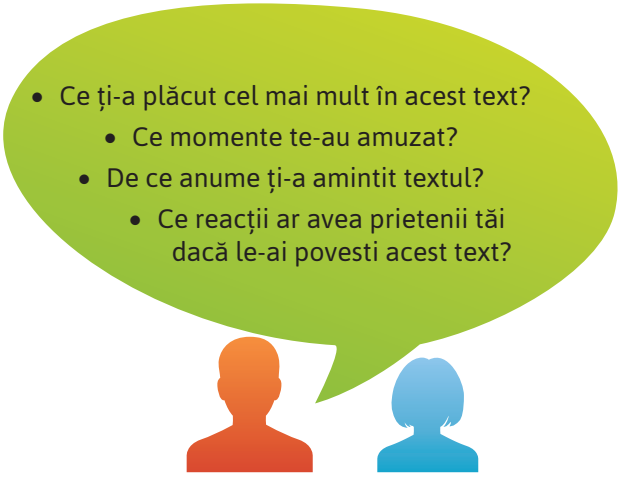

Apoi cocoanele se suie cu puișorul în trăsură și pornesc în oraș:

— La bulivar, birjar! La bulivar!...

REACȚII SUBIECTIVE

• **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Răspunde la întrebările din imaginea de mai jos și apoi confruntă-ți răspunsurile cu ale colegului de bancă.

HARTA TEXTULUI

I. Rezolvă următoarele cerințe pentru ca la final să poți completa harta textului.

1 Menționează, într-un enunț, despre ce e vorba în textul citit.

2 Răspunde, în caiet, la întrebările de mai jos.

a) Cu ce mijloc de transport pleacă Goe și familia sa în călătorie?
b) Ce fac cei patru pe peron?
c) Unde hotărăște Goe să stea în tren?
d) Ce reacție are Goe când primește sfaturi de la tânărul călător?
e) Cum se comportă Goe când îi zboară pălăria?
f) Ce consecințe are pierderea pălăriei?
g) Ce i se întâmplă lui Goe și cine îl ajută să se elibereze?
h) Cum reușește Goe să tragă semnalul de alarmă?
i) Ce consecințe are tragerea semnalului de alarmă?
j) Cu ce pornesc la drum, prin București, Goe și cele trei doamne?

3 Răspunde, în scris, la următoarele întrebări, căutând indicii în mai multe secvențe ale textului.

a) Care este atitudinea conductorului față de Goe și familia sa?
b) Ce acțiuni săvârșește Goe fără să fie văzut de familia sa?
c) Despre ce vorbesc doamnele din familia lui Goe pe parcursul drumului?

4 Completează, în caiet, afirmațiile de mai jos.

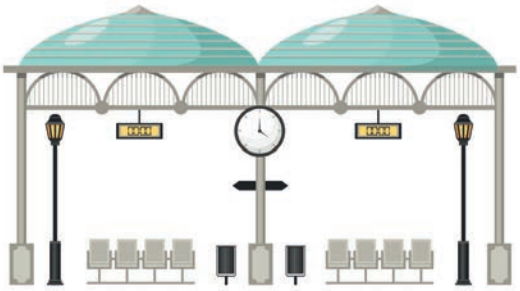
a) La început, Goe își exprimă zgomotos nemulțumirea referitoare la ... .
b) Vestimentația lui Goe sugerează că face parte dintr-o familie ..., deoarece ... .
c) Gestul de a-i aranja pălăria copilului indică atât ..., cât și ... familiei sale.
d) Goe se manifestă nepoliticos când ... .
e) Când doamnele sunt nevoite să plătească din nou biletul, au o atitudine ... .
f) Oferind „ciucalată" copilului, mama îl educă pe Goe prin ... .
g) Bunica se preface că doarme, ca să ... .
h) Răspunzând la întrebarea „Să moară mam'mare?", prin replica „Să moară!", Goe se dovedește un copil ... .

Cadrul acțiunii: timpul și spațiul

5 Răspunde, în caiet, la întrebările de mai jos.

a) În ce zi se petrece acțiunea? Care este detaliul care te-a ajutat să răspunzi?
b) Cât durează acțiunea? Cum ți-ai dat seama?
c) Care este locul în care începe acțiunea? De ce consideri că naratorul nu menționează numele orașului?
d) Unde merg Goe și familia sa?
e) Care sunt localitățile prin care trece trenul în drumul spre București?
f) Cât staționează trenul la kilometrul 24?
g) Când ajunge trenul la destinație?

Acțiunea

6 Reconstituie ordinea desfășurării acțiunii, notând în caiet ideile din text corespunzătoare etapelor acțiunii.

Ideile textului

a) În așteptarea trenului, Goe este nerăbdător și le vorbește urât doamnelor din familia sa.
b) Goe își pierde echilibrul și se lovește cu nasul de clanța compartimentului.
c) Goe doarme în brațele bunicii.
d) Cu o mică întârziere, trenul ajunge la București.
e) Doamnele plătesc amenda.
f) Mama îl ceartă pe Goe.
g) Conductorul le cere doamnelor să plătească biletul și o amendă.
h) Lui Goe îi zboară pălăria.
i) Goe este recompensat de familie pentru năzbâtiile lui.
j) Goe trage semnalul de alarmă și trenul se oprește.
k) Goe se blochează în toaletă, de unde este eliberat de conductor.
l) Mama, bunica și mătușa lui Goe hotărăsc să-l ducă pe acesta la București ca să nu mai rămână repetent.

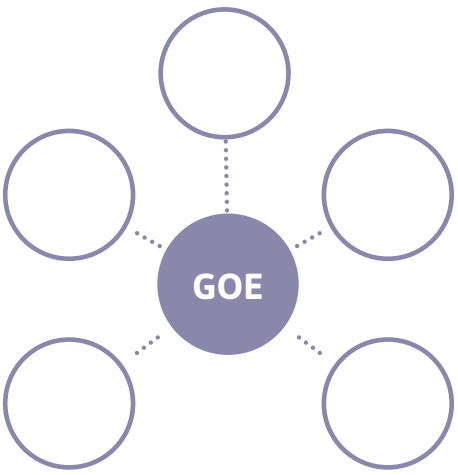
Etapele acțiunii

- Starea inițială/ Expoziționea
- Elementul declanșator/ Intriga
- Transformarea/ Desfășurarea acțiunii
- Punctul culminant
- Situația finală

7 Redactează rezumatul textului.

Personajele

8 Copiază, în caiet, organizatorul grafic de mai jos și notează în cercuri personajele și tipul acestora.

9 Alege răspunsurile corecte referitoare la atitudinea personajelor și a naratorului față de Goe.

a) Naratorul:
• îl ironizează pe Goe; • îl vede ca pe un copil bun; • îl vede ca pe un copil răsfățat; • îl consideră un mincinos; • accentuează ideea că este ipocrit; • îl consideră un om matur; • îl ia în derâdere, pentru că Goe se crede un om matur.
b) Bunica îl consideră:
• un copil sensibil; • un copil arțăgos; • un copil deștept; • un copil obraznic.
c) Mătușa Mița îl consideră:
• un copil simpatic; • un copil inteligent; • un copil perspicace; • un șmecher.
d) Mama:
• nu-l poate caracteriza; • îl vede un copil matur; • îl consideră un copil cuminte.
e) Pasagerul de pe culoar:
• îi vorbește ca unui om matur; • îl ironizează; • îl sfătuiește; • îl ceartă.

f) Controlorul de bilete:
• este intransigent cu Goe și cu doamnele care îl însoțesc; • are o atitudine corectă; • este arțăgos; • este impertinent; • îi ajută pe călători, atât cât îi stă în putere.

Narațiunea și dialogul

10 Alege răspunsul corect și notează-l în caiet.

A. În text, narațiunea se realizează:
a) la persoana I.
b) la persoana a III-a.

B. Naratorul:
a) este I.L. Caragiale, pentru că el a scris textul.
b) este Goe, pentru că el relatează evenimentele la persoana I.
c) este o voce a autorului care relatează evenimentele la persoana a III-a.

11 Notează, în caiet, câte o replică sugestivă pentru fiecare trăsătură a dialogului.

a) Dezvăluie ideile personajelor.
b) Surprinde stările sufletești ale personajelor.
c) Sugerează relația dintre personaje.
d) Evidențiază atitudinea unui personaj față de celelalte personaje.
e) Reliefează nivelul de educație al personajelor.

12 Cum se raportează naratorul la Goe și la familia acestuia? Justifică-ți răspunsul, valorificând secvențele de mai jos.

a) „Puțin ne importă dacă aceste trei dame se hotărăsc a părăsi locul lor spre a veni în Capitală numai de hatârul fiului și nepoțelului lor."
b) „Păcat însă de pălărie!... Ce-o să facă d. Goe la București cu capul gol? Și toate prăvăliile închise!... S-ar întreba oricine, care nu știe câtă grije are mam'mare și câtă prevedere."
c) „Și mam'mare se hotărăște să stea în coridor, pe un geamantan străin, să păzească pe Goe, să nu se mai întâmple ceva puișorului."

Tipul textului

13 Selectează, din lista de mai jos, trăsăturile textului narativ literar regăsite în *D-l Goe...* de I.L. Caragiale și notează-le în caiet.

a) Evenimentele sunt prezentate cronologic.
b) Acțiunea este determinată de intrigă.
c) Acțiunea este situată într-un cadru spațio-temporal.
d) La acțiune participă personaje.
e) Vocea autorului este preluată de un narator.
f) Relatarea se realizează prin narațiune la persoana a III-a.
g) Personajele sunt prezentate cu trăsăturile lor.
h) Cadrul acțiunii este descris detaliat.

II. Copiază, în caiet, tabelul (harta textului) de la **pagina 26**, apoi completează-l cu informațiile referitoare la textul narativ *D-l Goe...* de I.L. Caragiale.

GOE ȘI LUMEA DIN JURUL SĂU

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Descoperiți lumea în care trăiește Goe. Identificați persoanele, obiectele, locurile care alcătuiesc această lume. Realizați o hartă/un desen a/al acestei lumi, pe baza informațiilor oferite de text și a informațiilor pe care le regăsiți mai jos.

Lumea din jurul lui Goe

Țara era condusă de regele Carol I (din 1866).

10 Mai era Ziua Națională, în care se sărbătorea încoronarea Regelui Carol I ca domnitor al României.

De 10 Mai se organiza o paradă pe bulevardul care traversează capitala de la est la vest.

Carol I a susținut construcția căilor ferate și a realizat un mare proiect feroviar.

Transportul pe calea ferată se caracteriza prin punctualitate, existând un singur ceas general care transmitea un semnal, iar la ora 12.00, fiecare gară își potrivea ceasul pentru ca toate trenurile să circule după același grafic.

În vremea aceea, călătoriile se făceau cu trăsuri, cu trenuri și cu vapoare.

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Transcrieți, în caiet, tabelul de mai jos și descrieți comportamentul lui Goe, completând ultimul rând cu trăsăturile personajului.

Pe peron în orașul X	În tren	Pe peron în București
• Goe așteaptă să vină trenul; • le spune mamei și bunicii că sunt „proaste”, deoarece nu știu forma corectă a cuvântului „mariner”.	• rămâne pe culoar; • ignoră sfatul tânărului, care conține o regulă de călătorie cu trenul; • urlă când își pierde pălăria; • se lovește cu nasul de clanța ușii; • primește ciocolată; • se blochează în toaleta vagonului; • trage semnalul de alarmă și apoi adoarme în brațele bunicii, pe coridor.	• Goe, bunica, mama și mătușa iau o birjă care să-i ducă spre bulevard.
Goe este	Goe este	Goe este ... .

3 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați despre dorințele lui Goe și ale familiei sale și completați, în caiet, graficele de mai jos.

Care este dorința familiei lui Goe?	*să nu mai rămână Goe repetent*
Ce fac cele trei doamne pentru a-și îndeplini dorința?	...
Ce experiențe au copilul și familia sa pe drum?	...
Pe baza celor petrecute în timpul călătoriei, putem considera că dorința familiei se va îndeplini?	...

Ce vrea Goe pe peron?	*să vină trenul repede*
Ce dorește copilul în timpul călătoriei?	...
Ce face Goe pentru a-și îndeplini dorințele?	...
Ce beneficii îi aduce copilului îndeplinirea dorințelor lui?	...

4 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Citiți replicile de mai jos și notați, în caiet, care este gândul pe care îl are personajul când le rostește și care este trăsătura dominantă de caracter.

Exemplu: *„De ce nu vine trenul? Eu vreau să vie?”* → *toți trebuie să facă doar ce vreau* → *egoist, răsfățat*

a) „— Ce treabă ai tu, urâtule? zise mititelul, smucindu-se.”
b) „— Mamițoo! Mam’maree! Tantii!”
c) „— Pe tine nu vreau! zice Goe cu humor.”
d) „— Nu pot deschide! zbiară Goe desperat.”

5 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Realizați corelațiile potrivite între trăsăturile lui Goe și următoarele secvențe din text, pentru a contura portretul personajului.

A

a) „— Ce faci, soro? Ești nebună? Nu știi ce simțitor e? zice mam’mare.”
b) „— E lucru mare, cât e de deștept! zice mam’mare.”
c) „Mam’mare așază frumușel beretul lui Goe, îl scuipă pe puișor să nu se deoache, îl întreabă dacă-l mai doare nasul și-l sărută dulce.”
d) „— Ți-ai găsit pe cine să-nșeli! zice mam’mare.”
e) „— Vezi că sunteți proaste amândouă?”
f) „Ca să nu mai rămâie repetent și anul acesta...”
g) „D. Goe este foarte impacientat și cu un ton de comandă zice încruntat.”

B

1. este centrul familiei
2. este ocrotit de cei din jur
3. șiret
4. nepoliticos
5. slab la învățătură
6. impertinent

6 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Transcrieți, în caiet, schema alăturată și completați-o cu valorile la care considerați că ar trebui să se raporteze Goe. Selectați secvențe din text care ilustrează prezența sau absența acestor valori în comportamentul băiatului.

7 Identifică tema textului, răspunzând la una dintre cele două întrebări.

a) Care este cel mai important aspect din realitate sau din experiența umană prezentat în acest text?
b) Despre ce vorbește în mod semnificativ textul?

8 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați următoarele idei referitoare la *D-l Goe...* și prezentați, în patru-șase enunțuri scrise, una dintre acestea.

GOE ȘI LUMEA DIN JURUL MEU

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați ce sens are pentru voi, cititori ai secolului XXI, experiența prin care trece Goe. Justificați-vă opiniile, menționând asemănări sau deosebiri între lumea voastră și lumea personajului lui I.L. Caragiale.

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Rezolvați cerința corespunzătoare grupei voastre și prezentați răspunsurile în fața clasei.

Grupa 1. Întreabă autorul! Scrie-i autorului un mesaj în care să-i spui ce ți-a plăcut sau nu ți-a plăcut în text, referindu-te la personaj, la modul în care evoluează acțiunea sau la limbajul utilizat. În final, adresează-i autorului două întrebări.

Grupa 2. Vorbește despre text! Scrie o posibilă conversație cu personajul principal al textului pe care l-ai întâlnit când acesta a împlinit 35 de ani. Află de la el care a fost drumul său în viață.

Grupa 3. Față în față cu personajul! Raportează-te la experiența lui Goe și răspunde la întrebările de mai jos.
- Ce probleme întâmpină Goe ? Tu cum le-ai fi rezolvat? El de ce nu a acționat cum ai fi făcut tu?
- Ce crezi că e important pentru Goe? Este esențial și pentru tine același lucru? Justifică!
- Cum ai fi reacționat tu dacă ai fi acționat la fel ca Goe? Poți să înțelegi reacția lui? Motivează-ți răspunsul!
- Crezi că Goe ar fi trebuit să-și schimbe comportamentul? De ce crezi că nu a făcut-o? Tu ai fi făcut-o?
- Ce te poate învăța acest personaj?

Grupa 4. Fii tu personaj! Redactează un scurt mesaj pe care l-ar fi putut transmite controlorul, la coborâre, familiei lui Goe.

AUTOEVALUARE

- Notează, în caiet, în ce măsură ai fost eficient în lectura textului *D-l Goe...* de I.L. Caragiale. Evaluează-ți activitatea și acordă-ți steluțe. (1 – foarte puțin; 10 – în totalitate)

a) Am citit textul și, în timpul lecturii, am anticipat despre ce va fi vorba. ★★★★★★★★★★
b) Am avut un scop pentru care am citit textul. ★★★★★★★★★★
c) Mi-am dat seama de secvențele pe care nu le-am înțeles și le-am recitit. ★★★★★★★★★★
d) Mi-am organizat informația din text cu ajutorul ideilor principale. ★★★★★★★★★★
e) Mi-am organizat informația din text cu ajutorul cuvintelor-cheie. ★★★★★★★★★★
f) Am fost atent(ă) la elementele specifice textului narativ (acțiune, timp și spațiu, personaje etc.). ★★★★★★★★★★
g) Am căutat cuvintele necunoscute din text în dicționar. ★★★★★★★★★★

LECȚIA 4 SUBSTANTIVUL. SUBSTANTIVELE DEFECTIVE SUBSTANTIVELE COLECTIVE

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Priviți cu atenție imaginea de mai jos și apoi rezolvați cerințele.

Imaginea de mai sus are în prim-plan un băiat care își provoacă surorile să participe la jocul *Rătăcitorii*. Prezentați această imagine, construind enunțuri care să conțină:

a) un substantiv propriu, genul feminin;
b) un substantiv comun, genul feminin, numărul singular, articulat cu articol hotărât;
c) un substantiv comun, genul masculin, numărul plural, articulat cu articol nehotărât;
d) un substantiv comun, genul feminin, numărul singular, nearticulat, însoțit de o prepoziție simplă;
e) un substantiv comun, genul neutru, numărul plural, articulat cu articol nehotărât;
f) un substantiv comun, genul masculin, numărul singular, articulat cu articol hotărât;
g) un substantiv comun, însoțit de o prepoziție compusă.

ELEMENTE-CHEIE

Substantivele sunt cuvinte care denumesc ființe, obiecte, fenomene, acțiuni, stări etc.

Substantivele comune denumesc obiecte de același fel (*casă, carte* etc.), iar **substantivele proprii** numesc obiecte unice, individualizate (*Ion, Cluj-Napoca* etc.).

Formele substantivelor au trăsături specifice date de **gen** (**masculin** – *pom*, **feminin** – *casă*; **neutru** – *drum*) și de **număr** (**singular** – *pom, casă, drum*; **plural** – *pomi, case, drumuri*).

Substantivul se poate combina cu alte cuvinte: cu **articolul** (**nehotărât** – *o casă*; **hotărât** – *casa*) și cu alți termeni care, în relație cu substantivul, au funcție de atribut (*pom înalt, pomul de pe drum*).

EXPLOREZ

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** La rândul vostru, veți parcurge „drumul rătăcitorilor” care presupune patru probe, formulate în patru exerciții. După fiecare exercițiu, vă veți confrunta răspunsurile cu ale celorlalte grupe.

Proba 1: Alcătuiți enunțuri în care substantivele „bușteni”, „creangă”, „război” să fie, pe rând, comune și proprii.
Proba 2: Menționați forma de plural a cuvintelor care denumesc obiectele de care au nevoie *rătăcitorii* în drumul lor: *chibrit, hanorac, monedă, plapumă, rucsac*.

Proba 3: Reconstituiți traseul *rătăcitorilor* pe drumul din Nordul țării, selectând substantivele de genul neutru pe care le folosesc aceștia: *castel, intersecție, cătun, sat, oraș, peron, apă, pârâu, pietre, bornă, kilometru, cetate*.
Proba 4: Explicați ortografia următoarelor substantive, pe care le vor folosi *rătăcitorii* pentru a ajunge la comoară: *destinațiile, metrii, barcagiii*.

APROFUNDEZ

- Citește cu atenție textul următor și apoi răspunde la cerințele de mai jos.

„Printr-a VI-a, citisem pentru a doua oară *Cireșarii* și visam numai la expediții și exploratori. Tare aș fi vrut să plec, să explorez și să fac descoperiri, dar nu știam unde și cum. De fapt, nu puteam pleca niciunde, că trebuia să merg la școală, iar drumurile mele erau scurte și mereu aceleași: traversam Calea Moșilor pe la intersecția mare de la Eminescu, mai mergeam vreo două sute de metri pe trotuarul de vizavi de blocul meu, pe lângă Librărie și Pâine, și făceam dreapta pe strada școlii. Alte drumuri – ocazionale – mă purtau pe străduțele din spate sau până la intersecția cu Republicii, la cinema *Miorița*. Însă nicăieri, în toate aceste locuri, nu era nimic care să merite explorat sau descoperit. Nici măcar în gangurile aparent misterioase care duceau în parcările din spatele blocurilor, și nici în clădirea albă, ca un cub, de la punctul termic care huruia, gata s-o ia din loc – uneori, dacă vreun nene de acolo uita ușița deschisă, puteai vedea înăuntru o întunecime cu umbre bizare care trepidau. Nu era nimic de explorat nici în spălătoriile de la ultimele etaje sau în subsolurile blocurilor. [...] Pentru prima dată, am avut senzația că lumea mea de pe Calea Moșilor este prea mică și prea obișnuită."

(Adina Popescu, *Exploratorii de pe Calea Moșilor*)

1 Notează câte un sinonim pentru următoarele substantive din text: *expediții, exploratori, ganguri*.

2 Transcrie, din textul dat, două substantive proprii și apoi alcătuiește enunțuri în care acestea să devină substantive comune.

3 Precizează genul următoarelor substantive: *trotuarul, intersecția, exploratori*.

4 Selectează, din textul dat, două substantive nearticulate.

5 Copiază, în caiet, substantivele, subliniază desinențele și încercuiește articolele hotărâte: *spălătoriile, blocurilor, subsolurile*.

6 Numește valoarea morfologică a cuvintelor subliniate din secvența „nici în clădirea albă, ca un cub".

7 Articulează hotărât și nehotărât substantivele „lume" și „trotuar" la plural.

8 Scrie un enunț în care substantivul „senzația", cu formă de plural, să aibă funcția sintactică de subiect.

9 Alcătuiește un enunț în care substantivul „intersecție" să fie la plural și să îndeplinească funcția sintactică de atribut.

10 Formulează un enunț prin care să oferi o definiție a exploratorilor, folosind un substantiv comun de genul masculin, numărul plural, articulat nehotărât.

Substantivele defective. Substantivele colective

EXPLOREZ

- **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Citiți cu atenție textul de mai jos.

Andrei și colegii săi vor participa la o acțiune caritabilă pentru a-i ajuta pe copiii din zonele defavorizate. Elevii au donat rechizite și alimente: miere, spaghete, zahăr, mazăre etc. Clasa lui Andrei s-a dovedit a fi un colectiv solidar ca o familie iubitoare.

1 Selectați, din primul enunț, substantivele și precizați genul și numărul acestora.

2 Extrageți, din al doilea enunț, substantivele și stabiliți care sunt numărabile. Ce observați?

3 Cunoașteți și alte substantive care au fie doar formă de singular, fie doar formă de plural?

4 Rescrieți, în caiet, enunțul „Aceste învățătoare s-au alăturat acțiunii caritabile, donând niște pui și niște ardei din gospodăria proprie.” trecând substantivele la forma de singular. Ce observați?

5 Transcrieți substantivele din ultimul enunț din text care au formă de singular și înțeles de plural.

6 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Transcrieți, în caiet, enunțurile de mai jos, selectând forma corectă a verbelor.

a) Echipa *a decis / au decis* câștigătorii acestei competiții.
b) Un grup *a urcat / au urcat* în autocar.

ELEMENTE-CHEIE

Unele **substantive** sunt **numărabile**, folosindu-se atât la singular, cât și la plural (*coleg* → *colegi*, *acțiune* → *acțiuni*), iar altele sunt **nonnumărabile**, adică sunt **defective de număr**.

Substantivele defective de plural au doar formă de singular (*mazăre, miere*), iar substantivele defective de singular au doar formă de plural (*rechizite, spaghete*).

Substantivele invariabile de tipul „învățătoare”, „pui”, „ardei” nu sunt defective de număr, ci au aceeași formă pentru singular și plural.

Substantivele colective denumesc ansambluri formate din ființe sau obiecte individuale (*clasă, colectiv, familie*). Deși au sens de plural, substantivele colective se folosesc atât la singular, cât și la plural (*clasă* → *clase*, *colectiv* → *colective*, *familie* → *familii*).

Dacă substantivul colectiv cu formă de singular îndeplinește funcția de subiect, acordul se face la singular (***Echipa a decis*** *câștigătorii acestei competiții.*).

În cazul substantivului „majoritatea” cu funcția de subiect, acordul se poate face la singular (*Majoritatea a plecat.*), dar și la plural (*Majoritatea au plecat.*).

În cazul în care substantivul colectiv are un determinant substantiv la plural, care oferă detalii despre substantivul colectiv, atunci se acceptă acordul la plural (***Un grup de elevi au vizitat*** *castelul Bran.*; ***O mulțime de oameni*** *curioși s-**au strâns** la locul accidentului.*).

APROFUNDEZ

• **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Pentru a vă verifica, puteți folosi *DOOM*[3]!

1 Identificați substantivele defective de număr din lista următoare și completați, în caiet, tabelul conform indicațiilor: *armată, arici, blugi, cinste, cireadă, ochelari, ochi, oină, sete, tăieței, funeralii, stol, aplauze, aur, fasole, turmă, nume, public, tei.*

Substantive defective de plural	Substantive defective de singular
...	...

2 Transcrieți, din lista de cuvinte de la exercițiul **1**, substantivele colective și alcătuiți enunțuri cu acestea.

3 Selectați din lista de cuvinte de la exercițiul **1**, substantivele invariabile.

4 Rescrieți, în caiet, enunțurile următoare, punând substantivele la plural.

a) Ieri, un polițist a arestat o bandă de hoți.
b) Copilul a creat o bandă desenată.
c) Azi am mâncat un corn cu lapte.

5 Alegeți variantele corecte.

a) Cârdul *a / au* zburat spre alte zări.
b) Echipa de fotbal *a / au* jucat în finala campionatului.
c) Juriul *au / a* stabilit câștigătorii concursului.

6 Transcrieți, în caiet, seriile de mai jos și încercuiți-o pe cea care cuprinde numai substantive colective.

a) cârd, armată, pietre, tineret, muncitorime, tufiș;
b) brădet, stol, mulțime, zori, păpuriș, pantaloni;
c) făget, pietriș, oștire, popor, turmă, nobilime.

7 Transcrieți, în caiet, seriile de mai jos și încercuiți-o pe cea care cuprinde numai substantive defective de plural.

a) aur, zori, apă, lapte;
b) miere, aur, cinste, curaj;
c) miere, aur, ochelari, cenușă.

AUTOEVALUARE

• Completează, în caiet, grila de evaluare de mai jos.

	Da	Nu	Nu sunt sigur(ă)
a) Știu să recunosc un substantiv într-un enunț.	☐	☐	☐
b) Știu să grupez substantivele în funcție de gen și de număr.	☐	☐	☐
c) Știu să diferențiez substantivele articulate de cele nearticulate.	☐	☐	☐
d) Pot face distincția între substantivele invariabile și cele defective.	☐	☐	☐
e) Știu să fac acordul substantivelor colective.	☐	☐	☐

LECȚIA 5 CAZURILE SUBSTANTIVULUI

DIN EXPERIENȚA MEA

- Privește cu atenție imaginea de mai jos și rezolvă apoi cerințele.

a) Ce observații poți face în privința formei pe care o are substantivul „tren” în enunțurile date?

b) Precizează funcția sintactică a substantivului „tren” din enunțurile de mai sus.

ELEMENTE-CHEIE

Categoria gramaticală a **cazului** exprimă raporturile și funcțiile sintactice ale substantivului în cadrul enunțului.

Substantivul poate avea cinci valori de caz: **nominativ**, **acuzativ**, **genitiv**, **dativ** și **vocativ**. Aceste valori reies din raporturile pe care substantivul le stabilește cu celelalte componente ale propoziției.

Substantivul are forme identice pentru nominativ și acuzativ (*mașina*), respectiv pentru genitiv și dativ (*mașinii*). Acestea se diferențiază însă prin contextul sintactic în care apar (au anumiți regenți, pot fi cerute de anumite prepoziții).

1. Cazul nominativ

EXPLOREZ

1 Identifică substantivele în cazul nominativ și precizează funcția sintactică a acestora.

a) Andrei este elev în clasa a VI-a.
b) Lui Marius îi plac călătoriile în natură și cărțile de aventuri.
c) Mam'mare este bunica lui Goe.
d) Fratele lui Andrei a fost un explorator renumit.
e) În tinerețe, mama era o patinatoare faimoasă.

ELEMENTE-CHEIE

Nominativul este cazul substantivului aflat în relație cu un verb căruia îi impune acordul în număr.

Funcțiile sintactice specifice cazului nominativ sunt **subiectul** și **numele predicativ**.

2 Alcătuiește enunțuri în care substantivele „traseu” și „destinație” să îndeplinească, pe rând, funcția sintactică de subiect și de nume predicativ.

APROFUNDEZ

1 NORMĂ ȘI ABATERE. Scrie, în caiet, enunțurile de mai jos, completându-le cu formele corecte ale substantivelor indicate între paranteze.

... (*copil*, plural, articulat cu articol hotărât) vor merge într-o excursie la munte. Îi vor însoți ... (*părinte*, plural, articulat cu articol hotărât) acestora, dornici să descopere împreună frumusețile naturii sălbatice. Nu vor lipsi nici ... (*membru*, plural, articulat cu articol hotărât) organizației de cercetași din cadrul școlii. Cu siguranță, ... (*veselie*, singular, articulat cu articol hotărât) va pluti în aer.

2 Stabilește funcția sintactică și cazul substantivelor completate la exercițiul **1**.

3 Prezintă, în două-trei enunțuri, un oraș care te-a fascinat, folosind două substantive cu funcția sintactică de nume predicativ.

2. Cazul acuzativ

EXPLOREZ

1 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Stabiliți funcția sintactică a substantivului „drum” din enunțurile de mai jos.

a) Andrei cunoaște *drumul* spre succes.
b) Părinții discută *despre drumul* corect în viață.
c) Putem trece peste obstacolele *din drumul* nostru.
d) Nu se zărea nimeni *pe drum*.
e) *După drumul* istovitor, s-a culcat.
f) Locul acela arată ca *un drum* părăsit.

2 Identifică substantivele în cazul acuzativ și menționează funcția sintactică a acestora.

a) În primăvara aceasta vom face drumeții în pădure.
b) Conversația despre jocurile copilăriei ne-a amuzat.
c) Am gustat cireșele din grădina vecinei noastre.
d) Prietenii noștri locuiesc într-un sat de munte.
e) M-am gândit la cuvintele de încurajare ale părinților.
f) Ana citește cu atenție textul.

ELEMENTE-CHEIE

Cazul corelat cu funcția sintactică

Acuzativul este cazul căruia îi corespunde funcția sintactică de **complement direct** (*Așteptăm* ***trenul***.).

Cazul impus de prepoziție

Cazul acuzativ poate fi impus de diverse prepoziții: *de, despre, în, pe, cu, la, din, dintre, între, după, lângă, sub, spre, de la, de pe, peste, dinspre, către, fără, înspre, pentru, prin* etc.

Gruparea constituită dintr-o prepoziție care impune cazul acuzativ și un substantiv poate avea diverse funcții sintactice:

- **complement direct:** *Îl căutăm* ***pe Andrei***.
- **complement prepozițional:** *Ne gândim* ***la Andrei***.
- **atribut:** *Gândul* ***la expediție*** *mă frământă.*
- **nume predicativ:** *Discuția noastră este* ***despre excursia*** *planificată.*
- **circumstanțial de loc:** *Bunicii locuiesc* ***lângă pădure***.
- **circumstanțial de mod:** *Păsim* ***cu grijă*** *pe covorul alb.*
- **circumstanțial de timp:** ***În ziua*** *aceea am înțeles rostul lecturii.*

APROFUNDEZ

1 Stabilește funcția sintactică și cazul substantivului „plan”, făcând asocierile corecte. Atenție! Există un intrus.

A

a) Andrei nu va renunța la *planurile* sale.
b) Acestea sunt *planurile* mele de vacanță.
c) Am stabilit *planul* pentru finalizarea proiectului.
d) Am asistat la discuția *despre planul* lucrării de licență.
e) *Planurile* lui nu coincid cu ale noastre.

B

1. subiect, nominativ
2. complement direct, acuzativ
3. atribut, acuzativ
4. nume predicativ, nominativ
5. complement prepozițional, acuzativ
6. nume predicativ, acuzativ

2 Alcătuiește un enunț asertiv în care substantivul „bagaj” să fie în cazul acuzativ și un enunț interogativ în care substantivul „cărare” să fie în cazul nominativ.

3 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Completează, în caiet, enunțurile de mai jos cu formele corecte de nominativ/acuzativ ale substantivelor dintre paranteze.

a) Îmi plac plimbările în ... (*codru*, plural, articulat cu articol hotărât) deși.
b) ... (*camionagiu*, plural, articulat cu articol hotărât) și-au lăsat mașinile în fața magazinului.
c) De ce n-ai citit ... (*poezie*, plural, articulat cu articol hotărât)?
d) Acei ... (*arbitru*, plural) nu au fost corecți.

STRATEGII DE ANALIZĂ GRAMATICALĂ

Nu confunda substantivele în acuzativ cu cele în nominativ!

Pentru a te verifica poți înlocui substantivele cu un pronume de tipul „mine”, „tine”, „o”.

Dacă substantivul poate fi înlocuit cu un astfel de pronume, atunci acesta este în cazul acuzativ. (*Andrei privește harta.* → *Andrei **o** privește.*; *Vede traseul.* → ***Îl** vede.*)

3. Cazul genitiv. Articolul genitival

EXPLOREZ

1 Citește cu atenție textul de mai jos și apoi rezolvă cerințele.

„Simbolismul călătoriei, extrem de bogat, se rezumă totuși la căutarea adevărului, a păcii, a nemuririi, la căutarea și descoperirea unui centru.”

(Jean Chevalier, Alain Gheebrant, *Dicționar de simboluri*)

a) Cărui cuvânt i se subordonează fiecare dintre substantivele subliniate?
b) Ce funcție sintactică îndeplinesc substantivele subliniate?
c) Substantivele subliniate sunt articulate sau nu? Stabilește felul articolului.
d) Ce rol are cuvântul „a” din enunțul de mai sus? Cu cine se acordă acesta?

ELEMENTE-CHEIE

Genitivul este cazul subordonării unui substantiv față de un alt substantiv (*scopul călătoriei, bagajul turiștilor*) sau față de un substitut al substantivului.

Cazul corelat cu funcția sintactică

Funcția sintactică specifică genitivului este **atributul**.

Acest atribut poate fi identificat prin întrebările **„al cui?”**, **„a cui?”**, **„ai cui?”**, **„ale cui?”** adresate termenilor regenți.

Cazul impus de prepoziție

Genitivul poate fi impus de anumite prepoziții: *asupra, deasupra, dedesubtul, îndărătul, contra, împotriva, înaintea, împrejurul* etc.

Gruparea constituită dintr-o prepoziție care impune cazul genitiv și un substantiv poate avea diverse funcții sintactice:

- **atribut:** *Lupta **contra nedreptății** a început.*
- **nume predicativ:** *Lupta este **împotriva nedreptății**.*
- **complement prepozițional:** *Rezultatele se repercutează **asupra copiilor**.*
- **circumstanțial de loc:** *Copiii au alergat **împrejurul casei**.*
- **circumstanțial de timp:** *Călătorii au ajuns la destinație **înaintea ghidului**.*

Atunci când se asociază cu un substantiv propriu în cazul genitiv (*decizia **lui George**; locuința **lui Ani***) sau cu un substantiv comun în genitiv (*fata **lui tata**; zilele **lui ianuarie***), cuvântul „lui” este considerat o marcă de caz.

Acest caz este uneori marcat prin cuvintele **„al”**, **„a”**, **„ai”**, **„ale”**. Acestea sunt numite **articole genitivale**.

Articolul genitival se acordă cu substantivul regent în gen și număr.

	Masculin	Feminin	Neutru
N-A sg.	un coleg al Mariei	o prietenă a vecinului	un stilou al fetei
G-D sg.	unui coleg al Mariei	unei prietene a vecinului	unui stilou al fetei
N-A pl.	niște colegi ai Mariei	niște prietene ale vecinului	niște stilouri ale fetei
G-D pl.	unor colegi ai Mariei	unor prietene ale vecinului	unor stilouri ale fetei

Articolul genitival este o marcă a cazului genitiv și atunci când substantivul în genitiv are funcția sintactică de **nume predicativ** (*Geamantanul este **al** elevei.*).

2 Alcătuiește enunțuri în care substantivele „Andrei” și „Carmen” să fie în cazul genitiv.

APROFUNDEZ

1 Completează, în caiet, spațiile libere cu articolele genitivale potrivite.

a) Ultimele frunze ... copacului s-au veștejit.
b) Un creion ... Marei a căzut din penar.
c) Prietenii de o viață ... tatălui meu ne vizitau des.
d) O nepoată ... vecinilor noștri a plecat în străinătate.

2 Identifică substantivele în cazul genitiv și stabilește funcția sintactică a acestora.

a) Valizele călătorilor erau în cala avionului.
b) Jurnalul Mariei era pe noptieră.
c) Această decizie a fratelui meu ne-a întristat.
d) Bagajele sunt ale musafirilor noștri.
e) Anastasia este prietena fiicei mele.
f) Blana pisicii este moale.
g) Lucrurile unor elevi au dispărut din clasă.

3 Corelează substantivele în cazul genitiv din enunțurile din coloana **A** cu funcțiile sintactice corespunzătoare din coloana **B**. Atenție! Există un intrus.

A

a) Mă concentrez asupra călătoriei.
b) Nu suntem contra școlii online.
c) Decizia împotriva continuării călătoriei ne-a întristat.
d) Am pus caietele deasupra cărților.
e) Andrei a ajuns la gară înaintea lui Mihai.

B

1. circumstanțial de loc
2. complement indirect
3. nume predicativ
4. atribut
5. complement prepozițional
6. circumstanțial de timp

4 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Transcrie, în caiet, enunțurile de mai jos, selectând forma corectă de genitiv a substantivelor. Pentru a te verifica, consultă *DOOM*[3]!

a) Tablourile *norei / nurorii* mele sunt impresionante.
b) Țin mereu seama de sfaturile *mătușei / mătușii* mele.
c) Urmele *cenușei / cenușii* se vedeau peste tot.
d) Efectele *cetii / cetei* erau catastrofale.
e) Și-a petrecut anii *bătrâneții / bătrâneței* într-un sat de munte.

5 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Rescrie, în caiet, enunțurile următoare, corectându-le.

a) Hainele sunt a fetei care a plecat.
b) Gustul pâinei de casă este nemaipomenit.
c) Ana a curățat pantofii de lac a mamei.
d) Poveștile bunicăi sunt pline de înțelepciune.
e) Gustul ciocolății este unic.
f) Prepararea înghețății necesită atenție.

6 Alcătuiește două propoziții în care substantivul „descoperire”, cu funcția de atribut, să fie în cazul genitiv, respectiv în acuzativ.

4. Cazul dativ

EXPLOREZ

1 Citește enunțurile următoare și apoi răspunde la întrebările de mai jos.

În călătoriile sale, Andrei se dedică studiului. El le consideră utile dezvoltării sale culturale și spirituale.

a) Cui i se subordonează substantivele subliniate în enunțurile date?
b) Ce funcție sintactică îndeplinesc substantivele subliniate de mai sus?

ELEMENTE-CHEIE

Dativul este cazul subordonării unui substantiv față de un verb (*Andrei **se adresează** exploratorilor.*) sau față de un adjectiv (*Hărțile **necesare** exploratorilor sunt pe masă.*).

Cazul corelat cu funcția sintactică

Funcția sintactică specifică dativului este **complementul indirect**.

Complementul indirect poate fi identificat prin întrebarea **„cui?”** adresată termenului regent.

Cazul impus de prepoziție

Cazul dativ poate fi impus de prepozițiile: *grație, datorită* și *mulțumită*.

Gruparea constituită dintr-o prepoziție care impune cazul dativ și un substantiv poate avea funcția sintactică de:

- atribut: *Reușita **grație sprijinului** tău ne-a bucurat.*

2 Citește enunțurile de mai jos și rezolvă apoi cerințele.

Clădirile acelea aparțin familiei noastre. Clădirile familiei noastre sunt acelea.

a) Ce cuvânt este determinat de substantivul „familie” în fiecare dintre enunțuri?
b) Stabilește cazul și funcția sintactică a cuvântului „familie”.
c) Ce observi în ceea ce privește forma substantivului „familie”?

APROFUNDEZ

1 Identifică substantivele în cazul dativ din enunțurile de mai jos.

a) Instituțiile acelea aparțin statului român.
b) Am trimis prietenilor bomboane și cărți.
c) Câinii sunt fideli stăpânilor.
d) Datorită încurajărilor voastre am ajuns la linia de sosire.
e) Cartea se adresează elevilor dornici să știe cât mai multe.

STRATEGII DE ANALIZĂ GRAMATICALĂ

Genitivul și dativul au aceleași forme. Pentru a le deosebi, poți face testul substituirii substantivului cu forme pronominale de dativ de tipul „mie”, „ție” etc. (*Cititul nu dăunează sănătății.* → *Cititul nu* ***îmi*** *dăunează.*).

f) Andrei se supune regulamentului clasei.
g) Vă confesați doar prietenilor de nădejde.
h) Am fost devotată familiei toată viața.

2 Stabilește cazul substantivelor proprii din enunțurile următoare.

a) Decizia lui Andrei nu m-a surprins.
b) I-am cerut lui Mihai să refacă itinerarul excursiei.
c) Copiii nu-i spun Mariei adevărul.
d) Pisica Andreei este jucăușă.

3 Alcătuiește enunțuri asertive în care substantivul „hartă” să fie, pe rând, în cazurile dativ și genitiv. Menționează funcția sintactică.

4 Scrie trei enunțuri în care substantivele „colaborare”, „muncă”, „perseverență” să fie însoțite de prepozițiile care impun cazul dativ.

5 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Copiază, în caiet, enunțurile de mai jos și completează-le cu formele corecte de genitiv-dativ ale substantivelor indicate între paranteze.

a) Fetița i-a cumpărat ... (*păpușă*) o rochie nouă.
b) Mi-a plăcut costumul popular al ... (*țărancă*) aceleia.
c) Mirosul ... (*coajă*, singular) de portocală mă duce cu gândul la sărbătorile de iarnă.
d) Le-am aruncat ... (*plajă*) și ... (*mare*) o ultimă privire, apoi am urcat în tren.
e) Nu i-am acordat ... (*monedă*) aceleia vreo importanță.

5. Cazul vocativ. Punctuația vocativului

EXPLOREZ

- **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Citiți enunțurile următoare pentru a putea rezolva cerințele de mai jos.

Andrei, ajută-ne să ducem bagajele în mașină!

Priviți, copii, locul destinației noastre!

Mămico, să ai grijă de casă cât lipsim!

Rex, du-te în cușcă!

Vrei să ne însoțești, bunicule?

a) Precizați ce arată substantivele subliniate din enunțurile de mai sus.
b) Ce semn de punctuație izolează substantivele subliniate de restul enunțului? Ce semne de punctuație se folosesc la sfârșitul enunțurilor?
c) Ce observații puteți face cu privire la forma acestor substantive?

ELEMENTE-CHEIE

Vocativul este cazul adresării directe, substantivul în vocativ desemnând, de obicei, o persoană sau un animal.

Substantivele în vocativ **nu au funcții sintactice**.

- Forma substantivelor în cazul vocativ poate fi identică cu cea de nominativ, distincția făcându-se prin intonație:
  Andrei privește tabloul. → nominativ
  Andrei, privește tabloul! → vocativ
  Acești copii vin la joacă.→ nominativ
  Copii, veniți la joacă! → vocativ
- Substantivele în vocativ pot avea desinențe specifice:
  - „-e”, „-ule”, pentru masculin singular (*Băiete/ Băiatule, vino în casă!*);
  - „-o”, pentru feminin singular (*Fetițo, ai grijă de tine!*);
  - „-lor” pentru masculin și feminin plural (*Fetelor!*; *Băieților!*).

Substantivul în vocativ se izolează de restul enunțului prin virgulă. (*Copii, veniți în clasă!*)

Enunțul care reprezintă o adresare directă și care conține un vocativ se marchează, de obicei, prin semnul exclamării sau prin semnul întrebării. (*Băiete, stai cuminte!*; *Băiete, ce faci?*)

APROFUNDEZ

1 Identifică substantivele în cazul vocativ din enunțurile de mai jos și notează-le în caiet.

a) Pe unde ai umblat, Ionele?
b) Putem să te ajutăm, băiete?
c) Doamnelor, poftiți biletele dumneavoastră!
d) Vreau să vă recit o poezie, dragi elevi!
e) Copii, haideți să explorăm împrejurimile!
f) Ce veste bună mi-ai dat, mămico!

2 Stabilește cazul substantivului „bunică” în enunțurile următoare, justificându-ți răspunsul printr-un argument.

a) Ieri a sosit *bunica* la noi.
b) Poveștile *bunicii* sunt întotdeauna pline de înțelepciune.
c) Mai spune-mi o poveste, *bunico*!
d) Mă confesez *bunicii*, fiindcă am încredere în ea.
e) Darurile *pentru bunica* sunt împachetate frumos.

3 Precizează funcțiile sintactice ale substantivului „bunică” din enunțurile de la exercițiul **2**.

4 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Rescrie, în caiet, enunțurile următoare, corectându-le.

a) Dragile mele prietene haideți la masă!
b) Frumoas-o ce bucurie să te revăd!
c) Doamnele stați în fața noastră!
d) Fetele, ce mai e nou?
e) Băieții, cât mai întârziați?

5 Alcătuiește enunțuri în care substantivul propriu „Bogdan” să fie în toate cazurile învățate.

REFLECTEZ

JOCUL „Cine sunt eu?”

Regulile jocului:

1. Elevii se grupează în cinci echipe.
2. Profesorul scrie pe cinci bilețele numele cazurilor substantivului.
3. Prin tragere la sorți, fiecărei grupe îi revine un caz al substantivului, pe care nu-l va divulga celorlalte grupe.
4. Fiecare grupă va formula, într-o manieră originală, enunțuri în care prezintă, sub formă de ghicitoare, trăsăturile cazurilor. (**Exemplu:** *Eu am făcut un mariaj fericit cu prepoziția.* sau *Eu am în subordine un soldat care mă însoțește aproape întotdeauna.*)
5. Celelalte grupe trebuie să deducă din aceste enunțuri identitatea fiecărei echipe. Câștigă grupa care a identificat prima cele mai multe cazuri. Pentru a evita predictibilitatea ghicirii identității ultimei grupe, se pot organiza șase sau șapte echipe, situație în care unul sau două cazuri vor fi repartizate mai multor grupe.

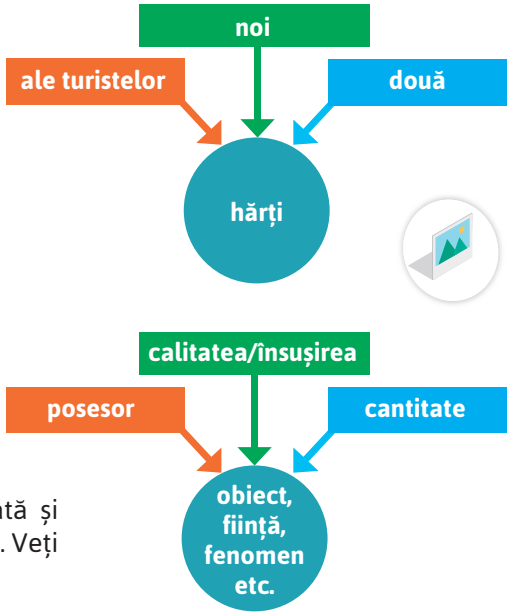
LECȚIA 6 POSIBILITĂȚI COMBINATORII ALE SUBSTANTIVULUI

DIN EXPERIENȚA MEA

1 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Urmăriți în schemă cum s-a realizat combinarea substantivului „hartă” cu termenii care îl însoțesc.

Două hărți noi ale turiștilor indică traseul căutat.

2 LUCRAȚI ÎN PERECHI! A. Priviți cu atenție schema alăturată și realizați enunțuri în care substantivul se combină cu alți termeni. Veți avea în vedere substantive care denumesc:

a) obiecte; **c)** fenomene; **e)** acțiuni.
b) ființe; **d)** stări;

B. Discutați cu colegii de clasă dificultățile pe care le-ați întâmpinat în realizarea enunțurilor.

ELEMENTE-CHEIE

În calitate de **regent**, substantivul poate avea diverși subordonați cu funcția sintactică de **atribut**. Împreună cu subordonații săi, substantivul formează **grupul nominal**.

Subordonații substantivului au funcție sintactică de atribut exprimat prin:

- adjectiv: *drumuri* ***curate***;
- substantiv în genitiv (*drumurile* ***orașului***), în acuzativ cu prepoziție (*drumurile* ***din oraș***), în dativ cu prepoziție (*reușita* ***grație ghidului***) sau în genitiv cu prepoziție (*mersul* ***înaintea ghidului***);
- pronume: *drumurile* ***lor***; *locul* ***dintre ei.***

În calitate de **subordonat**, substantivul (singur ori împreună cu prepoziția care îl însoțește) poate avea diverse funcții sintactice:

- **atribut:** *traseul* ***călătoriei***; *amintirile* ***din călătorie***.
- **complement direct:** *Ador* ***călătoriile***.
- **complement indirect:** *Afară sunt condiții favorabile* ***călătoriilor*** *în natură.*
- **complement prepozițional:** *Se gândea* ***la călătoria*** *făcută la mare.*
- **circumstanțial de timp:** ***După călătoria*** *în pădure se simțea mai bine.*
- **circumstanțial de loc:** *Și-a uitat geanta* ***lângă călătorii*** *grăbiți.*
- **circumstanțial de mod:** *Înaintează* ***ca un călător*** *obosit.*

Substantivul are deseori funcția sintactică de **subiect**, situație în care se acordă cu predicatul (*Toate* ***drumurile duc*** *la Roma.*)

Asocierea cu diverse tipuri de articol este specifică substantivului:

- substantivul comun se poate asocia cu articolul hotărât (*drumul*; *călătoria*), cu articolul nehotărât (***un*** *drum*; ***o*** *călătorie*) sau cu articolul demonstrativ (*drumul* ***cel*** *lung*; *călătoria* ***cea*** *frumoasă*);
- numele proprii nu se asociază, de obicei, cu articolul hotărât sau nehotărât, ci doar cu articolul demonstrativ (*Andrei* ***cel*** *harnic*). Substantivele proprii care nu indică persoane se pot asocia cu articolul hotărât. (*Iubesc Sibiul.*)

EXPLOREZ

1 Identifică funcția sintactică a cuvintelor cu care se combină substantivele subliniate.

a) om inteligent
b) busola ghidului
c) hărți cu trasee
d) busola lui
e) cortul dintre ei

2 Alcătuiește grupuri nominale, continuând, în caiet, seria cu încă cinci cuvinte care se pot combina cu substantivul subliniat.

a) turist curios, turist ...
b) harta ghidului, harta ...
c) informații pentru turiști, informații ...

3 Alcătuiește un enunț asertiv în care substantivul „cărare” să aibă calitatea de regent și un enunț interogativ în care același substantiv să aibă calitatea de subordonat. Precizează funcțiile sintactice ale acestui substantiv în fiecare dintre enunțurile construite.

APROFUNDEZ

1 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Citiți textul de mai jos și apoi rezolvați cerințele.

„— Ascultă, deci, un cuvânt care nu e rod al înțelepciunii mele, ci al unui bătrân foarte luminat: «Dacă vezi lucrurile cu ochii unei albine, pe toate le vei vedea ca mierea. Dacă însă le vezi cu ochi de muscă, pe toate le vei vedea murdare.» Zicând aceste cuvinte, starețul se ridică, socotind discuția încheiată. Iorgos s-a ridicat și el și s-a îndreptat spre ușă.”

(Vasilis G. Frangopulos, *O muscă în Sfântul Munte*)

a) Selectați din text două grupuri nominale compuse din:
- substantiv + substantiv în cazul genitiv;
- substantiv + substantiv în cazul acuzativ.

b) Selectați din text cinci substantive cu funcții sintactice diferite și menționați aceste funcții.
c) Indicați substantivele însoțite de articol și precizați tipul articolului.

2 Combină cele două substantive într-o structură care să aibă sens și să fie corectă din punct de vedere gramatical.

a) pas, munte
b) drum, pădure
c) șosea, oraș
d) autostradă, regiune
e) magistrală, metrou
f) cale, lapte

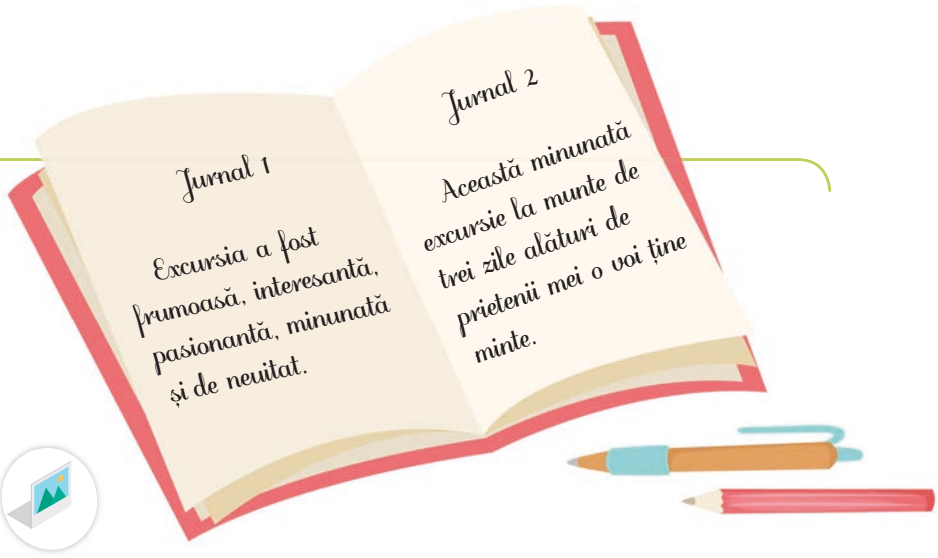
3 Precizează modul în care ai realizat fiecare dintre structurile de la exercițiul **2**.

a) prin schimbarea formei cuvintelor;
b) prin utilizarea unor prepoziții.

REFLECTEZ

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Cele două texte alăturate reprezintă două enunțuri din jurnalul de călătorie al unor turiști. Observați felul în care autorii au ales să scrie despre excursie și decideți, cu argumente:

a) care dintre cele două enunțuri conține mai multe informații despre excursie;
b) pe care dintre cele două jurnale ați dori să-l citiți.

LECȚIA 7 PREZENTAREA TEXTULUI

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE! Azi comunicăm!** Veți realiza un grafic care să reprezinte modul în care copiii de vârsta voastră receptează un mesaj. Notați pe ciornă procentele aferente soluțiilor propuse și construiți mai apoi graficul în caiet.

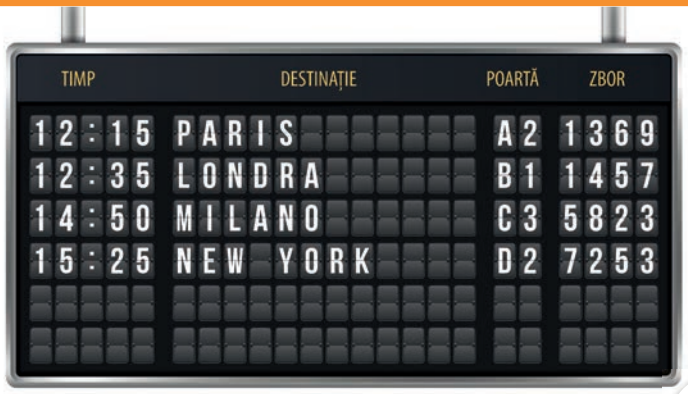
- **Citim:**
  - imagini ...%
  - texte literare ...%
  - mesaje scurte ...%
  - postări online ...%
  - articole ...%
  - titluri ...%
- **Citim pe:**
  - hârtie ...%
  - pe device-uri (telefon, tabletă, laptop etc) ...%
- **Scriem:**
  - mesaje scurte ...%
  - mesaje lungi ...%
  - mesaje însoțite de imagini ...%
  - mesaje însoțite de linkuri ...%
  - mesaje însoțite de capturi de ecran ...%
- **Într-o prezentare suntem atrași de:**
  - text ...%
  - imagini ...%
  - scheme ...%
  - tabele ...%
  - culori ...%
- **Mesajele pe care le schimbăm între noi sunt:**
  - statice ...%
  - dinamice ...%

EXPLOREZ

1 Alcătuiește un text, de patru-șase enunțuri, despre organizarea unei excursii în care să transpui, în cuvinte, două-trei semne din imaginea de mai jos.

Pensiune	Hotel	Restaurant	Camping	Bar
Apă potabilă	Internet	Informații	Bancă	Spital
Poștă	Tren	Autobuz	Aeroport	Biserică
Farmacie	Suveniruri	Magazin	Poliție	Obiectiv turistic

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Realizați un text, de patru-șase enunțuri, care să însoțească ilustrația alăturată. În realizarea textului vei alege unul dintre următoarele scopuri: • a informa, • a convinge, • a explica, și un destinatar: • publicul larg, • colegii de clasă, • membrii familiei.

ELEMENTE-CHEIE

Un text complex conține pasaje mai lungi de **text continuu** și **imagini**/**scheme**/**tabele**. Titlurile pot fi scrise diferit de restul textului, se poate îmbina tipul de scriere (de tipar, de mână). Dacă textul este tehnoredactat, fontul utilizat poate fi divers. Se folosesc semne și simboluri sugestive, câteva ilustrații, scheme, tabele care susțin sau completează textul. Într-un tabel, informațiile se transpun în funcție de anumite repere, se ordonează logic și clar.

3 Citește următorul text și realizează o hartă care să-l însoțească pentru a fi mai ușor de înțeles de un alt cititor.

„Am făcut o tură scurtă, din Bușteni, pe drumul marcat cu triunghiul roșu. De la Căminul Alpin am urcat prin pădurea de foioase spre Poiana Coștilei. Aici, admirând stâncile alburii și zada* care începea să-și coloreze perdelele de ace în portocaliu, alături de brazii de un verde întunecat, ne-am permis un prim popas și ne-am mai golit rucsacii de o parte din provizii. Am continuat excursia fără să ne grăbim, până la Pichetul Roșu, mergând pe o potecă mai blândă, de coastă. De aici, în alte zile, mai lungi, o luam spre Mălăiești, spre cabană, pe drumul numit «Take Ionescu», un fel de brâu care îmbrățișează la bază muntele Bucșoiu, iar de-acolo, cine mai era în stare, putea ajunge pe «la Prepeleac» la Vârful Omu. La întoarcere, înainte de Poiana Coștilei, nu departe de drumul marcat, am găsit un loc potrivit, cu mușchi pe jos, ca să ne oprim și să mâncăm tot ce ne mai rămăsese."

(Ioana Pârvulescu, *Inocenții*)

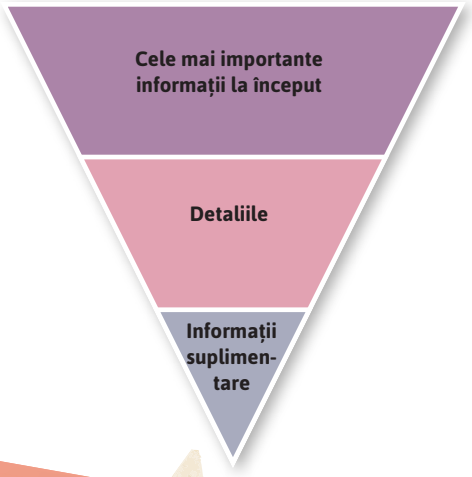
zadă (s.f.) – arbore cu frunze lungi în formă de ace, care cad toamna, cu lemn tare și rezistent.

APROFUNDEZ

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Realizați un articol pentru revista clasei. Tema numărului este *La drum prin împrejurimi*. Articolul va fi însoțit de tabele necesare transmiterii mesajului pe înțelesul cititorilor. Urmăriți etapele redactării de mai jos.

Etapa de pregătire:
- Alegeți împreună subiectul articolului.
- Documentați-vă despre subiect.

Etapa de realizare a planului textului:
- Construiți planul textului, valorificând structura propusă în schema alăturată.

Etapa de scriere a textului:
- Redactați textul articolului.

Etapa de realizare a tabelului/schemei/imaginii:
- Realizați un tabel/o schemă care să clarifice anumite idei/informații.

Etapa de revizie:
- Verificați corectitudinea textului și corelați-l cu o imagine.
- Citiți fiecare din echipă și oferiți feedback.

Etapa de publicare a textelor:
- Prezentați textele în fața clasei.
- Realizați coperta revistei, cuprinsul ei, o hartă a drumurilor din împrejurimi.
- Strângeți articolele realizate.

REFLECTEZ

- Care texte ți se par mai eficiente în transmiterea mesajului? Cele cu tabel sau cele fără tabel? De ce?
- Ți se par ușor de citit informațiile dintr-un tabel? La ce trebuie să fii atent?

LECȚIA 8 ATITUDINI COMUNICATIVE. INTELIGENȚA EMOȚIONALĂ. EXPRIMAREA ADECVATĂ A EMOȚIILOR

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Selectați dintr-un text literar studiat în această unitate o secvență care ilustrează un context comunicativ. Prezentați acest context menționând locul, timpul, interlocutorii și tema discuției și stabiliți dacă atitudinea interlocutorilor dovedește atenție și empatie.

EXPLOREZ

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Selectați și grupați replicile următoare pentru a reconstitui unul dintre cele două dialoguri, corespunzătoare contextelor comunicative de mai jos. Menționați apoi reperele după care v-ați orientat.

Context comunicativ 1

Andrei este un elev de doisprezece ani. Într-o excursie, Paul, un prieten al său, îi vorbește despre conflictele pe care le are cu colegii de clasă, care îi adresează adesea cuvinte jignitoare, îi fac farse și râd apoi de el.

Paul: *Ai văzut ce mi-au făcut?*

Andrei: ...

Context comunicativ 2

Un băiat aflat în vacanță la bunici merge la magazinul din centrul satului, trimis de bunica să cumpere pâine și întâlnește un localnic.

Localnicul: *Ce-i cu tine, măi copile? Ce cauți tu pe aici?*

Copilul: ...

Context comunicativ 1	Context comunicativ 2
b)	*d)*

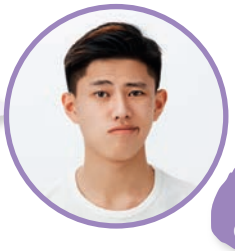
a) Ai mai fost la prăvălie?
b) ~~Ai văzut ce mi-au făcut?~~
c) Am fost cu bunica anul trecut, dar nu mai știu drumul.
d) ~~Ce-i cu tine, măi copile? Ce cauți tu pe aici?~~
e) La ce-ți trebuie telefon?! Mergi înainte și la capătul uliței o să vezi prăvălia.
f) I-ai zis dirigintei?
g) Le-am spus, dar fără niciun efect.
h) M-a trimis bunica la magazin și cred că m-am rătăcit. Și nici nu am semnal la telefon aici.
i) Nu aș vrea să creadă că-s un pârâcios. De aceea nu am vorbit cu nimeni.
j) Sunt foarte agresivi și nu-mi place de ei. Spune-le să te lase-n pace!
k) Trebuie să-i semnalezi dirigintei. Ai nevoie de un adult care să intervină.
l) Vă mulțumesc!

ELEMENTE-CHEIE

Cooperarea este un principiu al comunicării care presupune formularea unor replici în legătură cu situația de comunicare dată. În cazul în care o replică este în afara contextului, interlocutorul o va reformula pentru a oferi continuitate comunicării. Cooperarea asigură coerența schimbului de replici.

APROFUNDEZ

1 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Identificați asemănările și deosebirile între răspunsurile pe care le primește Paul din partea unor colegi.

Andrei: Trebuie să-i semnalezi dirigintei. Ai nevoie de un adult care să intervină.

Violeta: Dacă vrei, te însoțesc eu la dirigintă.

Paul: Ați văzut ce mi-au făcut?

Sandra: Îți propun să mergem la film.

Petre: Ce ți-au făcut? Spune-ne tot!

Ștefan: Ești prea încordat, nu reușești să-ți controlezi emoțiile și ți se face frică de ei.

Marc: Te înțeleg, mi s-a întâmplat și mie în clasa a V-a.

2 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Recitiți replicile de la exercițiul 1 și stabiliți cum își exprimă interlocutorii lui Paul interesul și implicarea. Pentru a răspunde, puteți consulta informațiile alăturate, din caseta **Elemente-cheie**.

3 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Exprimați-vă opinia referitoare la situația în care se găsește elevul Paul. Cum l-ați sfătui să acționeze?

4 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Construiți trei replici potrivite în contextele comunicative de mai jos, în care interlocutorii dovedesc că au înțeles sentimentele celuilalt și își exprimă interesul și implicarea. Decideți cine ar putea fi acești interlocutori și în ce relație sunt cu emițătorul.

ELEMENTE-CHEIE

Interesul este o atitudine comunicativă care se exprimă la nivel verbal în **mod direct** prin:

- enunțuri interogative;
- enunțuri asertive;
- formule precum: *Dați-mi voie ..., Dacă nu vă supărați, aș vrea să ...* etc.

Interesul se poate exprima și în **mod indirect** prin:

- ceea ce reiese din spusele vorbitorilor corelate cu contextul comunicativ;
- comportament nonverbal (gesturi, mimică etc.).

Implicarea este o atitudine comunicativă prin care vorbitorul își exprimă opinia sau aprecierea subiectivă în legătură cu conținutul enunțului. Implicarea se poate exprima prin:

- cuvinte care marchează prezența vorbitorului: *Cred că ..., Aș zice că ...*;
- formule precum: *E bine să ..., Trebuie să ...* .

Grupa 1. Paul, elev în clasa a VI-a: „În sala de sport sunt multe incidente, colegii nu înțeleg întotdeauna că este important să ne respectăm unii pe ceilalți. Nu prea știu ce să fac."

Grupa 2. Elena, elevă în clasa a VI-a: „Organizăm un spectacol cu trupa de teatru. Am primit un rol care nu-mi place. Aș vrea rolul principal."

Grupa 3. Veronica, elevă în clasa a VI-a: „Toți prietenii mei au animale de companie. Aș vrea să am un cățel, dar părinții nu sunt de acord.”

Grupa 4. Vlad, elev în clasa a VI-a: „Îmi place foarte mult să mă joc pe internet. Părinții zic că exagerez și mi-au limitat accesul la net. Sunt foarte revoltat.”

5 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Realizați un profil al elevului care dovedește inteligență emoțională, selectând caracteristicile potrivite din lista de mai jos.

- Este conștient de emoțiile sale și poate vorbi despre ele.
- Are un comportament agresiv și se ceartă frecvent cu colegii.
- Este timid, tace mult, nu deranjează lecțiile niciodată.
- Recunoaște emoțiile celor din jurul său.
- Poate să spună „nu” fără să îi supere pe ceilalți.
- Spune „da” tot timpul, dorind să fie prieten cu toți.
- Nu abandonează o activitate când întâmpină o situație dificilă.
- Își face temele pentru că îl obligă părinții.
- Își face temele pentru că a înțeles că acestea sunt utile pentru propria dezvoltare.
- Nu îi este teamă să ceară ajutorul, să pună întrebări și să își afirme preferințele.
- Comunică ușor despre ceea ce îl interesează.
- Își face prieteni foarte ușor.

ELEMENTE-CHEIE

Inteligența emoțională reprezintă capacitatea de a sesiza și de a înțelege, de a controla și de a exprima în mod adecvat emoțiile. Inteligența emoțională are un rol fundamental în comunicare.

ELEMENTE-CHEIE

Curiozitatea este atitudinea comunicativă prin care vorbitorul se dovedește interesat de cunoașterea anumitor teme, domenii, situații, probleme etc. Curiozitatea poate fi însoțită de celelalte componente ale inteligenței emoționale.

6 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Alegeți un personaj dintr-un text literar studiat în clasă care dovedește curiozitate și discutați despre modul în care acesta își exprimă emoțiile. Formulați-vă opinia despre atitudinea comunicativă a personajului, într-un text de două-trei enunțuri.

REFLECTEZ

- Construiește o rețetă personală pentru o comunicare eficientă. Vei menționa elementele componente, strategiile și atitudinile care asigură reușita comunicării.

LECȚIA 9 LIMBĂ ȘI IDENTITATE

DIN EXPERIENȚA MEA

• Toți elevii sunt în picioare. Elevii vor realiza mișcări, vor mima în funcție de indicațiile profesorului și vor urmări și ceea ce fac colegii, fără a-i imita. Profesorul indică următoarele:

Am o sticlă mare, plină cu apă care se golește rapid.

Alerg și urc în casă pentru a ajunge să-mi fac temele.

Am în mâini o minge mare, roșie cu buline albastre.

Tu vei primi două cadouri de la bunicul tău.

a) Care cuvinte au fost cel mai greu de mimat?
b) La ce cuvinte aveai nevoie să compari sau să indici și altceva?

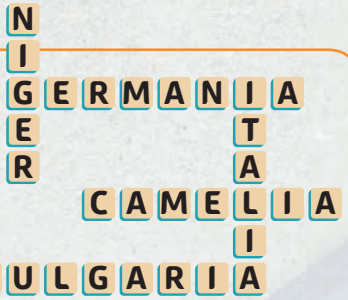

c) De ce e importantă limba în comunicare?
d) Cum te-ai raportat la cuvinte față de colegii tăi? Cum le-au receptat aceștia și cum le-au indicat față de tine? Ce ai observat?

EXPLOREZ

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Pornind de la cuvintele din grila alăturată, realizați câte un nou cuvânt, folosind strict literele din interiorul cuvântului.

Exemplu: *România → Armonia*

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Pornind de la cuvintele din cerc, realizați structuri coerente (expresii, enunțuri). Atenție la jocurile de cuvinte și la ceea ce vă aduce aminte structura fonetică a cuvintelor!

Exemplu: *În al nouălea ger*

a) Ce ați observat?
b) Cum vă explicați jocurile de cuvinte create?
c) Câtă importanță au cuvintele în comunicare?
d) Ce cuvinte folosiți cel mai des în comunicare? Realizați o listă cu cinci cuvinte pe care le utilizați cel mai frecvent și prezentați-o în fața colegilor!

APROFUNDEZ

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE! Provocare!** Notați, în 3-4 minute, pe o foaie, răspunsul la întrebarea „Ce înseamnă limba pentru tine/voi?”. Apoi, în 6-8 minute, notați: cum puteți defini limba, cum o puteți descrie, ce puteți face cu ea, cum v-a transformat învățarea limbii, cum ați evoluat cu ajutorul limbii, ce atitudine aveți față de limbă. În final, fiecare dintre voi va redacta o scrisoare al cărei destinatar vei fi tu însuți/însăți. Răspunde în această scrisoare la provocarea propusă. Citiți în fața clasei și răspundeți la întrebările de mai jos.

a) Ce lucruri ați învățat despre legătura voastră cu limba?
b) Care sunt valorile pe care le asociem cu limba pe care o vorbim?

PORTOFOLIU

• **CREEAZĂ-ȚI AVATARUL!** Realizează pe o foaie albă propriul avatar (avatarul este un fel de autoportret în care autorul poate să se reprezinte pe sine). În realizarea acestuia vei folosi un simbol care să-ți redea personalitatea și un simbol care să transmită relația ta cu limba/limbile pe care le vorbești.

RECAPITULARE

I. Citește fragmentul de mai jos și răspunde în enunțuri la cerințele următoare.

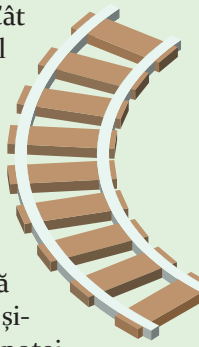
Tatăl de la București, pe care-l cheamă Călin, a sosit ieri, de data asta ca să mă ia cu el. Prin București la Malu. Malu, așa-mi povestește, ar fi fost pentru el odată ceea ce pentru mine, astăzi, e aici. Acolo și el ar fi fost odată la fel de mic ca și mine acum. [...]

Grădinița s-a sfârșit, vara a sosit pe deplin, așteptăm trenul și lângă mine e Tatăl. Și două geamantane. Unul e al lui, celălalt al meu, deși l-a pregătit Bunica. Eu am adăugat doar pistolul de fier, care nu mai trage, că înăuntru ceva s-a stricat și trăgaciul atârnă moale și legănat ca o limbă de câine. Gara e ceva mai departe, afară din localitate, și în jurul ei s-a format o mică așezare cu străzi, gospodării și câteva blocuri, purtând același nume cu a noastră, nume căruia, precum un vagon mic, i s-a atașat la urmă cuvântul „Gară". [...]

Încă nu se vede nimic ce ar aduce cu un tren adevărat. Abia îmi pot stăpâni curiozitatea pentru că trenul nu-l cunosc decât de la televizor, unde mai apare câte unul din când în când. [...]

O voce spartă anunță brusc în românește dintr-o pâlnie argintie de difuzor de pe peretele gării că trenul personal numărul nu-știu-cât sosește pe linia trei și va pleca în direcția – și iar urmează niște nume, multe nume, pe care nu le cunosc, și la capătul tuturor: București. [...]

Ceea ce inițial arăta ca un minuscul punct negru și nemișcat, prinde repede să crească. Mai întâi cât un bob de mazăre. Apoi cât o vișină. Cât o prună. Un măr. O căruță de mere. Un tractor. O casă. Cât un deal. Un deal duduind, făcând pământul și aerul să vibreze. Precum o pâlnie uriașă, locomotiva de fier se năpustește și înghite totul, peisajul, cerul, întreaga imagine – în cele din urmă și pe noi. Cu totul copleșiți de dimensiunea și de vacarmul ei, ne strângem neînsemnați alături, privind neputincioși cum vagoanele fulgeră de-a rândul pe lângă noi, peste pocnetele ca de bici ale roților pe șinele șuierânde ca niște șerpi turbați cu clopoței înșfăcați viguros sub strânsoarea lor de metal.[...]

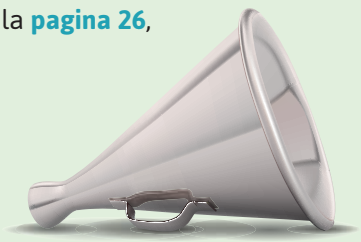

Abia la porunca Tatălui, când totul a stat, mă clintesc și pășesc zelos alături de el preț de două vagoane, până ajungem la cel nimerit, cu o dungă galbenă deasupra ferestrelor. Punem geamantanele jos și mă saltă pe scara cocoțată dintr-un capăt al vagonului. [...]

(Claudiu M. Florian,
Vârstele jocului. Strada Cetății)

1 Realizează harta textului după modelul celei de la **pagina 26**, menționând:

a) cadrul acțiunii;
b) personajele;
c) acțiunea;
d) tipul de text;
e) tipul de narator.

2 Precizează, într-un enunț, care este scopul călătoriei.

3 Exprimă-ți opinia, în trei-patru enunțuri, despre cum este prezentată imaginea drumului în text.

4 Numește funcția sintactică a substantivelor din enunțul de mai jos.

„Punem geamantanele jos și mă saltă pe scara cocoțată dintr-un capăt al vagonului."

5 Transcrie, din enunțul următor, trei substantive în cazuri diferite, pe care le vei preciza.

„O voce spartă anunță brusc în românește dintr-o pâlnie argintie de difuzor de pe peretele gării că trenul personal numărul nu-știu-cât sosește pe linia trei."

6 Alcătuiește un enunț imperativ în care substantivul „tată" să fie în cazul vocativ și un enunț asertiv în care substantivul „gară" să fie în cazul dativ.

II. Prezintă două emoții/stări afective ale copilului și atitudinea acestuia față de tată, exemplificându-le cu citate.

III. Imaginează-ți că ești băiatul din textul dat. Scrie un text, de 100-150 de cuvinte, în care să prezinți călătoria acestuia alături de tatăl său. Însoțește textul de o hartă a posibilului drum parcurs.

IV. AUTOEVALUARE! Completează, în caiet, enunțurile de mai jos.

a) Pentru mine, textul reprezentativ pentru tema drumului este ... .
b) Din această unitate, cel mai dificil mi-a fost să înțeleg ... .
c) Voi putea folosi ceea ce am învățat în această unitate, în următoarele situații ... .

Nu uita să completezi *Fișa de observare a comportamentului* (**pagina 214**) pentru activitatea din această unitate!

EVALUARE

- **Citește fragmentul de mai jos și rezolvă cerințele.**

„Fluviul Amazon este cel mai lat și mai lung de pe pământ, de cinci ori mai mare decât orice alt fluviu. Doar astronauții care au călătorit pe Lună l-au putut vedea în întregime de la depărtare...", citi Alex în ghidul turistic pe care i-l cumpărase Kate din Rio de Janeiro. Ghidul nu spunea și că această regiune imensă – ultimul paradis încă în picioare –, era distrusă sistematic de avariția companiilor și a aventurierilor, așa cum învățase el la școală. Construiau un drum în inima junglei, un șantier în aer liber pe unde veneau mulțimile de muncitori și ieșeau tonele de lemn și de zăcăminte minerale.

Kate își anunță nepotul că aveau să urce de-a lungul fluviului Orinoco, până la Alto Orinoco, triunghiul aproape neexplorat unde erau concentrate cele mai multe triburi băștinașe. Aici se presupunea că își avea originea fiara.

— În cartea asta scrie că indienii trăiesc ca în Epoca de Piatră, că nu au inventat încă roata, zise Alex.

— Nici n-ar avea ce să facă cu ea. Nu le-ar folosi la nimic pe un teren ca ăsta, n-au ce transporta și oricum nu se grăbesc să ajungă nicăieri, ripostă Kate, căreia nu-i plăcea să fie întreruptă când scrie.

Petrecuse bună parte din călătorie luându-și notițe, cu un scris puchinos* și dezordonat ca niște urme de muscă.

— N-au descoperit nici scrisul, adăugă Alex.

— Sunt convinsă că au o memorie bună, spuse Kate. [...]

Se duceau la Manaus, orașul cel mai populat din statul Amazonas, care prosperase pe vremea exploatărilor arborilor de cauciuc, la sfârșitul secolului al XIX-lea.

— O să faci cunoștință cu cea mai misterioasă junglă din lume, Alexander. Sunt aici locuri unde spiritele se arată în plină zi.

— Sigur, așa cum se arată și „regele junglei" pe care-l căutăm noi, zâmbi nepotul.

— I se spune Fiara și s-ar putea să nu fie numai unul, ci mai mulți, o întreagă familie sau un trib de animale.

(Isabel Allende, *Orașul fiarelor*)

puchinos (adj.) – (despre scris, litere) extrem de mărunt, șters, care se descifrează cu greutate.

1 Completează enunțul următor, pe baza textului dat. **0,50 puncte**

Cele două personaje călătoresc în ... pentru a găsi ... .

2 Alege varianta corectă. **0,50 puncte**

A. Alex este: **a)** băiatul lui Kate; **b)** nepotul lui Kate; **c)** ghidul lui Kate.

B. Din replicile pe care Kate i le dă lui Alex, dovedește că: **a)** îi disprețuia pe băștinași; **b)** îi aprecia pe băștinași; **c)** intenționa să-i distrugă pe băștinași; **d)** intenționa să îi păcălească pe băștinași.

3 Indică un rol al dialogului și ilustrează-l cu o secvență semnificativă din text. **1 punct**

4 Alex și Kate fac o călătorie în Jungla Amazoniană. Alege varianta care ți se pare cea mai potrivită pentru a exprima o semnificație a fragmentului dat. **1 punct**

a) Jungla este o lume plină de mister.
b) Civilizația nu înseamnă mereu evoluție.
c) Natura ascunde lucruri neașteptate.

Motivează-ți răspunsul într-un text de 30-40 de cuvinte.

5 Ți-ar plăcea să fii în locul lui Alex în această călătorie? Justifică-ți răspunsul, într-un text de 30-40 de cuvinte, valorificând textul. **1 punct**

6 Formulează un mesaj pe care l-ar putea scrie Alex, utilizând un substantiv colectiv și unul defectiv de plural. **1 punct**

7 Transcrie din secvența de mai jos două substantive aflate în cazuri diferite pe care le vei preciza. **1 punct**

„Ghidul nu spunea și că această regiune imensă – ultimul paradis încă în picioare –, era distrusă sistematic de avariția companiilor și a aventurierilor, așa cum învățase el la școală."

8 Menționează funcția sintactică a fiecărui substantiv subliniat. **1 punct**

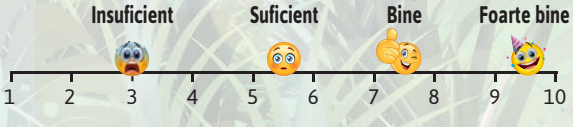
a) „...care au călătorit pe Lună..."
b) „...își avea originea fiara..."
c) „...nu au inventat încă roata..."
d) „...sau un trib de animale..."

9 Scrie un text de aproximativ 100 de cuvinte în care să povestești o întâmplare trăită de Alex și Kate în Jungla Amazoniană. Integrează în text și un tabel/un desen/o hartă pentru a face compunerea ta cât mai atractivă. **2 puncte**

Din oficiu: 1 punct

AUTOEVALUARE

- Cum consideri că ai rezolvat exercițiile?

UNITATEA 4

LUMI REALE. LUMI VIRTUALE

Lecția 1 Introducere

Lectură

Lecția 2 Textul argumentativ

Lecția 3 Textul nonliterar. Interese și atitudini față de lectură

Lecția 4 Textul narativ literar în proză: *Barabumbosaur* de Cezar Petrescu (text integral)

Elemente de construcție a comunicării

Lecția 5 Pronumele personal. Flexiunea cazuală

Lecția 6 Posibilități combinatorii ale pronumelui. Anticiparea și reluarea prin clitice pronominale

Lecția 7 Pronumele reflexiv

Redactare

Lecția 8 Textul explicativ

Comunicare orală

Lecția 9 Strategii de ascultare activă

Interculturalitate

Lecția 10 Muzeul

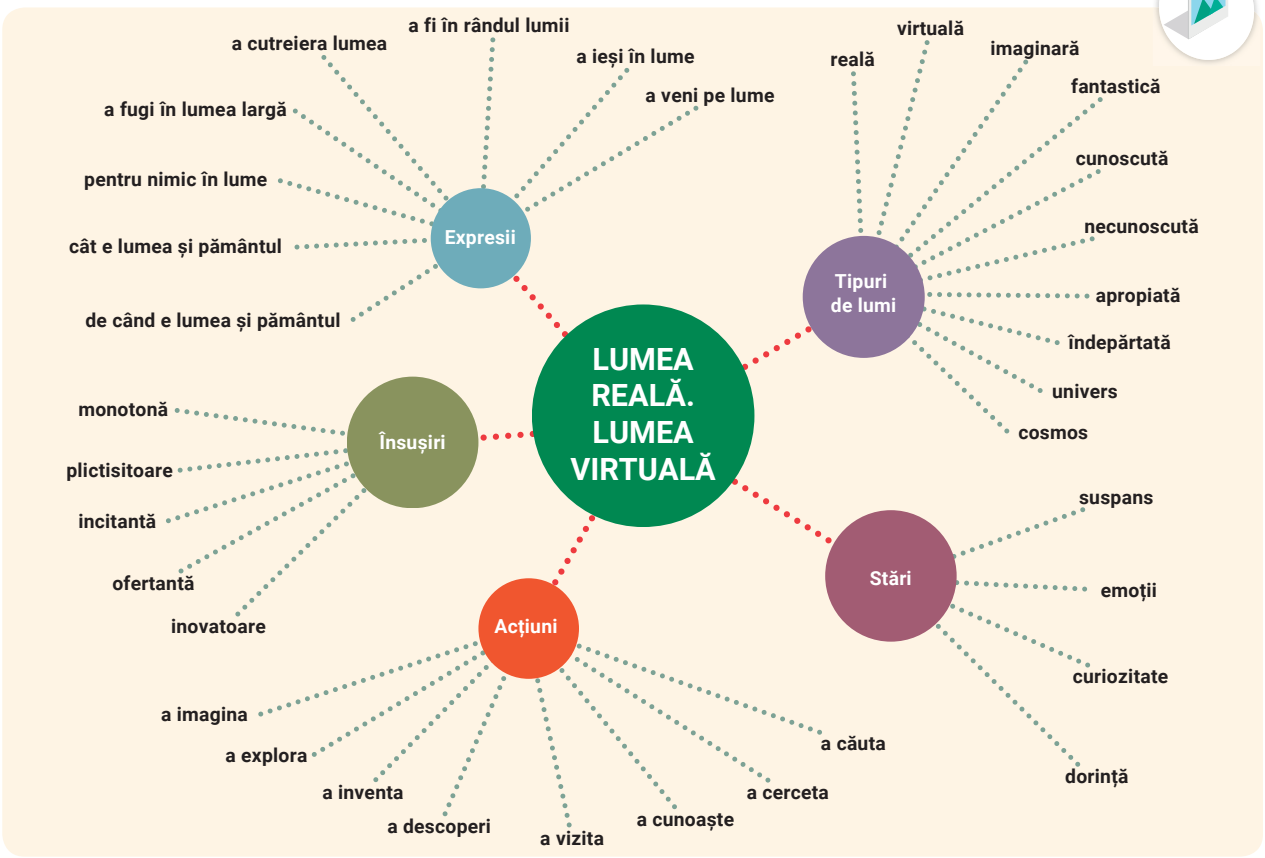
Recapitulare

Evaluare

LECȚIA 1 INTRODUCERE

CUVINTELE LUMII REALE ȘI VIRTUALE

1 Citește harta de cuvinte și urmărește modul în care s-au grupat acestea.

2 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Selectează cinci cuvinte care consideri că definesc relația pe care o ai cu lumea reală și altele cinci, pentru relația cu cea virtuală. Compară-ți lista cu cea a colegului.

DESCOPERIM LUMILE REALE ȘI LUMILE VIRTUALE ÎN LITERATURĂ

1 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți textele de mai jos, alegeți trei dintre ele și identificați împreună aspectele importante referitoare la lumile reale sau virtuale. Fiecare grupă va prezenta apoi, în fața clasei, imaginea lumii reale sau virtuale înfățișată în fiecare dintre cele trei texte alese. Puteți folosi ca reper harta cuvintelor de la exercițiul anterior.

TEXTUL 1

— Au început caii să se joace și să vorbească, bunicule, minți el pe jumătate, dorind cu orice preț să atragă atenția bătrânului. E și un călăreț în alb, minți el mai departe.

Și deodată, copilul se gândi că totul e deosebit de frumos și de nou: și gardul, și casa în care se mutaseră acum și caii care nechezau duios, așa cum numai un copil poate să-i audă.

Între timp, soarele ajunse la dunga orizontului și caii deveniră atât de roșii, încât păreau de sânge. „Parcă au luat foc caii își spuse copilul.” I se păru că sunt două păsări mari și roșii care stau nemișcate. „Ce-ar fi să apară într-adevăr un călăreț?” se întrebă el.

(Sorin Titel, *Gardul*)

TEXTUL 2

În fața lui, bruma groasă, care acoperise în întregime coroana cireșului, se desfăcea în milioane de stele, milioane de artificii aprinse odată cu un singur chibrit. Iar fiecare stea se făcu o floare albă și în fiecare floare albă se topi un sunet rece, tot mai stins, ultimul sunet de orgă.

— Băiete, spuse încă o dată cireșul. Nu te mira de nimic: începe, vezi bine, am înflorit. Asta se întâmplă în fiecare an. N-ar fi mare lucru. Dar acum e altceva. Ia aminte: începe; mai bine zis, a început. Ești dintre cei norocoși. Cere-mi numaidecât ce ai de cerut! Repede! Trebuie să plec la consiliu...

Limba micului Cantemir se dezmorți. Cuvintele se îngrămădiră atât de multe în gura lui, că primele douăzeci și nouă ieșiră împreună. Se auzi un fel de mmmcccaabbbunddiiiiirunsttuallllmeooo, cât se poate de caraghios.

(George Bălăiță, *Micul Cantemir și cireșul*)

TEXTUL 3

Așa că Moș Crăciun îi puse sub brad un laptop cochet, având un procesor foarte rapid și o memorie imensă. Să te tot joci la el! Și Pit chiar asta făcu, începând din ziua următoare. Erau clipe care îl linișteau complet, deși sentimentele de competitivitate și de concurență presupuse de jocurile respective, mai ales atunci când alegea să le dispute în rețea, nu erau tocmai cele mai benefice pentru echilibrul minții și al sufletului său. Dar emoțiile acelea îl făceau măcar să trăiască intens, așa cum nu prea i se mai întâmplase. Excepția de la regulă erau poate numai zilele cu teze sau anticamera cabinetelor medicale pe unde se mai nimerise, ba pentru o măsea stricată, ba pentru câte o analiză banală. Doar atunci mai simțise viața cu atâta intensitate, astfel încât clipele i se păruseră suficient de lungi. [...]

(Călin Torsan, *Vrăjitorul dinți*)

TEXTUL 4

A început din acel moment munca de restaurare. Treabă migăloasă și grea mai ales pentru o agitată și dezordonată din fire cum era ea. Precum arheologii în fața unor mostre proaspăt descoperite sau copiii față în față cu un puzzle sau lego pentru avansați, Laura și-a luat sarcina foarte în serios. Atât de în serios, încât a uitat de școală, prieteni, pagina de instagram. [...] Laura a devenit tot mai preocupată de puzzle-ul în sine, de munca pentru reasamblarea fiecărei bucăți. [...] Și asta pentru că între ea și fiecare dintre cioburile mari sau mici risipite avea loc de fapt o întâlnire specială în urma căreia afla ceva nou despre ea.

De câte ori amplasa corect o bucată din oglinda spartă cineva îi spunea, îi arăta, sau o făcea să simtă ceva despre ea (a aflat mai târziu de la Charles că era vorba de așa numitul *Sine oglindit* care putea face asta). Erau lucruri mărunte, detalii legate de un moment sau altul al vieții ei.

(Laura Grünberg, *Exercițiu de Kintsugi*)

TEXTUL 5

Pit se rostogoli ca o minge albă și țepoasă în interiorul aparatului de fotografiat. Ina îl urmă, cu zâmbetul pe buze. Ariciul o bombănise cu glasul său subțirel, înainte să pornească la drum.

— Te rog frumușel să nu mă tot ridici în brațe! Nu sunt un copilaș neajutorat, mă descurc și singur.

— Am înțeles, zise Ina amuzată.

Ariciul era prietenul ei cel mai bun, chiar dacă se bosumfla adesea, ca și cum nimic pe lumea asta nu-i era pe plac. Așa îi era firea, nu răutăcioasă, doar puțintel sucită. Lui îi venise ideea cu aparatul de fotografiat al bunicului, care o iubise atât de mult. Și ea îl iubise, fusese un om plin de viață, mereu vesel, pus pe șotii, ca un copil mare. Îi plăceau excursiile.

Se treziră pe malul unui râu cu apă limpede. Curgea cu repeziciune printre pietre de diferite mărimi și culori – albe și cenușii. Peste valurile înspumate săreau, din când în când, mici pești lucitori, colorați, ca niște acrobați de circ.

(Radu Țuculescu, *Ina în țara oamenilor într-o ureche*)

TEXTUL 6

Într-o pădure dintr-un tărâm fermecat,
peste șapte mări de argint, peste un munte vărgat
și cam ocolit de ploi și cam ursuz și cam bosumflat
nici zmei, nici balauri, nici vrăjitoare nu s-au aflat.
Ei bine, dragi copii, niște elefanți
cu nasul cârn și pantaloni bufanți,
locuiau în pădurea fără de poveste
într-o casă de fier fără de uși și fără ferestre.

(Traian T. Coșovei, *Poveste cu un lup și o rază de soare*)

TEXTUL 7

Doamne, fă-i bordei în soare,
Într-un colț de țară veche,
Nu mai nalt decât o floare
Și îngust cât o ureche.

Și-n pridvor, un ochi de apă
Cu o luntre cât chibritul,
Ca-n crâmpeiul lui să-ncapă
Cerul tău și nesfârșitul.

(Tudor Arghezi, *Cântec de adormit Mitzura*)

TEXTUL 8

Întâi începu a vorbi Domnița cu un glăsușor de păsărică:

— Duduie Lizucă, așa-i că-ți plac sfaturile și poveștile?

— A, da, răspunse copila, învăluită de o căldură plăcută. Spunea mama că fără povești viața omului ar fi tristă și searbădă*.

— Noi știam că ai să vii la noi, vorbi iar Domnița. Am pus de pândă*, la marginea pădurii, pe țâncul-pământului*, și, când te-a primit răchita* în căsuța ei, el s-a coborât în peșterile noastre și ne-a dat de știre. Noi ieșim de multe ori, noaptea, și petrecem cu vietățile care fug de om. Mie-mi pare foarte bine că ai venit noaptea asta. Am trimis un iepure să dea de veste în toate părțile că ieșim în lumina lunii. Noaptea, dumbrava asta este o împărăție fermecată pe care oamenii de rând n-o pot niciodată cunoaște.

(Mihail Sadoveanu, *Dumbrava minunată*)

---

searbăd (adj.) – plictisitor, monoton.

pândă (s.f.) – faptul de a pândi.

țâncul-pământului (s.m.) – mamifer rozător subteran, asemănător cu cârtița, cu ochii ascunși sub piele.

răchită (s.f.) – nume dat mai multor specii de salcie cu ramuri subțiri și elastice, folosite ca material de împletit.

SAVE

TEXTUL 9

Dar ceea ce deosebește esențial viețile noastre virtuale de cele reale este miraculoasa și binecuvântata putere de a da *Save*. „Salvează, tati, salvează!" îmi spune fiică-mea, alarmată, din două în două minute, de câte ori mă privește jucându-mă. „Jucându-mă?" Nu: trăindu-mi viața virtuală, cea în care sunt erou, în care n-am nevoie de prietenie, dragoste, fericire, cu o intensitate cum n-am trăit niciodată în „lumea cea comună". Înaintea fiecărei confruntări decisive *salvez*. Dacă pierd, dau timpul înapoi de unde am salvat să-mi îndrept greșeala.

(Mircea Cărtărescu, *Pururi tânăr, înfășurat în pixeli*)

TEXTUL 10

Planeta era în mare fierbere. Nu e puțin lucru să fii gazda primilor extratereștri sosiți pe Pământ! Etapa premergătoare aterizării oaspeților se încheiase cu bine. Cearta dintre cei convinși că musafirii așteptați semănau cu noi ca două picături de apă și cei care susțineau că nicio asemănare nu e cu putință se terminase și ea. Nou-sosiții erau alcătuiți ca și pământenii, de care se deosebeau numai prin culoarea ochilor și a părului, forma urechii și numărul degetelor de la picioare. Străinii erau de o politețe desăvârșită, răspundeau la orice întrebări fără ezitare, clar și precis. Nimic nu-i deranja niciodată, nimic nu-i plictisea. Erau neobosiți. Și nu aveau simțul umorului.

(Horia Aramă, *Oameni și flori*)

2 Alege textul care ți-a plăcut cel mai mult și motivează-ți răspunsul, scriind în caiet un text de două-trei enunțuri.

3 Selectează două texte și prezintă, în două-trei enunțuri, un element de conținut care se regăsește în ambele (un cuvânt-cheie, un personaj, o acțiune, o idee etc.).

4 Asociază unul dintre textele prezentate la începutul lecției cu o pictură, cu o melodie, cu o secvență dintr-un film sau cu o altă operă literară/artistică, indicând o asemănare între acestea.

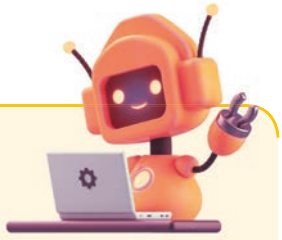

5 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Răspundeți la următoarele întrebări și apoi prezentați răspunsurile în fața clasei.

- Ce înseamnă pentru tine „lumea reală"?
- La ce te gândești când auzi de „lumi virtuale"?
- Cine te ajută să cunoști și să înțelegi lumea reală?
- Cum și când ai descoperit lumile virtuale?
- Cine poate crea lumi virtuale?
- Care sunt limitele lumii din jurul tău? Există limite? Explică!
- Crezi că oamenii au nevoie și de lumi virtuale? De ce? Explică!
- De ce avem nevoie și de alte lumi care să completeze realitatea?

6 Formulează o definiție a legăturii dintre realitate și virtualitate și completeaz-o cu un desen sugestiv. Expune-ți lucrarea alături de lucrările colegilor și realizați apoi un tur al galeriei.

PORTOFOLIU

Un chatbot este o aplicație software concepută pentru a imita o conversație de tip uman pe baza indicațiilor utilizatorului. ChatGPT face parte dintr-o nouă generație de sisteme de inteligență artificială care pot conversa, pot genera text lizibil la cerere și chiar pot produce imagini și videoclipuri inedite pe baza a ceea ce au învățat dintr-o bază de date vastă de cărți digitale, scrieri online și alte mijloace media.

- **JURNAL.** Scrie o pagină de jurnal în care să-ți exprimă părerea despre influența inteligenței artificiale asupra vieții de zi cu zi.

LECȚIA 2 TEXTUL ARGUMENTATIV

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Continuă oral următoarele enunțuri pentru a-i convinge pe colegi de ceea ce îți dorești sau de ceea ce îți place.

Îmi doresc un playstation, deoarece ... .

Îmi plac filmele, deoarece ... .

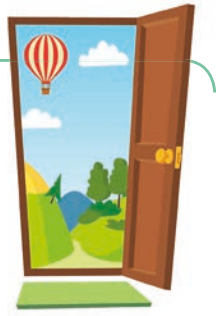
Îmi plac cărțile de ficțiune, deoarece ... .

Îmi place să petrec timpul pe tabletă, deoarece ... .

Îmi doresc să merg într-o tabără de creație, deoarece ... .

ÎN LUMEA TEXTULUI

• Citește textul următor cu voce tare!

Ai colorat vreodată în interiorul unor modele trasate cu linii? Este plăcut, relaxant, dar prea puțin creativ. De aceea, în opinia mea, copiii plini de imaginație nu aleg tiparele și își doresc să-și lase amprenta asupra a ceea fac. 1

În primul rând, copilul misterios, mai tăcut și mai puțin atras de flecăreală nu va dezvălui oricui, oricând, în ce lumi minunate călătorește, pentru că ceea ce e în el se oferă doar celor în care are încredere. **De exemplu**, acesta mai întâi îi observă cu atenție pe cei din jurul lui și alege cu grijă o persoană, două cărora le va dezvălui treptat, prin indicii și mici semne, un drum dincolo de granițele trasate cu negru îngroșat. **Apoi,** le va invita să construiască și să călătorească împreună. 2

De asemenea, talentul de a se teleporta în lumi numai de el știute îi oferă copilului creativ libertatea de a găsi ceva amuzant, ceva ce să îl intrige, să vadă dincolo de obiecte, oameni și fapte, interpretări și sensuri noi. Astfel, el nu e vulnerabil în fața hidoasei plictiseli, nu îl poate prinde în plasa ei cenușie. Mai mult decât atât, își va fi sieși sprijin sigur pentru că resursele izvorăsc încontinuu, mereu îmbogățite. Nu departe de noi e un exemplu care ne-a dat șansa să depășim conturul lumii din jur și să o recreăm: fiecare dintre noi ne-am așezat pe covorul din camera noastră și, cu două obiecte, uneori cele mai simple, singuri fiind, ne-am construit un nou univers în care imaginile colorate ale covorului se amalgamau ca într-un vis cu orice obiect din jur, care nu mai era din casa noastră, ci din universul tuturor celor care ne acompaniau. Plictisul nu-și găsea loc când eram mici, pentru că aveam curaj, bucuria de a inventa, precum și speranța unei lumi noi. 3

În plus, copilul nu are nevoie să consume ce produc alții, nu e nevoie să asiste neputincios, pasiv, la scenarii gata fabricate. Imaginația îi este scut, izvor, portal; așa ca în Narnia, pășește cu încredere prin uși tainice unde ia parte la lupte aprige între bine și rău făurite de mintea lui. El nu respectă șabloanele pentru că a învățat pas cu pas să fie liber. 4

Prin urmare, orice copil are în el lumi și uși încă nedeschise. Secretul e să apese pe clanță fără teamă și să facă un pas, apoi încă unul și încă unul și tot așa până ce imaginația lui bogată se va revărsa și spre ceilalți, îmbogățindu-i. 5

(Dalia Stoica, *Amprenta*)

EXPLOREZ

• Rezolvă, în caiet, cerințele următoare.

1 Despre ce este vorba în text?

2 Cu ce scop este scris acest text? Alege una dintre variantele de mai jos.

- de a uimi;
- de a convinge;
- de a emoționa;
- de a informa.

3 Recitește primul fragment al textului și răspunde la întrebările de mai jos.

a) Despre ce este vorba în deschiderea textului?
b) Prin ce cuvinte/structuri își face autorul simțită prezența în text?
c) Care este opinia autorului?

4 Recitește fragmentul al doilea și răspunde la întrebările de mai jos.

a) La ce se referă prima idee a alineatului?
b) Cum justifică autorul ideea exprimată?
c) Pe ce informații/fapte/date/experiențe se bazează ideea centrală a fragmentului?
d) Care este rolul cuvintelor scrise cu verde?

5 Recitește alineatele 3 și 4, copiază, în caiet, tabelul de mai jos și completează-l.

Ideea centrală	Justificarea/ Motivarea ideii	Susținerea prin fapte, dovezi, experiențe personale, culturale etc.	Cuvinte de legătură
...	...	...	...

6 Recitește ultima parte a textului și răspunde la întrebările de mai jos.

a) Care este ideea pe care o reții din finalul textului?
b) În ce relație se află finalul cu începutul?
c) Prin ce cuvânt a fost introdus finalul?

Structura textului argumentativ

Premisa/Ipoteza

- ideea care susține întreg demersul argumentativ;
- prezentarea problematicii și a implicațiilor;
- **întrebări directoare:** *Cine argumentează?; Pe cine dorește să convingă?; De ce?; Ce argumentează?*

Argumentele

- ideile care susțin premisa pot valorifica teorii, idei din cultură, din societate, din experiența emițătorului, opinii ale unor specialiști;
- ideile sunt ilustrate prin exemple, clasificări, comparații, referințe etc.;
- **întrebări directoare:** *Care sunt argumentele?; Pe ce se bazează dezvoltarea premisei?*

Concluzia

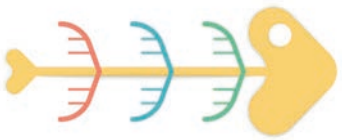
- premisa și concluzia sunt în relație logică;
- reformularea premisei prin enunțarea adeziunii la o perspectivă;
- rezumarea și justificarea finală a punctului de vedere;
- **întrebări directoare:** *La ce opinie/perspectivă aderă emițătorul?*

ELEMENTE-CHEIE

Textul argumentativ este rezultatul încercării emițătorului de a convinge destinatarul, de a-i obține consimțământul, de a-i modifica opiniile sau reprezentările despre un obiect al discursului.

APROFUNDEZ

1 Reprezintă logica ideilor din cadrul textului argumentativ, completând, în caiet, un organizator grafic asemănător celui alăturat.

ELEMENTE-CHEIE

Cuvinte de legătură:

- cuvinte/structuri ale subiectivității, care introduc **premisa/ipoteza**: *în opinia mea, din punctul meu de vedere;*
- cuvinte/structuri care introduc **primul argument**: *în primul rând, mai întâi de toate, pe de o parte;*
- cuvinte/structuri care introduc **următoarele argumente**: *în al doilea rând, în plus, pe de altă parte* etc.;
- cuvinte/structuri care leagă argumentele de tezele pe care le susțin: *fiindcă, deoarece;*
- cuvinte/structuri care introduc **concluzia**: *deci, în concluzie, așadar* etc.

2 Ce se schimbă după lectura textului dat în modul în care percepi rolul imaginației? Formulează, în scris, un răspuns de două-trei enunțuri.

REFLECTEZ

- Răspunde, în unu-două enunțuri, la întrebările de mai jos.

a) Unde poți citi texte argumentative?
b) Când citești texte argumentative?
c) De ce se citesc texte argumentative?
d) Cum se citește un text argumentativ?

LECȚIA 3 TEXTUL NONLITERAR. INTERESE ȘI ATITUDINI FAȚĂ DE LECTURĂ

DIN EXPERIENȚA MEA

• **JURNAL DE CITITOR.** Completează afirmațiile de mai jos.

a) Scriu despre lumea reală când ... .
b) Când scriu, depășesc limitele lumii din jur și ... .
c) Când am citit ultima carte, mi-a plăcut să intru într-o „altfel de lume” care ... .
d) Eu când citesc, simt că lumea reală ... .
e) În timp ce citesc, aflu despre mine că ... .
f) După ce citesc, îmi dau seama că lumea mea este ... .

ÎN LUMEA TEXTULUI

• Citește textul următor și fii atent la evenimentele relatate dintr-o zi din viața autoarei.

1 septembrie 2022. Primele două ore de română au început într-o zi de septembrie. A fost o dimineață cu lumină de miere. O rază a tăiat în jumătate încăperea în care ne aflam. Am rămas toată ora într-o lume de chihlimbar. N-am auzit sunetul castanelor pocnind pe asfalt, dar am auzit întrebarea doamnei profesoare: *Ce vede un condor din zbor?* Am vorbit despre o primă carte din lista de lectură. **Eu am citit** deja cartea asta, **pot** scrie ușor despre ea. **Încerc** să prind condorul de-o aripă. Scrisul e bun, păstrează tot ce nu vrei să uiți repede. Răspunsul meu ar arăta cam așa:

Sunt un condor, **am ieșit** să iau puțin aer de mare înălțime și să admir orașul. De obicei, la ora asta, de sus, de la 10.000 de metri, văd șiruri de mașini blocate în trafic: roșii, albe, negre, mașini de tot felul. Desigur, pentru că am ochii ageri, văd bine și titlurile scrise pe cotoarele cărților luate de la bibliotecă. Să nu le uiți pe băncuță, sub castan, să nu pleci, copile, fără ele: *Vine vacanța cu trenul din Franța* de Adina Popescu, *Invizibilii* de Ioana Pârvulescu, *Din copilărie* de Roald Dahl. Cărțile împrumutate se citesc mai ușor, pentru că știi că le-au citit și alți copii. Cu degetul, urmărind fiecare rând, cititorii dinaintea ta au construit niște drumuri. Când citești, mergi pe un drum făcut deja. E mai simplu. Dar un condor nu merge, ci zboară. Să nu uit că în acest jurnal sunt un condor.

De sus, lumea se vede tare colorată când nu e ceață. Și tare cenușie când coboară peste cartiere întregi smogul, amestecul de ceață și fum. Casele sunt mai rare. Sunt frumoase, cu acoperișurile lor roșiatice în care se cuibăresc stăncuțe și pițigoi. Ah! Din neatenție, chiar acum, când **îmi scriu** jurnalul, am apăsat prea tare creionul și vârful de cărbune a trecut dincolo, pe cealaltă pagină. O să am grijă să repar cumva lucrurile, să scriu mai departe, în așa fel încât să nu se observe prea tare. Important e să nu subliniezi o greșeală, să nu o tai de mai multe ori, făcând „porcușori”. De obicei, am grijă de aspect și transform orice tăietură într-un tatuaj. Hai să scriu mai departe despre Isidor. Nu vă speriați! Nu scriu pe marginea paginilor de carte, deși am această tentație, recunosc, scriu în jurnalul meu.

Sunt un condor! Îl confund pe T cu D. AJUDOR!, nu citesc prea bine, promit să recitesc, o a doua lectură e întotdeauna utilă. Asta-mi amintește că un coleg neatent a citit greșit titlul fabulei lui Grigore Alexandrescu. A citit *Bolul și vițelul*, „bolul” în loc de „boul”. Poate că se gândea la bolul cu cereale de la micul-dejun.

Când citești, nu mănânci! Nici litere, nici covrigi, așa o învață doamna Deleanu pe Olguța în *La Medeleni*, toți știm cartea lui Ionel Teodoreanu. Dar eu am **la mine** un covrig cu semințe și o să mă ocup de el, cât mă mai gândesc ce să scriu în jurnal. Simt că un condor e cu ochii pe mine. O fi Isidor?!

(Mihaela Nicolae, *Notă de jurnal*)

EXPLOREZ

- Rezolvă, în caiet, cerințele următoare.

1 Menționează, într-un enunț, despre ce este vorba în text.

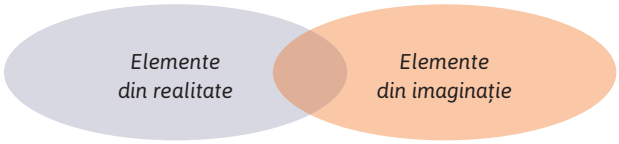
2 Ce se întâmplă la început? Dar după aceea? Ce se întâmplă în final?

3 Care sunt ideile principale ale textului? Răspunde la întrebările: *Cine scrie?*; *Ce scrie?*; *Când scrie?*; *Unde scrie?*; *De ce scrie?*

4 Cum se realizează trecerea de la un alineat la altul? Acestea depind unele de altele sau nu?

5 La ce se referă cuvintele scrise cu verde?

6 Completează, în caiet, o diagramă precum cea de mai jos cu elementele pe care le consemnează autoarea.

ELEMENTE-CHEIE

Jurnalul este un text nonliterar în care se prezintă evenimente ce țin de realitate, de cotidian, gânduri, idei, emoții, stări, senzații din timpul zilei.

- este un text foarte apropiat de autor, în care este permis să se noteze atât fapte care au atras atenția, au marcat acea zi, cât și fapte banale; atât fapte reale, cât și vise sau fantezii;
- se redactează folosind verbe și pronume la persoana I;
- se notează ziua/data în care se petrec acțiunile relatate;
- fragmentele pot să fie sau să nu fie legate unele de altele;
- autorul are libertatea de a scrie ce își dorește și cum își dorește, pentru a fi un text care să îl reprezinte;
- cel care relatează este autorul textului.

APROFUNDEZ

1 Care sunt caracteristicile cititorului din acest text?

2 Care este atitudinea celui care scrie jurnalul față de lectură, de scriere și de cuvinte? Explică folosind secvențe din text.

3 Patru colegi citesc *Nota de jurnal* aparținând Mihaelei Nicolae și își exprimă opinia despre aceasta. Dezvoltă-le ideile, bazându-te pe text.

Simt că autoarea e acolo în text, nu se teme de nimeni, scrie doar pentru ea, se simte liberă.

Autoarea își asumă ceea ce simte și gândește. Se joacă pe pagină cu propria viață. Nu vorbește cu jurnalul, ci scrie despre ea.

Fie că e realitate, fie că e imaginația ei, pagina de jurnal e locul în care autoarea se arată așa cum e cu adevărat.

Textul se rupe deseori. Autoarea notează tot ce vrea. Nu scrie pentru școală sau pentru a publica, scrisul e un joc pentru ea.

REFLECTEZ

- Consideri că e important să ții un jurnal? Explică punctul tău de vedere, într-un text de 30-50 de cuvinte.

PORTOFOLIU

- **PROFIL DE CITITOR!** Realizează, pe o foaie separată, profilul tău de cititor, ținând cont de ideile de mai jos.

a) Citesc titlul cărții și anticipez despre ce va fi vorba în text.
b) Îmi fixez un scop al lecturii.
c) Reține și marchez informația importantă.
d) Recitesc secvențele pe care nu le-am înțeles.
e) Încerc să-mi organizez informația pe parcursul lecturii.
f) Încerc să identific tema textului.
g) Urmăresc modul în care se construiește textul și în cazul unui anumit tip de text pe care îl cunosc.
h) Îmi formulez păreri legate de temă, de personaje, de acțiune.
i) Îmi clarific ideile pe care nu le înțeleg.
j) Analizez idei importante pentru mine, pe care le voi folosi ulterior, în viața de zi cu zi.

LECȚIA 4 TEXTUL NARATIV LITERAR ÎN PROZĂ

DIN EXPERIENȚA MEA

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!**

Priviți imaginile alăturate. Notați răspunsurile voastre la următoarele întrebări și apoi prezentați-le colegilor din celelalte grupe.

a) Ce reprezintă imaginile? Ce fel de personaje sunt acestea? Ce crezi despre ele?
b) Găsește câte un nume sugestiv pentru fiecare personaj. Care este preferatul tău? De ce?
c) Ce întrebări îți pui în legătură cu aceste personaje?

ÎN LUMEA TEXTULUI

- Citește cu voce tare textul următor și observă legătura dintre lumea reală și lumea virtuală.

Cezar Petrescu (1892-1961) a fost scriitor, publicist și membru al Academiei Române.

Opere: Cele mai cunoscute opere pentru copii sunt: *Fram, ursul polar, Cocârț și bomba atomică, Pif – Paf – Puf, Omul de zăpadă, Iliuță copil, Neghiniță* etc.

Lumea din jurul său și literatura: Cezar Petrescu este un scriitor atent deopotrivă la universul inocent al copilăriei și la cel al vieții de zi cu zi. La vârsta de 15 ani îi scria unui coleg: „[datorită] unui imbold particular de a scrie, am început a aduna impresii zilnice, așa încât manuscrisele s-au ridicat până la 3500 de pagini". (Cezar Petrescu, *Jurnal*)

Barabumbosaur

de Cezar Petrescu

— Și cum spuneai tu, Nelule, că se numește animalul acela?...

Nelu închise ochii și rosti pe nerăsuflate:

— Barabumbosaur!

Toți rămaseră cu gurile căscate. Nu mai auziseră despre așa ceva. Unul mai îndrăzneț, spuse:

— Prea ne crezi proști!

Mai prinse și altul curaj. Era Nicachi, băiatul profesorului de Științe Naturale. Îi dădu pe ceilalți la o parte și își rosti întrebarea lui, cu tărie:

— Pot să-ți spun, dragă Nelule, că de data asta nu-ți mai merge. Ai întrecut măsura! Nu numai că ai născocit numele... Dar nici nu este pe lume un astfel de animal. L-ai scornit tu!...

— Ba l-am văzut cu ochii mei. Pot jura!

— Ei și cum era? Cum s-a întâmplat? întrebă Nicachi făcând semn cu ochiul celorlalți băieți, să aibă răbdare, fiindcă până la sfârșit tot are „să-l înfunde".

Nelu nu-și pierdu cumpătul. Dacă îl lăsau să povestească, nu mai era nicio primejdie. Aci se simțea el tare.

Roti ochii și începu:

— Cum știți, am fost astă-vară, cu mama, la mare... Voi ați fost vreunul la mare?

Prietenii lui Nelu se uitară unul la altul. Nu fusese niciunul la mare. N-o văzuseră decât la cinematograf.

— N-am fost! mărturisiră umiliți.

Curajul lui Nelu crescu. Dacă era vorba așa, le putea turna palavrele cele mai gogonate! Ba încă se mai simți în drept să le dea și sfaturi.

— Păcat că n-ați fost... Dacă n-ați văzut marea, nu știți ce-i frumos pe lume! Trebuie să vă duceți numaidecât... [...]

Nelu se așeză pe bancă, fiindcă simțea că povestea are să fie lungă.

Ceilalți strânseră cerc in jurul lui.

— Unde am rămas?... Da!... Eram cu mama, la mare. Acolo nu mă ținea nimeni din scurt. Aveam voie să mă plimb cât vreau și unde vreau. Mă duceam, mai ales, într-un loc al meu... Era departe-departe de toată lumea. Și acolo, era o plajă pe care n-o știa nimeni. Mă scăldam și după aceea culegeam scoici. Așa scoici n-am mai văzut niciodată! Unele mari cât farfuriile... Ba chiar poate și mai mari. [...]

— După ce culegeam scoici, mă culcam în nisip și mă prăjeam la soare. Mă uitam pe mare și mă gândeam...

Aci, Nelu avu o idee norocoasă. Căci, era ceea ce trebuia ca să-i câștige pe toți de partea lui și să-l lase pe Nicachi singur, cu râsul lui urâcios și cu semnele pe care le tot făcea el a batjocură, din coada ochiului.

Spuse, cu un fel de mâhnire:

— Mă gândeam, așa, la voi... la tine, și la tine, și la tine. La toți!... Mă gândeam și spuneam: „Păcat că nu sunt și ei, aci. Ce scoici am mai culege împreună! Ce ne-am mai prăji la soare, împreună! Ce ne-am mai scălda de trei ori pe zi, împreună! A noastră ar fi plaja și marea...” Așa mă gândeam și-mi părea rău!...

Cercul din jurul lui Nelu se mai strânse încă. Toți erau gata să creadă, de-acum înainte, orice le-ar fi spus un prieten așa de bun ca Nelu, care se gândise cu atâta dor la dânșii.

Nicachi rămăsese singur, la o parte. Își mușca buzele. Camarazii de școală îi întorceau spatele. Nelu îl privea biruitor de pe acum. De mult îi stătea lui în cale acest Nicachi!

Urmă povestea, mai însuflețit:

— Așa mă prăjeam eu într-o după amiază, la soare, și mă gândeam la voi. Trece un ceas, trec două... Când colo, prind de veste că e târziu!... Soarele gata, gata să apună. Fuga încep să-mi strâng scoicile. Îmi încalț sandalele. Caut pălăria. Mă pregătesc să plec... Deodată, se aude un vuiet dinspre mare și vâjâituri și se ridică, din senin, niște valuri cât casa. Eu zic: „Ce istorie o mai fi și asta?” Și aștept. Și numai ce apare din apă o dihanie uriașă, scoțând aburi și fum pe nări. Gâfâia și venea! Mie, drept să vă spun, mi-a fost frică...

Această mărturisire, spusă din toată inima, fu hotărâtoare pentru toți.

Dacă Nelu s-ar fi vitejit și ar fi spus că nu i-a fost frică, atunci, da! Poate istorisirea lui ar fi lăsat oarecare îndoială. Așa, se vede cât de colo, că e o întâmplare adevărată.

— Mi-a fost frică! continuă Nelu. Nu mi-e rușine s-o spun. Și vouă v-ar fi fost frică, să vedeți ieșind din apă asemenea namilă... Am înțeles că nu mă bagă în seamă. M-am furișat după o stâncă și am așteptat să văd ce face. De acolo, eram la câțiva pași de animal și nu-mi scăpa nimic din ochi... Întâi să vă spun cum era...

Nelu făcu o pauză. Aceasta mărea nerăbdarea tuturor. Și toți înțeleseră că Nelu are nevoie să-și amintească bine fiecare amănunt pe care l-a văzut, ca povestirea lui să fie cât mai apropiată de adevăr.

De fapt, Nelu nu-și încorda gândurile să-și amintească o întâmplare care n-a fost și un animal pe care nu l-a văzut niciodată.

El voia să-și amintească altceva.

Duminică, fusese la muzeu cu unchiul Alexe. Acolo se minunase el de tot soiul de păsări și animale împăiate, fluturi și șerpi, pești și insecte. L-au minunat mai ales scheletele unor animale mari cât casa. Unchiul Alexe i-a istorisit cum trăiau animalele acelea în alte veacuri. Cum se ridicau din mlaștini și mâncau frunzele din vârfurile copacilor. I-a spus și cum se numesc. Niște nume lungi-lungi de tot și caraghioase, sfârșite tot cu *us* și cu *os* și cu *um*.

După această plimbare la muzeu, i-a dat în gând să-și înmărmurească prietenii, povestind cum a văzut el asemenea dihanie în carne și oase. Un nume, așa de aproape, cam potrivise el. *Ba-Ra-Bum-Bosaur*. *Barabumbosaur*. Îl știe pe de rost. L-a scris și pe o bucată de hârtie. Acum, toată greutatea era să-l și zugrăvească, după chipul și asemănarea dihăniilor din muzeu. În sfârșit! Câte ceva de la unul, câte ceva de la altul tot putea face el un animal înfricoșat.

Începu, așadar, să-l zugrăvească mai cu de-amănuntul ca la lecția de intuiție:

— Să o iau pe rând. Mai întâi capul... Ce să vă spun? Avea un cap cât un tramvai. Și un bot lung cât de aci, în banca din față. Ochii lui străluceau ca focul. Dinții erau mai mari decât un cap de om. Când rânjea și clănțănea, mă treceau fiorii. Acuma, gâtul... Gâtul era cât trei vagoane de tren. Și avea o coamă cu țepi. Adică țepi, vorba vine. O țeapă din coama lui era mai lată ca un satâr de bucătărie. Ceea ce nu mi-am închipuit niciodată că poate exista pe lume, era însă trupul!... În trupul lui ar fi încăput toată școala. Picioarele erau cât turnul bisericii Sfântul Neculai. Cât despre coadă?... Coada nici nu încăpuse pe plajă. O lăsase să spânzure în urma lui, pe mare. Așa era Ba-Ra-Bum-Bosaurul. [...]

— Și tu? Tu ce făceai? întrebară toți cu neliniște.

— Eu, ce să fac? Stăteam ascuns și priveam. Pe urmă, am înțeles că am făcut bine... Dacă m-aș fi mișcat, nu mai stăteam eu acum cu voi, să vă povestesc această întâmplare. Praful se alegea de mine!... [...] Acum istorisesc întâia oară ce am văzut. Am vrut înadins să o păstrez pentru voi... E un animal despre care nu știe nimeni că se află pe lume. Stă acolo în fundul mării și tace. [...]

— Și cum ai spus că se numește? întrebă Nicachi.

— Barabumbosaur! răspunse repede, sigur de sine, Nelu.

— Mai spune o dată, să-l învățăm și noi! se rugară prietenii lui Nelu. Spune mai rar. Spune, să spunem după tine.

— Ba ...

— Ba...

— Ra...

— Ra...

— Bum...

— Bum...

— Bosaur.

— Bosaur.

— Barabumbosaur!

— Barabumbosaur. Barabumbosaur! repetară toți de câteva ori.

— Ești sigur că așa se numește? întrebă Nicachi.

— Dacă o spun eu, însemnează că știu!

— Și ești sigur că nimeni n-a mai văzut namila ta? Tarabumbosaurul tău? Ești sigur că numai tu l-ai văzut?

— Fără îndoială! vorbi cu tărie Nelu.

— Atunci te-aș întreba ceva, dragă Nelule! rosti cu o blândețe vicleană Nicachi.

— Poftim! Întreabă și sunt gata să-ți răspund!

— Te-aș întreba, dragă Nelule! Să-mi lămurești aceasta. Nimeni nu l-a văzut!... Nimeni nu știe că este pe lume un animal așa hămesit și cumplit cum l-ai văzut numai tu!... Te-aș ruga atunci să-mi spui de unde știi tu așa de sigur că se numește Barabumbosaur?... Cine ți-a spus?... Cine i-a pus numele?... Poate s-a recomandat singur?... Poate ți-a dat un bilet cu numele și adresa?

Roșu ca para, Nelu nu știa ce să răspundă. La aceasta nu se gândise.

— Ești un prost! Habar n-ai!

Atât găsi el de spus. [...]

* * *

A doua zi, Nicachi nu veni la școală. Unii spuneau că e bolnav. Alții socoteau că și aceasta ar fi o pedeapsă meritată, pentru unul care din încăpățânare nu vrea să creadă ceea ce un prieten ca Nelu a văzut cu ochii lui.

Dar și unii și alții nu mai vorbeau decât de Barabumbosaur. Pe tabelă, Stoian, desenatorul clasei, îi făcu, în cretă, chipul înfricoșat, după descripția lui Nelu. În caietul de gramatică, la analiza frazei, colegii lui Nelu scriau exemple ca acestea: ,,Barabumbosaurul este un animal foarte fioros. Nimeni, în afară de Nelu, nu poate ști cât de fioros animal este Barabumbosaurul, deoarece nimeni nu l-a văzut. Barabumbosaurul mănâncă mult și e lacom, fiindcă e mare. Picioarele omului sunt mai mici decât o măsea de Barabumbosaur".

Acasă, copiii întrebau părinții și servitorii dacă au auzit vreodată de Barabumbosaur.

Nimeni nu auzise. Dovada cea mai bună că Nelu avea dreptate.

Dar Nelu era fericit. Născocise un animal. O închipuire a lui dăduse ființă unei dihănii înfricoșate. Și toți vorbeau numai despre această închipuire. Credeau în ea. Sufereau pentru ea. Unii o descriau. Alți o desenau. Ceilalți o dădeau de exemplu.

Nelu se hotărî, când va fi mare, să scrie o carte despre Barabumbosaur. Atunci toată lumea are să știe și despre numele lui. Are să-l salute și are să-l respecte.

Cu aceste gânduri pline de fală, se culcă seara, după ce-și termină lecția. Stinse lumina și adormi îndată. Dar nu dormi mult.

Cineva deschise și intră în vârful degetelor.

— Cine e? Ce este? Nelu se deșteptase, strigând speriat.

— Ssst! Pentru numele lui Dumnezeu, vorbește mai încet! spuse cel care intră.

Lui Nelu nu-i venea să-și creadă ochilor.

Era Nicachi. [...] Dar avea o mutră plină de groază, cum n-a mai văzut Nelu în viață.

Nicachi se așeză pe marginea patului.

Apucă mâna lui Nelu și spuse, gâfâind:

— Dragă Nelule, ai avut dreptate!... Tu spuneai adevărul și eu, ca un încăpățânat, nu voiam să-l cred... Recunosc acum... Recunosc, fiindcă am văzut cu ochii mei animalul tău cel grozav. Barabumbosaur.

— Cum asta? Unde?

Nelu întrebă, ridicându-se în capul oaselor. Acum nu-i venea lui să creadă.

— Unde?... vorbi Nicachi. Unde vrei tu să fie în altă parte, decât aci, în oraș.

— Nu se poate! rosti Nelu cu hotărâre. Nu se poate să fie aici în oraș, fiindcă...

Era să spună: „Fiindcă nu există. Fiindcă așa animal n-a existat niciodată. L-am născocit eu..."

Dar își dădu seama că nu poate spune aceasta. Și sfârși fraza începută:

— Nu poate să fie aci, în oraș, fiindcă Barabumbosaurul stă numai la mare, în apă.

Nicachi râse amar.

— Nu, dragă Nelule! Numai aici n-ai avut tu dreptate. Înțeleg că n-aveai de unde să știi... Dar nu stă numai în mare. E aci... Și are să fie vai și amar de noi... [...]

Nelu se îmbrăcă. Ieșiră amândoi în stradă, pășind, pe culoar în vârful picioarelor.

Pe strada lui Nelu era întuneric și pustiu. Dar cum se apropiară de centrul orașului, se vedea bine că se petrece ceva neobișnuit. Tramvaiele, automobilele și trăsurile goneau. Oamenii fugeau cu capul gol. O lumină mare ca de foc se ridica deasupra caselor.

— Fugiți! Ascundeți-vă! Vine! E sfârșitul pământului! strigau toți alergând.

Nelu mergea înainte fără frică. Nicachi îl trase de mână:

— Hai să fugim. Tu nu știi. N-ai văzut...

— Lasă-mă! strigă Nelu, pierzându-și răbdarea. De ce să fugim? Toți sunt niște fricoși și niște proști.

Dar abia spuse cuvintele acestea și glasul i se stinse în gâtlej. Din capătul străzii apăruse, în piață, namila lui, Barabumbosaur.

Da! Era animalul cel înfricoșat. Așa cum îl zugrăvise el, din închipuirea lui.

Dar era încă mai înfricoșat și încă mai furios.

Scotea fum, aburi și pară pe nări. [...]

Oamenii mici, ca furnicile, fugeau împiedicându-se... Cădeau, se ridicau și porneau mai departe. [...] Iar după toți, gonea pășind peste case și mugind, animalul cel fioros, Barabumbosaur.

Inima lui Nelu se făcuse cât un purice.

Nu înțelegea cum s-a putut întâmpla minunea aceasta plină de groază. Dar nu mai era timp să afle și să-și explice.

Dihania cea cumplită, Barabumbosaur, scoase un răcnet.

Îl văzuse pe Nelu. Parcă pe el îl căuta. Căci abia l-a văzut și i-a lăsat pe ceilalți. S-a întors spre el și împroșcă pe nări un nor de fum și de flăcări și de aburi.

— Să fugim! Să fugim, Nicachi! strigă Nelu îngrozit, apucând-o la goană.

Și începu să fugă îndărăt, pe străzi întunecoase și pustii.

Din urmă, Barabumbosaurul venea însă avan*. Dărâma case, strivea sub labe statui și tramvaie, răsturna cu pieptul bisericile.

Alături de Nelu, fugeau oameni pe care nu i-a văzut niciodată. Ici-colo, mai recunoștea și câte un domn sau o cucoană, pe care îi știa din alte zile, de pe stradă. [...]

Nelu ar fi vrut să prindă mâna lui Nicachi și să-i arate toată recunoștința lui. Să-i ceară iertare. Din cauza lui, Nicachi îndurase batjocura, bătaia și fusese alungat cu pietre. Și în loc să-i poarte ură, Nicachi venise să-i scape viața cu prețul vieții lui.

Acestea le simțea Nelu, dar nu era acum timp să le spună. Cum nu era timp să înțeleagă lucrul neînțeles. De unde a apărut acest fioros Barabumbosaur, să împrăștie jalea și prăpădul?

Până ieri, era numai o închipuire a lui Nelu. Și iată că ieșise din închipuirea sa, în carne și oase, să sfarme, să dărâme și să ucidă. Da! Aveau dreptate oamenii de adineauri. Mamele și copiii, bătrânii și femeile. Aveau dreptate, când strigau că din pricina lui, a născocirii lui Nelu, se întâmplă prăpădul orașului. [...]

Nicachi porni înainte. Nelu după dânsul.

Dar abia au ajuns în celălalt capăt de stradă, că apăru Baraburabosaurul, dărâmând zidurile cu pieptul.

— Înapoi, să fugim înapoi! strigă Nicachi. [...]

...Se rostogoli și se trezi în camera lui, căzut jos, cu ligheanul de tablă în brațe. Asudat, tremurând, clănțănind din dinți, numai în cămașa de noapte, strângea în brațe ligheanul de tablă.

Se luminase de ziuă. Totul fusese un vis. Un vis urât și alt nimic.

Dar niciodată, Nelu nu și-a putut explica în ce chip a ajuns el din pat în fața ligheanului. Ce căuta? Și cum de a căzut peste lighean?

— Astăzi, mă duc la Nicachi! se hotărî Nelu. Dacă e bolnav, îi duc fructe și flori. Îi spun tot și-i cer iertare.

Îi spun că n-a existat niciodată, că nu există niciun Barabumbosaur. De altfel, el știe mai bine ca mine!

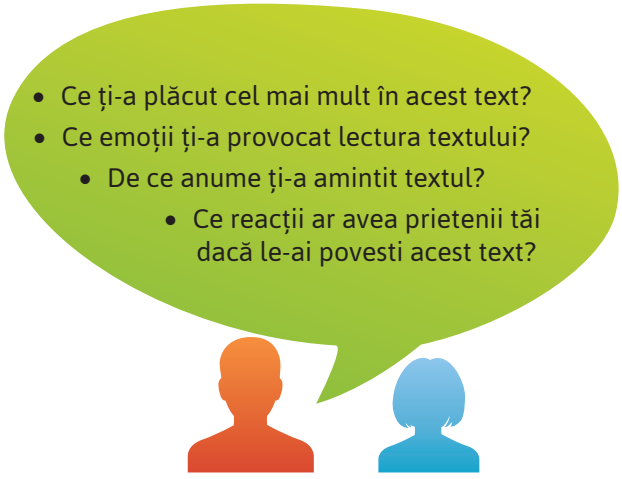
Pe măsuța de noapte se afla bucata de hârtie scrisă de mâna lui Nelu. Hârtia cu numele închipuit, al animalului închipuit, Barabumbosaur. Nelu o rupse în bucăți mici, mici de tot. Și o aruncă pe fereastră, afară. Vântul împrăștie fluturii albi de hârtie. Și astfel Barabumbosaurul dispăru de pe lume cum apăruse.

Barabumbosaur

avan (adj.) – strașnic, grozav, cumplit.

REACȚII SUBIECTIVE

• **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Răspunde la întrebările din imaginea de mai jos și apoi compară-ți răspunsurile cu cele ale colegului de bancă.

HARTA TEXTULUI

I. Rezolvă următoarele cerințe, pentru ca la final să poți completa harta textului.

1 Menționează, într-un enunț, despre ce e vorba în textul citit.

2 Răspunde, în caiet, la întrebările de mai jos.

a) Despre ce le povestește Nelu colegilor?
b) Unde pretinde Nelu că a fost vara trecută?
c) Cum arată animalul descris de Nelu?
d) Ce emoții susține băiatul că i-a trezit vederea animalului?
e) Care este sursa de inspirație a lui Nelu în descrierea monstrului?
f) Cine îl contrazice pe Nelu?
g) Cum îl tratează copiii pe cel care nu-l crede pe Nelu?
h) Ce fac copiii la școală a doua zi?
i) Cum se simte Nelu după ce i-a convins pe colegii lui de adevărul povestirii sale?
j) Ce i se întâmplă lui Nelu în timpul nopții?
k) Cine îl salvează pe Nelu de Barabumbosaur?
l) Ce decizie ia Nelu în urma visului?

3 Răspunde la următoarele întrebări, căutând indicii în mai multe secvențe ale textului.

a) Ce face Nelu pentru a-i câștiga pe băieți de partea lui?
b) Cum se transformă relația dintre Nelu și Nicachi pe parcursul desfășurării întâmplărilor?

4 Completează, în caiet, afirmațiile de mai jos.

a) Nelu este sigur că va reuși să-i convingă pe colegi, dacă va apuca să-și înceapă povestirea, fiindcă ... .
b) La începutul povestirii, Nelu se asigură că nimeni ... .
c) Nicachi demonstrează că Nelu minte, întrebându-l pe acesta ... .
d) Deși logic, argumentul lui Nicachi este ignorat de copii, pentru că ... .
e) Nelu plănuiește să scrie o carte despre Barabumbosaur, fiindcă își dorea ... .
f) Dimineața, Nelu regretă că s-a comportat nepotrivit cu Nicachi, din cauză că ... .

Cadrul acțiunii: timpul și spațiul

5 Răspunde, în scris, la întrebările de mai jos.

a) Care este locul în care se petrece întâmplarea pe care o relatează Nelu colegilor? Transcrie două cuvinte/secvențe care indică locul întâlnirii neobișnuite.
b) În ce anotimp plasează Nelu întâmplarea pe care o povestește colegilor?
c) În ce moment al zilei își face apariția monstrul? Transcrie o secvență prin care este sugerat momentul zilei.
d) Unde se află copiii când, în ziua următoare, discută despre monstru?
e) Pe parcursul câtor zile se desfășoară acțiunea din textul *Barabumbosaur*?

Acțiunea

6 Stabilește elementele care aparțin fiecăreia dintre cele două povești (cadru spațio-temporal, personaje, întâmplări).

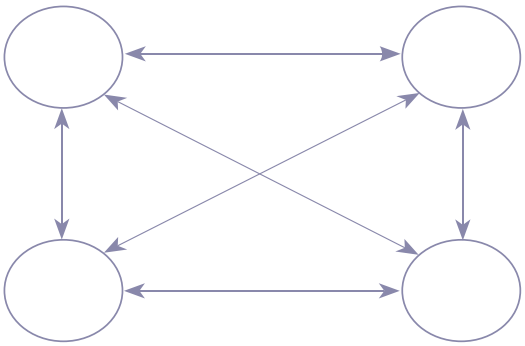
7 Reconstituie etapele acțiunii, referindu-te la întâmplarea relatată de Nelu. Copiază, în caiet, tabelul de mai jos și completează-l, corelând ideile principale din text cu etapele acțiunii.

Etapele acțiunii Momentele subiectului	Ideile principale
Starea inițială/Expoziționea	*Cu o vară în urmă, Nelu a fost cu mama sa la mare.*
Elementul declanșator/Intriga	...
Transformarea/Desfășurarea acțiunii	...
Punctul culminant	...
Situația finală	...

Personajele

8 Copiază, în caiet, următorul organizator grafic și notează:

a) în cercuri: numele personajelor și felul lor (principale/secundare);
b) pe axe:
- relația dintre personaje;
- atitudinea personajelor față de Nelu.

Narațiunea

9 Alege răspunsul corect.

A. În text, narațiunea se realizează:
a) la persoana I.
b) la persoana a III-a.

B. Naratorul este:
a) Cezar Petrescu, pentru că el a scris textul.
b) Nelu, pentru că el relatează evenimentele la persoana I.
c) o voce a autorului care relatează evenimentele la persoana a III-a.

10 Ce informații oferă naratorul despre lumea lui Nelu? Răspunde la întrebare, valorificând fragmentele de mai jos.

a) „Camarazii de școală îi întorceau spatele. Nelu îl privea biruitor de pe acum. De mult îi stătea lui în cale acest Nichachi!”
b) „Duminică, fusese la muzeu cu unchiul Alexe. Acolo se minunase el de tot soiul de păsări și animale împăiate, fluturi și șerpi, pești și insecte.”
c) „În caietul de gramatică, la analiza frazei, colegii lui Nelu scriau exemple ca acestea: «Barabumbosaurul este un animal foarte fioros.»”

Tipul textului

11 Selectează, din lista următoare, trăsăturile textului narativ literar regăsite în *Barabumbosaur* de Cezar Petrescu și notează-le în caiet.

a) Evenimentele sunt prezentate cronologic.
b) Acțiunea este determinată de intrigă.
c) Acțiunea este situată într-un cadru spațio-temporal.
d) La acțiune participă personaje.
e) Vocea autorului este preluată de un narator.
f) Relatarea se realizează prin narațiune la persoana I.
g) Prezintă un schimb de informații între personaje.

II. Copiază, în caiet, tabelul de la **pagina 26**, apoi completează-l cu informațiile referitoare la textul narativ *Barabumbosaur* de Cezar Petrescu.

NELU ȘI LUMEA DIN JURUL SĂU

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați despre lumea în care trăiește Nelu! Identificați persoanele, obiectele, locurile care alcătuiesc această lume! Realizați o hartă/un desen/o imagine a acestei lumi, pe baza informațiilor oferite de text.

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați despre dorințele lui Nelu și ale lui Nicachi și completați, în caiete, graficele de mai jos.

	să-i impresioneze pe colegii lui
Care este dorința lui Nelu?	
Ce face băiatul ca să-și îndeplinească dorința?	...
Ce dificultăți întâmpină în realizarea dorinței?	...
Cum reacționează ceilalți colegi?	...
Ce experiențe trăiește copilul după ce le spune colegilor povestea?	...
Ce descoperă copilul după ce i se împlinește dorința?	...

	să demonstreze că Nelu minte
Ce vrea Nicachi când Nelu le spunea povestea?	
Ce face Nicachi pentru a-și îndeplini dorința?	...
Ce dificultăți întâmpină în realizarea dorinței?	...
Cum reacționează ceilalți colegi?	...
Cum i se îndeplinește dorința lui Nicachi?	...

3 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Descrieți comportamentul lui Nelu și completați ultimul rând din tabel cu trăsăturile personajului.

Înainte de a spune povestea (etapa de tatonare)	În timp ce inventează povestea	După ce a spus povestea	În timpul visului	După vis
Ce face copilul? **Exemplu:** • *Nelu le spune colegilor că a văzut Barabumbosaurul.* • *După ce se asigură că niciunul dintre colegii săi nu a fost la mare, Nelu le spune că a văzut monstrul cu o vară în urmă, la mare.*	Ce face copilul?	Ce face copilul?	Ce face copilul?	Ce face copilul?
Caracteristicile băiatului **Exemplu:** *convingător, sigur pe el*	**Caracteristicile băiatului** ...	**Caracteristicile băiatului** ...	**Caracteristicile băiatului** ...	**Caracteristicile băiatului** ...
Citat **Exemplu:** *„Nelu nu-și pierdu cumpătul. Dacă îl lăsau să povestească, nu mai era nicio primejdie. Aci se simțea el tare.”*	**Citat** ...	**Citat** ...	**Citat** ...	**Citat** ...

4 Identifică trăsăturile colegilor așa cum se desprind din următoarele secvențe și notează-le în caiet.

a) „Toți rămaseră cu gurile căscate. Nu mai auziseră despre așa ceva.”
b) „Toți erau gata să creadă, de-acum înainte, orice le-ar fi spus un prieten așa de bun ca Nelu, care se gândise cu atâta dor la dânșii.”
c) „Prietenii lui Nelu se uitară unul la altul. Nu fusese niciunul la mare. N-o văzuseră decât la cinematograf.”
d) „Acasă, copiii întrebau părinții și servitorii, dacă au auzit vreodată de Barabumbosaur.”

5 De ce crezi că Nelu visează că orașul este atacat de Barabumbosaur și că este ajutat de Nicachi să se salveze? Ce îți spune acest vis despre Nelu? Scrie un text de patru-șase enunțuri în care să-ți susții părerea.

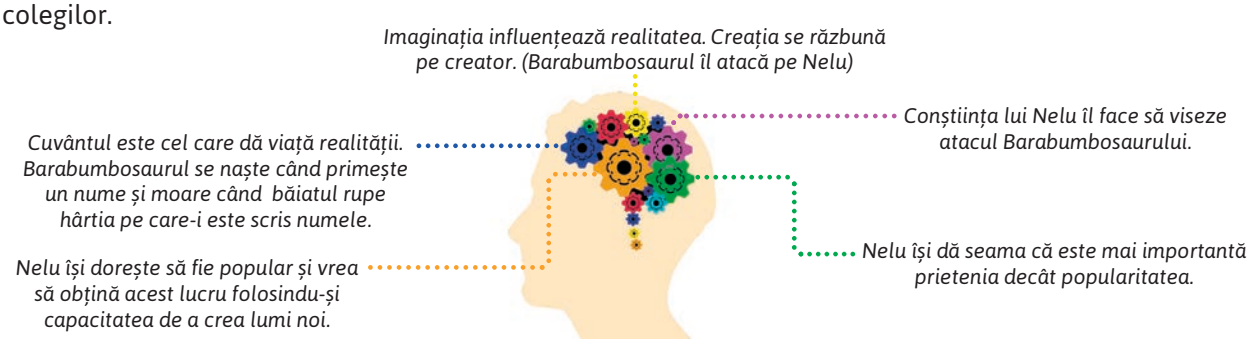
6 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Transcrieți, în caiet, schema alăturată și completați-o cu valorile la care considerați că se raportează Nelu. Selectați secvențe din text prin care se evidențiază aceste valori în comportamentul băiatului.

7 Identifică tema textului, răspunzând la una dintre cele două întrebări.

a) Care este cel mai important aspect din realitate sau din experiența umană prezentat în acest text?
b) Despre ce vorbește în mod semnificativ acest text?

8 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați următoarele idei referitoare la *Barabumbosaur* de Cezar Petrescu. Alegeți una dintre acestea și justificați-vă opțiunea, într-un text de două-trei enunțuri pe care îl veți prezenta colegilor.

NELU ȘI LUMEA DIN JURUL MEU

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați ce sens are pentru voi, cititori ai secolului XXI, experiența lui Nelu. Justificați-vă opiniile, menționând asemănări sau deosebiri între lumea voastră și lumea lui Nelu.

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Rezolvați cerința corespunzătoare grupei voastre și prezentați răspunsurile în fața clasei.

Grupa 1. Întreabă autorul! Scrie-i autorului un email despre atitudinea lui Nelu față de colegii săi. În final, adresează-i autorului două întrebări.

Grupa 2. Vorbește despre text! Plasează eroul într-un nou context (scoate-l din contextele pe care atât tu, cât și el le cunoașteți din carte) și descrie cum ar acționa în funcție de ceea ce știi că îl caracterizează. Explică de ce personajul ar acționa într-un anumit mod!

Grupa 3. Față în față cu personajul! Raportează-te la experiența lui Nelu și răspunde la întrebările de mai jos.
- Ce probleme întâmpină Nelu? Tu cum le-ai fi rezolvat? El de ce nu a acționat cum ai fi făcut tu?
- Ce crezi că e important pentru Nelu? Este esențial și pentru tine acest lucru? Justifică!
- Când ar fi trebuit să-și schimbe comportamentul Nelu? De ce crezi că nu a făcut-o? Tu ai fi făcut-o?
- Ce te poate învăța acest personaj?

Grupa 4. Fii tu personaj! Imaginează-ți că tu ești personajul principal al cărții. Realizează o pagină de jurnal la finalul zilei în care le-ai povestit colegilor despre monstru. Amintește-ți ce ți-a plăcut/nu ți-a plăcut la această zi, ce ai învățat din ea, cum ai interacționat cu ceilalți, la ce trebuia să fii mai atent, ce ai omis, ce puteai să prevezi, ce/cine te-a împiedicat, cine/cum te-a ajutat. Scrie despre tine, cel care ai putea fi în lumea cărții, în spatele personajului!

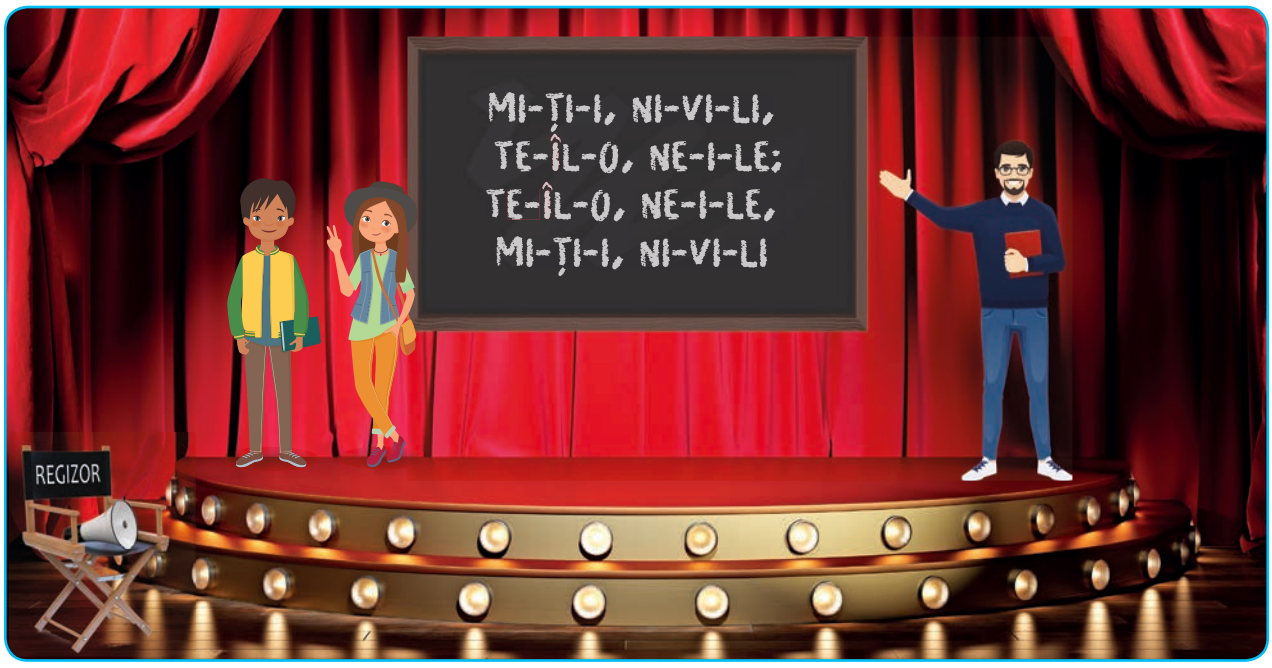
REFLECTEZ

- **JURNAL.** Realizează o pagină de jurnal de cititor, răspunzând la întrebările de mai jos.
  - **a)** Înainte de a citi, stabilești scopul pentru care citești textul respectiv?
  - **b)** Încerci să anticipezi, pornind de la titlu, despre ce va fi vorba în text?
  - **c)** În timpul lecturii, urmărești cu ochii minții lumea din text?
  - **d)** Recitești fragmentele pe care nu le-ai înțeles?
  - **e)** Subliniezi anumite idei care ți se par importante?
  - **f)** Ai o strategie de lectură preferată?
  - **g)** Te gândești ce idei duci din text mai departe în viața ta?

LECȚIA 5 PRONUMELE PERSONAL. FLEXIUNEA CAZUALĂ

DIN EXPERIENȚA MEA

1 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Priviți imaginea de mai jos, în care elevii pregătesc o piesă de teatru inspirată de textele scrise de Ion Creangă și Daniel Penac. Continuați oral replicile cu răspunsurile adecvate.

În lumea părților de vorbire, eu sunt asemenea mierii; când fratele ei, zahărul, lipsește, eu *îl* înlocuiesc și dau savoare mâncării. Sunt un substitut, e adevărat, dar sunt la fel de vrednic ca fratele meu, substantivul. Uneori am roluri mai importante, fiindcă desemnez participanții la actul de comunicare. Recunosc că îmi place să-mi schimb „identitatea" în funcție de persoană, număr și gen, ba chiar și în funcție de formă. Eu sunt ... .

Eu am o funcție mult mai importantă în această lume a cuvintelor! Fără mine, oamenii nu și-ar putea exprima respectul față de semeni. Și eu îmi schimb „identitatea" în funcție de persoană, număr și gen. Când se organizează ceremonii, sosesc din toate colțurile lumii membri ai familiilor regale, ambasadori, înalți prelați, iar cu ajutorul meu oamenii își exprimă cel mai înalt grad de respect. Eu sunt ... .

2 LUCRAȚI ÎN PERECHI! Completați în caiet afirmațiile, bazându-vă pe contextul din imaginea de mai sus.

a) Cuvintele scrise pe tablă sunt ... cu forma ... .
b) Când se adresează elevilor, profesorul folosește pronumele ... .
c) Când se adresează profesorului, elevii folosesc pronumele ... .
d) Pentru a-și exprima opinia, elevul folosește pronumele ... .

ELEMENTE-CHEIE

Pronumele este partea de vorbire care înlocuiește substantive. **Pronumele personal** desemnează participanții la actul de comunicare (*eu*, *noi*, *tu*, *voi*) și pe cei care nu participă direct, dar sunt evocați în acesta (*el*, *ea*, *ei* sau *ele*).

Pronumele personal de politețe arată respectul față de o persoană. Are forme numai pentru persoana a II-a și a III-a.

EXPLOREZ

1 Regizorul spectacolului este mulțumit de jocul actorilor, însă intervine, oferindu-le câteva sfaturi. Completează, în caiet, enunțurile de mai jos cu formele pronominale potrivite contextului.

... înțeleg că aveți emoții, însă Andrei, ... rog să pronunți mai clar cuvintele, iar tu, Ioana, ...-ar plăcea să fii mai expresivă. Credeți-..., comunicarea nonverbală și cea paraverbală sunt la fel de importante ca replicile voastre. Priviți-... mai mult pe spectatori și încercați să ... captați atenția. Iar voi, cei din public, aplaudați-... și pe Ioana și aplaudați-... și pe Andrei. Dacă și ... aveți recomandări, ... ascultăm cu interes.

2 Precizează persoana, numărul și genul (doar pentru pronumele la persoana a III-a) pronumelor personale din enunțurile de la exercițiul **1**.

3 Rescrie, în caiet, textul de mai jos, ce conține constatări, sugestii și întrebări ale colegilor, înlocuind substantivele subliniate cu pronumele personale potrivite.

Jocul actorilor a fost bun pentru prima reprezentație, însă publicul nu i-a susținut îndeajuns. De asemenea, cred că intonația Ioanei nu este adecvată. Andrei, poți gesticula mai mult? Colegilor le-ar trebui o altă costumație pentru acest spectacol. Putem intitula spectacolul „Pronume cu necazuri” sau aveți alte propuneri? Ce i-ar plăcea regizorului să modifice?

4 Stabilește cazul substantivelor subliniate la exercițiul **3**.

5 Stabilește cazul pronumelor cu care ai înlocuit substantivele.

6 În realizarea scenariului, elevii au avut drept sursă de inspirație fragmentul următor din *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă. Citește-l și tu și identifică partea de vorbire despre care se vorbește în text. Crezi că modul în care învață personajul această parte de vorbire este eficient?

„Musteciosul Davidică de la Fărcașa, până tipărea o mămăligă, mântuia de spus pe de rost, repede [...] pronumele conjunctive de dativ și acuzativ din gramatica lui Măcărescu: «Mi-ți-i, ni-vi-li, me-te-îl-o, ne-ve-i-le; me-te-îl-o, ne-ve-i-le, mi-ți-i, ni-vi-li.» [...] D-apoi lui Trăsnea, săracul, ce-i pățea sufletul cu gramatica! [...] Luam eu cartea din mâna lui și-l întreb «Ce este gramatica, măi Trăsne?» [...]

— Ce este gramatica română, este... ce este, este... și celelalte, după obicei, schimonosind cuvintele și îndrugându-le fără nicio noimă, de-ți venea să-i plângi de milă!

— Nu așa, măi Trăsne!

— Dar cum?

— Nu mai zice română și spune numai răspunsul; ce ai cu întrebarea? Și se și opintea el, într-o privire, să răspundă bine, dar degeaba; se încurca și mai rău, începea a ofta și-i venea să-și spargă capul.”

(Ion Creangă, *Amintiri din copilărie*)

ELEMENTE-CHEIE

Formele pronumelui personal

Caz	Formă	Persoana I		Persoana a II-a		Persoana a III-a			
		singular	plural	singular	plural	singular		plural	
N		eu	noi	tu	voi	masculin	feminin	masculin	feminin
A	Accentuată	mine		tine		el	ea	ei	ele
	Clitică	m(ă)	ne	te	v(ă)	(î)l	o	(î)i	le
G		/	/	/	/	lui	ei	lor	
D	Accentuată	mie	nouă	ție	vouă				
	Clitică	(î)mi	ne, ni	(î)ți	v(ă), vi	(î)i		le, li	
V		/	/	tu	voi	/	/	/	/

APROFUNDEZ

1 Completează, în caiet, spațiile libere cu formele potrivite ale pronumelor de politețe.

a) Ana, cere-le ... ajutorul, te rog!
b) Rochia aceea roșie este a ... .
c) Pe ... nu l-am întâlnit de mult.
d) Obligația ... este să vă verificați documentele înainte de a pleca în vacanță.
e) ... nu ai restituit cărțile.

2 Stabilește cazul pronumelor de politețe de la exercițiul **1**.

ELEMENTE-CHEIE

Formele pronumelui personal de politețe

Persoana	Număr	Grad redus de politețe		Politețe standard	Grad sporit de politețe (forme ceremonioase)	
a II-a	Singular	**N-A-V** dumneata	**G-D** dumitale	**N-A-G-D-V** dumneavoastră	**N-A-V** domnia-voastră	**G-D** domniei-voastre
	Plural	/		**N-A-G-D-V** dumneavoastră	**N-A-V** domniile-voastre	
					G-D domniilor-voastre	
a III-a	Singular	**N-A** **m.** dânsul **f.** dânsa	**G-D** **m.** dânsului **f.** dânsei	**N-A-G-D** **m.** dumnealui **f.** dumneaei	**N-A** domnia-sa	**G-D** domniei-sale
	Plural	**N-A** **m.** dânșii **f.** dânsele	**G-D** **m.** dânșilor **f.** dânselor	**N-A-G-D** dumnealor	**N-A** domniile-lor	**G-D** domniilor-lor

3 Scrie o invitație la teatru, adresată părinților și bunicilor tăi, în care să folosești două pronume de politețe pe care le vei sublinia.

REFLECTEZ

- Citește următorul text și răspunde la întrebările de mai jos.

„— Cine-mi poate spune ce tip de cuvânt este acest *o* din «O faci dinadins»?
— Eu, eu! E articol, dom' profesor!
— Articol? De ce articol?
— Pentru că are forma *o*, dom' profesor, știți, *un, o, niște*! E chiar un articol nehotărât!
Spun pe un ton victorios. I-au arătat profului că știu și ei ceva... *Un, o, niște*, articole nehotărâte, gata, problema e rezolvată.
— A, da! Articol nehotărât, ziceți voi? Și unde [...] se află substantivul pe care-l determină acest articol?
— ...
Căutăm.
Nu există niciun substantiv. Încurcătură.
Nu e articol.
Atunci ce e acel *o*?
— ...
— ...
— E pronume, dom' profesor!
— Bravo! Ce fel de pronume?
— Pronume personal.
— Mai departe..."

(Daniel Pennac, *Necazuri cu școala*)

a) Care sunt părțile de vorbire menționate în text?
b) Pronumele este confundat cu o altă parte de vorbire. Care este această parte de vorbire? Tu cum faci distincția între aceste părți de vorbire?
c) Ce rol are pronumele în comunicare?

LECȚIA 6 POSIBILITĂȚI COMBINATORII ALE PRONUMELUI ANTICIPAREA ȘI RELUAREA PRIN CLITICE PRONOMINALE

DIN EXPERIENȚA MEA

1 Stabilește funcția sintactică a substantivului „literatură” din enunțurile de mai jos.

Literatura este fascinantă.

S-a dedicat *literaturii* trup și suflet.

Elevii mei iubesc *literatura*.

Porțile *literaturii* sunt deschise celor avizi de cunoaștere.

Scriitorii discută despre *literatură*.

2 Rescrie enunțurile de la exercițiul **1**, înlocuind substantivul „literatură” cu un pronume personal potrivit.

3 Ce funcții sintactice îndeplinește pronumele care substituie substantivul „literatură”?

EXPLOREZ

1 Numește funcția sintactică a pronumelor din enunțurile de mai jos.

a) Calculatorul ei nu funcționează.
b) Poți apela la mine întotdeauna!
c) Dumneavoastră veți rămâne mereu în sufletul elevilor.
d) Nu te-am întâlnit la reuniunea de ieri.
e) Ea mi-a cerut să părăsesc încăperea.
f) Darul de la dumneata m-a încântat.
g) Părinții lui locuiesc lângă voi.
h) Andrei gândește ca tine.

2 Construiește enunțuri în care pronumele personal „el” să îndeplinească cinci funcții sintactice diferite, pe care le vei preciza.

APROFUNDEZ

1 Identifică funcția sintactică a substantivelor proprii din enunțurile de mai jos.

a) Anei îi plac provocările.
b) Pe Ana o pasionează lumile virtuale.
c) L-am provocat pe Andrei la un meci de fotbal.
d) I-am împrumutat Anei un playstation.
e) Lui Andrei îi displac conflictele.
f) Am invitat-o pe Ana la film.

2 Ce rol au cliticele pronominale personale din enunțurile de la exercițiul **1**?

ELEMENTE-CHEIE

Pronumele personale și **pronumele de politețe** au aceleași funcții sintactice ca substantivul:

- **subiect:** ***Ea*** *citește doar romane polițiste.*; ***Dumnealui*** *a lipsit de la concert.*
- **nume predicativ:** *Prietena mea cea mai bună este* ***ea****.*; *Câștigătorul concursului este* ***dumnealui****.*
- **complement direct:** *Nu* ***te*** *recunosc!*
- **complement indirect:** ***Lui i****-am dat o scrisoare.*; ***Dumneaei i****-am cedat locul.*
- **atribut:** *Dispariția* ***lor*** *ne-a îngrijorat.*; *Sfaturile* ***dumneavoastră*** *sunt mereu înțelepte.*

Precedate de **prepoziții**, pronumele personale și pronumele de politețe pot îndeplini funcția sintactică de:

- **complement direct:** ***Pe tine*** *nu te-am văzut intrând.*; ***Pe dumneavoastră*** *nu v-am văzut la muzeu.*
- **complement prepozițional:** *Mă gândesc* ***la voi****.*; *Discutăm* ***despre dumneata****.*
- **atribut:** *Florile* ***de la tine*** *sunt minunate.*; *Cărțile* ***de la dumneavoastră*** *mi-au schimbat viața.*
- **nume predicativ:** *Cadoul este* ***pentru tine****.*; *Florile sunt* ***pentru dumneavoastră****.*
- **circumstanțial de loc:** *Copilul s-a așezat* ***lângă mine****.*; *A ajuns* ***la dumneavoastră*** *ieri.*
- **circumstanțial de timp:** ***După voi****, au sosit și ceilalți invitați.*; ***După dumnealui****, a venit și familia Georgescu.*
- **circumstanțial de mod:** *Copiii vorbesc* ***ca mine****.*; *Toți vorbesc* ***ca dumneata****.*

3 Identifică formele accentuate și formele neaccentuate de pronume personal din enunțurile de mai jos și menționează ce poziție au cliticele pronominale personale față de formele accentuate (sunt antepuse sau postpuse)?

a) Pe ea nu am întâlnit-o la bibliotecă.
b) Lor le plac jocurile video.
c) Vă văd pe voi în oglindă.
d) Îți returnez ție cartea.

4 Precizează funcția sintactică a pronumelor personale din enunțurile de la exercițiul **3**.

5 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Rescrie, în caiet, enunțurile de mai jos, corectându-le.

a) George sa umplut de praf și la certat mama.
b) Mie frică săi spun adevărul.
c) Î-ți dai seama că va văzut la cinema?
d) Sau dus acasă s-au la bunicii iei?
e) Tu, puneți cartea pe masă!
f) Î-mi aranjez hainele pentru mâine.
g) Văzu-tu-lați pe Ionel la muncă?

STRATEGII DE REDACTARE

Fii atent la scrierea cliticelor pronominale!
Ele pot sta în fața cuvintelor-suport (*ne-a încântat, i-a înfrumusețat*), după acestea (*zâmbetu-i, am întâlnit-o*) sau pot ocupa o poziție mediană (*văzutu-l-ai, mânca-l-ar*). Marcarea în scris a atașării la cuvântul-suport se realizează prin cratimă.

6 Indică funcțiile sintactice și cazurile pronumelor personale și ale pronumelor de politețe din enunțurile de mai jos.

a) Pe dumneavoastră v-au invitat la petrecerea lor?
b) I-ați destăinuit și ei impresiile din vacanță?
c) Părerea dumnealui despre noi contează întotdeauna.
d) Dumneaei i-ați cerut sprijinul?
e) Voi ați discutat despre mine în recreație?

ELEMENTE-CHEIE

Substantivele și pronumele cu funcție sintactică de complement direct și indirect pot fi dublate prin **pronume clitice** (forme neaccentuate). Dublarea prin clitic este de două tipuri:
- **anticipare** → pronumele clitic precedă complementul dublat. (*I-am auzit **pe copii**.; I-am auzit **pe ei**.*)
- **reluare** → pronumele clitic reia complementul dublat. (***Mariei** i-am dat florile.; **Ei** i-am dat florile.*)

7 Alcătuiește enunțuri în care cliticele pronominale personale „vă” și „ne” să îndeplinească, pe rând, funcția sintactică de complement direct, respectiv de complement indirect.

8 Completează, în caiet, enunțurile cu cliticele pronominale potrivite și precizează felul complementelor pe care le dublează.

a) Pe profesoare ...-am apreciat pentru amabilitate.
b) Elevii ... cheamă pe Andrei în clasă.
c) Andrei ... dăruiește colegei lui o carte.
d) Părinții ... respectă pe diriginta lui Andrei.
e) Andrei ...-a dat mamei carnetul de note.
f) Fetelor, profesoara ...-a lăudat pe voi!
g) Directoarea ... va înmâna nouă premiile.
h) Ana ...-a invitat pe colegul său la petrecerea ei.

9 Rescrie, în caiet, enunțurile de mai jos, înlocuind substantivele cu funcție de complement direct și de complement indirect cu pronumele personale potrivite.

a) Gustă ciocolata!
b) Du copiii la școală!
c) Fă exercițiile!
d) Mă adresez invitaților.
e) El premiază colegii.
f) A câștigat un joc.
g) A răspuns colegului.

10 Transformă propozițiile rescrise de tine, la exercițiul **9**, în propoziții negative.

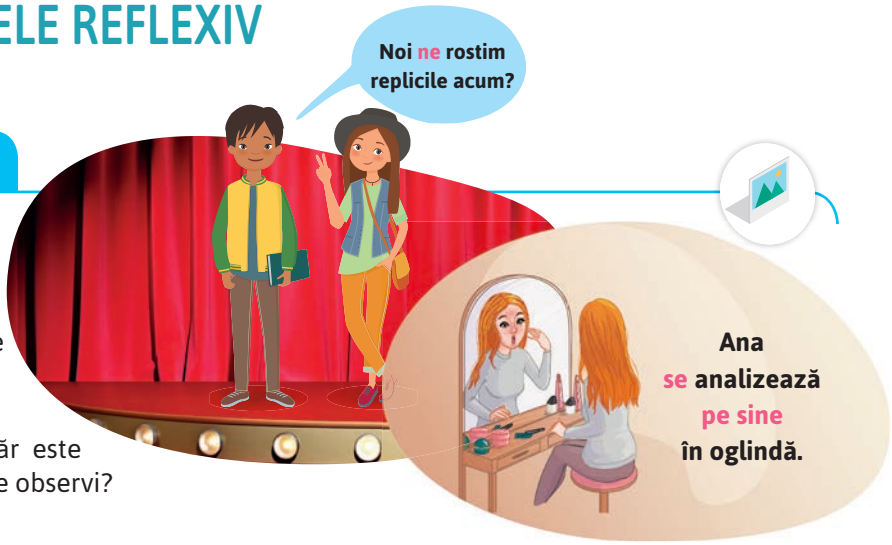
REFLECTEZ

- Numește valoarea morfologică a cuvintelor subliniate și menționează modul în care ai stabilit aceste valori.

a) Mâncarea-i pe masă?
b) I-ai cerut ajutorul mamei?
c) Anca-i foarte drăguță.
d) Am văzut-o pe Maria la teatru.
e) Am cumpărat o carte și trei caiete.
f) O fată educată își respectă părinții.
g) Avem nouă elevi actori.
h) Nouă ne dă test la română.
i) Am o rochiță nouă.
j) Pe mine mă pasionează lectura.
k) Nu mai am mine pentru toate creioanele.

LECȚIA 7 PRONUMELE REFLEXIV

DIN EXPERIENȚA MEA

1 Privește cu atenție imaginile alăturate și citește replicile.

2 Notează, în caiet, enunțurile și menționează pentru fiecare pronume marcat următoarele:

a) la cine face referire acesta.
b) la ce persoană și la ce număr este pronumele, respectiv verbul. Ce observi?

EXPLOREZ

1 Completează, în caiet, enunțurile următoare cu pronumele reflexive potrivite.

a) Înainte să plece la serviciu, tata ... spală, ... curăță pantofii și apoi ... parfumează.
b) Mama ... cunoaște bine pe ..., de aceea nu ... face griji că nu va reuși.

2 Identifică pronumele reflexive din enunțurile următoare și menționează forma fiecăruia.

a) Își spune în gând că va reuși.
b) Nu se învinovățește pe sine, ci pe ceilalți.
c) Matei s-a îmbolnăvit și nu s-a atins de mâncare.
d) Suferința provocată sieși este greu de îndurat.
e) Și-a amintit târziu de noi.

3 Stabilește cazul pronumelor reflexive din enunțurile de mai jos.

a) Și-a luat un calculator nou.
b) Când se întâlnesc, mereu își zâmbesc.
c) Mihai se bazează pe sine.
d) Maria își scrie memoriile.
e) Ana și-a făcut sieși rău, neînvățând.

ELEMENTE-CHEIE

Pronumele reflexiv exprimă identitatea de referent între obiectul direct sau indirect și subiect, având întotdeauna aceeași persoană și același număr cu verbul.

- are forme doar pentru cazurile acuzativ și dativ;
- are **forme proprii**, accentuate și neaccentuate (clitice), doar pentru persoana a III-a singular și plural:
  A: (pe) **sine**, se, s
  D: **sie**, **sieși**, își, și
- la persoana I și a II-a împrumută formele pronumelui personal;
- formele pronumelui reflexiv nu se deosebesc după gen. (*Ana **se** analizează pe sine în oglindă.; Mihai **se** analizează pe sine în oglindă.*)

STRATEGII DE ANALIZĂ GRAMATICALĂ

Cum deosebim pronumele reflexiv de persoana I și a II-a de pronumele personal?

Eu ***mă*** *îmbrac. (mă = pronume reflexiv)*
I sg. I sg. I sg.

Mă *îmbracă* *mama. (mă = pronume personal)*
I sg. a III-a sg.

- Identitatea de persoană și număr dintre pronume și verb, precum și identitatea dintre subiectul verbului și pronume arată că forma pronominală este un pronume reflexiv.

APROFUNDEZ

1 Precizează felul pronumelor subliniate din enunțurile de mai jos.

a) Părinții ne învață să fim respectuoși.
b) Noi ne plimbăm prin parc.
c) Vă duceți la mare în acest an?
d) Vă recomandăm să citiți toate romanele.
e) Ți-ai revăzut prietenii?
f) Ți-am spus mereu adevărul.
g) Îmi împrumuți radiera?
h) Îmi iubesc părinții.
i) Mă duc la film cu prietenii.

2 Menționează valoarea morfologică a cuvântului marcat în enunțurile de mai jos.

a) Părinții mei nu-s acasă azi.
b) Prietenii mei nu-s neglijenți.
c) Mihai s-a întrebat unde a greșit.

3 Construiește un enunț interogativ în care cuvântul „te” să fie pronume personal și un enunț imperativ în care același cuvânt să fie pronume reflexiv.

4 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Rescrie, în caiet, enunțurile de mai jos, corectându-le.

a) Sa refugiat în lumea palpitantă a literaturii și nu î-și mai pierde timpul l-a calculator.
b) Fiica s-a sa dus la școală s-au la antrenament?
c) Se merită să investești în această afacere.
d) Ne râdem de glumele lui.

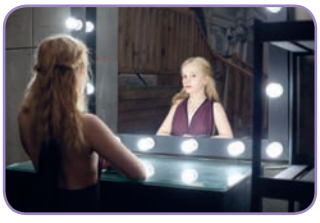
5 Scrie o notă de jurnal în care să folosești pronume reflexive pe care le vei sublinia.

6 Stabilește valoarea de adevăr a enunțurilor de mai jos, alegând **A**, dacă afirmația este adevărată, și **F**, dacă este falsă. Transcrie în caiet afirmațiile adevărate.

a) Pronumele de politețe are numai forme accentuate. **A** / **F**
b) Pronumele subliniat din enunțul „M-a certat mama.” are funcția sintactică de subiect și este în cazul nominativ. **A** / **F**
c) Cuvântul subliniat din enunțul „I-am cerut lui Gigel cărțile.” este pronume personal în cazul dativ. **A** / **F**
d) Pronumele reflexiv are forme proprii doar la persoana a III-a. **A** / **F**
e) Cuvântul subliniat din enunțul „Voi n-ați citit toată cartea.” este pronume reflexiv. **A** / **F**
f) Formele neaccentuate de pronume reflexiv se mai numesc și clitice pronominale reflexive. **A** / **F**
g) În enunțul „Ele își promit că vor fi mai harnice în anul următor.” există un pronume personal și un pronume reflexiv. **A** / **F**
h) În enunțul „Sora dumnealui se numește Maria.” pronumele de politețe are funcția de atribut și este în cazul dativ. **A** / **F**
i) Pronumele personal are forme neaccentuate în cazurile acuzativ, dativ și vocativ. **A** / **F**

7 Pornind de la imaginile de mai jos, scrie un text de cinci-șapte enunțuri, în care să prezinți activitățile pe care le face un actor de-a lungul unei zile. Subliniază cu o linie pronumele reflexive și cu două linii pe cele personale.

AUTOEVALUARE

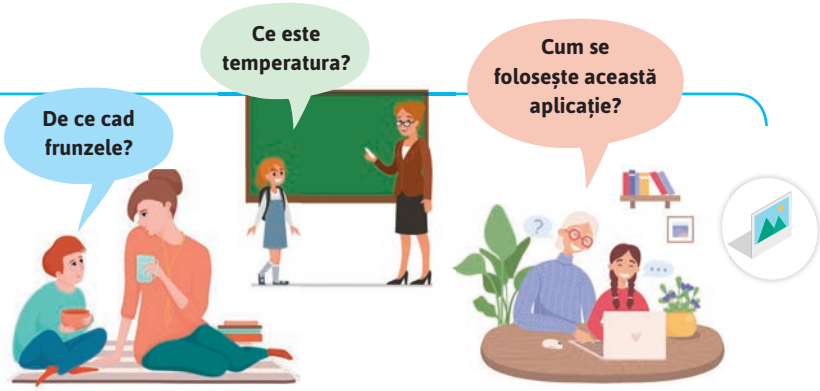
1 Completează grila de evaluare de mai jos.

	Da	Nu	Nu sunt sigur(ă)
a) Știu să recunosc pronumele personale dintr-un enunț.	☐	☐	☐
b) Știu să utilizez pronume personale și pronume personale de politețe în diverse cazuri.	☐	☐	☐
c) Pot să alcătuiesc enunțuri în care pronumele personale să îndeplinească diverse funcții sintactice.	☐	☐	☐
d) Știu să deosebesc pronumele personal de pronumele reflexiv.	☐	☐	☐
e) Știu să scriu corect formele pronumelui personal și pe cele ale pronumelui reflexiv.	☐	☐	☐

2 Discută cu profesorul tău situațiile la care ai răspuns „nu” sau „nu sunt sigur(ă)”.

LECȚIA 8 TEXTUL EXPLICATIV

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Alegeți una dintre situațiile alăturate și apoi formulați oral, în două-trei enunțuri, explicația.

Răspundeți la întrebările de mai jos.

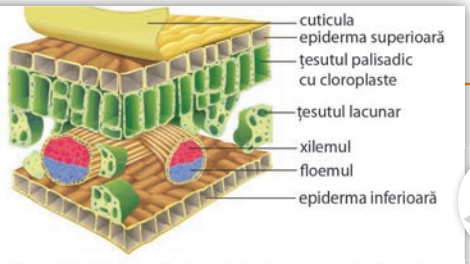
a) De unde ați știut ce să explicați?
b) Ce scop ați avut când ați explicat?
c) Ce fel de informații ați oferit?
d) Ce timp verbal ați folosit?
e) Ce cuvinte ați observat că ați folosit?

EXPLOREZ

1 Exemplifică trăsăturile textului explicativ, valorificând fragmentul alăturat din manualul de biologie și menționează care este scopul textului.

Nervurile conțin vasele conducătoare. Vasele liberiene formează *floemul*, iar vasele lemnoase, *xilemul*.

Epiderma inferioară este formată dintr-un singur strat de celule, între care, din loc în loc, se află *stomatele*, structuri ce permit schimburile de gaze cu atmosfera. Stomatele sunt formate din două celule stomatice în formă de bob de fasole, ce lasă o deschidere, numită *ostiolă*. În funcție de gradul de hidratare a celulelor stomatice, ostiola se poate închide sau deschide. *Cum va fi ostiola când celulele stomatice sunt deshidratate?* Celulele stomatice sunt singurele celule ale epidermei care prezintă cloroplaste.

ELEMENTE-CHEIE

Textul explicativ este produs pentru a clarifica o problemă, pentru a permite receptorului să o înțeleagă.

Trăsături:

- textul este obiectiv, nu conține verbe de opinie;
- lexicul este specific temei abordate;
- timpul verbal dominant este prezentul;
- se prezintă fapte, cifre, date, statistici;
- poate conține titluri, subtitluri, fotografii, scheme, tabele;
- are scopul de a informa, de a produce înțelegere, de a instrui, de a pune în evidență cauzele unei probleme, de a aduce informații credibile.

TEXTUL EXPLICATIV

Introducere	Cuprins	Încheiere
• se menționează faptul, fenomenul sau afirmația care suscită întrebarea; • se formulează subiectul pus în discuție sub forma unei întrebări; • se poate rezuma subiectul.	• se prezintă aspecte care răspund întrebării pe care se bazează textul; • fiecare paragraf se referă la un aspect distinct și începe cu un cuvânt de legătură.	• sinteza (se reformulează problematica și aspectele); • oferă o concluzie.

2 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Definiți conceptul în jurul căruia s-au construit întrebările din organizatorul grafic alăturat. Prezentați definițiile în fața clasei și analizați modul de realizare a acestora.

Cum folosim conceptul de mulțime a numerelor naturale?	De ce s-a descoperit lumea cu ajutorul corăbiilor?
Cum se produc cutremurele?	De ce plantele utilizează lumină naturală?

3 LUCRAȚI ÎN PERECHI! A. Ordonați logic, în caiet, enunțurile de mai jos cu rol explicativ, pentru a crea o imagine coerentă și unitară.

Fotbalul american

(I) „Fotbalul canadian diferă de cel american prin faptul că echipele sunt formate din 12 jucători în loc de 11, terenul de joc este mai lat și sunt permise numai trei încercări (*downs*) pentru a intra în posesia balonului."
(II) „Fotbalul gridiron (numit astfel datorită marcajelor de pe teren) a luat naștere în secolul al XIX-lea ca o combinație între rugby și fotbal, fiind un sport practicat în colegii."
(III) „Lovitura dintre bare valorează trei puncte."
(IV) „Scopul jocului constă în trimiterea unei mingi ovale, aflate în posesia unei echipe, dincolo de linia de țintă sau printre bare, prin alergare, pasare sau șutare."
(V) „O echipă trebuie să înainteze cu mingea 10 yarzi (aproximativ 9 metri), în cursul a patru încercări (numite *downs*), ca să păstreze mingea timp de alte patru *dawns*."
(VI) „Este un joc răspândit mai ales în SUA și Canada."
(VII) „O alergare sau o trecere reușită dincolo de linia de țintă este cotată cu șase puncte."
(VIII) „În SUA se desfășoară între două echipe, fiecare a câte 11 jucători, pe un teren dreptunghiular ce are câte un teren de țintă la fiecare capăt."
(IX) „O lovitură după eseu este cotată cu un punct; dacă mingea este șutată ca o lovitură de picior căzută, se acordă două puncte."

(*Enciclopedia Universală Britannica*)

B. Confruntați ordinea pe care ați stabilit-o cu a celorlalte perechi și cu textul preluat din *Enciclopedia Universală Britannica* pe care îl puteți consulta în varianta digitală a manualului. Menționați care sunt diferențele și care ordine vi se pare că alcătuiește o explicație mai coerentă.

4 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Răspundeți, într-o secvență explicativă scurtă, la întrebarea „Ce este internetul?", în funcție de procedeele de mai jos. Fiecare grupă alege câte un singur procedeu și îl exemplifică.

Comparația	Enumerarea	Reformularea	Exemplul
Puneți în paralel două idei, evidențiind asemănările și deosebirile.	Prezentați în succesiune logică ideile folosind: *mai întâi, apoi, în final*.	Reluați o explicație sub altă formă, simplificată.	Ilustrați concret o idee.

APROFUNDEZ

- Realizează un text explicativ în care să prezinți un joc pe care îl practici împreună cu prietenii sau familia.

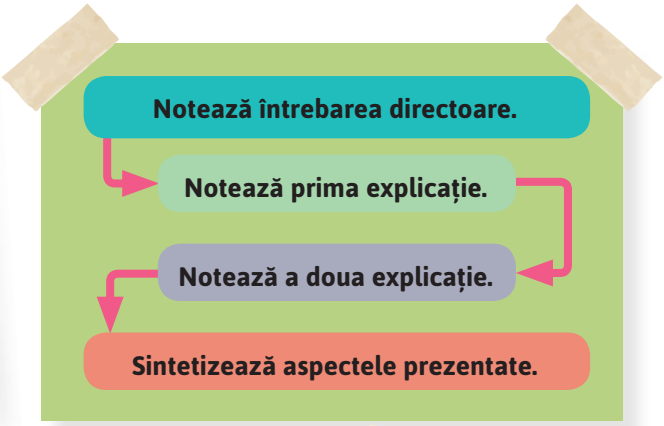
LUCRAȚI ÎN GRUPE!

Etapa de pregătire

- **Subiect.** Alegeți un joc pe care doriți să-l prezentați.
- **Public.** Alegeți un tip de public (un bunic, un coleg, un copil de 8 ani, un părinte) căruia vă adresați și notați prin ce se caracterizează publicul și prin ce elemente particularizați textul pentru a fi receptat de acesta.
- **Scop.** Alegeți scopul textului explicativ (să informeze, să producă înțelegere, să instruiască, să pună în evidență cauzele unei probleme, să aducă informații credibile).
- **Idei.** Notați, timp de 3-4 minute, întrebările pe care le aveți în legătură cu subiectul pe care l-ați ales.
- **Documentare.** Căutați informații relevante pentru subiectul abordat.

Etapa de elaborare a planului lucrării

- Copiază, în caiet, organizatorul grafic alăturat și completează-l cu informațiile cerute. Notează elementele de structură. La alegere:
  - supratitlu (sugerează domeniul);
  - titlu – (prezintă subiectul, poate fi și interogativ);
  - subtitlu – (prezintă informații secundare);
  - ilustrații sau simboluri.

Etapa de revizie

- Recitește textul scris, urmărind criteriile de mai jos. Rescrie textul, integrând observațiile. Verifică semnele de punctuație, ortografia, greșelile de exprimare, structurile pe care le repeți, secvențele care nu se află în legătură cu tema textului. Verifică utilizarea unor cuvinte specifice pentru:
- explicație/justificare: *astfel spus, cu alte cuvinte, pentru că, întrucât* etc.
- ierarhizare: *mai ales, esențial, mai presus de orice* etc.
- concluzie: *deci, așadar, însumând, în rezumat, prin urmare* etc.

Etapa de scriere a textului

- Scrie, pe ciornă, prima variantă a textului, luând în considerare elementele specifice pentru introducere, cuprins și încheiere.

Etapa de lectură a textelor

- Citește, în fața clasei, textul redactat și discută-l împreună cu colegii.

Criterii	DA	NU	NU SUNT SIGUR(Ă)
Textul a fost realizat în funcție de ceea ce știe destinatarul.			
Termenii dificili au fost reformulați.			
Informațiile au fost transmise prin termeni utilizați cu sens propriu.			
Verbele utilizate sunt la prezent, pronumele sunt la persoana a III-a.			
S-au utilizat cuvinte specifice de legătură.			
Pentru clarificarea informațiilor s-au utilizat titluri și subtitluri.			
Problema a fost prezentată explicit, iar informațiile și explicațiile au fost clare.			
Forma: • textul este așezat corect în pagină; • scrisul este lizibil; • se respectă regulile de ortografie și punctuație.			
Conținutul: • este adecvat cerinței; • este în concordanță cu scopul textului.			

** Discută cu profesorul tău situațiile la care ai răspuns „nu" sau „nu sunt sigur(ă)".*

REFLECTEZ

- Ce ai învățat prin rezolvarea acestor exerciții referitoare la scrierea unui text explicativ?
- Care au fost dificultățile pe care le-ai întâmpinat în rezolvarea acestor exerciții?
- În ce condiții crezi că ai putea scrie un text explicativ foarte bun?

LECȚIA 9 STRATEGII DE ASCULTARE ACTIVĂ

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** În timpul comunicării, unul dintre interlocutori rostește replicile alăturate. Ce rol considerați că au acestea în receptarea mesajului?

Da, așa este! Ai dreptate!
Unde? Când? Cum? De ce?
Repetă, te rog, ultima idee!
Ca să înțeleg, tu susții că ... .
La această idee, eu aș propune și o altă perspectivă.
De ce ai avut această reacție când ai afirmat că ... .

EXPLOREZ

• **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** În fața clasei vor fi trei perechi formate dintr-un vorbitor și un ascultător. Aceștia vor discuta la alegere despre un film preferat, despre un joc sau despre o carte citită recent. Primul ascultător va avea o atitudine respectuoasă, al doilea o atitudinea înțelegătoare, iar al treilea una de încredere. Fiecare echipă va participa la un schimb de replici timp de 3 minute. În acest timp, ceilalți colegi vor observa comportamentul interlocutorilor pe baza grilei de mai jos pe care o vor transcrie în caiete. Discutați apoi observațiile voastre cu toți colegii.

Criterii	DA	NU
Ascultătorul îl întrerupe pe vorbitor.		
Ascultătorul adresează întrebări pentru ca dialogul să înainteze.		
Ascultătorul reține corect informațiile transmise.		
Ascultătorul este atent la gesturile, la mimica și la gestica vorbitorului.		
Interlocutorii se ascultă cu răbdare și țin cont unul de celălalt.		

APROFUNDEZ

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Răspundeți la întrebările de mai jos, în funcție de reperele date. Prezentați răspunsurile în fața clasei!

Grupa 1. Cât ești de deschis față de celălalt în comunicare?

- găsești un loc liniștit în care interlocutorul se va simți liber să vorbească;
- miști aprobativ din cap și utilizezi expresii și gesturi care încurajează interlocutorul să detalieze și care îi arată că îl înțelegi;
- eviți întreruperile și devierile de la discuție;
- te concentrezi asupra interlocutorului și nu asupra propriilor probleme sau a ceea ce ai vrea să spui.

Grupa 2. Cum reușești să observi întregul comportament al interlocutorului?

- privești interlocutorul în ochi, dar nu exagerat de insistent;
- ești atent la expresia feței acestuia;
- încerci să înțelegi ceea ce nu a fost spus;
- descoperi adevăratele emoții care se ascund în spatele celor spuse și al limbajului nonverbal.

ELEMENTE-CHEIE

Ascultarea activă este abilitatea care presupune atât să-l asculți pe celălalt, cât și să-i oferi un **feedback**.

Ascultarea activă implică valori precum respectul, înțelegerea și încrederea. Un ascultător activ depune un efort conștient pentru a înțelege și a analiza ceea ce comunică cel de lângă el.

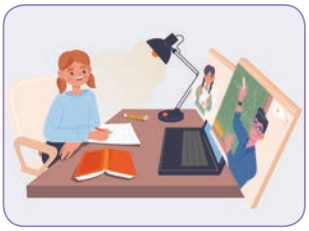
Grupa 3. În ce măsură te concentrezi asupra discursului interlocutorului?

- asculți cu atenție și te străduiești să memorezi cele spuse de interlocutor;
- reformulezi ceea ce a fost spus, pentru a demonstra că ai înțeles;
- adresezi întrebări, pentru a preciza anumite lucruri sau pentru a înțelege mai bine persoana care le-a relatat;
- acorzi sugestii și răspunsuri încurajatoare.

Grupa 4. Cât respect ai față de ceilalți în comunicare?

- ești indulgent și oferi timp suficient interlocutorului să se exprime;
- nu-l judeci pe cel din fața ta, fără a asculta tot ce are de spus;
- eviți să-ți amintești anumite informații despre persoana respectivă, care ar putea să îți influențeze receptarea;
- admiți că fiecare persoană are, indiscutabil, și calități.

2 Privește imaginile alăturate. Care sunt elementele ce sugerează că persoanele respective sunt ascultători activi?

3 LUCRAȚI ÎN GRUPE! În cadrul orelor de la școală, pentru a înțelege ceea ce se predă, e nevoie să fim ascultători activi. Discutați despre comportamentul și atitudinile voastre din timpul orelor, valorificând reperele de mai jos.

Criterii	DA	NU	NU SUNT SIGUR(Ă)
Înțelegem care este subiectul lecției și care este scopul ei.			
Ascultăm cu atenție explicațiile profesorului și recomandările sale.			
Suntem activi în lucrul în echipe sau pe grupe, am colaborat sprijinind ideile corecte ale tuturor colegilor.			
Adresăm întrebări de clarificare sau de explicare suplimentară adecvate cerințelor.			
Avem răbdare să ascultăm răspunsurile colegilor și oferim feedback.			

REFLECTEZ

- Analizează, într-un text de patru-șase enunțuri, o discuție pe care ai avut-o cu prietenii în pauză și observă comportamentul de ascultători activi al tuturor participanților. Propune câteva schimbări în atitudinea și comportamentul prietenilor.

PORTOFOLIU

- **PROFIL DE ASCULTĂTOR!** Realizează, pe o foaie separată, profilul tău de ascultător, ținând cont de aspectele de mai jos.

a) Privești către vorbitor și asculți ce spune acesta?
b) Ești atent permanent la temă și urmărești șirul ideilor prezentate?
c) Încerci să înțelegi tot ce spune celălalt?
d) Îți întrerupi ascultarea când auzi o părere pe care o consideri greșită?
e) Încerci să iei în considerare și punctul de vedere al celuilalt, înainte de a comenta, de a răspunde sau de a nu fi de acord?

LECȚIA 10 MUZEUL

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Discutați, pe baza întrebărilor de mai jos, experiențele voastre legate de muzee.

a) Ați fost vreodată la muzeu? Când? Unde?
b) Ce v-a plăcut? Ce nu v-a plăcut?
c) Ați avut voie să atingeți obiectele sau să interacționați cu exponatele în timpul vizitei?
d) Ce v-ați dori să se schimbe în muzeul pe care l-ați vizitat?

EXPLOREZ

1 Citește următorul e-mail și răspunde la întrebările de mai jos.

New message

To ioanam@e-mail.com

Subject Muzeul Antipa

Dragă Ioana,

Am vrut neapărat să-ți scriu! La sfârșitul acesta de săptămână am mers cu toată familia la Muzeul Antipa. Incredibil ce am văzut acolo! Ca să-ți faci o idee, zici că e o enciclopedie, doar că sunt sub ochii tăi toate elementele. Ai impresia că intri într-un joc, dar parcă e și real. Toate sunt desprinse din cărți și se desfășoară chiar sub ochii tăi! Una peste alta, afli o groază de chestii. Ai ocazia să vezi chiar lângă tine tot felul de obiecte, însoțite de istoria lor. Mulți specialiști organizează ateliere în incinta muzeului. E o experiență unică!

Dacă nu ajungi cu părinții tăi, îți las un link numai bun pentru o vizită virtuală: http://www.imagofactory.ro/muzee/antipa/antipa.html. Eu când am venit acasă, mi-am dorit să reintru în muzeu. Și virtual merită experiența!

Sau, mai am o idee. Poate ne strângem mai mulți să mergem. Ce zici? Ne organizăm?

Ne vedem după vacanța asta scurtă și ne punem de acord!

Să ai zile frumoase!

Dana

Send

a) Cum poate fi vizitat Muzeul Antipa?
b) Ce experiență îți oferă muzeul virtual?
c) Ce i-a plăcut Danei în muzeu?
d) Ce experiență oferă o vizită reală la muzeu?

Scrie un text, de cinci-șase enunțuri, despre ceea ce ai văzut și ai aflat când ai vizionat linkul din e-mail.

2 Citește următoarele beneficii pe care le poate aduce unui copil vizita la muzeu.

• stârnește curiozitatea; • dezvoltă gândirea analitică; • provoacă imaginația și încurajează creativitatea; • consolidează cultura generală; • întărește conexiunea dintre părinți și copii; • contribuie la creșterea spiritului critic; • conduce la o mai bună autocunoaștere și înțelegere a celor din jur.

Alege una dintre variante sau propune tu o alta și justifică-ți opțiunea într-un text de patru-șase enunțuri.

PROIECT

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Realizați un proiect care să răspundă la întrebarea centrală „Cum ar arăta un muzeu al clasei tale?”, având în vedere:

- formularea a patru întrebări care să vă ajute să răspundeți la întrebarea centrală (**Exemplu:** *Cum ați clasifica obiectele din muzeu?*);
- realizarea a cel puțin patru elemente la alegere:
  - **Promovare!** Un afiș pentru promovarea muzeului;
  - **Explicare!** Etichete explicative pentru trei-patru obiecte din muzeu;
  - **Prezentare!** Un blog cu povestea obiectelor selectate să apară în muzeu;
  - **Regulamentul în muzeu!** Comportamente și atitudini în acest muzeu.
  - **Dacă ai fi muzeograf!** Propunerea a două activități pe care vi le-ați dori în muzeu.

În realizarea proiectului veți avea ca reper procesul, evaluarea colaborării și evaluarea sumativă a proiectului de la *pagina 48*.

RECAPITULARE

I. Citește fragmentul de mai jos și răspunde în enunțuri la cerințele următoare.

— Tăiați-**i** capul! a răcnit Regina din fundul rărunchilor.

Nimeni nu a clintit.

— Cui îi pasă **de voi**? a strigat Alice. (Crescuse la înălțimea **ei** normală.) Nu sunteți decât un pachet de cărți de joc! [...]

— Trezește-**te**, Alice dragă! Ai dormit atât de mult, i-a spus sora ei.

— Vai, am avut un vis extrem de ciudat, a răspuns Alice, și i-a povestit surorii ei, atât cât **își** putea aminti, toate straniile ei aventuri. [...]

— A fost, într-adevăr, un vis foarte curios, draga mea, dar acum fugi să-ți iei ceaiul; s-a făcut târziu.

Alice s-a ridicat și a plecat în fugă, gândind, în timp ce alerga, ce vis extraordinar avusese. Dar sora ei a rămas în același loc, cu capul rezemat în palmă, privind apusul de soare și gândindu-se la micuța Alice și la minunatele ei aventuri, până când a început și ea, într-un fel, să viseze, și iată visul ei: [...]

Iarba înaltă foșnea sub pașii grăbiți ai Iepurașului Alb, Șoarecele speriat își plescăia drumul prin lacul din apropiere, auzea zăngănitul cestilor în timp ce Iepurele de Martie și prietenii lui își luau ceaiul lor fără de sfârșit, auzea glasul strident al Reginei poruncind decapitarea nefericiților ei oaspeți, bebelușul-purcel strănuta din nou în brațele Ducesei, în timp ce erau bombardați cu farfurii și tigăi, auzea din nou țipătul Grifonului, scârțâitul creionului Șopârlei pe tăblița **lui**, [...] împreună cu îndepărtatele sughițuri de plâns ale Falsei Broaște Țestoase.

Și a rămas așa, cu ochii închiși, aproape crezând că se găsește în Țara Minunilor, deși știa că nu trebuia decât să deschidă ochii și toate aveau să se prefacă în banala realitate – iarba fâșâind sub adierea vântului, lacul clipocind și vălurindu-se sub unduirea stufărișului. Zăngănitul cestilor de ceai o să se prefacă în clinchetul zurgălăilor de la gâtul oilor, strigătele stridente ale Reginei în hăulitul ciobănașului, iar strănutatul bebelușului, țipătul Grifonului și toate celelalte zgomote stranii se vor preschimba (știa bine) în larma și forfota unei ferme în care se muncește cu râvnă – în timp ce mugetul îndepărtat al vitelor de pe câmp va lua locul suspinelor adânci ale Falsei Țestoase.

(Lewis Carroll, *Alice în Țara Minunilor*)

1 Realizează harta textului după modelul celei de la **pagina 26**, menționând:

- **a)** cadrul acțiunii;
- **b)** personajele;
- **c)** evenimentul prezentat;
- **d)** tiparul textual;
- **e)** tipul de narator.

2 Identifică trei elemente din visul surorii lui Alice și corespondentele lor din realitate.

3 Exprimă-ți opinia, în trei-patru enunțuri, despre relația dintre lumea reală și cea imaginară.

4 Indică funcția sintactică și cazul pronumelor personale scrise cu verde în text.

5 Precizează valoarea morfologică și cazul cuvintelor scrise cu albastru în text.

6 Alcătuiește un enunț în care Alice îi justifică Reginei atitudinea nepoliticoasă, folosind un pronume personal de politețe și un pronume reflexiv.

II. Consideri că sora lui Alice a fost un ascultător activ când Alice i-a povestit visele sale? Motivează-ți răspunsul, în trei-patru enunțuri, valorificând o secvență din text.

III. Redactează, în 50-70 de cuvinte, un text explicativ, răspunzând la întrebarea „Ce sunt visele?”.

IV. AUTOEVALUARE! Completează, în caiet, enunțurile de mai jos.

- **a)** Din această unitate, cel mai dificil mi-a fost să înțeleg ... .
- **b)** Din această unitate, voi putea folosi ceea ce am învățat în următoarele situații ... .

Nu uita să completezi *Fișa de observare a comportamentului* (**pagina 214**) pentru activitatea din această unitate!

EVALUARE

- **Citește textul următor și rezolvă cerințele.**

Se spune că nu poți da timpul înapoi, deși o sumedenie de savanți au o groază de teorii trăsnite despre asta. Tot așa se spune că lumea s-a schimbat după apariția lunii albastre și că trăim într-o nouă eră, dar aproape nimeni nu-și mai amintește cum era, când și de ce a apărut luna albastră. Ca să nu mai zic că aproape nimeni nu mai știe ce erau Lorzii Ceții și numele lor s-a păstrat doar în poveștile pe care babalâcii de peste o sută de ani le spun în continuare nepoților neascultători ca să îi sperie. Așa că o să vă zic eu totul de la-nceput. Și, pe cuvântul meu de scoică quahog, am fost acolo, clipă de clipă.

Mă cheamă Johanna. Dacă mă întrebați ce vârstă am, nu aș ști să vă spun, am pierdut șirul, dar când am cunoscut-o pe Anisia aveam puțin peste o sută treizeci de ani, eram filosoafă, ca mai toate scoicile quahog. [...]

Pe vremea aia, copiii rareori creșteau împreună cu familiile lor. Cei mai mulți oameni lucrau în colonii industriale, iar copiii creșteau în ICC*-uri până la vârsta la care puteau să își aleagă o specializare. Asta se întâmpla de obicei pe la paisprezece ani. Pe urmă erau trimiși la studii, în funcție de specializarea fiecăruia, și de acolo, peste încă trei ani, fiecare era repartizat în câte o colonie. Cele mai comune specializări erau Mecanică, Electronică, Agricultură, Medicină sau Securitate. Existau și unele mai rare, ca Muzică sau Pictură sau chiar Astronomie. Și existau și unele foarte rare, așa de rare încât era aproape imposibil într-o viață de om să dai ochii cu practicantul unei asemenea specializări. De exemplu... Magia.

Anisia avea aproape treisprezece ani când m-a șterpelit din acvariu și m-a dus în borcanul din cameră să mă studieze mai îndeaproape. Așa am cunoscut-o. Și tot așa mi-am dat seama că Anisia era una dintre cele rare. Am știut imediat că e de la Magie. Fiindcă înțelegea ce spun.

(Cosmin Perța, *Anisia și uneltele fermecate*)

ICC – (abr.) Instituție de Creștere a Copiilor..

1 Completează enunțurile pe baza textului dat. **0,50 puncte**

a) O nouă eră a început după ... .
b) Johanna o cunoaște pe Anisia atunci când aceasta ... ca să ... .

2 Alege varianta corectă. **0,25 puncte**

- Naratorul textului este: **a)** Anisia; **b)** Cosmin Perța; **c)** o scoică; **d)** o voce anonimă.

3 Transcrie, în caiet, enunțurile de mai jos și notează **A**, dacă enunțul este adevărat, și **F**, dacă acesta este fals. **0,75 puncte**

a) Johanna știa exact ce vârstă are. **A / F**
b) Copiii locuiau în ICC-uri până la paisprezece ani. **A / F**
c) După încheierea specializării, copiii mergeau în colonii. **A / F**

4 Alege varianta care ți se pare potrivită pentru a exprima semnificația textului dat și motivează-ți alegerea, în trei-patru enunțuri. **1 punct**

a) Lucrurile nu sunt mereu ceea ce par a fi.
b) Există mai multe lumi posibile.

5 Precizează valoarea morfologică a cuvintelor subliniate din enunțul „Dacă mă întrebați ce vârstă am, nu aș ști să vă spun.” și alcătuiește propoziții în care cuvintele subliniate să aibă o altă valoare morfologică, pe care o vei preciza. **1 punct**

6 Selectează, din enunțul următor, pronumele reflexive și stabilește cazul acestora. **1,50 puncte**

„Tot așa se spune că lumea s-a schimbat după apariția lunii albastre și că trăim într-o nouă eră, dar aproape nimeni nu-și mai amintește cum era.”

7 Alcătuiește un enunț în care pronumele personal cu funcție de atribut din propoziția „Copiii rareori creșteau împreună cu familiile lor.” să îndeplinească funcția sintactică de complement indirect. **1 punct**

8 Citește textul de mai jos, realizat de niște elevi de vârsta ta și alege o varianta de răspuns, justificându-ți opțiunea într-un enunț. **1 punct**

În primul rând, îmi plac cărțile în care poți evada din realitate, iar volumul lui Cosmin Perța este mai mult decât te aștepți. De exemplu, Anisia e fetița care alături de o scoică încearcă să-și găsească fratele, iar apoi să salveze lumea.

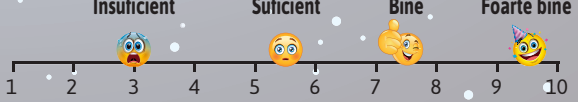
- Textul este:
a) narativ; **b)** argumentativ; **c)** descriptiv.

9 Redactează, în 50-70 de cuvinte, un text explicativ, despre un obiect al lumii reale. **2 puncte**

Din oficiu: 1 punct

AUTOEVALUARE

- Cum consideri că ai rezolvat exercițiile?

UNITATEA 5
NATURA

Lecția 1 Introducere

Lectură

Lecția 2 Elemente de versificație. Figuri de stil: epitetul, enumerația

Lecția 3 Textul descriptiv literar în versuri și în proză

Lecția 4 Textul descriptiv literar în versuri: *Dimineața* de Vasile Alecsandri (text integral)

Elemente de construcție a comunicării

Lecția 5 Adjectivul. Posibilități combinatorii ale adjectivului

Redactare

Lecția 6 Textul descriptiv

Comunicare orală

Lecția 7 Strategii de comprehensiune a textului oral

Interculturalitate

Lecția 8 Valori etice în legendele populare

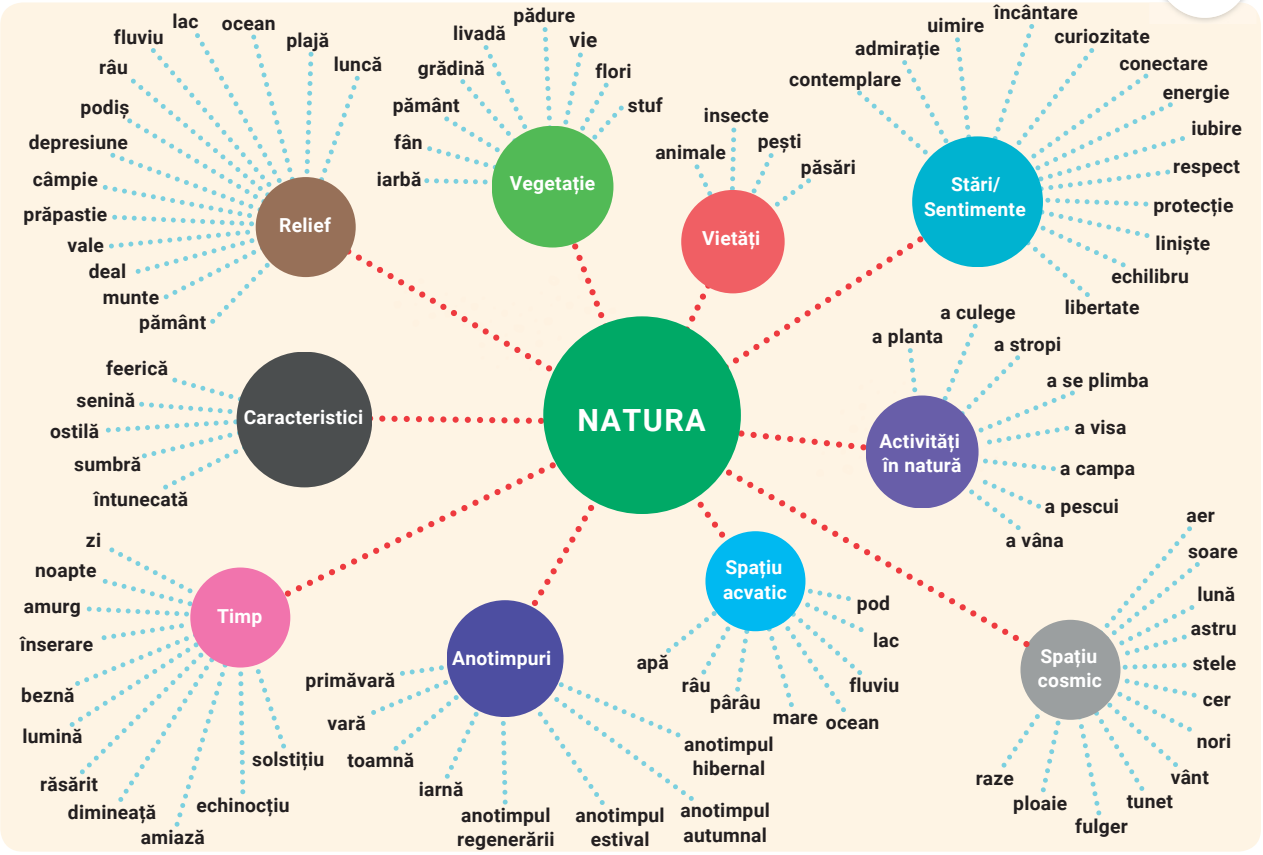
Recapitulare

Evaluare

LECȚIA 1 INTRODUCERE

CUVINTELE N A T U R I I

1 Citește harta de cuvinte și urmărește cum au fost grupate cuvintele.

2 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Selectează cinci cuvinte care consideri că definesc relația pe care o ai cu natura. Compară-ți lista cu cea a colegului tău.

DESCOPERIM NATURA ÎN LITERATURĂ

1 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți textele de mai jos, alegeți trei dintre ele și identificați împreună aspectele importante referitoare la natură. Fiecare grupă va prezenta apoi, în fața clasei, imaginea naturii înfățișată în fiecare dintre cele trei texte alese. Puteți folosi ca reper harta cuvintelor de la exercițiul anterior.

TEXTUL 1

E cald și lângă trunchiuri umbra treptat se face tot mai mică,
Văzduhul tot nu se-nfioară de niciun zbor de rândunică
Și doar furnicile de-aleargă acuma fără de hodină,
Mărgele negre sămănate pe drumuri albe de lumină.

(Dimitrie Anghel, *Amiaza*)

TEXTUL 2

— Codrule, codruțule,
Ce mai faci, drăguțule,
Că de când nu ne-am văzut
Multă vreme au trecut
Și de când m-am depărtat,
Multă lume am umblat.

— Ia, eu fac ce fac de mult,
Iarna viscolu-l ascult,
Crengile-mi rupându-le,
Apele-astupându-le,
Troienind cărările
Și gonind cântările;
Și mai fac ce fac de mult,
Vara doina mi-o ascult
Pe cărarea spre izvor
Ce le-am dat-o tuturor,
Umplându-și cofeile*,
Mi-o cântă femeile.

(Mihai Eminescu, *Revedere*)

cofei (s.n.) – (reg.) cofă mai puțin înaltă și mai largă; vas de formă (relativ) cilindrică, confecționat din doage de brad, cu o toartă, în care se ține la țară apa de băut.

TEXTUL 3

Octombrie-a lăsat pe dealuri
Covoare galbene și roșii.
Trec nouri de argint în valuri
Și cântă-a dragoste cocoșii.

Mă uit mereu la barometru
Și mă-nfior când scade-un pic,
Căci soarele e tot mai mic
În diametru.

(George Topîrceanu, *Octombrie*)

TEXTUL 4

În inima pădurilor bătrâne,
spun basmele c-ar fi un mândru lac,
de nuferi plin și locuit de zâne,
cu ape care totdeauna tac. [...]

E-așa de clară apa, că pe alocuri
se vede bine fundul presărat
cu pietre verzi și umede, cu smocuri
de alge și mușchi catifelat.

(Magda Isanos, *Lacul*)

TEXTUL 5

Din belșugul de verdeață
Cărăbușul de aramă
Vine din turnătoria
Verii, să-l luăm în seamă.

Zgomotos ca o reptilă
Printre vreascuri se avântă,
Să arate că-i din lumea
Celor ce nu prea cuvântă.

(Lucian Blaga, *Cărăbușul de aramă*)

TEXTUL 6

Și ce carte ciudată citeam eu la 7 ani
era o carte despre plante și animale
neștiute
unele chiar din adâncuri
era o carte despre departe
era despre cuvinte și nume
era despre luptă și supraviețuire
despre frumusețea ascunsă
despre lumea cea nepătrunsă.

(Simona Popescu, *Carte*)

TEXTUL 7

A tăiat vecinul meu un pom
și acum e-așa lumină în stradă...
Doar la gard lumina a căzut.
Nu-s copiii care să mă vadă
că am plâns și ochii m-au durut.

Un salcâm ce-n ramură cuprinde
de pe boltă stelele ce pier,
era-nalt atâta cât întinde
capul, casa noastră către cer.

(Gabriela Melinescu, *Necaz*)

TEXTUL 8

S-a desfăcut din mugur, într-o dimineață caldă a începutului de primăvară. Cea dintâi rază de soare s-a împletit pe dânsa ca o sârmă de aur, făcând-o să tremure de fericirea unei asemenea atingeri. Ziua întâi i s-a părut scurtă și apropierea nopții o mâhni. Lumina se stinse, răcoarea o făcu să se zgribulească, să se vâre între celelalte și să aștepte, ațipind, până a doua zi, venirea soarelui.

(Emil Gârleanu, *Frunza*)

TEXTUL 9

O frunză roșie suie pe ramuri, alte cad.

(Ion Pillat, *Veverița, toamna*)

TEXTUL 10

Aerul fierbe de zăpușală. Cerul pare că arde deasupra noastră. [...] Trecem prin satul Tismana, așezat la poalele munților, între două vâlcele, de-o parte și de alta a râului Tismana. Stârniți de clingătul zurgălăilor, copiii aleargă de pretutindeni, se urcă pe garduri, zburdalnici, veseli, gălăgioși. Câinii își amestecă lătratul în chiotele lor. Din sat ieșim într-o pajiște frumoasă, așternută pe-o vale care se îngustează din ce în ce. În fund se deschide înaintea noastră ca o poartă în tainica și întunecata domnie a codrului. [...] În liniștea sfântă a codrului, în măreția și sălbăticia acestor locuri, șopotul somnoros al apei, ușoara clătinare a frunzelor, stropii de lumină ce picură din streașina de ramuri, toate te farmecă; inima-ți bate de-un fior neînțeles, ca și cum ai fi intrat într-o lume de închipuiri, de basme.

(Alexandru Vlahuță, *Mănăstirea Tismana*)

2 Alege textul care ți-a plăcut cel mai mult și motivează-ți răspunsul, scriind, în caiet, un text de două-trei enunțuri.

3 Selectează două texte și prezintă, în două-trei enunțuri, un element de conținut pe care acestea îl au în comun (un element din natură, o imagine, o idee etc.).

4 Asociază unul dintre texte cu o pictură, cu o melodie, cu o secvență dintr-un film sau cu o altă operă literară/artistică, prezentând o asemănare între acestea.

5 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Răspundeți fiecare la întrebarea „Ce anotimp preferi?” și apoi, în funcție de răspunsuri, grupați-vă în patru echipe. Formulați împreună răspunsuri la întrebările de mai jos și apoi prezentați-le în fața clasei.

- Prin ce se individualizează natura în anotimpul vostru preferat?
- Ce amprentă lasă timpul asupra naturii în anotimpul vostru preferat?
- Credeți că în viața de zi cu zi oamenii sunt atenți la detaliile din natură?
- Care sunt sentimentele sau emoțiile pe care le simțiți în natură sau față de natură?
- Ce lecții ne învață natura?
- Cine are, din punctul vostru de vedere, cea mai mare responsabilitate față de natură? De ce?
- Cum ar trebui să fie relația omului cu natura?

6 Formulează o definiție personală a naturii, însoțită de o imagine sugestivă. Prezentați imaginile în fața clasei.

LECȚIA 2 ELEMENTE DE VERSIFICAȚIE. FIGURI DE STIL: EPITETUL, ENUMERAȚIA

DIN EXPERIENȚA MEA

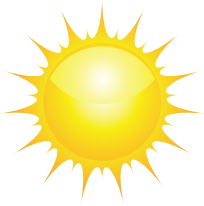
• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Ascultați cântecul *Primăvara* (versuri de George Topîrceanu, muzica compusă și interpretată de formația *Mondial*) accesând linkul https://www.youtube.com/watch?v=BmLwTBOOVKc și apoi:

- precizați tema cântecului;
- numiți o emoție pe care v-a provocat-o audiția;
- identificați o posibilă sursă pentru muzicalitatea cântecului: refrenul, repetiția anumitor cuvinte sau grupuri de sunete, pauzele, orchestrația etc.

1. Elemente de versificație

ÎN LUMEA TEXTULUI

• Citește textul următor cu voce tare!

După-atâta frig și ceață
Iar s-arată soarele.
De-acum nu ne mai îngheață
Nasul și picioarele!

Cu narcișI, cu crini, cu lotuși,
Timpul cald s-apropie.
Primăvara asta totuși
Nu-i decât o copie.

(George Topîrceanu, *Primăvara*)

EXPLOREZ

1 Menționează numărul de silabe din fiecare vers al primei strofe și precizează versurile care au aceeași măsură.

2 Stabilește care versuri din prima strofă se termină cu aceleași sunete (grupuri de sunete).

3 Indică silabele accentuate din versurile primei strofe, după modelul de mai jos.

Exemplu: *Du – pă – a – tâ – ta frig și cea – tă / Iar s – a – ra – tă soa – re – le.*

ELEMENTE-CHEIE

Elementele de versificație oferă muzicalitate textului și evidențiază sensul cuvintelor și al ideilor dintr-o poezie. Acestea sunt:

- **versul** → un rând dintr-o poezie;
- **strofa** → o grupare de versuri, cu înțeles unitar. În funcție de numărul de versuri, strofele sunt:
  - **monovers** → strofa cu un vers;
  - **distih** → strofa cu două versuri;
  - **terțet/terțină** → strofa cu trei versuri;
  - **catren** → strofa cu patru versuri.
- **măsura** → numărul de silabe dintr-un vers;
- **rima** → potrivirea sunetelor de la final de vers, începând cu ultima vocală accentuată;
- **ritmul** → succesiunea regulată a silabelor accentuate și neaccentuate dintr-un vers.

În mod obișnuit, un vorbitor pronunță cuvintele rostind mai puternic silaba accentuată (*pă**du**re*, *soa**re**le*, *na**su**l*, *pi**cioa**rele*). Poeții folosesc această accentuare naturală a cuvintelor pentru a crea ritmul în poezie. Uneori ritmul în poezie este comparat cu ritmul dintr-un cântec, pe care îl creează un baterist sau un chitarist pentru restul trupei. Spre exemplu, am putea încerca să rostim poezia și, totodată, să batem ritmul pe silaba accentuată: *Cu nar-cișI, cu crini, cu lo-tuși, / Tim-pul cald s-a-pro-pi-e. / Pri-mă-va-ra as-ta to-tuși / Nu-i de-cât o co-pi-e.*

TIPURI DE RIMĂ

Rimă împerecheată: primul vers rimează cu al doilea și al treilea cu al patrulea

„Miresme dulci de flori mă-îmbată și mă alină gânduri blân**de**... A
Ce iertător și bun ți-i gândul, în preajma florilor plăpân**de**! A
Râd în grădină: flori de nalbă și albe flori de mărgă**rint** B
De parc-ar fi căzut pe straturi un stol de fluturi de ar**gint**." B
(Dimitrie Anghel, *În grădină*)

Rimă încrucișată: primul vers rimează cu al treilea și al doilea cu al patrulea

„În inima pădurilor bătrâ**ne**, A
spun basmele c-ar fi un mândru **lac**, B
de nuferi plin și locuit de zâ**ne**, A
cu ape care totdeauna **tac**." B
(Magda Isanos, *Lacul*)

Rimă îmbrățișată: primul vers rimează cu al patrulea și al doilea cu al treilea

„Întârziată fără vr**eme** A
Se plimbă Toamna prin gră**dini** B
Cu faldurii hlamidei **plini** B
De crizan**teme**." A
(George Topîrceanu, *Octombrie*)

Monorimă: toate versurile rimează

„Peste vârf de rămu**rele** A
Trec în stoluri rându**nele**, A
Ducând gândurile me**le** A
Și norocul meu cu **ele**." A
(Mihai Eminescu, *Ce te legeni...*)

„Din valuri spume albe au început să zboare."
(Ion Pillat, *Pescărușul*)

„Copt e bobul grâului:
Poama vrăbiuțelor!
Dulce floarea teiului:
Grâul albinuțelor!"
(Grigore Vieru, *Vara*)

„De-aș avea o mândrulică
Cu-ochișori de porumbică
Și cu suflet de voinică! [...]

Face-m-aș privighetoare
De-aș cânta noaptea-n răcoare
Doina cea dezmierdătoare!"
(Vasile Alecsandri, *Doina*)

„Grădina se chemase Paradis și Rai.
Acolo totdeauna-i mai."
(Tudor Arghezi, *Paradisul*)

APROFUNDEZ

1 Urmărește cum sunt grupate versurile în poeziile din chenarele alăturate și numește tipul de strofă.

2 Menționează tipul rimei poeziilor citate în **Introducere**.

3 Pune în ordinea potrivită versurile următoare, ținând cont de faptul că:

a) rima este împerecheată:

Cald e soarele-n câmpie / Iese iarba luminoasă, / Ca un ou de ciocârlie. / Rândunica vine-acasă.

b) rima este încrucișată:

Iar s-arată soarele. / Nasul și picioarele! / De-acum nu ne mai îngheață / După-atâta frig și ceață

4 Menționează silabele accentuate din primele două versuri ale poeziei *Revedere* de Mihai Eminescu și rostește-le, marcând silabele accentuate.

„Codrule, codruțule, / Ce mai faci, drăguțule".

5 Scrie, în caiet, cinci cuvinte care să rimeze cu substantivul „portocale".

6 Alcătuiește un vers format din cinci cuvinte bisilabice cu accent pe prima silabă care să aibă primul cuvânt „ploaia".

2. Figuri de stil: epitetul și enumerația

ÎN LUMEA TEXTULUI

• Citește cu voce tare textul următor care prezintă imaginea naturii în timpul iernii.

Din văzduh **cumplita iarnă** cerne **norii de zăpadă**,
Lungi troiene călătoare adunate-n cer grămadă;
Fulgii zbor, plutesc în aer ca un roi de **fluturi albi**,
Răspândind fiori de gheață pe ai țării **umeri dalbi**. [...]

Tot e alb pe câmp, pe dealuri, împrejur, în depărtare,
Ca **fantasme albe plopii înșirați se** perd în zare,
Și pe-ntinderea pustie, fără urme, fără drum,
Se văd **satele perdute** sub **clăbuci albii** de fum.

(Vasile Alecsandri, *Iarna*)

EXPLOREZ

A. Epitetul

1 Cu ajutorul căror elemente este alcătuită imaginea iernii? Ce trăsături au aceste elemente?

2 Urmărește structurile scrise cu portocaliu și precizează ce valoare morfologică au cuvintele care denumesc elementele și trăsăturile lor, identificate la exercițiul **1**.

3 Structurile scrise cu verde conțin câte un adjectiv. Care este rolul acestuia în construirea imaginii iernii?

Epitetul

- figura de stil care exprimă însușirile deosebite ale unui obiect (ființă, acțiune, fenomen), accentuând modul subiectiv în care scriitorul percepe realitatea;
- are rol descriptiv.

- în funcție de numărul de termeni
  - **simplu** („sanie *ușoară*”);
  - **multiplu** („soarele *rotund și palid*”; „copiii aleargă de pretutindeni, se urcă pe garduri, *zburdalnici, veseli, gălăgioși*”).
- în funcție de poziția adjectivului față de substantiv
  - **antepus** („*cumplita* iarnă”);
  - **postpus** („satele *pierdute*”).
- în funcție de trăsătura pe care o atribuie
  - **personificator** („curge *abătut*”);
  - **cromatic** („fluturi *albi*”).

4 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Discutați semnificațiile pe care le poate avea epitetul „cumplita (iarnă)”, alegând pentru fiecare subpunct una dintre variantele de răspuns. Confruntați interpretările și explicați de ce se deosebesc.

a) sugerează ideea că: • iarna nu se manifestă cum spera cel ce privește natura; • anotimpul înghețului are efecte puternice asupra întregului univers.
b) provoacă o stare de: • uimire; • de frică.
c) redă imaginea: • forței naturii; • unui spațiu înghețat.
d) se află în legătură cu alte cuvinte-cheie din text, precum: • „zăpadă” și „troiene”; • „fiori” și „drum”.
e) este în relație cu tema: • naturii; • iernii.
f) este în relație cu atmosfera: • înfrigurată; • tensionată.

B. Enumerația

1 Ce evidențiază structurile scrise cu albastru?

2 Ce legătură există între termenii scriși cu albastru?

3 Ce exprimă structurile analizate la exercițiile **1** și **2** în tabloul de ansamblu prezentat în text?

4 Care este rolul enumerațiilor în crearea imaginii naturii în cadrul textului?

5 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Discutați semnificațiile pe care le poate avea enumerația „tot e alb, pe câmp, pe dealuri, împrejur, în depărtare”, alegând pentru fiecare subpunct una dintre variantele de răspuns. Confruntați interpretările și explicați de ce se deosebesc.

a) sugerează ideea că: • peisajul pe care îl vede privitorul cuprinde toate formele de relief; • întregul univers este cuprins de forța iernii; • evidențiază amploarea și abundența ninsorii care îmbracă în straie albe întregul pământ.
b) provoacă o stare de: • uimire; • frică.
c) redă imaginea: • imensității iernii; • frigului din univers.

Enumerația

- figura de stil care constă în înșiruirea unor termeni ce fac referire la același obiect (ființă, acțiune, idee etc.);
- are rol descriptiv.

Surprinde elementele unui întreg: „șopotul somnoros al apei, ușoara clătinare a frunzelor, stropii de lumină ce picură din streașina de ramuri, toate te farmecă” (Alexandru Vlahuță).

Detaliază aspectele prezentate: „era o carte despre departe / era despre cuvinte și nume / era despre luptă și supraviețuire / despre frumusețea ascunsă / despre lumea cea nepătrunsă” (Simona Popescu).

d) se află în legătură cu alte cuvinte-cheie din text, precum: • „fantasmele” și „pustiul”; • „satele” și „plopii”.
e) este în relație cu tema: • naturii; • iernii.
f) este în relație cu atmosfera: • înfrigurată; • tensionată.

APROFUNDEZ

1 Creează epitete, îmbinând, cât mai ingenios, substantivele și adjectivele de mai jos.

2 Realizează câte două epitete (adjectiv + substantiv; substantiv + adjectiv), utilizând următoarele adjective: *vast, mare, adânc, înalt, vechi*. Care dintre cele două epitete vă place mai mult?

Exemplu: *vechiul ecou; ecoul vechi*

3 Asociază, în caiet, epitetele din coloana **A** cu simțurile menționate în coloana **B**.

A	B
a) zbor moale	**1.** vizual
b) galbene vânturi	**2.** auditiv
c) sunete fluide	**3.** olfactiv
d) calda strălucire	**4.** gustativ
e) tăcerea grea	**5.** tactil
f) arzândul albastru	**6.** cromatic
g) note dulci	**7.** caloric
h) noaptea sunătoare	
i) o pictură parfumată	

4 Selectează un epitet și o enumerație dintr-un text din lecția **Introducere**. Interpretează, în două-trei enunțuri, figurile de stil identificate.

REFLECTEZ

- Completează enunțurile de mai jos.
  a) Pentru a analiza muzicalitatea versurilor voi fi atent(ă) la ... .
  b) Expresivitatea textului este oferită de ... .
  c) Figura de stil prin care se reliefează însușiri deosebite este ... .
  d) Prin figuri de stil sunt transmise stări afective, precum ... .

LECȚIA 3 TEXTUL DESCRIPTIV LITERAR ÎN VERSURI ȘI ÎN PROZĂ

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Priviți imaginea alăturată și răspundeți la întrebările de mai jos.

a) Ce înfățișează această imagine?
b) Care sunt elementele peisajului? Care sunt caracteristicile lor?
c) Ce apare în planul apropiat? Dar în cel depărtat?
d) Din ce unghi surprinde privitorul acest peisaj?
e) Ce stare îți transmite această imagine?

ÎN LUMEA TEXTULUI

• Citește cu voce tare textele următoare!

Textul descriptiv în versuri

Cu legănări abia simțite și ritmice, încet-încet,
Pe pajiștea din fața casei, **caișii, zarzării și prunii**,
Înveșmântați în haine albe se clatină **în fața lunii**,
Stând gata parcă să înceapă un pas ușor de menuet.

Se cată ram cu ram, se-nchină, și-n urmă iarăși vin la loc,
Cochetării și grații albe, și roze gesturi, dulci arome,
Împrăștie în aer, **dantul acesta ritmic de fantome**,
Ce-așteaptă de un an de zile minuta asta de noroc.

(Dimitrie Anghel, *Balul pomilor*)

Textul descriptiv în proză

Au înflorit caișii deodată, peste noapte, mai nainte ca **frunzele să li se fi desfăcut**. Le-am găsit **dimineața furcile ramurilor** cu totul **albe**, **ca și cum ar fi fost înmuiate în lapturile groase ale nopții** și ar fi înghețat pe ele **varul de argint al lunei de sidef**, covășite proaspăt în fildeș. În două zile, caisul s-a îmbrăcat în **bumbacul selenar** și a stat **în geamul meu** – prevestitor de bine – **ca o panoplie cu mii de steaguri** mărunte, **ca niște roiuri de fluturi albi**, spânzurate în aer, deasupra tulpinii.

(Tudor Arghezi, *Un ciob de primăvară*)

EXPLOREZ

• Rezolvă, în caiet, cerințele următoare.

1 Despre ce este vorba în cele două texte?

2 Ce formă au textele în care se fac descrierile?

3 Care este obiectul descris în texte? Cine îl percepe?

4 Cel care percepe obiectul descris se află:
- în interiorul lumii reprezentate;
- în afara lumii reprezentate.

5 Secvențele scrise cu portocaliu sugerează:
- planul îndepărtat;
- planul apropiat.

6 Valorificând cuvintele scrise cu albastru, menționează care sunt părțile componente ale tabloului/peisajului și care sunt trăsăturile obiectului descris. Menționează figurile de stil cu ajutorul cărora sunt evidențiate caracteristicile obiectului descris.

7 Având în vedere structurile scrise cu verde, explică de ce autorul pune obiectul descris în astfel de relații. Prin ce figuri de stil se realizează punerea în relație?

8 Asociază celor cinci simțuri (văz, auz, miros, gust, tactil) câte o secvență din fiecare text.

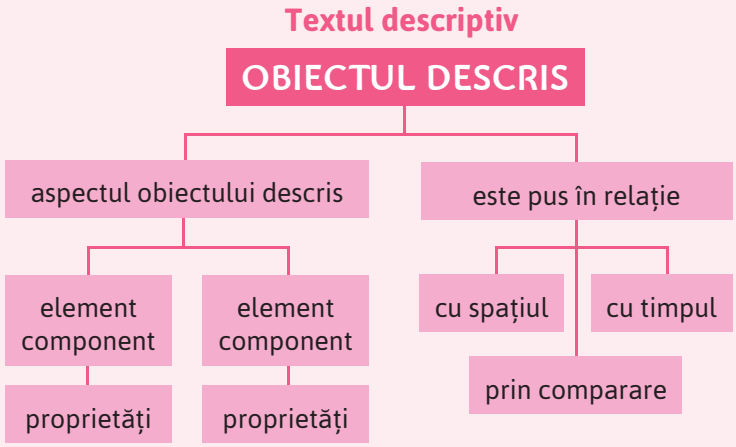
ELEMENTE-CHEIE

Textul descriptiv prezintă un obiect cu elementele componente și proprietățile/trăsăturile sale, astfel încât cititorul să și-l poată reprezenta în minte.

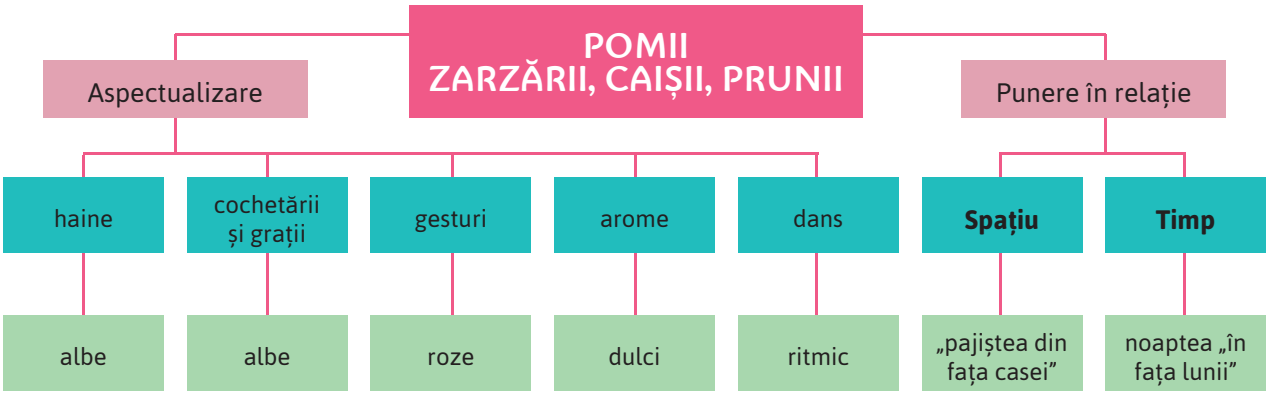
Textul descriptiv literar are un caracter imaginar, oferind o perspectivă originală asupra obiectului.

Trăsăturile textului descriptiv literar:

- se utilizează cuvinte din câmpul lexical al temei textului;
- vocabularul este asociat celor cinci simțuri (văz, auz, miros, gust, tactil);
- predomină grupul nominal, substantivele și adjectivele;
- se folosesc verbe statice, la timpul prezent și imperfect;
- obiectul descris este pus în relație cu locul și timpul;
- sunt prezente figuri de stil: epitetul, enumerația, comparația, personificarea.

9 Analizează modul de construire a textului descriptiv pentru poezia *Balul pomilor* scrisă de Dimitrie Anghel. Realizează un organizator grafic asemănător pentru textul scris de Tudor Arghezi.

APROFUNDEZ

1 Alege unul dintre cele două fragmente și motivează, cu ajutorul unor exemple, trăsăturile textului descriptiv literar.

2 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Prin ce se deosebește imaginea care se creează în textul în versuri față de cea din textul în proză? Textul descriptiv provoacă o impresie diferită cititorului, în funcție de forma sa, în versuri sau în proză?

REFLECTEZ

- Completează grila de mai jos pentru a-ți exprima acordul sau dezacordul cu privire la funcțiile descrierii. Consider că într-un text literar rolul descrierii este:

	Da	Nu
a) de a emoționa cititorul;	☐	☐
b) de a provoca unele trăiri;	☐	☐
c) de a crea impresia de real;	☐	☐
d) de a contura cadrul spațial și temporal al acțiunii;	☐	☐
e) de a realiza un portret.	☐	☐

LECȚIA 4 TEXTUL DESCRIPTIV LITERAR ÎN VERSURI

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Discutați despre ceea ce vedeți în imaginile de mai jos, notând în caiet emoțiile, trăirile, pe care le-ați avea într-un astfel de context. Realizați o listă din cuvintele pe care le asociați dimineții. Confruntați-vă răspunsurile cu ale celorlalte grupe!

ÎN LUMEA TEXTULUI

• Ascultă textul următor în lectura profesorului.

Dimineața

de Vasile Alecsandri

Zori de ziuă se revarsă peste vesela natură,
Prevestind un soare dulce cu lumină și căldură,
În curând și el apare pe-orizontul aurit,
Sorbind roua dimineții de pe câmpul înverzit.

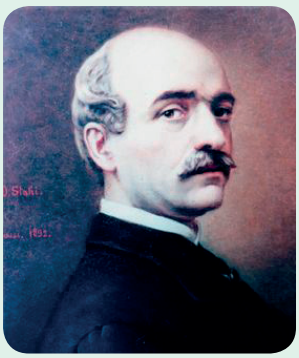
El se-nalță de trei suliți pe cereasca mândră scară
Și cu raze vii sărută june flori de primăvară,
Dediței* și viorele, brebenei* și toporași
Ce răzbat prin frunze-uscate și s-arată drăgălași.

Muncitorii pe-a lor prispe dreg uneltele de muncă.
Păsărelele-și dreg glasul prin huceagul* de sub luncă.
În grădini, în câmpi, pe dealuri, prin poiene și prin vii
Ard movili buruienoase, scoțând fumuri cenușii.

Caii zburdă prin ceairuri*; turma zbiară la pășune;
Mieii sprinteni pe colnice* fug grămadă-n repejune*,
Și o blândă copiliță, torcând lâna din fuior,
Paște bobocei de aur lâng-un limpede izvor.

dediței (s.f.) – plantă cu flori în formă de clopot, albastre și galbene.
brebenel (s.m.) – plantă cu flori purpurii, trandafirii, albe sau gălbui, care înfloresc primăvara.
huceag (s.n.) – (reg.) pădure mică, tânără și deasă.
ceair (s.n.) – (reg.) loc de pășune; câmpie nelucrată în apropierea unei ape.
colnic (s.n.) – colină; drum îngust care trece peste un deal sau printr-o pădure; loc mic, în pădure, lipsit de arbori; luminiș.
repejune (s.f.) – (reg.) repeziciune, iuțeală.

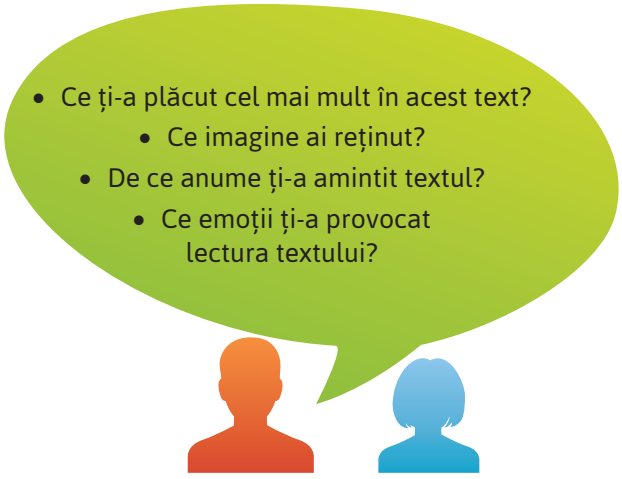
Vasile Alecsandri (1821-1890) a fost poet, dramaturg, folclorist, om politic, ministru, diplomat, membru fondator al Academiei Române.

Opere: *Pasteluri, Poezii poporale, Balade, Doine și lăcrămioare*

Lumea din jurul său și literatura: În cele 40 de poezii publicate în revista „Convorbiri literare" și mai apoi reunite în ciclul intitulat *Pasteluri*, Vasile Alecsandri redă lumea din jurul său, mai precis, toamna târzie a anului 1867, iarna dintre 1867 și 1868, venirea primăverii și a verii din 1868. Retrăgându-se la Mircești, Alecsandri realizează peisaje, tablouri de natură, reușind să creeze prin intermediul cuvintelor imagini care redau echilibrul interior al poetului și apropierea de o lume unde poate găsi fericirea.

REACȚII SUBIECTIVE

• **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Răspunde, în caiet, la întrebările de mai jos și apoi confruntă-ți răspunsurile cu ale colegului de bancă.

HARTA TEXTULUI

I. Rezolvă următoarele cerințe, pentru ca la final să poți completa harta textului.

1 Menționează, într-un enunț, despre ce e vorba în textul citit.

2 Recitește poezia și imaginează-ți cadrul descoperit de privitor. Folosește-te de culori și surprinde detaliile textului, realizând un desen cât mai sugestiv.

3 Notează, în caiet, secvențe din text specifice pentru planul terestru, ceresc și acvatic.

Planul terestru
...

Planul ceresc
...

Planul acvatic
...

4 Indică elementele care pot fi plasate pe plan vertical și, apoi, pe plan orizontal. Este surprins planul apropiat sau cel îndepărtat? Justifică prin exemple din text!

5 Cum este organizat textul? Ce impresie oferă cititorului?

6 Recitește poezia și rezolvă următoarele sarcini de lucru.

a) Copiază, în caiet, tabelul de mai jos și completează-l.

Strofa	Cuvântul-cheie	Ideea principală
I	*zori de ziuă*	*Lumina dimineții înveselește întreaga natură.*

b) Ce moment al zilei este surprins și ce anotimp?
c) Ce contemplă privitorul? La ce este atent cel ce contemplă natura?
d) Unde se află cel care privește? Justifică prin exemple din text!
e) Ce atitudine are privitorul față de natură? Justifică-ți răspunsul cu un vers!
f) Ce emoții/stări/sentimente sunt transmise în acest text? Care secvențe emoționează cititorul?

Tipul textului

7 Identifică câmpul lexical predominant în poezie, selectând cuvintele potrivite. Găsește apoi un alt câmp lexical, folosind același procedeu.

8 Realizează schema textului descriptiv pentru poezia lui Vasile Alecsandri, utilizând modelul din **Lecția 3**.

9 Răspunde, în caiet, la întrebările de mai jos.

a) Urmărește privirea celui care descrie. Oferă acesta o perspectivă generală sau indică detaliile tabloului?
b) Prin ce simțuri receptează poetul tabloul de natură?
c) Ce culori domină în lumea creată de privitor? Ce senzație oferă cromatica folosită?

10 Notează, în caiet, exemple din poezia *Dimineața* de Vasile Alecsandri pentru fiecare dintre trăsăturile textului descriptiv literar menționate mai jos.

a) Este înfățișat primul moment al zilei, creându-se o imagine de ansamblu.
b) Sunt surprinse elementele componente și însușirile unei lumi la început de zi, alcătuindu-se o semnificație unitară.
c) Primul moment al zilei este pus în evidență într-o manieră originală prin figuri de stil, precum epitetul (cromatic, multiplu), personificarea, comparația, enumerația.
d) Obiectul descris impresionează prin implicarea mai multor simțuri.

e) La nivel morfologic, domină grupul nominal și verbele statice.
f) La nivel semantic, domină câmpul lexical al naturii.

Forma textului

11 Recitește textul și alege răspunsul corect.

A. Textul descriptiv este în:
a) proză.
b) versuri.

B. Ritmul este format din succesiunea:
a) silabei neaccentuate și a silabei accentuate.
b) silabei accentuate și a silabei neaccentuate.

C. Măsura versurilor este:
a) constantă, de 13-14 silabe.
b) variabilă, de 10-14 silabe.

D. Rima este:
a) încrucișată.
b) împerecheată.

E. Poezia este structurată în:
a) patru catrene.
b) patru distihuri.

II. Copiază, în caiet, tabelul de mai jos, apoi completează-l cu informațiile referitoare la textul descriptiv *Dimineața*.

HARTA TEXTULUI

Autorul: ...
Titlul: ...
Obiectul descrierii: ...
Componentele obiectului descris și trăsăturile lor: ...
Perspectiva din care se prezintă: ...
Atitudinea privitorului: ...
Rolul descrierii: ...
Versificația: ...

PRIVITORUL ȘI LUMEA DIN JURUL SĂU

1 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Discută cu colegii despre lumea pe care o prezintă privitorul. Recitiți fiecare strofă și răspundeți la întrebările de mai jos. Prezentați în fața clasei și dezbateți semnificațiile fiecărei strofe.

Grupa 1 (strofa 1)

- Ce prezintă imaginea surprinsă în primele două versuri?
- Prin ce trăire se caracterizează natura?
- Ce efecte are soarele asupra naturii?
- Ce sugerează culorile acestui peisaj?
- Este un tablou static sau dinamic?
- Ce senzație îți lasă imaginile create în această strofă?
- Ce stare de spirit se transmite?

Grupa 2 (strofa 2)

- Ce prezintă imaginea surprinsă în primul vers?
- Prin ce trăire se caracterizează natura?
- Ce efecte are soarele asupra naturii?
- Ce sugerează enumerația?
- Este un tablou static sau dinamic?
- Ce senzație îți lasă imaginile create în această strofă?
- Care este semnificația verbului „sărută”?
- Ce stare de spirit se transmite?

Grupa 3 (strofa 3)

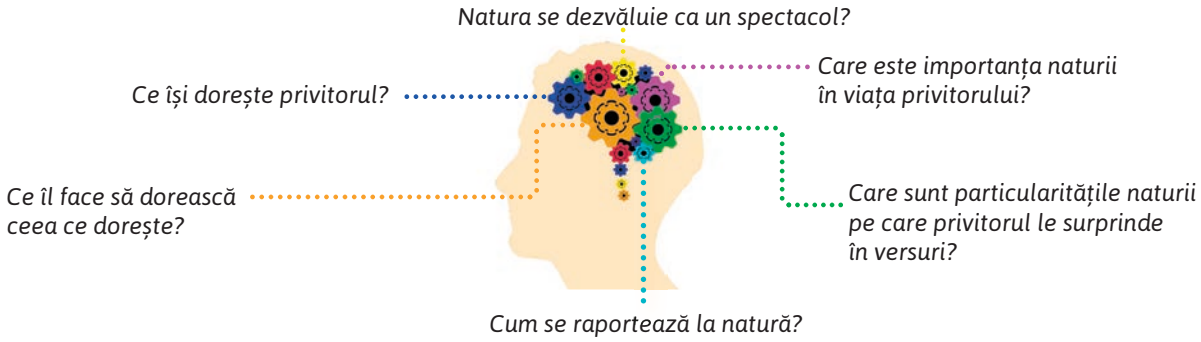
- Ce imagine dinamică este surprinsă?
- Ce imagine se creează în această strofă? De ce?
- Prin ce trăire se caracterizează natura?
- Ce efect are prezența „păsărelelor” asupra locurilor?
- Ce sugerează enumerația?
- Ce senzație îți lasă imaginile create în această strofă?
- Ce stare de spirit se transmite?
- Ce atmosferă se creează?

Grupa 4 (strofa 4)

- Ce imagine dinamică este surprinsă?
- Ce imagine se creează în această strofă? De ce?
- Prin ce trăire se caracterizează natura?
- Ce efect are apariția „copiliței”?
- Ce sugerează imaginea din final?
- Ce senzație îți lasă imaginile create în această strofă?
- Ce stare de spirit se transmite?
- Cu ce atmosferă se încheie textul?

2 Extrage câte două figuri de stil care evidențiază semnificațiile menționate mai jos.
a) Imaginea matinală este dominată de vitalitate, de dinamism și de jovialitate.
b) Întreaga natură se dezvăluie ca o lumea a clarității, a luminii și a speranței.

3 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați despre dorința privitorului de a prezenta dimineața, ca moment al zilei. Valorificați următoarele întrebări și prezentați răspunsurile în fața clasei.

4 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Cum ne putem bucura de simplitatea lumii din jur? În construirea răspunsului la această întrebare:

- valorificați două idei ale textului citit;
- menționați prin ce se caracterizează cel ce contemplă natura;
- prezentați două trăsături unice ale lumii din jur prezentate în text.

PRIVITORUL ȘI LUMEA DIN JURUL MEU

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Vasile Alecsandri se bucură de fiecare detaliu al peisajului și ne îndeamnă să ne bucurăm de ceea ce simțurile noastre receptează în natură. Discutați perspectiva pe care o propune textul lui V. Alecsandri, valorificând ideile acestuia.

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Rezolvați cerința corespunzătoare grupei voastre și prezentați răspunsurile în fața clasei.

Grupa 1. Vorbește despre text! Discută despre textul citit cu un pictor și explică-i care sunt valorile privitorului din textul lui Vasile Alecsandri, cum privește lumea din jur și prin ce te diferențiezi de el. Reconstruiește-i imaginea naturii!

Grupa 2. Față în față cu privitorul! Raportează-te la modul de contemplare al privitorului și răspunde la întrebările de mai jos.

- Tu cum te raportezi la momentele zilei sau la natura din jur? El are o atitudine diferită de a ta? De ce?
- Ce crezi că e important pentru acest privitor? Este esențial și pentru tine același lucru? Justifică!
- Cum reacționezi tu la apariția razelor de soare? Poți să înțelegi reacția privitorului și dorința acestuia de a le transpune în versuri? Motivează-ți răspunsul!
- Când se apropie un om de natură? Ce îi determină un astfel de gest? Crezi că ar trebui să fii mai atent(ă) la natura din jurul tău? De ce?
- Ce te poate învăța acest privitor?

Grupa 3. Fii tu privitor! Redactează un scurt text în care să prezinți în detaliu un moment al zilei care, până acum, ți se părea nesemnificativ. Folosește în textul tău un epitet, o comparație și o enumerație.

Grupa 4. Conectează texte! Corelează poezia *Dimineața* cu alte texte citite în această unitate și răspunde la întrebarea „Cum sunt transpuse momentele zilei în poezie?”.

REFLECTEZ

- Ce probleme ai întâmpinat în timpul activităților de lectură a textului? Cum le-ai depășit?
- Ce crezi că ar fi necesar să înveți să faci mai bine? La ce ai avea nevoie de mai mult sprijin?
- Cum vei citi de acum un text descriptiv? La ce vei fi atent(ă)?
- Când ai lucrat în grup ai procedat la fel ca și colegii tăi? Ce ai făcut diferit de ceilalți?
- Ce ai aflat despre tine în timpul activităților dedicate lecturii acestui text?

LECȚIA 5 ADJECTIVUL. POSIBILITĂȚILE COMBINATORII ALE ADJECTIVULUI

1. Adjectivul

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Priviți cu atenție imaginile de mai jos. Descrieți în detaliu ceea ce observați. Acordați atenție locului, timpului, temperaturii, culorilor, formelor și apoi comparați imaginile.

a) Ce au denumit cea mai mare parte din cuvintele pe care le-ați folosit?

b) Citiți definiția alăturată din *Dicționarul explicativ al limbii române (DEX)* și prezentați oral informațiile pe care vi le oferă.

ALBÁSTRU, -Ă, *albaștri, -stre,* adj., s. n. **1.** Adj. Care are culoarea cerului senin. ♦ Fig. Melancolic, trist, sumbru. ◊ Expr. *Inimă-albastră* = **a)** suflet trist, *p. ext.* tristețe, jale; **b)** necaz, mânie, furie. *Cu* (sau *de) sânge albastru* = de neam mare, ales; nobil. (Fam.) *E (cam) albastru* = e (cam) rău, (cam) neplăcut, situația e (cam) dificilă. **2.** S. n. Una dintre culorile fundamentale ale spectrului luminii, situată între verde și indigo; culoarea descrisă mai sus; albăstreală, albăstrime. ◊ *Albastru de metilen* = colorant albastru **(1)** folosit în vopsitorie, în lucrări de biologie și în medicină. *Albastru de Prusia* (sau *de Berlin)* = ferocianură de fier folosită ca pigment albastru **(1).** ◊ Compuse: *albastru-azuriu* = albastru **(1)** cu nuanțe azurii; *albastru-deschis* = albastru **(1)** mai puțin intens. – Lat. **albaster** *(albus).*

EXPLOREZ

1 Copiază, în caiet, tabelul de mai jos și completează-l, valorificând descrierea de la exercițiul anterior.

Criteriu	Exemple	Să fim atenți!
Cuvinte care exprimă însușirile obiectelor din imagine		Adjective calificative
Un cuvânt care exprimă o ordonare a obiectelor sau o categorie de obiecte		Adjective categoriale
Trăsături care își schimbă forma în comunicare		Adjective variabile
Trăsături care nu își schimbă forma în comunicare		Adjective invariabile
Cuvinte care exprimă diferite grade de intensitate ale însușirii		Grade de comparație
Grupuri de cuvinte formate din nume și însușire		Substantiv + adjectiv Substantiv + verbul „a fi” + adjectiv

2 Acordă adjectivele cu substantivele de mai jos și menționează câte forme au adjectivele. Notează genul și numărul substantivelor.

a) deștept → băiat ..., fată ..., băieți ..., fete ...

b) mare → băiat ..., fată ..., băieți ..., fete ...

c) drag → băiat ..., fată ..., băieți ..., fete ...

d) cumsecade → băiat ..., fată ..., băieți ..., fete ...

ELEMENTE-CHEIE

Adjectivul este partea de vorbire flexibilă care se raportează la un substantiv sau un substitut al acestuia (pronume, numeral), exprimând diverse însușiri ale obiectului denumit de acesta.

Se acordă în gen, număr și caz cu cuvântul pe care îl determină.

3 Explică cu ajutorul dicționarului sensul următoarelor adjective: *aviatic, școlar, românesc, isoscel*. Care este legătura dintre cele patru adjective?

ELEMENTE-CHEIE

Adjectivul

- după sens
  - **calificativ:** *bun, silitor, bucuros* etc.
  - **categorial:** *școlar, sătesc, românesc* etc.
- după formă
  - **variabil** (își schimbă forma în funcție de genul, numărul și cazul substantivului)
    - cu patru forme flexionare: *bun – bună – buni – bune*
    - cu trei forme flexionare: *mic – mică – mici*
    - cu două forme flexionare: *dulce – dulci*
  - **invariabil** (are o singură formă): *roz, mov, maro, bleu, gri, cumsecade, perspicace, locvace* etc.

APROFUNDEZ

1 Așază pe o coloană adjectivele variabile și pe altă coloană adjectivele invariabile din lista de mai jos.

gri | lila | rotund | uriaș | admirabil | bej | turcoaz | cuminte | actual | cafeniu

2 NORMĂ ȘI ABATERE. Alege adjectivul care se acordă corect în gen, număr și caz cu substantivul.

a) Aplicarea hotărârii recent *adoptată / adoptate* ne-a încântat pe toți.
b) *Dragele / Dragile* mele prietene, abia așteptăm să vă revedem.
c) Am asistat la premierea picturii *cea mai frumoasă / celei mai frumoase*.
d) Culorile rochiei *celei noi / cea nouă* sunt încântătoare.

STRATEGII DE ORTOGRAFIE

Cum utilizăm corect adjectivele?

- copil deștept → copii deștepți → desinență de plural
- deștepții copii → desinență de plural + articol hotărât
- copil hazliu → copii hazlii → rădăcina cuvântului + desinență de plural
- hazliii copii → rădăcina cuvântului + desinență de plural + articol hotărât

Atenție la utilizarea adjectivelor terminate în **„-iu”**: *propriu, straniu, argintiu, auriu, cenușiu* (*nor plumburiu → nori plumburii → plumburiii nori*)!

ELEMENTE-CHEIE

Gradele de comparație

- **pozitiv** (*amabil*);
- **comparativ:**
  - de inegalitate
    - de superioritate (*mai amabil*);
    - de inferioritate (*mai puțin amabil*);
  - de egalitate (*la fel de/tot așa de amabil*)
- **superlativ:**
  - relativ
    - de superioritate (*cel mai amabil*);
    - de inferioritate (*cel mai puțin amabil*);
  - absolut
    - de superioritate (*foarte/extrem de amabil*);
    - de inferioritate (*foarte puțin amabil*).

3 Rescrie, în caiet, enunțurile următoare, punând adjectivele la forma de plural.

a) Omul este o ființă complexă.
b) Copilul simplu știe să aprecieze și cel mai modest dar primit.
c) Auriul clopoțel strălucește în bradul împodobit.

4 Completează, în caiet, enunțurile de mai jos cu forma corectă a articolelor demonstrative.

a) Decizia directorului ... nou a fost înțeleaptă.
b) Compunerea elevei ... talentate ne-a impresionat pe toți.
c) S-au analizat lucrările elevilor ... mai buni.
d) Codrii ... bătrâni și-au pierdut veșmintele.

5 Completează, în caiet, spațiile goale cu adjective la gradele de comparație indicate între paranteze.

Tocmai am terminat de citit o carte ... (*interesant*, superlativ absolut de superioritate)! ... (*curajos*, superlativ relativ de superioritate) personaj mi-a displăcut din cauza orgoliului său nemăsurat. M-a cucerit, în schimb, personajul ... (*îndrăzneț*, comparativ de inferioritate), dar ... (*demn*, pozitiv) și generos.

ELEMENTE-CHEIE

Adjectivul are în față articol demonstrativ: *cel*, *cea*, *cei*, *cele*. Acesta este și marcă de superlativ relativ, când apare împreună cu *mai*.

Articolul demonstrativ se acordă în gen, număr și caz cu substantivul (*pădurii celei frumoase*; *codrului celui mai întunecos*).

6 Realizează enunțuri care să conțină un adjectiv la fiecare grad de comparație. Notează cu ce intenție folosești un anumit grad de comparație.

7 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Transcrie, în caiet, varianta corectă.

a) Colega mea are ochi *albaștri / albaștrii*.
b) *Cenușii / Cenușiii* nori de pe cer anunță furtuna.
c) În pădure, am auzit niște sunete *stranii / straniii*.
d) *Negri / Negrii* ochi ai lupului l-au speriat.

REFLECTEZ

- Privește cu atenție imaginea alăturată și prezint-o în detaliu cu ajutorul figurilor de stil. Folosește tipuri diferite de epitete, enumerații (realizate și prin substantive, dar și prin adjective) și poziționează adjectivul în fața substantivului.

2. Posibilități combinatorii ale adjectivului

DIN EXPERIENȚA MEA

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE! A.** Construiți enunțuri în care să exprimați diverse însușiri ale unor obiecte. Completați schemele următoare cu cuvinte care să fie în relație cu celelalte cuvinte oferite și cu întrebările menționate.

a) substantiv → *ce fel de?* → *adâncă*
b) substantiv → *ce fel de?* → *imensă*
c) substantiv → *care?* → *înaltă*
d) substantiv → *care?* → *copilăros*
e) *darnic* → *cum?* → substantiv
f) *facil* → *cui?* → substantiv
g) *exagerat* → *la ce?* → substantiv
h) *ușor* → *cui?* → substantiv

B. Care sunt legăturile pe care le poate realiza adjectivul într-un grup format cu ajutorul substantivului?

EXPLOREZ

1 Identifică adjectivele din enunțurile de mai jos și apoi stabilește funcția sintactică a cuvintelor subliniate.

a) Astăzi este o vreme favorabilă pescuitului.
b) Maria a șters mobila plină de praf.
c) Bijuteria strălucitoare ca soarele l-a încântat.
d) Colega mea de bancă este mereu atentă la rezultatele de la teste.
e) Mă uit în zare și văd câmpia arsă de soare.
f) Colegului meu îi place să fie mereu sigur pe situație.
g) Păsările zboară pe cerul roșiatic ca mărul.
h) Am crezut că e mai mic, dar e un dâmb înalt ca un munte.

2 Indică în ce cazuri adjectivul este subordonat sau regent în enunțurile de la exercițiul **1**.

3 Menționează cazul adjectivelor identificate în enunțurile de la exercițiul **1**.

4 Stabilește cazul adjectivului „frumos” din enunțurile de mai jos.

a) Fata *frumoasă* mi-a zâmbit.
b) M-am gândit la vremea *frumoasă* de ieri.
c) Zâmbetul fetei *frumoase* m-a cucerit.
d) I-am oferit *frumoasei* domnișoare o floare.
e) Fată *frumoasă*, ajută-mă!

5 Completează, în caiet, enunțurile cu forma potrivită, apoi stabilește funcțiile sintactice și cazul adjectivelor.

a) Fată (*drag*) ..., toți suntem ... (*mândru*) de tine!
b) Lucrarea ... (*tânără*) colege este (*plin*) ... de greșeli.
c) În (*ultim*) ... seri, i-am citit (*frumos*) ... mele fete.

6 Construiește enunțuri în care:

adjectivul să fie regent pentru un complement prepozițional
- furtunos
- liniștit
- masiv
- nemărginit

adjectivul să fie regent pentru un circumstanțial de mod
- neobosit
- ofilită
- puternic
- sinceră

adjectivul să fie subordonat cu funcția de atribut
- îngustă
- întunecat
- joasă
- luminată

adjectivul să fie subordonat cu funcția de nume predicativ
- gol
- senină
- solitar
- voioasă

ELEMENTE-CHEIE

Adjectivul:
- se poate combina în enunțuri cu alte cuvinte.
- poate fi:
  - **regent**: adjectiv + prepoziție + substantiv (*luminos ca cerul*); adjectiv + substantiv (*dragă părinților*);
  - **subordonat**: substantiv + adjectiv (*cerul luminos*); substantiv + *a fi* + adjectiv (*cerul este luminos*).

Funcțiile sintactice ale adjectivului ca subordonat:
- **nume predicativ** (urmează după verbul copulativ *a fi*): *Câmpia este* ***verde****.*
- **atribut** (răspunde la întrebările **„care?”**; **„ce fel de?”**): *Eu admir câmpia* ***verde****.*
- **circumstanțial de timp** (răspunde la întrebarea **„de când?”**): ***De mică*** *era bolnăvicioasă.*

Substantivele care determină un adjectiv, având calitatea de regent, pot avea funcția sintactică de:
- **complement indirect**: *Plimbările în natură le sunt dragi* ***părinților*** *mei.*
- **complement prepozițional**: *Maria este o fetiță atentă* ***la detaliile*** *din jurul său.*
- **circumstanțial de mod**: *Cerul este limpede* ***ca apa****.*

Grupul nominal este format din substantiv (și substitutele acestuia) și adjective.

AUTOEVALUARE

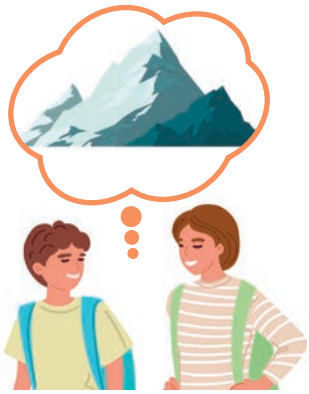
1 Completează grila de evaluare de mai jos.

	Da	Nu	Nu sunt sigur(ă)
a) Știu să recunosc un adjectiv într-un enunț.	☐	☐	☐
b) Știu să utilizez adjectivul în acord cu substantivul.	☐	☐	☐
c) Pot să formulez enunțuri cu adjective de mai multe tipuri.	☐	☐	☐
d) Pot să comunic intensitatea unei însușiri prin gradele de comparație.	☐	☐	☐

2 Discută cu profesorul tău situațiile la care ai răspuns „nu” sau „nu sunt sigur(ă)”.

LECȚIA 6 TEXTUL DESCRIPTIV

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Priviți imaginile de mai jos și prezentați-le, oral, în patru-cinci enunțuri. Folosiți următoarele cuvinte/structuri: *(de) la dreapta, la stânga, detalii, sus, jos, planul apropiat, planul îndepărtat.*

EXPLOREZ

1 Copiază, în caiet, textul următor și completează-l cu cuvintele potrivite contextului propus. Alege din lista de mai jos.

liniștea | cer | frunză | vânt | mirosuri | lumina | zumzetul | minunat | nimic | iarbă | calmă

„Nu cred că există ceva mai ... ca o după-amiază de vară ..., fără ..., când nu se clatină nicio ..., iar ... se filtrează printre crengi. Stai culcat în ..., ascultând ... insectelor care ciuruie ..., privești bucățile de ... ce se văd prin frunzișul unui copac, simți în nări ... amețitoare, ești fericit și nu știi pentru ce. Nu-ți mai trebuie nimic în afară de ce ești."

(Octavian Paler, *Scrisori imaginare*)

2 Recitește textul de la exercițiul **1** și menționează câmpul lexical dominant. De ce crezi că a utilizat scriitorul aceste cuvinte?

TEXTUL DESCRIPTIV

INTRODUCERE
- Despre cine/ce va fi vorba în textul tău?
- Care este perspectiva de ansamblu asupra obiectului?

CUPRINS
- Prin ce se caracterizează tema?
- Care sunt însușirile obiectului descris? Prin ce se particularizează?
- Unde se află obiectul descrierii și în ce moment este surprins? Ce simți când îl privești? Ce emoții îți provoacă contemplarea acestuia?
- Cu ce se poate compara obiectul descris?

ÎNCHEIERE
- Ce te-a impresionat la obiectul descris?

3 LUCRAȚI ÎN PERECHI! A. Ordonați logic, în caiet, enunțurile de mai jos cu rol descriptiv, pentru a crea o imagine coerentă și unitară.

(I) „Umezeala și răcoarea dimineții dădeau întregii firi o nespusă frăgezime."
(II) „Niciun nor nu plutea sub albastrul cerului adânc și limpede ca ochiul unei fecioare."
(III) „Noi ne urmarăm drumul, cu sufletul stăpânit de măreția priveliștii, iar rarii drumeți ce întâlneam, și pe care-i lăsam în urmă, după ce ne doream cale bună, se uitau lung și mirați după noi."
(IV) „Dimineața era măreață și ne vestea o adevărată zi de iulie."
(V) „Roua avea înfățișarea unor mărgăritare ce nu așteptau decât o rază de soare spre a se schimba în strălucitoare diamante."
(VI) „Toate stelele se mistuiseră și cel mult dacă îndrăzneața Stea a Ciobanului mai înfrunta, din când în când, valurile de lumină trandafirie, cu care zorile inundau răsăritul depărtat."
(VII) „Niciun vânt nu mișca aerul și grâul, în lanurile de aur, stătea tot atât de neclintit ca și firul de iarbă din fânețele înflorite."
(VIII) „Totul începuse a se deștepta sub întâile raze ale zilei, dar totul era cuprins de o liniște, de o tăcere, de un fel de înmărmurire solemnă; și firea întreagă părea că se află în o religioasă așteptare."
(IX) „La răsărit se ivea geana de aur și de purpură a unui soare tânăr, care într-o clipă șterse într-o nemăsurată depărtare umbra de pe fruntea munților neguroși."

(Calistrat Hogaș, *Pe drumuri de munte*)

B. Confruntați ordinea pe care ați stabilit-o cu a celorlalte perechi și cu textul lui Calistrat Hogaș, *Pe drumuri de munte*, pe care îl puteți consulta în varianta digitală a manualului. Menționați care sunt diferențele și care ordine vi se pare că alcătuiește o imagine mai coerentă.

C. Răspundeți la întrebările de mai jos.

- Când menționează scriitorul părțile obiectului descris?
- Unde plasează particularitățile obiectului descris?
- Scriitorul menționează locul și timpul în care este perceput obiectul descris?
- Care sunt epitetele ce oferă o imagine deosebită în mintea cititorului?
- Scriitorul se folosește de enumerații?
- Există structuri care pot fi vizualizate, care se adresează simțurilor sau stărilor sufletești?

4 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Fiecare grupă alege un obiect din natură și selectează dintre trăsăturile de mai jos. Realizați o scurtă descriere și prezentați-o în fața colegilor, care trebuie să ghicească obiectul descris.

FORMĂ: rotund, pătrat, conic, dreptunghiular, oval, ascuțit, regulat, neregulat, dur
CULOARE: roșiatic, galben-verzui, pală, închisă, intensă, sumbră, senină, optimistă, multicolor
DIMENSIUNE: mic, mare, lung, înalt, scund, enorm, gigantic, masiv, majestuos
MATERIAL: lemn, aramă, argint, aur, plastic, carton, lână, in, mătase
MIROSURI: suav, delicat, sufocant, dulce, aromat, îmbietor, proaspăt, intens, subtil
IMPRESIE: admirație, armonie, uimire, fascinație, fericire, liniște, frământare, teamă, uimire

APROFUNDEZ

- Realizează, în minimum 100 de cuvinte, un text descriptiv în care să prezinți imaginea naturii în timpul primăverii. În redactarea textului tău, vei urmări etapele de mai jos.

Etapa de pregătire LUCRAȚI ÎN GRUPE!

- **Subiect.** Alegeți un obiect pe care doriți să-l prezentați.
- **Public.** Alegeți un tip de public (un bunic, un coleg, un copil de 8 ani, un părinte) căruia vă adresați și notați prin ce se caracterizează publicul și prin ce elemente particularizați textul pentru a fi receptat de acesta.
- **Scop.** Alegeți scopul pentru care scrieți descrierea (să emoționeze, să informeze, să creeze o imagine unică, să redea o imagine din realitate).
- **Câmp lexical.** Construiți câmpul lexical al obiectului descris.

Etapa de elaborare a planului textului

- **Perspectivă.** Stabilește unde se află privitorul și care vor fi cuvintele/structurile prin care vei contura obiectul. Alegi mișcarea privirii (sus, jos, de la stânga, de la dreapta). Alegi planul (apropiat, îndepărtat).
- **Simțuri.** Construiește două-trei structuri care implică mai multe simțuri (ceea ce se vede, ceea ce se aude, ceea ce se atinge, ceea ce se miroase).
- **Cromatică.** Construiește una-două structuri de cuvinte care conțin culori.
- **Organizarea ideilor.** Concepe planul pentru un text descriptiv după modelul propus pentru secvența descriptivă de la **pagina 168**.

Etapa de scriere a textului

- Scrie, pe ciornă, prima variantă a textului descriptiv, cuprinzând ideile stabilite până în acest moment.

Etapa de revizie

- Rescrie textul, urmărind criteriile de mai jos și integrând idei noi. Verifică semnele de punctuație, ortografia, greșelile de exprimare, structurile pe care le repeți, secvențele care nu se află în legătură cu tema textului.

Etapa de lectură a textelor

- Citește, în fața clasei, textul scris și discută-l împreună cu colegii.

Criterii	DA	NU	NU SUNT SIGUR(Ă)
În introducere este prezentat obiectul, elementul principal care urmează a fi descris.			
Cuprinsul conține componentele și subcomponentele obiectului descris, precum și trăsăturile, proprietățile acestuia.			
Ai menționat relația obiectului descris cu locul și timpul, precum și relația cu alte obiecte.			
Finalul conține o imagine care impresionează.			
Este dominant grupul nominal și verbul la timpul prezent și imperfect.			
Sunt prezente cuvinte din câmpul lexical al obiectului descris.			
Sunt prezente figuri de stil, precum epitetul, enumerația și comparația, precum și imagini care implică mai multe simțuri.			
Ai ales perspectiva descriptivă: plan apropiat, plan îndepărtat.			
Forma: • textul este așezat corect în pagină; • scrisul este lizibil; • se respectă regulile de punctuație și ortografia.			
Conținutul: • este adecvat cerinței; • este original; • este în concordanță cu scopul textului.			

** Discută cu profesorul tău situațiile la care ai răspuns „nu” sau „nu sunt sigur(ă)”.*

REFLECTEZ

- Ce ai învățat prin rezolvarea acestor exerciții referitoare la scrierea unui text descriptiv?
- Care au fost dificultățile pe care le-ai întâmpinat în rezolvarea acestor exerciții?
- În ce condiții crezi că ai putea scrie un text descriptiv foarte bun?

LECȚIA 7 STRATEGII DE COMPREHENSIUNE A TEXTULUI ORAL

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Exprimați-vă opinia referitoare la modul în care se poate păstra frumusețea naturii. Prezentați-vă opiniile în fața colegilor!

EXPLOREZ

• Ascultă cu atenție textul despre biodiversitatea României pentru a rezolva cerințele de mai jos.

1 Despre ce este vorba în textul audiat?

2 Repovestește textul audiat cu propriile cuvinte, surprinzând informația esențială și cât mai multe detalii relevante.

3 Răspunde la întrebările de mai jos.

a) În ce moment se întâlnesc cei doi copii?
b) Prin ce se caracterizează fauna din România?
c) În câte țări este difuzat filmul *România Sălbatică*?
d) Cât din arealul rezervației Delta Dunării este protejat?

4 Notează, în caiet, dacă enunțurile de mai jos sunt adevărate sau false, bazându-te pe informațiile din textul audiat.

a) În filmul *România Sălbatică* se prezintă 20 de zone protejate. **A / F**
b) Filmul despre cum a fost realizat proiectul *România Sălbatică* se găsește pe YouTube. **A / F**
c) La realizarea filmului s-a lucrat mai puțin de 10 ani. **A / F**
d) Proiectul *România Sălbatică* include un film, o aplicație, un site și un album de fotografie. **A / F**

5 Răspunde la întrebările de mai jos.

a) Cine este Dan Dinu?
b) Ce tip de film este *România Sălbatică*?
c) De ce merită vizitată Delta Dunării primăvara?
d) Ce sentimente/atitudine are Ioana când aude ceea ce știe Andrei despre natura din România?

6 Scrie, în trei-patru enunțuri, un rezumat al textului audiat, pentru părinții tăi.

STRATEGII DE COMUNICARE

Pentru a înțelege în detaliu un mesaj audiat, pot fi utilizate și următoarele strategii:

- vom reda ideile textului audiat cu propriile cuvinte → **parafrazarea**;
- vom recepta informațiile centrale, clar prezentate, și detaliile → **întrebările explicite**;
- vom fi atenți la ceea ce se ascunde în spatele cuvintelor și vom conecta noile informații cu cele pe care le știm deja → **întrebările implicite**;
- vom extrage ideile principale în ordine logică → **rezumarea**.

APROFUNDEZ

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Construiți un text, de cinci-opt enunțuri, referitor la impactul acțiunilor umane asupra mediului înconjurător.

REFLECTEZ

• După ce audiezi textul, răspunde la întrebările de mai jos.

	Da	Nu
a) Ai încercat să înțelegi sensul tuturor cuvintelor?	☐	☐
b) Ai făcut legături între informațiile din text și cunoștințele tale?	☐	☐
c) Ai încercat să înțelegi ideile principale ale textului?	☐	☐
d) Ai încercat să deduci anumite informații care nu erau prezentate clar?	☐	☐
e) Ți-ai imaginat cum arată persoanele și locurile/lucrurile despre care se discută?	☐	☐

LECȚIA 8 VALORI ETICE ÎN LEGENDELE POPULARE

DIN EXPERIENȚA MEA

1 Răspunde, oral, la întrebările de mai jos.

a) Ce înseamnă pentru tine florile?
b) Când oferi flori?
c) Cui oferi flori cel mai des?
d) Cunoști oameni care au nume de flori? De ce crezi că oamenii au nume de flori?
e) Cum alegi florile pe care le oferi?

2 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Discutați despre florile din imaginile de mai jos și semnificațiile care le sunt asociate. Cum le-ați combina într-un buchet pentru a le oferi, la un eveniment, bunicii/mamei/unei prietene. Justificați, într-un enunț, alegerea.

devotament

curaj

veselie

puritate

eleganță

EXPLOREZ

- Citește textul de mai jos pentru a rezolva cerințele următoare.

Ștefan-Vodă avea o fată mută, dar frumoasă, de nu i-ai fi găsit pereche în cuprinsul pământului. Domnului nu-i mergea mâncarea la inimă și odihna în oase, de amărât ce era. A întrebat el de lume, s-a sfătuit cu vracii și cu toți cărturarii timpului, dar n-a dat de leacul muțeniei.

La urmă, așa într-un amurgit de vară, vine la domn o babă, așa de bătrână, de-și gâdila pieptul cu nasul de încovoiată, și-l povățuiește să-l cheme pe Soare la masă și să-l cinstească după toate rânduielile cuvenite fețelor strălucite. După ospăț, când toți ar fi în toane bune, să trimită fata și să cerșească o sărutare de la craiul zilei, că numaidecât, odrasla lui dragă are să prindă grai.

Voievodul, îmbucurat, pune la cale mare pregătire.

Pe capul stăpânitorului era însă un blăstăm. Cum se făcu că Piază-Rea aude de gândurile domnului și ca să-i încurce dezlegarea, aleargă fuga în rigorile întunecoase dinspre Lună-Răsare și găsește stăpâna nopții bocindu-se de necredința Soarelui. Ea se văieta că n-are parte de bărbat, că nu pricepe de ce fuge de dânsa și o lasă să alerge ca o bezmetică din urmă; zicea tânguios:

— Mai bine mă făcea maică-mea muritoare, că tot aș fi avut parte de soț, dar nu zână, cu pletele învălvătăiate de lumină și cu sufletul întunecat și umed ca o peșteră neumblată.

Soarta-Rea prinde nădejde și, cu întorsături meșteșugite de vorbă, îngână către Lună:

— Până acum tot se cheamă că ai avut bărbat, de aci încolo, te lasă de tot, că el se însoară cu fata lui Ștefan, stăpânul pământului. Iată, chiar deseară li-i nunta.

Doamna-Nopților pe aci să turbe. Își aprinde argintul din față și, fulgerând de răzvrătire, se jură pe strălucirea ei că are să nimicească vlăstarul îndrăznețului voievod.

În noaptea ospățului, Luna s-a dosit după sprânceana codrilor vecini, pândind să-și zărească dușmanca, pentru ca s-o zdrobească.

Soarele, un Făt-Frumos cu plete de lumină, chefuia cu vodă și cu toată curtea.

Când, pe la sfârșit, intră în sală fata domnului, împodobită ca o primăvară caldă. Dă ea în genunchi la picioarele Soarelui și-i cere o gură, de mântuire. Luna, furioasă, se ridică turbată peste straja codrilor negri, aruncându-se într-un brâu tremurat de lumină și pătrunde pe fereastra palatului. A căzut peste fața rugătoare a fetei ca o ploaie de blăstăm și i-a topit chipul în floare galbenă. [...]

Soarele, întărâtat, își prinde nevasta de belșugul înstufat al razelor și-i face vânt pe fereastră, de o înnămolește departe, în valurile norilor. După aceea, ia pe palmă copila înflorită a temutului stăpân pământean și o sădește în grădină, printre celelalte podoabe, ca s-o aibe îndeaproape spre mângâiere.

De atunci, „floarea-soarelui", cu fața ei galbină și înfiorată de durere, își întoarce vecinic chipul întristat, înspre strălucirea craiului zilei, cerșitorindu-și sărutarea mântuitoare.

(*Legenda florii-soarelui*,
text cules de Ioan Adam, în „Foaia poporului", 1902)

1 Menționează, într-un enunț, despre ce este vorba în text.

2 Notează care sunt personajele principale ale textului.

3 Prezintă, pe scurt, cum a luat naștere floarea-soarelui.

4 Extrage indicii spațio-temporali ai acțiunii prezentate în text. Ce observi?

5 Copiază, în caiet, tabelul de mai jos și completează-l după modelul oferit.

Cineva (personajele)	Dorește (acțiunea)	Dar... (conflictul)	Astfel... (soluția)
Ștefan-Vodă	*Își dorește ca fata să se vindece.*	*Trebuie să îl invite pe Soare la masă.*	*Organizează un ospăț pentru ca fata și Făt-Frumos să se întâlnească.*
...	...	...	...

6 Scrie un text, de patru-șase enunțuri, despre valorile fiecărui personaj, răspunzând la întrebările de mai jos.

a) Ce își dorește Ștefan-Vodă? Ce îl face să dorească ceea ce dorește?

b) Ce își dorește fiica domnitorului? Ce o face să-și dorească ceea ce dorește?

c) Ce face Soarele? Ce îl determină să facă ceea ce face?

7 Scrie opinia ta despre finalul textului, valorificând semnificația cuvintelor „a mângâia” și „mântuitor”.

ELEMENTE-CHEIE

Legendele sunt texte narative aparținând literaturii populare care, utilizând evenimente miraculoase, elemente fabuloase și simboluri, dau o explicație unor fenomene, întâmplări, caracteristici ale plantelor, ale animalelor sau ale oamenilor.

În cadrul legendelor se pot regăsi valori etice, precum: libertatea, respectul, responsabilitatea, onestitatea, loialitatea, încrederea și solidaritatea.

APROFUNDEZ

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți următoarele informații despre floarea-soarelui.

Vincent Van Gogh, *Floarea-soarelui*

- *floarea-soarelui* = plantă erbacee cu tulpina înaltă, cu floare mare, galbenă, îndreptată spre soare, cultivată pentru semințele ei oleaginoase; sora-soarelui (*Helianthus annuus*).

(*DEX. Dicționarul explicativ al limbii române*)

- „Vechii incași credeau că această floare mare, galbenă îl reprezintă pe zeul Soarelui, Inti, și își împodobeau trupurile și templele cu bijuterii din aur, în formă de floarea-soarelui.”

(Jessica Roux, *Floriografie. Limbajul secret al florilor*)

- „Se spune că, demult, Clytie, o nimfă acvatică, era îndrăgostită de Helios, zeul Soarelui, așa că stătea toată ziua, de la răsărit și până la apus, uitându-se la iubitul ei. Ca printr-o minune, trupul nimfei s-a transformat într-o floare. Deși cu rădăcini adânci, bine înfipte în pământ, Clytie se rotește mereu după Soare, fiindcă, deși ea s-a transformat într-o floare, iubirea ei este încă arzătoare.”

(adaptare după Ovidiu, *Metamorfoze*)

a) Notați trăsăturile florii-soarelui așa cum se desprind din textele de mai sus. Cu ce valori este ea asociată? Care reprezentare a acestei flori vă place cel mai mult? De ce?

b) Ce semnifică pentru voi floarea-soarelui? Formulați un răspuns scris în două-trei enunțuri.

PORTOFOLIU

• Alege o floare și realizează o temă de portofoliu după următoarea structură: desen; informații științifice; legendă; semnificații; reprezentări în alte arte (picturi, opere literare etc.).

RECAPITULARE

I. Citește fragmentul de mai jos și răspunde în enunțuri la cerințele următoare.

Bolta cerească se înălța atât de sus, încât norișorii ca de zăpadă păreau niște păsări albe plutind cu aripile desfăcute pe întinderea albastră de cleștar. Vântul sufla dinspre platou cu adieri blânde, aducând arome ciudate, sălbatice și în același timp dulci. Colin continua să respire adânc, săltându-și pieptul plăpând, iar ochii lui mari priveau totul cu atâta atenție, de parcă ochii ascultau în locul urechilor.

— E atâta zvon de cântece, și zumzet, și chemări! zise el. A ce miroase?

— Miroase a grozamă*, a drobiță* și a iarbă-neagră*; toate înfloresc acum, răspunse Dickon. Da, da! Albinele au de lucru azi.

Peste ziduri și pe pământ, peste copaci, peste crenguțe și lujeri, se întindea vălul verde de frunzulițe tinere și strălucitoare, iar jos, în iarbă, și în firidele acoperite de frunze, pretutindeni se zăreau pete aurii, purpurii și albe, iar coroanele pomilor erau roz și albe deasupra capului lui. Se auzeau ușoare fâlfâiri de aripi, triluri dulci și îndepărtate, zumzete și în aer se simțeau mii de arome. Soarele îi mângâia fața cu razele lui blânde și iubitoare.

(Frances Hodgson Burnett, *Grădina secretă*)

groazmă (s.f.) – mic arbust cu flori galbene.

drobiță (s.f.) – mic arbust cu flori galbene, ale cărui ramuri, fierte în apă, dau o culoare galbenă, folosită la vopsit.

iarbă-neagră (s.f.) – arbust cu frunze mici și flori trandafirii sau albe.

1 Realizează harta textului, după modelul celei de la **pagina 171**, menționând:

a) obiectul descris;
b) componentele obiectului descris;
c) perspectiva din care este prezentat obiectul;
d) atitudinea privitorului.

2 Menționează ce simțuri sunt utilizate pentru a reda tabloul, exemplificând cu câte o secvență din text.

3 Interpretează, în câte două-trei enunțuri, semnificația a două figuri de stil diferite.

4 Exprimă-ți opinia, în trei-patru enunțuri, despre imaginea naturii în textul dat.

5 Indică funcția sintactică și cazul adjectivelor din secvențele de mai jos.

a) „...coroanele pomilor erau roz și albe...”
b) „Vântul sufla dinspre platou cu adieri blânde...”

6 Transcrie, din textul citat, un adjectiv variabil cu patru forme și unul cu două forme.

7 Alcătuiește un enunț în care să-ți exprimi părerea despre grădina prezentată în textul-suport, folosind un adjectiv la gradul de comparație superlativ relativ de superioritate.

8 Construiește un enunț care să descrie un apus, în care vei folosi un adjectiv în cazul acuzativ cu funcție sintactică de atribut.

II. Parafrazează (reformulează cu propriile cuvinte) oral textul de mai sus.

III. Redactează, în cel puțin 70 de cuvinte, un text descriptiv, în care să prezinți un răsărit.

IV. AUTOEVALUARE! Completează, în caiet, enunțurile de mai jos.

a) Pentru mine, textul reprezentativ pentru tema naturii este ... .
b) Din această unitate, cel mai dificil mi-a fost să înțeleg ... .
c) Din această unitate, voi putea folosi ceea ce am învățat în următoarele situații ... .

Nu uita să completezi *Fișa de observare a comportamentului* (**pagina 214**) pentru activitatea din această unitate!

EVALUARE

- **Citește textul următor și rezolvă cerințele.**

Priveam fără de țintă-n sus –
Într-o sălbatică splendoare
Vedeam Ceahlăul la apus,
Departe-n zări albastre dus,
Un uriaș cu fruntea-n soare,
De pază țării noastre pus.
Și ca o taină călătoare,
Un nor cu muntele vecin
Plutea-ntr-acest imens senin
Și n-avea aripi să mai zboare!
Și tot văzduhul era plin
De cântece ciripitoare.

Privirile de farmec bete
Mi le-am întors către pământ –
Iar spicele jucau în vânt,
Ca-n horă dup-un vesel cânt
Copilele cu blonde plete,
Când saltă largul lor vestmânt.
În lan erau feciori și fete,
Și ei cântau o doină-n cor.
Juca viața-n ochii lor
Și vântul le juca prin plete.

(George Coșbuc, *Vara*)

1 Completează enunțul următor, pe baza textului dat. **0,50 puncte**

Contemplatorul este cuprins de o stare de ..., iar obiectul descrierii este ... .

2 Alege varianta corectă. **0,50 puncte**

A. Rima ultimelor patru versuri ale primei strofe este:
a) împerecheată;
b) îmbrățișată;
c) încrucișată;
d) monorimă.

B. Măsura primelor două versuri este de:
a) 6-7 silabe;
b) 7-8 silabe;
c) 8-9 silabe;
d) 9 silabe.

3 Extrage două figuri de stil diferite și evidențiază semnificația acestora în câte două-trei enunțuri. **1 punct**

4 Prezintă, în trei-patru enunțuri, traiectoria privirii celui care face descrierea. **1 punct**

5 Cum este lumea din jurul contemplatorului? Scrie un text, de 30-40 de cuvinte, valorificând poezia. **1 punct**

6 Alcătuiește un enunț în care adjectivul din versul „Ca-n horă dup-un vesel cânt” să fie la gradul superlativ absolut și să îndeplinească funcția sintactică de nume predicativ. **0,50 puncte**

7 Stabilește funcția sintactică și cazul adjectivelor din versurile de mai jos. **0,50 puncte**

„Și tot văzduhul era plin
De cântece ciripitoare.”

8 Transcrie, din text, un adjectiv cu trei forme și unul cu patru forme. **1 punct**

9 Extrage din versurile de mai jos un adjectiv calificativ și un adjectiv categorial. **0,50 puncte**

„Privirile de farmec bete
Mi le-am întors către pământ –
Iar spicele jucau în vânt,
Ca-n horă dup-un vesel cânt
Copilele cu blonde plete.”

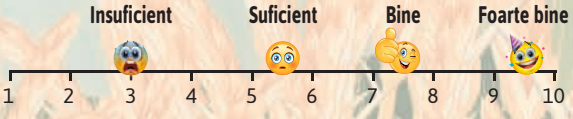
10 Realizează un enunț în care adjectivul „albastre” să fie termen regent pentru un circumstanțial de mod. **0,50 puncte**

11 Redactează, în cel puțin 70 de cuvinte, un text descriptiv, în care să prezinți un peisaj montan. **2 puncte**

Din oficiu: 1 punct

AUTOEVALUARE

- Cum consideri că ai rezolvat exercițiile?

UNITATEA 6
SOCIETATEA

Lecția 1 Introducere

Lectură

Lecția 2 Textul narativ în versuri

Lecția 3 Textul narativ literar în versuri: *Boul și vițelul* de Grigore Alexandrescu (text integral)

Elemente de construcție a comunicării

Lecția 4 Adverbul

Redactare

Lecția 5 Textul narativ-descriptiv (prezentarea unui proces ca succesiune de etape)

Comunicare orală

Lecția 6 Performarea actelor de limbaj

Interculturalitate

Lecția 7 Valori ale culturii populare în spațiul românesc

Elemente de construcție a comunicării

Lecția 8 Limbă vorbită. Limbă scrisă

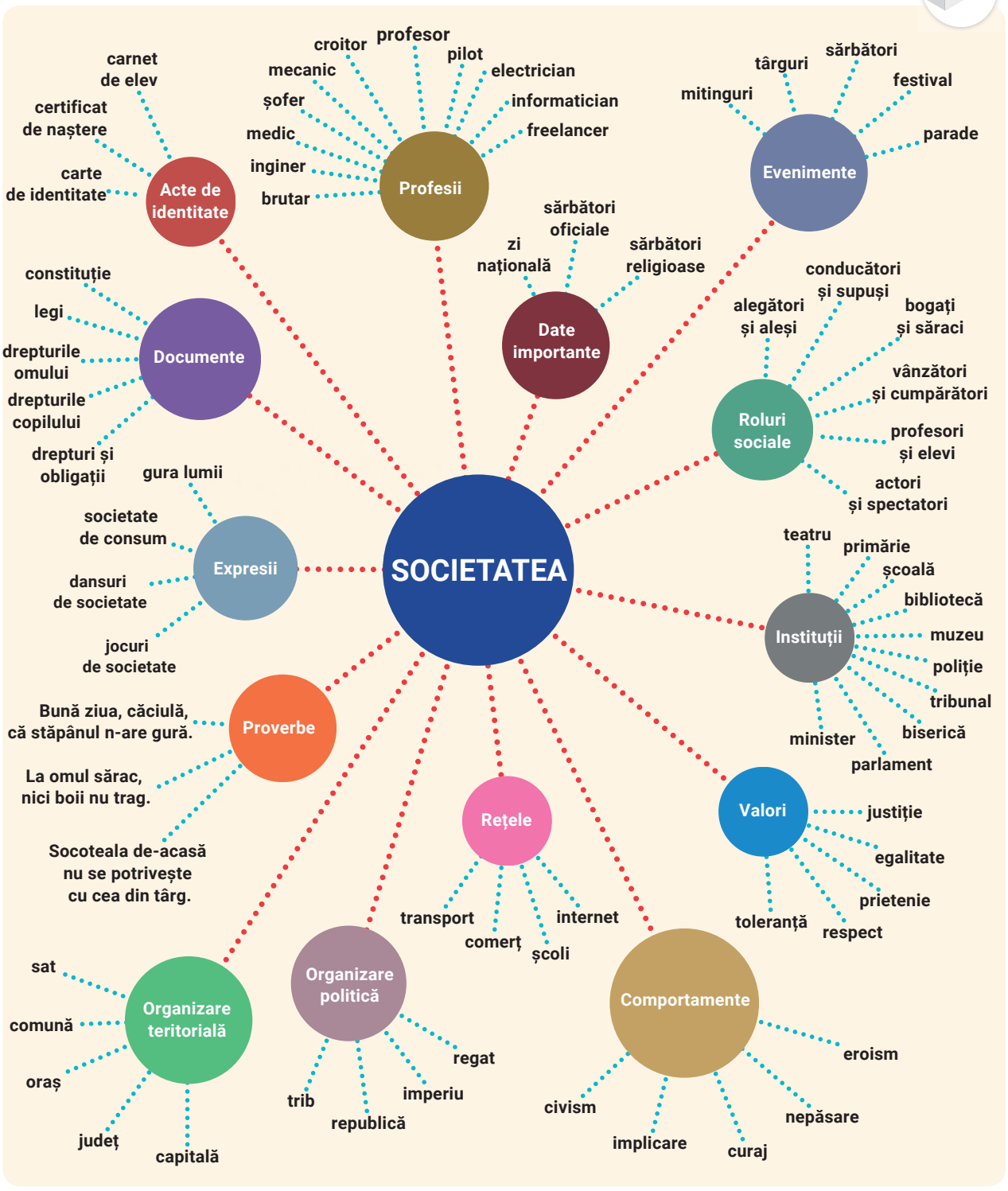
Recapitulare

Evaluare

LECȚIA 1 INTRODUCERE

CUVINTELE SOCIETĂȚII

1 Citește harta de cuvinte și urmărește cum s-au grupat acestea.

2 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Selectați cinci cuvinte pe care le considerați importante pentru a prezenta societatea în care trăiți și argumentați-vă opțiunea într-o discuție cu colegii din celelalte grupe.

DESCOPERIM SOCIETATEA ÎN LITERATURĂ

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Citiți textele de mai jos, alegeți trei dintre ele și identificați împreună aspectele importante referitoare la societate. Fiecare grupă va prezenta apoi, în fața clasei, imaginea societății înfățișată în fiecare dintre cele trei texte alese. Puteți folosi ca reper harta cuvintelor de la exercițiul anterior.

TEXTUL 1

Undeva, dincolo de Dealul Burtos se întindea o țară cum nu se mai văzuse, țara caselor verzi-albastre. Oamenii care locuiau aici erau săraci și abia reușeau să-și ducă traiul de pe o zi pe alta.

Asta se întâmpla fiindcă peste ținutul ăsta, stăpâni erau vulpile și vulpoii. Jivinele astea viclene și rele furau neîncetat din curțile oamenilor. Dintr-o curte luau o găină, din alta o rață, din a treia un curcan. [...] Și nimeni nu îndrăznea să le zică nimic. Pentru că tuturor le era frică de vulpi. De atâta sărăcie, femeile și bărbații în putere plecaseră să muncească în alte ținuturi, mai bogate, iar în țara cea mică, plină de case verzi și albastre, rămaseră doar bătrânii și copiii. În palatul lor din pădure, vulpile și vulpoii se adunau să chefuiască. Dansau și chefuiau. Și nu pierdeau ocazia să-și bată joc de bieții oameni.

(Victoria Pătrașcu, *Zuralo și rotița fermecată*)

TEXTUL 2

La Paris, la colț de străzi,
Cireșele cresc în lăzi; [...]
Piersicile, nici n-ai crede,
Cresc ascunse în șervete; [...]
Prunele cresc pe cântar,
Pepenii în galantar, [...]
Și alunele sadea
Cresc în bar, de sub tejghea.
Un plictis de zile mari:
Nici albine, nici bondari.
Dar, în schimb, nimic de zis,
Pe-orice stradă din Paris,
Orice câine, cât de mic,
Crește-n coadă un covrig.

(Ana Blandiana, *La Paris*)

TEXTUL 3

Pe scări se grăbește o curcă.
Mai mult coboară decât urcă.
De n-ajunge la timp, o-ncurcă!

(Grete Tartler, *La serviciu*)

TEXTUL 4

Cățărat pe o stâncă scăldată în valurile mării, se înalța semeț un castel alb ca neaua. Zidurile sale strălucitoare adăpostesc o școală cum nu s-a mai văzut: Academia Emporium. Aici erau aduși cei mai înzestrați copii din toată lumea: atleți care fugeau mai repede ca gândul, meșteri pricepuți care născoceau mașinării ciudate, muzicieni care se luau la întrecere cu privighetorile, poeți, scriitori, actori, matematicieni și mulți alții, fiecare fiind foarte priceput la ceva. Cei mai îndrăgiți erau meșterii care îi uimeau pe toți cu mașinăriile lor năstrușnice. Cei mai temuți erau Zerconii care îi intimidau pe toți cu privirea lor misterioasă și gravă.

(Ramona Buzgar, *Lumea lui Self*)

TEXTUL 5

Când scoteai capul pre geam, în curtea strâmtă, împrejmuită de ziduri de beton, înalte de patru etaje, cu ferestre dincolo de care locuiau alte familii, aflai cum trăiau vecinii. Glasurile se auzeau bine până la parter unde locuia Maria, astfel că erau mereu la curent cu ce se întâmpla în casele celorlalți. [...]. Era un bloc muncitoresc, majoritatea locatarilor munceau la uzina din apropiere. Familia Mariei, mama profesoară și tatăl inginer, era, mai degrabă, o excepție a locului. [...] Aveau o fată în clasă, Sorina, care locuia împreună cu părinții, bunicii și cei trei frați ai ei într-o singură cameră. [...] O nișă în perete, lată cât un pat dublu, și o perdea delimitau dormitorul părinților, iar după un raft masiv, plin de cărți vechi, gotice, locuiau bunicii pe o canapea extensibilă. Cei mici dormeau de-a valma pe două dormeze de-o persoană. [...] Apa caldă venea o dată pe săptămână, sâmbăta, timp de două ore și tot cartierul făcea baie în același timp până când se consuma apa caldă și mai curgea doar apă rece pe țeavă.

(Mara Wagner, *În spatele blocului*)

TEXTUL 6

În iarna următoare s-a întâmplat evenimentul cel mai important din viața mea de până atunci, am avut cele mai mari bucurii, cele mai tari emoții: mama m-a dus la teatru. M-am gătit cu o rochie vișinie de catifea, făcută anume pentru această ieșire în lume, și nu-mi amintesc să mă fi chinuit vreodată mai mult curgerea înceată a timpului ca atunci, când ziua spectacolului se apropia. [...] Mă temeam necontenit să nu se întâmple ceva neprevăzut, care să ne împiedice să ne mai ducem, o întrebam întruna pe mama dacă nu cumva a rătăcit biletele.

Sala de teatru, chiar înainte de ridicarea cortinei, m-a uimit. Lumina bogată, căldura, fotoliile plușate, totul mi s-a părut încântare și farmec amețitor.

Ce așteaptă această lume gătită și parfumată, ce se va întâmpla după ridicarea cortinei?

(Cella Serghi, *Pânza de păianjen*)

TEXTUL 7

Mitică... și mai cum?

— E destul atâta: Mitică – de vreme ce și dumneata îl cunoști tot așa de bine ca și mine. Firește că trebuie să-l cunoaștem: îl întâlnim atât de des – în prăvălii, pe stradă, pe jos, în tramvai, în tramcar*, pe bicicletă, în vagon, în restaurant [...].

El nu e nici tânăr, nici bătrân, nici frumos, nici urât, nici prea-prea, nici foarte-foarte; e un băiat potrivit în toate; dar ceea ce-l distinge [...] este spiritul lui original și inventiv. Mitică este omul care pentru fiecare ocaziune a vieții găsește un cuvânt de spirit la moment și pentru asta [...] este foarte căutat și plăcut în societate. [...]

Exemple... [...]

Când merge să se-mprumute cu bani:

— Unde ai plecat, Mitică?

— La vânătoare de lei. [...]

*

Un prieten ghindoc* se-ntinde să-și ia pălăria dintr-un cuier prea nalt. Mitică îi strigă:

— Pune o coală de hârtie sub picioare! [...]

*

— Câte ceasuri sunt, Mitică?

— Câte au fost și ieri pe vremea asta.

(I.L. Caragiale, *Mitică*)

---

tramcar (s.n.) – vehicul tras de cai, folosit odinioară în orașe pentru transportul în comun.

ghindoc (s.m.) – (fig.) om mic de statură.

TEXTUL 8

Acum, însă, într-o zi de 20 iulie, românii aveau privilegiul să urmărească la televizor primii pași ai omului (american) pe Lună. [...]

În toată casa era acest unic televizor, de la parter, de marcă rusească – se găsea una singură. Antena televizorului era instalată sus, pe terasa noastră, și poziția ei fusese reglată înainte, manual, printr-un schimb de strigăte sus-jos, pentru că de ea depindea calitatea imaginii. [...] Ne-am adunat cu toții în fața micului ecran, emoționați și gravi, cum trebuie să fii atunci când se pregătește un eveniment cosmic. Bătrâna noastră casă primea în vizită Luna. [...]

Tata-mare, deși se născuse cel mai demult, într-o lume în care automobilele circulau la fel de rar ca navele cosmice într-a noastră, era extrem de calm. La urma urmei, el văzuse cele mai multe și mai mari schimbări, în viață. Noi, ceilalți, trăiam din plin evenimentul, ca și cum am fi intrat brusc în romanul *De la Pământ la Lună*: un Jules Verne în direct.

(Ioana Pârvulescu, *Inocenții*)

2 Alege textul care ți-a plăcut cel mai mult și motivează-ți răspunsul, scriind, în caiet, un text de două-trei enunțuri.

3 Selectează două texte și prezintă, în două-trei enunțuri, un element de conținut care se regăsește în ambele (un cuvânt-cheie, un personaj, un loc, o temă, o idee etc.).

4 Asociază unul dintre textele prezentate la începutul lecției cu o pictură, cu o melodie, cu o secvență dintr-un film sau cu o altă operă literară/artistică, indicând o asemănare între acestea.

TEXTUL 9

Străzile erau înțesate de haine
Care își vedeau de treburi.
Unele alergau să nu întârzie la servici,
Altele flecăreau,
Ori intrau în magazinele de îmbrăcăminte.
De unde ieșeau modele noi. [...]
Iar eu căutam oamenii.

(Marin Sorescu, *Viziune*)

5 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Răspundeți împreună la întrebările de mai jos și apoi prezentați răspunsurile în fața clasei.

- Prin ce se deosebește societatea în care trăiți azi de societatea în care au crescut părinții voștri? Ce credeți că s-a schimbat?
- Credeți că societatea influențează comportamentul omului sau omul influențează, prin comportamentul său, societatea?
- În societate vă comportați la fel ca în familie? De ce?
- De ce credeți că este nevoie de legi și reguli în societate?
- Care sunt cele mai importante drepturi pe care copiii le au în societatea de astăzi?
- Care ar trebui să fie relația copiilor cu societatea în care trăiesc?

6 Formulează o definiție personală a societății și prezint-o în fața clasei.

PORTOFOLIU

- Care crezi că sunt textele importante pentru o bună organizare a societății? Alege minimum trei răspunsuri din variantele de mai jos și justifică-ți opțiunea, oferind câte un exemplu de asemenea text.

a) Constituția;
b) Codul bunelor maniere;
c) basmele populare;
d) cântecele de leagăn;
e) ziarele;
f) romanele științifico-fantastice;
g) textele studiate la școală;
h) textele despre eroi;
i) textele despre valorile și defectele societății;
j) buletinele de știri;
k) textele religioase;
l) imnul național.

LECȚIA 2 TEXTUL NARATIV ÎN VERSURI

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Poveștile despre Hercule și despre alți eroi, atunci când au fost create, erau în versuri. Apoi au fost repovestite în proză și transpuse în film, în benzi desenate și în jocuri video. De ce credeți că, la început, aceste povești erau spuse în versuri? De ce credeți că, mai apoi, au fost redate în altă formă?

ÎN LUMEA TEXTULUI

• Citește textul următor cu voce tare!

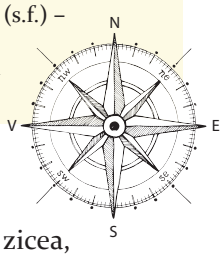
Hogea* s-apucă odată ca să-și facă un cuptor,
Pe nevasta sa-mprejuru-i având-o de ajutor;
După ce-l isprăvi însă, după cum lui i-a plăcut,
Veni un vecin și-i zise că nu e bine făcut,
Pentru că l-a-ntors cu gura către vântul de apus,
Ci era să fie bine spre miazăzi* să-l fi pus;
Altul venind zise iară: — Hogea, ce bine făceai,
Către răsărit cu gura cuptorul de-l întorceai;
Altul iar îi zise: — Hogea, eu în locu-ți de eram,
Cuptorul spre miazănoapte* cu gura lui îl puneam.
Văzând Hogea că la nimeni lucrul lui nu i-a plăcut,
Îl strică și-apucând iarăși, pe rotile l-a făcut;

Dup-aceea din prieteni în vrun fel de îi zicea,
El se apuca îndată și-ntr-acolo-l întorcea.
Și așa Nastratin Hogea cu cuptorul învârtit,
Al fiecăruia gustul și plăcerea i-a-mplinit,
Zicând: — Câtă osteneală pentr-un cuptor avui eu,
Ca să-l fac pe gustul lumii, iar nu după placul meu.

(Anton Pann,
Năzdrăvăniile lui Nastratin Hogea)

hoge (s.m.) – învățător, dascăl, preot (în tradiția musulmană).
miazănoapte (s.f.) – punctul cardinal Nord.
miazăzi (s.f.) – punctul cardinal Sud.

EXPLOREZ

• Rezolvă, în caiet, cerințele următoare.

1 Despre ce este vorba în text?

2 Care sunt personajele textului?

3 Unde are loc acțiunea?

4 Ce face Hogea împreună cu nevasta lui?

5 Ce îi spune un vecin lui Nastratin după ce cuptorul este terminat?

6 Ce decide Hogea să facă la sugestia vecinului?

7 Ce îi spun ceilalți vecini și ce face Hogea?

8 Care este concluzia la care ajunge Hogea?

9 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Completați, în caiet, graficul următor cu etapele acțiunii textului.

Situația inițială	Intriga/Elementul declanșator	Desfășurarea acțiunii	Punctul culminant	Situația finală
Hogea face un cuptor după placul lui.	...	...	...	...

10 Pe baza schemei de la exercițiul **9** redactează rezumatul textului.

11 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Urmăriți forma textului și identificați tipul rimei și măsura versurilor.

12 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Într-un text se pot recunoaște mai multe tipare textuale. De obicei, doar un tipar textual este principal. Identificați tiparele textuale din fragmentul extras din *Năzdrăvăniile lui Nastratin Hogea* de Anton Pann și stabiliți care este tiparul principal.

13 Pe baza textului citit, completează, în caiet, organizatorul grafic de mai jos cu informații referitoare la fragmentul extras din *Năzdrăvăniile lui Nastratin Hogea* de Anton Pann.

ELEMENTE-CHEIE

Textul narativ în versuri are:
- **conținutul** organizat pe tiparul narativ (acțiunile sunt prezentate cronologic de vocea naratorului);
- **forma** organizată în versuri, caracterizată prin ritm, rimă și măsură.

APROFUNDEZ

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți următoarele fragmente și decideți ce moment al acțiunii ar putea să ilustreze.

Grupa 1

Văzându-l, însă, c-a plecat,
Ea-și pune
Deoparte snopul: — M-ai chemat?
El mâna peste ochi mirat și-o pune.
— Să-ți spun ceva! Cuvinte bune!
— Să spui, să spui! Dar ce să spui? Ei, spune!
Dar iute, vezi, că vreme nu-i!

(George Coșbuc, *La pârâu*)

Grupa 2

A fost odată ca-n povești,
A fost ca niciodată,
Din rude mari împărătești,
O prea frumoasă fată.

(M. Eminescu, *Luceafărul*)

Grupa 3

O creangă de aur în curte avea,
Și Prințul, vai, Prințul nimic nu știa.
Dar omul cu ochii șireți, într-o zi,
Trecu prin grădină pe-ascuns și-o zări.
A doua zi, iată-l la Prințul tăcut:
„O creangă de aur îți cer împrumut!"

(Radu Stanca, *Comoara târzie*)

REFLECTEZ

- **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Exprimați-vă opinia referitoare la caracteristicile textului narativ în versuri, selectând unul dintre reperele următoare. Justificați-vă opțiunea într-un enunț scris!

a) O poveste în versuri se poate ține minte mai ușor decât una în proză.
b) O narațiune în versuri trebuie ascultată cu mai mare atenție decât una în proză.
c) Poveștile care transmit învățături se scriu, de obicei, în versuri.
d) Muzicalitatea textului face ca narațiunea să fie mai plăcută.

LECȚIA 3 TEXTUL NARATIV LITERAR ÎN VERSURI

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** În poeziile de mai jos ale lui Alexandru Mușina (volumul *Și animalele sunt oameni!*) animalele sunt personificate. Identificați trăsăturile umane pe care le ilustrează fiecare și justificați-vă opțiunea, cu citate din texte.

Un oarecare Țânțar
Visa să se facă armăsar.

Și îi spunea
unui prieten apropiat [...]:

„Știi, conform ultimelor teorii sociale,
Șansele ar trebui să fie egale
În interiorul lumii animale."
(Alexandru Mușina, *Țânțarul armăsar*)

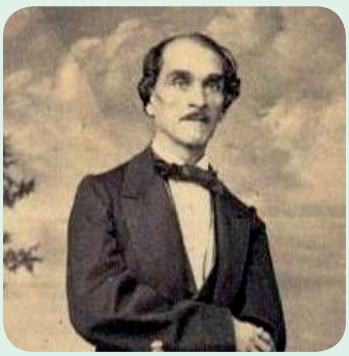
Astăzi s-a întors pe meleagurile natale
După o serie de turnee triumfale,
Celebrul star de muzică rock
Supranumit „The Big Red Cock".

Șlagărul său „Cucurigu
I just think că vine frigu"
A ajuns numărul unu în top
Din California până-n Prislop.
(Alexandru Mușina, *Marele cocoș roșu*)

Vulpea vinde în piață,
Căci dumneaei e mare precupeață,
Roșii, vinete și varză creață [...]

Fiindcă e tare șireată,
Nu dă restul cum trebuie niciodată
Și mai înșală și la cântar.
(Alexandru Mușina, *Vulpea precupeață*)

Grigore Alexandrescu (1810-1885) a fost poet, prozator și traducător. Este considerat cel mai important fabulist român.

Opere: *Fabule, Meditații, elegii, epistole, satire și fabule*

Lumea din jurul său și literatura: „... cred că poezia, pe lângă neapărata condiție de a plăcea, condiție a existenței sale, este datoare să exprime trebuințele societății..." (Gr. Alexandrescu, *Elegii, epistole, satire și fabule*)

ÎN LUMEA TEXTULUI

• Citește cu voce tare textul următor și urmărește relațiile dintre personaje.

Boul și vițelul

de Grigore Alexandrescu

Un bou ca toți boii, puțin la simțire,
În zilele noastre de soartă-ajutat,
Și decât toți frații mai cu osebire,
Dobândi-n cireadă un post însemnat.

— Un bou în post mare? – Drept, cam ciudat vine,
Dar asta se-ntâmplă în oricare loc:
Decât multă minte, știu că e mai bine
Să ai totdeauna un dram de noroc.

Așa d-a vieții veselă schimbare,
Cum și de mândrie boul stăpânit,
Se credea că este decât toți mai mare,
Că cu dânsul nimeni nu e potrivit.

Vițelul atuncea, plin de bucurie,
Auzind că unchiul s-a făcut boier,
Că are clăi sumă* și livezi o mie:
„Mă duc – zise-ndată – nițel fân să-i cer."

Făr-a pierde vreme, vițelul pornește,
Ajunge la unchiu, cearcă* a intra;
Dar pe loc o slugă vine și-l oprește:
— Acum doarme – zice – nu-l poci supăra.

— Acum doarme? Ce fel! pentru-ntâia dată
După-prânz să doarmă! Obiceiul lui
Era să nu șază ziua niciodată;
Ăst somn nu prea-mi place, și o să i-o spui.

— Ba să-ți cauți treaba, că mănânci trânteală;
S-a schimbat boierul, nu e cum îl știi;
Trebuie-nainte-i să mergi cu sfială,
Primit în casă dacă vrei să fii.

La o mojicie* atâta de mare,
Vițelul răspunde că va aștepta;
Dar unchiu se scoală, pleacă la plimbare,
Pe lângă el trece, făr-a se uita.

Cu mâhnire toate băiatul le vede,
Însă socotește că unchiu-a orbit;
Căci fără-ndoială nu putea a crede
Că buna lui rudă să-l fi ocolit.

A doua zi iarăși, prea de dimineață,
Să găsească vreme, la dânsul veni:
O slugă, ce-afară îl vedea că-ngheață,
Ca să-i facă bine, de el pomeni*.

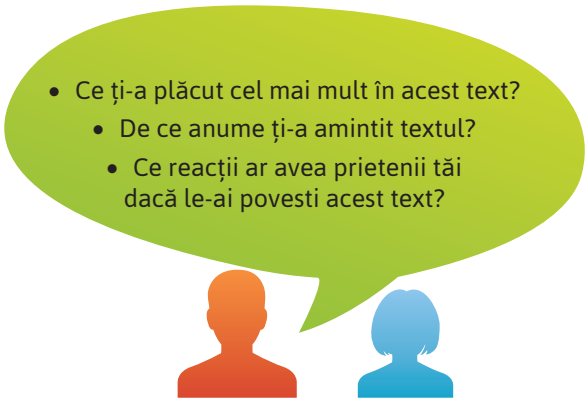
— Boierule – zise – așteaptă afară
Ruda dumitale, al doamnei vaci fiu.
— Cine? A mea rudă? Mergi de-l dă pe scară.
N-am astfel de rude, și nici voi să-l știu.

sumă (s.f.) – mulțime, număr mare.
a cerca (vb.) – a încerca.
mojicie (s.f.) – obrăznicie, grosolănie.
a pomeni (vb.) – a aminti.

REACȚII SUBIECTIVE

• **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Răspundeți la întrebările din imaginea de mai jos și apoi confruntă-ți răspunsurile cu ale colegului de bancă.

HARTA TEXTULUI

I. Rezolvă următoarele cerințe, pentru ca la final să poți completa harta textului.

1 Menționează, într-un enunț, despre ce este vorba în textul citit.

2 Răspunde, în caiet, la întrebările de mai jos.

a) Ce schimbare are loc în viața boului?
b) Ce efect are această schimbare asupra boului?
c) Ce decizie ia vițelul, nepotul boului, când află că unchiul său a ajuns boier?
d) Ce se întâmplă când vițelul ajunge la unchiul său?
e) Ce decide vițelul când află că unchiul său doarme? Dar atunci când unchiul trece pe lângă el fără să-l observe?
f) Ce se întâmplă când sluga îi spune boierului că este căutat de nepotul său, vițelul?

3 Completează, în caiet, afirmațiile de mai jos.

a) Boul ajunge să ocupe un post important în cireadă, ajutat de ... .
b) Boul e stăpânit de ... și crede că ... .
c) Când aude că boul ... și că ..., vițelul se hotărăște să meargă să-i ceară fân.
d) Vițelul află că unchiul are obiceiul de a ..., deși el știa că obiceiul boului era ... .
e) Când constată că unchiul său îl ignoră, vițelul este cuprins de ..., deși inițial el pornise la drum plin de ... .
f) Replica finală a boului indică o atitudine ... față de vițel.

Cadrul acțiunii: timpul și spațiul

4 Precizează unde și când are loc acțiunea.

5 Recitește textul și reconstituie șirul acțiunilor, punând în ordinea potrivită subpunctele **a) – j)**.

c) → → → → → → → → → *a)*

a) Boierul îi poruncește slugii să îl alunge pe vițel și neagă că acesta ar fi ruda sa.
b) Boierul se trezește și iese la plimbare, trecând pe lângă vițel fără să-l vadă.
c) Fiind norocos, boul ajunge într-un post important în cireadă.
d) O slugă îl anunță pe boier că ruda sa dorește să-l viziteze.
e) Sluga îl îndeamnă pe vițel să-și vadă de treabă, pentru că boul s-a schimbat de când a ajuns boier.
f) Vițelul nu poate intra la unchiul său, pentru că acesta doarme.
g) Vițelul aude că unchiul său a ajuns boier și decide să meargă să-i ceară niște fân.
h) Vițelul revine a doua zi să-l întâlnească pe boier.
i) Vițelul decide să îl aștepte pe boier.
j) Vițelului nu-i vine să creadă că ruda sa îl ignoră și crede că acesta a orbit.

6 Corelează ideile menționate la subpunctele **a) – j)** de la exercițiul **5** cu etapele acțiunii, completând, în caiet, tabelul de mai jos.

Etapele acțiunii

Situația inițială	Intriga	Desfășurarea acțiunii	Punctul culminant	Deznodământul
c)	...	...	...	*a)*

7 Redactează rezumatul textului, apoi verifică-l pe baza grilei de mai jos.

Criterii	DA	NU	NU SUNT SIGUR(Ă)
Am prezentat acțiunile în ordine cronologică.			
Am surprins esența textului.			
Am eliminat toate detaliile.			
Am folosit verbe la prezent sau la perfect compus.			
Am transformat vorbirea directă în vorbire indirectă.			

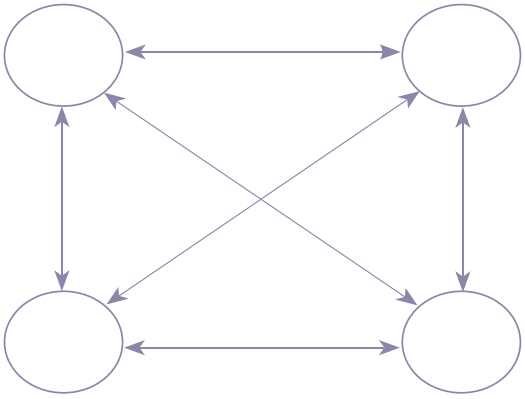

** Discută cu profesorul tău situațiile la care ai răspuns „nu" sau „nu sunt sigur(ă)".*

Personajele

8 Copiază, în caiet, următorul organizator grafic și notează:

a) în cercuri: numele personajelor și felul lor (principale/secundare/episodice);
b) pe axe: relația dintre personajele din text.

Tipul textului: narațiunea și dialogul

9 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Identificați tipul de narator care relatează întâmplarea cu boul și vițelul, alegând una dintre variantele următoare:

a) narator obiectiv, care povestește la persoana a III-a și nu intervine deloc cu observații în text;
b) narator subiectiv, care povestește la persoana I;
c) narator obiectiv, care povestește la persoana a III-a și intervine cu observații personale în text.

10 **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Alegeți dintre următoarele secvențe pe acelea din care vă puteți da seama că naratorul intervine cu observații personale în text.

a) „În zilele noastre..."
b) „Un bou în post mare? [...] Dar asta se-ntâmplă în oricare loc: // Decât multă minte, știu că e mai bine // Să ai totdeauna un dram de noroc."
c) „La o mojicie atâta de mare, // Vițelul răspunde că va aștepta."

11 Stabilește care este atitudinea naratorului față de ascensiunea boului. Justifică-ți opțiunea pe baza strofei a doua.

12 Notează, în caiet, câte o replică sugestivă pentru fiecare rol al dialogului.

a) Dialogul sugerează relația dintre personaje.
b) Dialogul evidențiază atitudinea personajului principal față de celelalte personaje.

13 Numește figura de stil prin care sunt înfățișate personajele și oferă câte un exemplu din text.

Forma textului

14 Precizează din câte strofe se compune textul, care este tipul strofei și care este măsura versurilor.

II. Copiază, în caiet, tabelul de mai jos, și completează-l cu informațiile referitoare la textul narativ în versuri *Boul și vițelul* de Grigore Alexandrescu.

HARTA TEXTULUI

Textul vorbește despre: ...			
Cadrul acțiunii (spațiul și timpul)			
Unde se desfășoară acțiunea?		Când are loc acțiunea?	
...		...	
Personajele			
Principale: ...	Secundare: ...	Episodice: ...	
Acțiunea			
Întâmplare	Întâmplare	Întâmplare	Întâmplare
...	...	...	...
Finalul acțiunii: ...			
Naratorul: ...			
Tiparul textual principal: ...			
Alte tipare textuale: ...			
Forma textului: ...			

BOUL, VIȚELUL ȘI LUMEA LOR

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați despre societatea în care trăiesc boul și vițelul. Identificați persoanele simbolizate de personaje, relațiile dintre acestea, legile acelei lumi și alte aspecte pe care le considerați importante. Realizați apoi o prezentare orală de două-trei enunțuri.

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați despre comportamentul vițelului și al boului, completând, în caiet, tabelele următoare.

VIȚELUL					
La început	**Ulterior**	**După aceea**	**Apoi**	**Mai apoi**	**În final**
• află că unchiul său a ajuns boier.	• decide să meargă să îi ceară unchiului puțin fân.	• ajunge la unchiul său și află de noul obicei al acestuia.	• constată că unchiul trece pe lângă el fără să-l observe.	• se hotărăște să revină a doua zi.	• nu este primit de unchiul său.
Vițelul este plin de bucurie.	Vițelul este	Vițelul este	Vițelul este	Vițelul este	Vițelul este ... .

BOUL		
La început	**După aceea**	**În final**
• ajunge într-o funcție importantă.	• trece pe lângă nepotul său fără să-l observe.	• nu recunoaște că vițelul este ruda sa.
Boul este norocos.	Boul este	Boul este ... .

3 Numește trăsăturile boului care reies din fragmentele de mai jos.

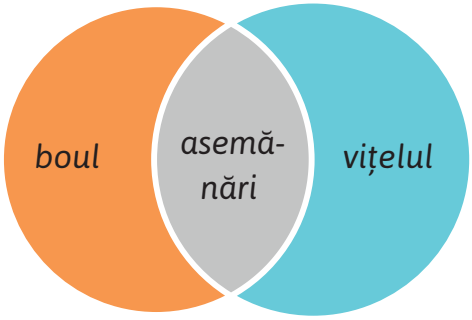
a) „un bou ca toți boii, puțin la simțire";
b) „de mândrie boul stăpânit, / Se credea că este decât toți mai mare, / Că cu dânsul nimeni nu e potrivit.";
c) „S-a schimbat boierul, nu e cum îl știi; / Trebuie-nainte-i să mergi cu sfială, / Primit în casă dacă vrei să fii".

4 Numește trăsăturile vițelului care reies din secvențele de mai jos.

a) „Mă duc, zise-ndată, nițel fân să-i cer";
b) „Ăst somn nu prea-mi place, și o să i-o spui";
c) „Cu mâhnire toate băiatul le vede, / Însă socotește că unchiu-a orbit; / Căci fără-ndoială nu putea a crede / Că buna lui rudă să-l fi ocolit".

5 Stabilește, pe baza acțiunilor personajelor, care sunt interesele pe care le urmărește vițelul și care sunt interesele boului. Spune dacă aceste interese sunt bune sau rele, morale sau imorale, justificându-ți opțiunea, într-un enunț.

6 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Marcați asemănările și deosebirile dintre viței și bou, completând, în caiet, schema de mai jos.

7 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Găsiți asemănările dintre societatea animalelor prezentată în text și societatea oamenilor din viața reală. Realizați o listă cu aceste asemănări.

8 Ce fel de oameni crezi că întruchipează personajele? Ce valori sau vicii, calități sau defecte sunt ilustrate prin comportamentul personajelor?

9 De ce crezi că autorul a ales să vorbească despre societatea oamenilor printr-o poveste despre animale? Exprimă-ți opinia într-un enunț. În formularea răspunsului, poți avea ca reper informațiile din caseta **Elemente-cheie** alăturată.

10 Identifică tema textului *Boul și vițelul*, răspunzând la întrebarea „Ce aspect din realitate este prezentat în text?". Prezintă răspunsul în două-trei enunțuri scrise.

ELEMENTE-CHEIE

Fabula este un text cu animale, obiecte sau oameni care transmite o învățătură, numită **morală**. Prin intermediul poveștii, fabula critică anumite comportamente umane cu scopul de a atrage atenția asupra lor și de a le îndrepta. Personajele sunt prezentate prin **personificare**. Fabula este adesea scrisă în versuri.

11 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Discutați următoarele idei referitoare la *Boul și vițelul* și prezentați, în patru-șase enunțuri scrise, una dintre acestea.

Comportamentele umane pot fi îndreptate dacă sunt prezentate prin intermediul poveștilor cu animale.

Relațiile dintre rude sunt bazate pe interes.

O funcție importantă schimbă comportamentul oamenilor.

BOUL, VIȚELUL ȘI LUMEA DIN JURUL MEU

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Rezolvați cerința corespunzătoare grupei voastre și prezentați răspunsurile în clasă.

Grupa 1. Întreabă autorul! Imaginează-ți că ești autorul textului *Boul și vițelul*. Un coleg „jurnalist" îți va lua un interviu, compus din următoarele întrebări la care vei răspunde, motivându-ți alegerile.
- Care este învățătura pe care ai vrut să o transmiți prin acest text?
- De ce ai ales ca personaje boul și vițelul?
- Boul și vițelul reprezintă oameni reali?
- Cum se pot schimba comportamentele oamenilor dacă ei citesc textul acesta?
- Crezi că un text literar poate influența comportamentele în societate?

Dialogul poate fi interpretat, în clasă, sub forma unui joc de rol.

Grupa 2. Vorbește despre text! Imaginează-ți că vorbești despre *Boul și vițelul* de Grigore Alexandrescu într-o emisiune pentru copii și adolescenți, intitulată *Tinerii și societatea de azi*. Realizează un text despre înțelesul poeziei, pe care îl vei citi, în 2-3 minute, în fața „publicului" reprezentat de colegi. În acest text poți vorbi despre:
- întâmplarea cu boul și vițelul și morala ei;
- relațiile dintre membrii unei familii;
- relațiile dintre membrii unei societăți;
- caracterele umane ilustrate de text;
- fabule și preferințele de lectură ale tinerilor.

Prezentarea textului poate fi evaluată de către colegi pe baza grilei de mai jos:

Evaluarea prezentării	MULT	PARȚIAL	PUȚIN
Prezentarea mi-a trezit interesul pentru fabula *Boul și vițelul*.			
Am înțeles ideea/ideile din prezentare.			
Atitudinea prezentatorului a fost convingătoare.			
Prezentarea s-a potrivit cu tema emisiunii *Tinerii și societatea de azi*.			

Grupa 3. Personajul sub lupă! Imaginează-ți o întâlnire dintre un zoolog (persoană care se ocupă cu studiul vieții animalelor și al mediului lor de viață) și un psiholog (persoană care se ocupă cu studiul caracterului oamenilor și cu modul lor de viață) care vorbesc despre trăsăturile boului. Selectează, din lista de mai jos, variantele pe care zoologul, respectiv psihologul, le asociază cu boul. Justifică-ți opțiunea!
- animal de tracțiune
- epitet injurios la adresa cuiva
- „s-a dus bou și s-a întors vacă" (expresie) – a se întoarce nelămurit, fără să fi învățat sau înțeles ceva
- bou-de-baltă
- docilitate
- forță
- persoană mărginită la minte
- mascul din familia bovinelor
- om răbdător și muncitor
- rumegător domestic cornut
- încetineală
- ajutor la muncile agricole

Grupa 4. Fii tu scriitor! Imaginează-ți că ești scriitor de fabule și numește un comportament al tinerei generații de astăzi care poate deveni subiect de fabulă. Alege animale, plante sau obiecte care ar putea fi personaje și formulează morala fabulei.

REFLECTEZ

- Ce comportamente umane crezi că sunt reprezentate în imaginile de mai jos?

LECȚIA 4 ADVERBUL

DIN EXPERIENȚA MEA

- Citește cu atenție textul următor și rezolvă cerințele de mai jos.

Concursul „Vânătoarea de comori” începe *acum*.

Aici vă întâlniți cu echipa voastră. Veți ajunge *acolo* unde vă indică harta. Doi mergeți *înainte* și cercetați terenul, doi rămâneți *înapoi* și ștergeți *bine* urmele. Vă despărțiți *aici* și vă reîntâlniți *dincolo*. Veți găsi comoara *aproape* sau *departe*, *mai repede* sau *mai târziu* dacă lucrați *împreună*, *serios* și *bine*!

a) Precizează care sunt acțiunile pe care urmează să le desfășoare participanții la jocul „Vânătoarea de comori”.
b) Identifică termenii care caracterizează acțiunile din joc și stabilește ce informații despre acțiune/acțiuni oferă aceștia.
c) Grupează cuvintele identificate în funcție de indicația pe care o oferă: locul, timpul sau modul în care se desfășoară acțiunea.

EXPLOREZ

1 Stabilește caracteristicile acțiunilor ilustrate în imaginile alăturate, corelând verbe din coloana **A** cu cuvinte potrivite din coloana **B**. Formulează cât mai multe corelații și scrie-le, în enunțuri, în caiet.

A	B
a) lucrează	**1.** azi
b) scrie	**2.** inteligent
c) visează	**3.** mult
d) cântă	**4.** continuu
e) citește	**5.** puțin
f) dansează	**6.** bine
g) așteaptă	**7.** acasă
h) merge	**8.** afară

2 Copiază, în caiet, enunțurile următoare și completează spațiile goale cu verbele potrivite, în așa fel încât propozițiile să aibă sens.

a) ... întotdeauna jocul în aer liber.
b) ... afară sau înăuntru, în funcție de vreme.
c) ... frumos cu partenerii de echipă.
d) ... serios la toate provocările.
e) ... zilnic un joc de societate.

ELEMENTE-CHEIE

Adverbul

- se raportează la acțiuni, stări și evenimente pe care le caracterizează (*călătorește* ***sigur***, *doarme* ***profund***, *răsare* ***lin***);
- exprimă o caracteristică modală, temporală sau locativă (*citește* ***ușor***, ***zilnic***, ***acasă***).

Clase de adverbe

- adverbe de mod (*bine, anevoie, graseiat, corect*);
- adverbe de loc (*acasă, aici, acolo, sus, jos, afară, înăuntru*);
- adverbe de timp (*azi, mâine, poimâine, curând, acum*);
- adverbe de timp cu valori aspectuale care marchează frecvența/repetarea procesului (*mereu, întruna, zilnic, lunar*).

- are formă invariabilă.

- se combină cu verbul, cu adjectivul și cu alt adverb (***lucrează*** *inteligent*, *carte* ***cumpărată*** *recent*, *răspunde* ***oarecum*** *dificil*);
- are funcție de circumstanțial:
  - de mod (*Vorbește* ***convingător***.);
  - de timp (*Răspunde* ***imediat***.);
  - de loc (*Vine* ***acasă***.).

3 Identifică adverbele din enunțurile de la exercițiul **2** și numește felul acestora.

4 Grupează, în caiet, adverbele de mai jos, în funcție de tipul acestora.

aici | sus | înăuntru | astăzi | adesea | frecvent | greu | dificil | mereu | așa | demult | aproape | deocamdată | bine | asemenea

5 Identifică adverbele și adjectivele din enunțurile următoare.

a) A primit o întrebare dificilă și a dat un răspuns inteligent. / Ea răspunde inteligent.
b) Câinele rău al vecinei mușcă necunoscuții. / Câinele vecinei mușcă rău, e agresiv.
c) Are un scris frumos. / Scrie frumos.

STRATEGII DE ANALIZĂ GRAMATICALĂ

Cum deosebim un adverb de o prepoziție?

Unele prepoziții și adverbe au forme asemănătoare, dar nu identice.

Prepoziția este urmată, în mod obligatoriu, de un substantiv sau un substitut (*Stă **înapoia** casei.*).

Adverbul este autonom, poate apărea fără subordonați (*Merge **înapoi**.*).

STRATEGII DE ANALIZĂ GRAMATICALĂ

Cum deosebim un adverb de un adjectiv?

Adjectivul și adverbul se aseamănă: ambele exprimă caracteristici.

Se deosebesc din punctul de vedere al formei: **adjectivul este variabil** (își schimbă forma după număr, gen și caz), acordându-se cu regentul, iar **adverbul este invariabil** (nu își schimbă forma).

6 Construiește enunțuri în care cuvintele „ușor” și „frumos” să fie adjective și apoi adverbe. Vei folosi cuvintele cu formele date.

7 Numește valoarea morfologică a cuvintelor subliniate.

a) Am pus tabloul deasupra dulapului. / Locuiește deasupra.
b) Pisica stă dedesubtul mesei. / Locuiește dedesubt.
c) A plecat înainte. / A plecat înaintea vecinului.

8 Stabilește funcțiile sintactice ale adverbelor din enunțurile de mai jos.

a) Locuiește aici.
b) Cade brusc.
c) Câinii latră amenințător.
d) Învață acum.
f) Trece ușor râul.
g) O carte publicată recent a devenit bestseller.

APROFUNDEZ

1 Identifică diferența între caracteristica acțiunii prezentată în următoarele enunțuri.

Vorbește *tare* întotdeauna. → Dar azi a vorbit *mai tare* decât ceilalți. → Toți l-au aplaudat *foarte tare*.

ELEMENTE-CHEIE

Gradele de comparație (caracteristica exprimată prin adverb poate cunoaște grade diferite):

- **pozitiv** (*Ea aleargă **repede**.*);
- **comparativ** → de inegalitate → de superioritate (*Ea aleargă mai **repede** decât prietenii săi.*)
  → de inferioritate (*Ea aleargă mai puțin **repede** decât prietenii săi.*)
  → de egalitate (*Ea aleargă la fel/tot așa de **repede** ca prietenii săi.*)
- **superlativ** → relativ → de superioritate (*Ea aleargă cel mai **repede**.*)
  → de inferioritate (*Ea aleargă cel mai puțin **repede**.*)
  → absolut → de superioritate (*Ea aleargă foarte **repede**.*)
  → de inferioritate (*Ea aleargă foarte puțin **repede**.*)

Gradele de comparație ale adverbului se exprimă la fel ca gradele de comparație ale adjectivului.

Comparativul și **superlativul** se formează cu mărci ale gradației: *mai, puțin, foarte*.

2 Stabilește care dintre adverbele următoare sunt gradabile (au grade de comparație) și care nu cunosc gradarea (nu au grade de comparație), grupându-le în două coloane: *bine, astăzi, corect, acasă, util, expresiv, pretutindeni, nicăieri, jos, departe, devreme, târziu, eficient, sus.*

3 Identifică, în textul de mai jos, adverbele aflate la diverse grade de comparație, menționându-le.

Străzile sunt foarte aglomerate dimineața, oamenii traversează bulevardul foarte repede, cu gândul la programul zilnic. Unii trec tot așa de repede și seara, când pleacă spre casă. Alții se mișcă mai agale, considerând că se vor simți foarte bine după o plimbare.

4 Copiază, în caiet, textul de mai jos și completează spațiile goale cu forma adjectivului sau a adverbului indicată între paranteze.

Copiii au lucrat ... (*bine*, gradul superlativ relativ de inferioritate) în echipă. Fetele ... (*talentat*, gradul superlativ relativ) au colaborat cu băieții ... (*iscusit*, gradul superlativ relativ) pentru concursul de dansuri de societate. Echipa noastră a dansat ... (*frumos*, gradul superlativ relativ) din întreaga competiție. Am fost ... (*bun*, gradul superlativ relativ).

5 Ce ai observat referitor la exprimarea superlativului relativ al adjectivului și al adverbului, în enunțurile de la exercițiul **4**?

6 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Identifică, în seriile următoare, formele corecte și transcrie-le în caiet.

a) eroi *nespus* de curajoși / eroi *nespuși* de curajoși
b) geamuri *strălucitor* de curate / geamuri *strălucitoare* de curate
c) zile *nespuse* de ploioase / zile *nespus* de ploioase
d) vecini *proaspeți* mutați în bloc / vecini *proaspăt* mutați în bloc
e) rude *putrede* de bogate / rude *putred* de bogate

7 **NORMĂ ȘI ABATERE.** Transcrie, în caiet, enunțurile, selectând varianta corectă.

a) A lucrat *numai / nu mai* două săptămâni.
b) Vorbește *întruna / într-una* despre calitățile lui.
c) *Altădată / Altă dată*, oamenii erau mai respectuoși.
d) *Pesemne / Pe semne* că va ploua.
e) *Bine înțeles / Bineînțeles* că va fi atent la detalii.
f) *De sigur / Desigur* ce era, nu a mai făcut proba la matematică.

ELEMENTE-CHEIE

În cazul adverbului, marca „cel” a superlativului relativ este invariabilă (*Fetele au cântat **cel** **mai frumos***.). La adjectiv, variază în funcție de gen și număr (*fata **cea** **mai voioasă** → fetele **cele** **mai voioase** → băieții **cei** **mai voioși***).

8 **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Rezolvați cerința corespunzătoare grupei voastre și prezentați răspunsurile în fața clasei.

Grupa 1. Redactați un text de cinci-șase enunțuri în care să-i oferiți unui turist indicații de orientare în localitatea voastră (poziția, direcția, distanța). Veți folosi adverbele de loc: *aici, acolo, înăuntru, afară, pretutindeni, undeva, aproape, departe*.

Grupa 2. Redactați un text de cinci-șase enunțuri pentru un blog dedicat localității voastre, în care să oferiți informații despre derularea în timp a unor acțiuni de la festivalul „Zilele localității”. Veți folosi adverbele de timp: *acum, azi, alaltăieri, aseară, deocamdată, demult, imediat, curând.*

Grupa 3. Redactați un text de cinci-șase enunțuri în care să le prezentați colegilor modul în care ați realizat proiectul dedicat zilelor școlii. Veți folosi adverbele de mod: *astfel, așa, bine, cumva, greșit, serios, dificil, frumos.*

AUTOEVALUARE

1 Completează grila de evaluare de mai jos.

	Da	Nu	Nu sunt sigur(ă)
a) Știu să identific adverbele.	☐	☐	☐
b) Știu să citesc un articol din *DEX* consacrat unui adverb.	☐	☐	☐
c) Pot să fac diferența între un adverb și un adjectiv.	☐	☐	☐
d) Pot să fac diferența între un adverb și o prepoziție.	☐	☐	☐
e) Pot să construiesc enunțuri cu diverse adverbe.	☐	☐	☐
f) Pot să exprim locul, timpul sau modul acțiunii prin adverbe.	☐	☐	☐
g) Recunosc gradele de comparație ale unui adverb.	☐	☐	☐
h) Recunosc funcțiile sintactice ale adverbelor.	☐	☐	☐

2 Discută cu profesorul tău situațiile la care ai răspuns „nu” sau „nu sunt sigur(ă)”.

LECȚIA 5 TEXTUL NARATIV-DESCRIPTIV (prezentarea unui proces ca succesiune de etape)

DIN EXPERIENȚA MEA

- Fiecare dintre voi va alege un joc de societate care îi place și-l va prezenta colegilor, precizând de la cine l-a învățat și care sunt cele mai bune strategii de a câștiga.

EXPLOREZ

1 Citește următoarele texte, apoi copiază, în caiet, tabelul de la **pagina 202** și completează-l.

Societatea. Joc de societate pentru dezvoltarea personală

Componente: 4 figurine, o tablă de joc, 50 de cartonașe cu instituții (parc, cinema, bancă, piață, primărie).

Cum se joacă?

1. Fiecare jucător alege o figurină din cele patru disponibile.
2. Așezați figurinele pe căsuța de start și, după aruncarea zarului, fiecare jucător mută atâtea căsuțe câte indică zarul.
3. În funcție de căsuța în care ajungi (parc, cinema, bancă, piață, primărie) povestești o întâmplare reală sau imaginară petrecută în acel loc.
4. Apoi tragi un cartonaș cu instituția „în care ești" și urmezi instrucțiunile de pe cartonaș.
5. Dacă reușești să povestești o întâmplare, primești două puncte, iar dacă îndeplinești și instrucțiunile, primești încă două.
6. Câștigă cel care obține primul **100 de puncte**.

Pâinici de casă

Ingrediente pentru aluat:
- *500 g de făină*
- *1 pliculeț de drojdie sau 10 g de drojdie proaspătă*
- *300 ml de apă*
- *2 lingurițe de sare*
- *ulei pe o farfurioară*

Ingrediente pentru umplutură:
- *măsline*
- *brânză*
- *fructe confiate*

Mod de preparare:

1. Într-un castron, amestecă bine apa cu drojdia, apoi lasă să se odihnească 10 minute.
2. Într-un bol, amestecă făina cu sarea.
3. Toarnă apa cu drojdia peste făină și amestecă bine cu o lingură de lemn.
4. Presară făină pe masă și frământă aluatul 10 minute.
5. Pune aluatul într-un bol acoperit cu un șervet și lasă la dospit 30 de minute.
6. Împarte aluatul în bucăți mici, în care adaugi ingredientele dorite, și modelează pâinicile.
7. Pune pâinicile pe o hârtie de copt, într-o tavă, și mai lasă-le la dospit o oră.
8. Unge pâinicile dospite cu apă, cu mâna sau cu ajutorul unei pensule, și pune-le la cuptor, timp de 20 de minute, la temperatura de 230 °C.
9. Pâinicile sunt gata când sunt rumenite și sună a gol atunci când le batem cu o lingură.
10. Scoate-le din cuptor și pune-le într-un bol și acoperă-le cu un șervet.

Titlul textului	Despre ce este vorba în text?	Care este obiectivul despre care vorbește textul?	Cu ce materiale se atinge obiectivul?	Ce acțiuni duc la atingerea obiectivului?	Care este rezultatul final al acțiunilor?
Societatea	...	...	...	...	...
Pâinici de casă	...	...	...	...	...

ELEMENTE-CHEIE

Textul narativ-descriptiv care prezintă un proces compus dintr-o succesiune de etape se mai numește **text procedural**. Denumirea de narativ-descriptiv se referă la faptul că acțiunile sunt prezentate în **succesiune** (precum în cazul tiparului narativ) și la prezența elementelor componente ale unui proces (precum în cazul tiparului descriptiv).

Etapele realizării textului narativ-descriptiv

fixarea unui obiectiv → *prezentarea materialelor necesare pentru atingerea obiectivului* → *succesiunea acțiunilor care trebuie derulate* → *rezultatul final*

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Stabiliți valoarea de adevăr a enunțurilor de mai jos referitoare la textele de la exercițiul 1. Alegeți **A**, dacă enunțul este adevărat, și **F**, dacă este fals. Copiați-le în caiet pe cele adevărate.

a) Autorul textului este un cunoscător în domeniul despre care scrie, el prezintă acțiunile necesare pentru obținerea unui rezultat. **A / F**

b) Autorul a semnat textul. **A / F**

c) Destinatarul textului este cel care va realiza acțiunile precizate de autor, el are drept scop să îndeplinească acțiunile și să obțină rezultatul dorit. **A / F**

d) Destinatarul este numit în text. **A / F**

e) Textul procedural prezintă acțiunile care trebuie îndeplinite pentru ca un obiectiv propus să fie atins. **A / F**

f) Textul se compune din următoarele părți: titlu, lista cu materialele necesare, partea centrală, care prezintă o succesiune de acțiuni, și finalul referitor la atingerea rezultatului dorit. **A / F**

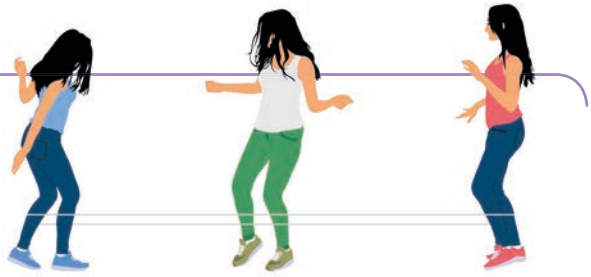
g) Câmpul lexical se referă la domeniul din care face parte textul. **A / F**

h) Verbele folosite sunt la indicativ prezent sau viitor. **A / F**

i) Textul conține elemente grafice care asigură așezarea în pagină: spații albe, fotografii, numerotarea operațiilor. **A / F**

j) Textul nu conține niciun element grafic. **A / F**

APROFUNDEZ

1 LUCRAȚI ÎN PERECHI! A. Ordonați logic, în caiet, enunțurile, pentru a realiza succesiunea corectă a etapelor dintr-un joc.

Jocurile din spatele blocului

(I) „Se joacă individual sau pe echipe.”

(II) „Elasticul e un joc care nu se mai joacă de multă vreme.”

(III) „După ce se fac toate figurile, se iau de la capăt și se sare «moara», adică toate figurile una după alta.”

(IV) „Figurile trebuie învățate și au denumiri: românească, ungurească, americana etc.”

(V) „Ai nevoie de un elastic lung cam de 3-4 metri, cu cât e mai lung, cu atât mai bine.”

(VI) „Dacă greșești, iei locul unuia dintre copiii plictisiți care țin elasticul.“

(VII) „Al treilea copil «sare elasticul», adică execută niște figuri complicate, încercând să nu calce elasticul greșit sau să nu se împiedice.”

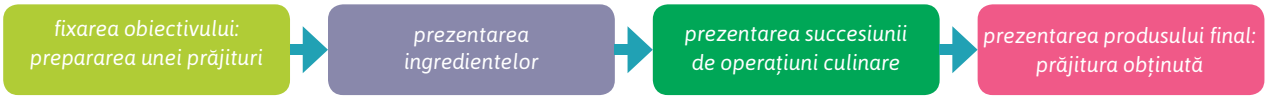
(VIII) „Dacă se joacă individual, doi copii (respectiv fetițe, pentru că băieții nu prea joacă acest joc, nu știu de ce...) țin elasticul întins, adică stau față în față, la distanță, cu elasticul petrecut la nivelul gleznei (apoi la genunchi, la pulpe, la mijloc, făcându-l din ce în ce mai greu).”

(Adina Popescu, *Vine vacanța cu trenul din Franța*)

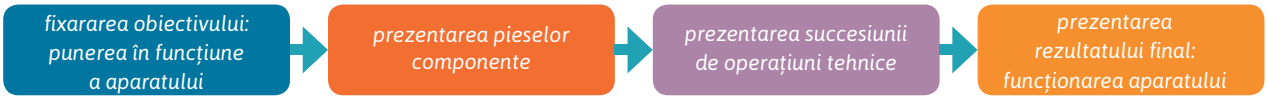
B. Confruntați ordinea pe care ați stabilit-o cu a celorlalte perechi și cu textul Adinei Popescu pe care îl puteți consulta în varianta digitală a manualului. Menționați care sunt diferențele și care ordine vi se pare că alcătuiește o succesiune mai coerentă.

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Rezolvați cerința corespunzătoare grupei voastre și prezentați răspunsurile în fața clasei.

Grupa 1. Realizați rețeta unei prăjituri. Veți urmări etapele din schema de mai jos și veți redacta textul.

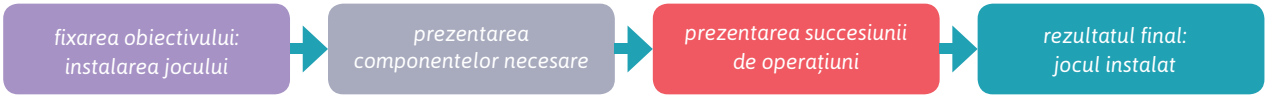
Grupa 2. Realizați instrucțiunile pentru punerea în funcțiune a unui aparat. Veți urmări etapele din schema de mai jos și veți redacta textul.

Grupa 3. Realizați instrucțiunile pentru montarea unui cort. Veți urmări etapele din schema de mai jos și veți redacta textul.

Grupa 4. Realizați instrucțiunile pentru instalarea unui joc video pe calculator. Veți urmări etapele din schema de mai jos și veți redacta textul.

AUTOEVALUARE

- **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Evaluați textele redactate la exercițiul 2 pe baza următoarei grile de evaluare.

Criterii	Îndeplinirea criteriilor			
	Foarte bine ★★★	Bine ★★	Suficient ★	Insuficient /
1. Textul se referă la un proces specific dintr-un anumit domeniu.				
2. Autorul este un cunoscător al domeniului.				
3. Autorul îi spune destinatarului ce are de făcut pentru a atinge rezultatul dorit.				
4. Textul se compune din patru părți: titlul, elementele/ instrumentele necesare, acțiunile prezentate în succesiune și rezultatul final.				
5. Succesiunea etapelor este vizibilă prin numerotare sau prin alte modalități de evidențiere a succesiunii (*mai întâi, apoi, după aceea, în cele din urmă*).				
6. Verbele folosite sunt la indicativ prezent sau viitor.				
7. Așezarea în pagină face vizibile cele patru părți de la punctul **4**.				
8. Câmpul lexical este specific domeniului la care se referă textul.				

LECȚIA 6 PERFORMAREA ACTELOR DE LIMBAJ

DIN EXPERIENȚA MEA

Covoare populare românești, din lână, realizate manual, vopsite cu culori naturale

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE! JOC DE ROL.** Imaginați-vă că sunteți la un târg de cultură populară. Aveți rolul de vânzător sau de cumpărător. Construiți un dialog, de cinci-șase replici, referitor la două obiecte puse în vânzare (ilustrate alăturat). În dialog, interlocutorii afirmă, solicită informații, recomandă și dau asigurări. După ce toate dialogurile au fost citite, veți grupa într-un tabel precum cel de mai jos replicile în funcție de actul de limbaj pe care îl exprimă.

Vorbitorul afirmă	Solicită informații	Recomandă	Dă asigurări
...	...	...	...

EXPLOREZ

• **A.** Citește enunțurile de mai jos și stabilește la ce se referă acestea.

a) Nu intrați cu băutură și mâncare la expoziție!
b) Mâncarea și băutura interzise!
c) Este interzis să intrați cu mâncare și băutură, nu ați văzut afișul?
d) Puteți, vă rog, să nu intrați cu mâncare și băutură?
e) Hei, ieși afară cu mâncarea!

B. Stabilește:

a) care sunt diferențele referitoare la **forma enunțurilor** de mai sus, având în vedere modul verbului, tipul enunțurilor și formulele de adresare;

b) care sunt asemănările între enunțuri, având în vedere **intenția de comunicare** a emițătorului și **efectul dorit asupra interlocutorului**.

ELEMENTE-CHEIE

În **realizarea (performarea) unui act de limbaj** (*a saluta, a solicita informații, a invita, a refuza, a sfătui* etc.), un vorbitor poate să exprime un mesaj în moduri diferite. Vorbitorul dispune de mai multe formulări pentru a exprima aceeași idee. Alegerea sa este ghidată, în general, de **contextul comunicativ**, și, în particular, de **intenția** de comunicare și de **efectul** actului de limbaj asupra interlocutorului.

APROFUNDEZ

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Observați relația dintre intenția de comunicare și modul de exprimare, în cazurile următoare. Alegeți varianta de exprimare care vi se pare mai eficientă și justificați-vă oral opțiunea.

Grupa 1. Paul, elev în clasa a VI-a, nemulțumit că în sala de sport se petrec multe incidente, li se adresează colegilor de echipă.

Este important să ne respectăm unii pe alții și să avem grijă de echipamente.

Aș vrea să avem grijă de echipamente.

Să ne controlăm furia atunci când cineva ne provoacă!

Sunteți agresivi și asta dăunează echipei.

Grupa 2. Elena, elevă în clasa a VI-a, care ar dori rolul principal într-o piesă de teatru, i se adresează regizorului.

Întotdeauna mi-am dorit să am rolul principal într-o piesă.

Dumneavoastră nu aveți încredere în mine dacă îmi dați un rol secundar.

Aș fi foarte fericită să joc rolul principal.

Vă rog să îmi distribuiți mie rolul principal!

Grupa 3. Veronica, elevă în clasa a VI-a, care dorește un animal de companie, li se adresează părinților.

Toți colegii mei au un animal de companie. Nu e corect ca eu să nu am!

Cred că dacă aș avea un animal de companie, aș fi mai responsabilă.

Am auzit că un animal de companie își poate face proprietarul fericit. Eu aș vrea unul...

Oare ați putea să-mi cumpărați un cățel?

Grupa 4. Vlad, elev în clasa a VI-a, un pasionat de jocuri pe internet, i se adresează unui coleg.

Ce-ai zice să ne jucăm după-masă?

Hai să intrăm după-masă pe net!

Îmi place să mă joc cu tine.

Mi-ar plăcea să ne jucăm online.

2 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Având în vedere contextul comunicativ dat, formulați trei enunțuri diferite prin care un vorbitor poate să-și exprime intenția de comunicare.

Grupa 1. Un tânăr dorește să-i ofere locul său în autobuz unei persoane mai în vârstă.

Grupa 2. Un copil cere acordul părinților pentru vizionarea unui film.

Grupa 3. Un elev își invită colegul la un meci de tenis.

Grupa 4. Un pasager îi cere șoferului să deschidă geamul.

3 Precizează care este intenția comunicativă a vorbitorilor de la exercițiul **2** și care este efectul dorit asupra interlocutorului.

STRATEGII DE COMUNICARE

Într-un **act de limbaj** (rugăminte, invitație, solicitarea de informații, acord, refuz etc.), vorbitorul își exprimă o **intenție de comunicare**.

Intenția de comunicare poate fi transmisă în mod eficient atunci când vorbitorul are un bun control asupra actului de limbaj:

- se exprimă prin anumite combinări de cuvinte (structuri lingvistice), corecte din punct de vedere gramatical, care transmit mesajul;
- alege combinarea de cuvinte cea mai potrivită în context;
- urmărește efectul mesajului asupra interlocutorului.

REFLECTEZ

- Gândește-te la o situație în care intenția ta de comunicare a fost corect înțeleasă și la altă situație în care a fost greșit înțeleasă. Cum ți-ai dat seama de acest lucru?

LECȚIA 7 VALORI ALE CULTURII POPULARE ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Alegeți două personaje pe care le-ați întâlnit în basme sau în legende românești sau străine și creați două cărți de joc după modelul alăturat. Precizați care sunt caracteristicile înscrise pe carte și cum ați stabilit valoarea lor.

EXPLOREZ

1 Citește următoarele fragmente despre haiducul Pintea Viteazul și stabilește care sunt calitățile acestuia.

a) „Era cunoscut sub numele de Pintea, Grigore Pintea sau Gligor Pintea din Măgoaja, mai apoi, de la jumătatea secolului al XIX-lea, de Pintea Viteazul. De loc era din Măgoaja [...] nu departe de Lăpușul Unguresc, azi sat din comuna Chiuiești, județul Cluj. [...] «Casa Pintii» se afla în partea de jos a satului. [...] După tradiția populară [...] se pare că lui Pintea îi plăcea să horească din fluier. Potrivit acesteia, haiducul s-ar fi înțeles cu ortacii* săi, prin fluierat sau șuierat, anume când era bine ar fi cântat de joc, iar când se vestea de poteră* ar fi cântat doina. Oricum, în părțile Bucovinei, locuitorii [...] mai cântau din fluier la sfârșitul secolul al XIX-lea cântecele numite *Doina lui Pintea* și *Rusalca lui Pintea*."

(Susana Andea, Avram Andea, *Haiducul Pintea și lumea sa: 1693-1703*)

ortac (s.m.) – tovarăș, camarad, prieten.
poteră (s.f.) – detașament de oameni înarmați cu misiunea de a prinde haiducii.

b) „În tăt* Maramureșu',
Nu-i ca Pintea viteazu',
Nu-i ca Pintea haiducu',
Pe cei grofi* îi prinde-n clește,
Pe săraci bine-i păzește.
Colo-n vale lângă foc,
Stau haiducii la un loc
Și s-or apuca de joc
De joc și de veselie,
De moarte nu vor să știe."

(*Balada lui Pintea*)

tăt (adj.) – tot.
grof (s.m.) – titlu purtat de marii posesori de pământuri; mare moșier.

c) „Un om din Măgoaja mi-a spus [...] că coiful și cămașa cea de zale a lui Pintea se află în biserica din Budești în Marmația [Maramureș] și că sunt atât de grele încât el nu le-a putut ridica, deși s-a opintit din răsputeri."

(Ion Pop-Reteganul, *Pintea Viteazul*)

a se opinti (vb.) – a face un efort mare.

2 Figura lui Pintea este subiectul mai multor cântece populare. Ascultă balada lui Pintea în interpretarea artistei Măriuca Verdeș, accesând linkul https://www.youtube.com/watch?v=uH7dSoME_Uk. Care crezi că este motivul pentru care balada haiducului se cântă și astăzi?

3 Viața lui Pintea a fost ecranizată într-un film istoric de aventuri, avându-l ca protagonist pe actorul Florin Piersic. Urmărește filmul, accesând linkul https://www.youtube.com/watch?v=kPM3vzdJcdE, și formulează-ți opinia despre amestecul de fapte reale și imaginare din povestea lui Pintea.

4 În Maramureș există locuri care poartă numele haiducului: Poiana lui Pintea, Peștera lui Pintea, Izvorul lui Pintea, Hanul lui Pintea etc. Pentru a le vedea, accesează pagina https://portal-maramures.ro/pintea-viteazul/. Care crezi că este motivul pentru care Pintea este prezent în memoria locuitorilor Maramureșului?

APROFUNDEZ

1 LUCRAȚI ÎN GRUPE! Citiți textul de mai jos și răspundeți la următoarele întrebări.

„Faptele lui Pintea și ale celor care au acționat împreună cu el se leagă de ceea ce în mod obișnuit numim *lotrie* sau *haiducie socială*, un fel de brigandaj și delicvență a vremurilor de altădată. [...] Fenomenul a fost prezent în întreaga Europă medievală și modernă.

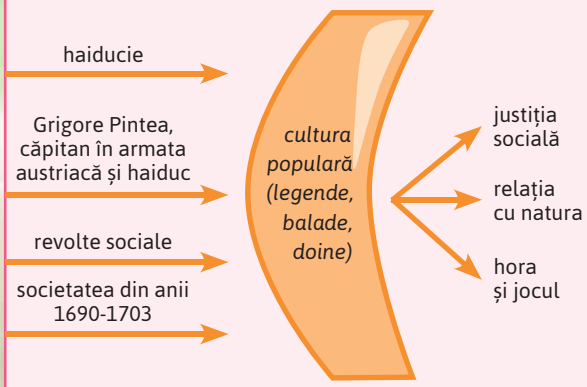
Haiducia, în sensul de brigandaj, se poate defini drept un jaf armat la drumul mare de răufăcători reuniți în cete relativ disciplinate, organizate militar și supuse respectării anumitor reguli și autorității unui șef.

Pentru autoritățile vremii, haiducul era un răufăcător care săvârșea fărădelegi [...]. Oamenii de rând, țărani mai ales și orășeni săraci deopotrivă, îi priveau uneori pe haiduci cu admirație pentru curajul și faptele lor îndrăznețe, se solidarizau adesea cu aceștia când atacau pe cei bogați și privilegiați, tratându-i în asemenea situații de oameni cinstiți și capabili de sentimente și gesturi generoase."

(Susana Andea, Avram Andea, *Haiducul Pintea și lumea sa: 1693-1703*)

a) Ce înseamnă haiducia?
b) Care este atitudinea autorităților față de haiduci?
c) Care este atitudinea oamenilor de rând față de haiduci?
d) De ce credeți că autoritățile și oamenii de rând au atitudini diferite față de haiduci?

ELEMENTE-CHEIE

Anumite realități sociale (precum viața copiilor, viața în familie, relația cu natura, conflictele din societate etc.) sau sentimente umane (dorul, iubirea etc.) au influențat creația literară și au fost surprinse de creatorii populari în creațiile lor.

Astfel au luat naștere **baladele**, **doinele**, **legendele** etc. În aceste creații regăsim realități sociale și valori ale culturii populare, adică aspecte pe care oamenii le-au considerat importante pentru viața lor și pentru timpul în care au trăit.

La rândul lor, aceste creații transmit valorile culturii populare și în lumea de azi, pentru că ele sunt și astăzi citite, interpretate sau redate în diverse alte forme (film, bandă desenată etc.).

2 LUCRAȚI ÎN PERECHE! Urmăriți schema de mai sus, de la rubrica **Elemente-cheie**, referitoare la modul în care valorile sociale devin valori culturale și numiți:

a) realitățile sociale din timpul lui Pintea Viteazul;
b) creațiile artistice despre viața lui Pintea;
c) valorile culturii populare legate de figura lui Pintea Viteazul.

PROIECT

- Imaginează-ți că ești scriitor în vremea lui Pintea Viteazul și redactezi un text în care îți prezinți opinia față de acțiunile haiducului.

În realizarea textului vei avea în vedere:
- definirea haiducului și a rolului acestuia în societate;
- descrierea lui Pintea;
- prezentarea uneia sau a mai multor acțiuni ale acestuia;
- explicarea motivului pentru care a fost numit „Viteazul";
- relatarea modului în care a ajuns personaj de literatură populară.

Pentru documentare, poți viziona filmul *Pintea Viteazul*.

În realizarea proiectului veți avea ca reper procesul, evaluarea colaborării și evaluarea sumativă a proiectului de la *pagina 48*.

LECȚIA 8 LIMBĂ VORBITĂ. LIMBĂ SCRISĂ

DIN EXPERIENȚA MEA

• **LUCRAȚI ÎN PERECHI!** Identificați modul în care se exprimă persoanele din imaginile de mai jos și precizați câte o caracteristică pentru fiecare mod de exprimare.

EXPLOREZ

• Ascultă un dialog dintre doi elevi de clasa a VI-a, iar apoi citește scrisoarea și mesajul redactate de aceștia în timpul vacanței. Stabilește caracteristicile exprimării în limba vorbită și în limba scrisă, grupând afirmațiile de mai jos în tabelul alăturat.

Limbă vorbită	Limbă scrisă
...	...

Târgoviște, 20 iulie 2024

Dragă Andrei,

Sigur te miri că îți scriu scrisoare și nu e-mail.

Crezi că sunt în vacanță într-un loc fără semnal sau că am pus pariu cu bunicul că eu scriu scrisori și el e-mailuri? Te înșeli, mi-am schimbat softul la telefon și nu am semne diacritice. Și atunci am zis că o să fac o impresie bună că scriu de mână.

E plăcut aici, ne și relaxăm, ne și cultivăm. Bunica îmi tot explică dintr-o carte cu titlul „Ești cool și dacă vorbești corect". Bunicul îmi povestește cum era societatea pe vremea lui și mă duce la plimbări prin oraș. Trecem adesea prin fața Poștei, azi vom intra ca să-ți trimit scrisoarea.

La computer nu prea stau, de asta n-am intrat pe net săptămâna asta.

Tu cum îți petreci vacanța?

Cu prietenie,
Paul

a) Sensul mesajului se realizează prin lexic și gramatică.
b) Sensul mesajului se realizează prin lexic și gramatică, dar și prin intonație, accentuare și pauze, gesturi și mimică.
c) Enunțurile pot fi incomplete, cu ezitări sau reluări.
d) Enunțurile sunt atent elaborate.
e) Interlocutorii sunt față în față.
f) Există o distanță între interlocutori, ei nu sunt față în față.
g) Textul poate fi verificat după ce a fost realizat.
h) Textul conține semne prin care se marchează intonația: semne de punctuație, scrierea cu majuscule, punerea în pagină.
i) Mesajul se transmite prin dialog, în prezența interlocutorului.

ELEMENTE-CHEIE

Limba română, asemenea altor limbi, cunoaște două forme de exprimare: **orală** (în vorbire) și **scrisă**.

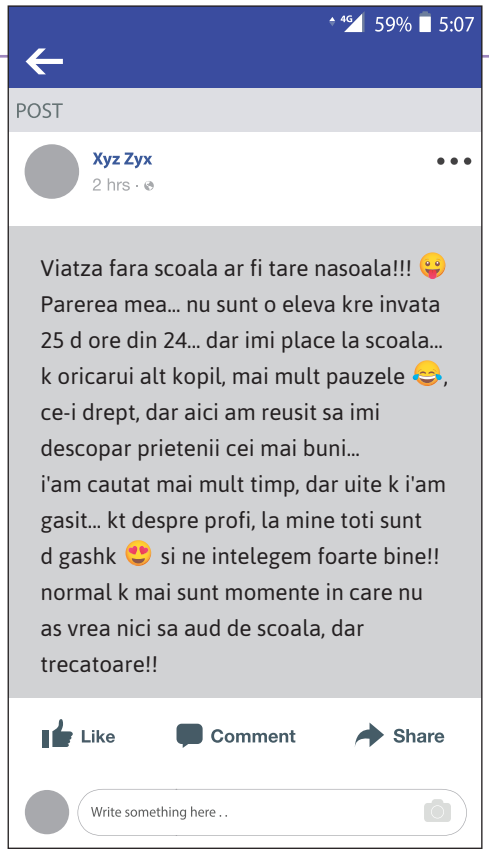
În **limba vorbită**, cuvintele sunt pronunțate prin viu grai (cu ajutorul vocii) de către vorbitori. În **limba scrisă**, cuvintele se notează printr-un sistem de scriere, bazat pe alfabet.

Exprimarea are trăsături specifice în funcție de mediul de comunicare.

APROFUNDEZ

• **LUCRAȚI ÎN GRUPE!** Citiți cu voce tare textul preluat dintr-o postare de pe Facebook și stabiliți ce are specific modul de exprimare în acest text. Rezolvați cerințele de mai jos.

a) Ce credeți că a determinat-o pe autoarea textului să-și exprime mesajul în acest mod?
b) Care sunt abaterile de la norma gramaticală în acest text? Considerați că aceste abateri afectează transmiterea mesajului?
c) Numiți două trăsături ale limbii scrise și una a limbii vorbite, ilustrate în acest text.
d) Precizați un context de comunicare în care modul de exprimare ilustrat în text este permis și un context în care este interzis. Justificați-vă opțiunea oral, în discuția cu colegii!

ELEMENTE-CHEIE

Există **interferențe** între limba vorbită și limba scrisă, adică trăsăturile limbii vorbite se regăsesc adesea în limba scrisă. Cauza acestor interferențe o reprezintă, mai ales, mijloacele electronice de comunicare care permit o comunicare în scris rapidă (mesaje pe rețele de socializare, mesaje telefonice etc.).

REFLECTEZ

• Realizează-ți potretul lingvistic de utilizator al limbii române, completând descrierea de mai jos.

a) Când vorbesc cu familia, mă exprim ... .
b) Când vorbesc în societate, mă exprim ... .
c) Îmi supraveghez întotdeauna vorbirea ... .
d) Îmi supraveghez mai puțin vorbirea ... .
e) Îmi place să scriu ... .
f) Îmi place să citesc ... .
g) Să scriu corect, pentru mine, înseamnă ... .
h) Să vorbesc corect, pentru mine, înseamnă ... .

PORTOFOLIU

• Realizează un blazon de utilizator al limbii române, având în vedere că blazonul desemnează o emblemă compusă din mai multe elemente reprezentative. În casetele blazonului vei include:

a) cuvintele tale preferate;
b) simbolul unui instrument care te reprezintă ca utilizator al limbii române;
c) numele personajului literar preferat din literatura română și titlul textului din care acesta face parte;
d) valorile pe care le ai ca utilizator al limbii române.

Blazoanele vor fi afișate în galeria clasei.

RECAPITULARE

I. Citește textul de mai jos și răspunde, în enunțuri, la cerințele următoare.

Petrecuse cu chitara
Toată vara.
Însă iată că-ntr-o zi
Când viforniță* porni,
Greierele se trezi
Fără muscă, fără râmă,
Fără umbră de fărâmă.
Ce să facă? Hai să ceară
La Furnică, pân' la vară,
Niscai boabe de secară.
— Pe cuvânt de lighioană,
Voi plăti cinstit, cucoană,
Cu dobânzi, cu tot ce vrei!
Dar Furnica, harnică,
Are un ponos* al ei:
Nu-i din fire darnică
Și-i răspunde cam răstit:
— Astă-vară ce-ai păzit?
— Dacă nu e cu bănat*,
Zi și noapte am cântat
Pentru mine, pentru toți...
— Joacă astăzi, dacă poți!

(Jean de La Fontaine, *Greierele și furnica*)

viforniță (s.f.) – (popular) vifor, vijelie.
ponos (s.n.) – necaz, neajuns, nemulțumire.
a nu fi cu bănat (expresie) – a nu lua în nume de rău întrebarea sau rugămintea.

1 Realizează harta textului, după modelul celei de la **pagina 195**, menționând:

a) personajele;
b) reperul temporal al acțiunii;
c) evenimentul prezentat;
d) tiparele textuale;
e) rima și măsura versurilor.

2 Precizează, în două-trei enunțuri, situația în care se găsește greierele și rezolvarea ei.

3 Identifică figura de stil prin care sunt prezentate personajele și numește trăsăturile umane care sunt evidențiate prin această figură de stil.

4 Explică, într-un enunț, sensul formulei „pe cuvânt de lighioană" din prima replică a greierului.

5 Formulează, într-un enunț, semnificația ultimei replici a furnicii.

6 Prezintă câte o valoare a fiecărui personaj, punând-o în relație cu modul său de viață.

7 Exprimă-ți opinia, în trei-patru enunțuri, despre relația dintre greiere și furnică ilustrată în textul dat și despre o societate în care persoanele acționează ca greierele și furnica.

8 Transcrie două adverbe din replicile „Voi plăti cinstit, cucoană", „Și-i răspunde cam răstit" și construiește câte un enunț în care primul adverb să fie la gradul comparativ de egalitate și al doilea la superlativ relativ de inferioritate.

9 Identifică un adverb de timp din text.

II. 1. Numește două acte de limbaj realizate de personajele din text și transcrie structurile lingvistice prin care se realizează acestea.

2. Reformulează ultima replică a furnicii schimbând intenția de comunicare și precizează, într-un enunț, care este intenția de comunicare a furnicii în replica formulată de tine.

III. Redactează un text narativ-descriptiv (procedural) în care să prezinți instrucțiunile jocului „Greierele și furnica".

IV. AUTOEVALUARE! Completează, în caiet, enunțurile de mai jos.

a) Din această unitate, cel mai dificil mi-a fost să înțeleg ... .
b) Din această unitate, voi putea folosi ceea ce am învățat în următoarele situații ... .

Nu uita să completezi *Fișa de observare a comportamentului* (**pagina 214**) pentru activitatea din această unitate!

EVALUARE

- **Citește textul de mai jos și răspunde, în enunțuri, la cerințele următoare.**

La Obor*,
lângă tarabă
vine-n zbor
un sturz și-ntreabă:
Azi e nuntă-n trandafiri!
Ce să iau la musafiri?
Ia o varză
pentru barză
și urzici
la rândunici,
și ardei
la porumbei.
Ia mărar
pentru sitari,
castraveți
pentru sticleți,
legături cu usturoi
pentru domnii pițigoi!
Ia poftiți, poftiți la noi!
Sturzul stă la îndoială –
cum să cadă la-nvoială?
Verzele parc-ar fi oi,
Behăie cu foi vâlvoi.
Toți ardeii cei voinici
parcă-s nasuri de pitici.
Dovleceii
ca purceii
guițând că-și pierd cerceii,
conopida ca o iadă
sare drept peste grămadă.
Ce să cumpere, că toată
piața parcă-i fermecată?
Lasă, c-o să ia mai bine
oaspeții, fără rușine,
și-ntr-o bună dimineață,
nunta o s-o facă-n piață!
Să-și aleagă fiecare
ce i-o place de mâncare:
de-or avea curaj, firește!

Dumnealui sturzul plătește!
(Grete Tartler, *Nunta din piață*)

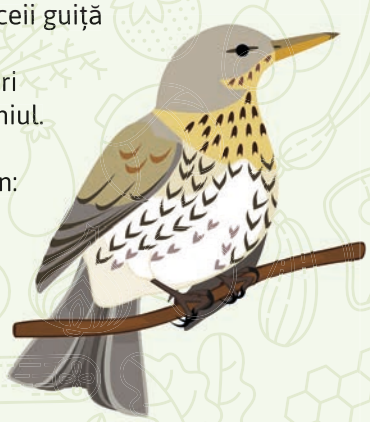
Obor (s.p.) – piață agroalimentară din București.

1 Completează enunțurile următoare, pe baza textului dat. **0,50 puncte**

a) Sturzul merge la ... ca să ... din cauză că ... .
b) În final, sturzul ... .

2 Alege varianta corectă. **0,50 puncte**

A. Sturzul nu se poate decide ce să cumpere, deoarece:
a) i se pare că toată piața e fermecată;
b) are o ofertă prea bogată;
c) oile behăie, purceii guiță și iada sare;
d) îi lasă pe musafiri să-și aleagă meniul.

B. Legumele din piață sunt prezentate prin:
a) comparație și enumerație;
b) personificare și comparație;
c) epitet și personificare;
d) repetiție și comparație.

3 Explică, în două-trei enunțuri, atitudinea sturzului așa cum rezultă din versurile de mai jos. **1 punct**

„Sturzul stă la îndoială –
cum să cadă la-nvoială?”

4 Prezintă, în trei-patru enunțuri, motivele pentru care sturzul nu se poate hotărî ce să cumpere. **1 punct**

5 Alege varianta care ți se pare potrivită pentru a exprima semnificația textului și motivează-ți alegerea, în trei-patru enunțuri. **1 punct**

a) O ofertă foarte variată poate să deruteze cumpărătorul.
b) La piață trebuie să mergi cu o listă de cumpărături stabilită de acasă.
c) Sturzul, pentru că face parte din regnul păsărilor, vede că legumele seamănă cu animalele.

6 Numește două acte de limbaj realizate de personaje la piață și transcrie structurile lingvistice specifice pentru acestea. **1 punct**

7 Transcrie, din text, un adverb aflat la gradul comparativ de inegalitate, de superioritate și apoi alcătuiește enunțuri în care acesta să fie la gradele comparativ de egalitate, la superlativ relativ de superioritate și la superlativ absolut. **1 punct**

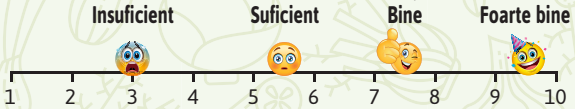
8 Selectează din text două elemente specifice limbii vorbite. **1 punct**

9 Redactează un text narativ-descriptiv (procedural) în care să prezinți procesul de pregătire a unei mese festive. **2 puncte**

Din oficiu: 1 punct

AUTOEVALUARE

- Cum consideri că ai rezolvat exercițiile?

RECAPITULARE FINALĂ

ÎN LUMEA TEXTULUI

- Citește fragmentul de mai jos și rezolvă cerințele.

În orășel se aciuase liniștea zilelor de vară. Tinerii plecau dis-de-dimineață la scăldat, lăsând curțile, străzile și mahalalele pustii, moleșite și tăcute. [...] Era vară și cald, era vacanță, era un oraș mic, era monotonie, lene, amorțeală, adică tot ceea ce nu se potrivește tinereții. Pentru că tinerii erau cei care sufereau cel mai mult în orășel. [...]

Cireșarii sufereau cumplit din cauza căldurii, a moleșelii, a inactivității și mai ales din cauza unor despărțiri neprevăzute. Victor plecase pentru câteva săptămâni undeva în străinătate, într-o tabără tinerească, iar Ionel își petrecea o parte din vacanță departe împreună cu familia. Ursu lua parte la tot felul de concursuri sportive, se pregătea mai ales pentru un meci amical de box cu campionul național de juniori, iar ceilalți, Maria, Dan, Lucia, își petreceau timpul citind, scriind, visând.

Și nimic neobișnuit nu se profila încă în zarea vremii.

Dacă Tic nu s-ar fi dus în ziua aceea la școală să-l caute pe moș Timofte poate că prietenii noștri Cireșarii ar mai fi lâncezit vreo câteva zile. [...]

Tic n-a văzut la început în curtea școlii decât un bărbat străin plimbându-se cu un moș Timofte foarte bucuros, ceea ce, bineînțeles, nu i-a stârnit nicio exclamație, nici măcar o întrebare, cu toate că nu se mai zărise personajul acela niciodată până atunci în oraș. Dar puțintel mai târziu Tic a văzut altceva. Ceva care i-a furat toate privirile, emoțiile, preocupările. [...]

Lângă cișmeaua din curtea școlii... era o fată! O fată brunetă, cu părul scurt, ondulat, îmbrăcată într-o rochie albă.

Pentru a nu fi descoperit și a nu fi silit să roșească, Cireșarul a calculat că nu are altceva mai bun de făcut în calitatea sa de iscoadă – calitate pe care și-o asumase ad-hoc și fără consimțământul nimănui – decât să se furișeze în curtea școlii și să-și aleagă cel mai sigur post de observație. Și pentru că nimeni nu cunoștea mai bine decât el labirintul vizibil și invizibil al școlii, precum și căile de intrare și ieșire din labirint, în mai puțin de un minut, după ce sărise gardul la adăpostul unui trunchi de copac, și se strecurase ca un șarpe printre tufe și tarlale de flori, își fixă postul sub scara mare de piatră într-o firidă triunghiulară. De acolo, din întuneric, urmări cu privirile, cu tresăririle și cu auzul uimitoarea apariție albă. [...]

Fata cu păr negru, ondulat rămăsese nemișcată, încremenită, tot acolo, lângă cișmea, cu privirile furate de zarea albastră. Atitudinea ei i-a inspirat puștiului prima remarcă: „Asta seamănă cu soră-mea: pesemne că spune în gând poezii.” [...]

Iată cum întâmplarea l-a adus pe băiatul cârn și cu părul de aur în situația de a semnala, primul, faptul neobișnuit care apăruse în orășel sub înfățișarea unei fete negricioase, visătoare, isteațe, îmbrăcate într-o rochie albă.

(Constantin Chiriță, *Cireșarii*)

Lectură

1 Realizează harta textului după modelul celei de la **pagina 26**, menționând:

a) cadrul acțiunii;
b) personajele;
c) evenimentul prezentat;
d) tipul de narator.

2 Răspunde în enunțuri la întrebările de mai jos.

a) Care este atmosfera din orășelul în care locuiau Cireșarii?
b) Din ce cauză sufereau Cireșarii?
c) Care este motivul pentru care Tic merge la școală?
d) Ce reacție are Tic când zărește fata în curtea școlii?
e) Ce face Tic când o vede pe fata în rochie albă?
f) Care este atitudinea lui Tic în curtea școlii?
g) Care sunt trăsăturile fetei în alb?

3 Redactează, în 70-100 de cuvinte, rezumatul textului.

4 Completează următoarele afirmații cu două trăsături susținute de exemple din text.

a) Textul propus este literar, deoarece ... .
b) Textul propus este narativ, deoarece ... .

5 Prezintă, în două-trei enunțuri, dorința lui Tic.

6 Alege varianta care ți se pare cea mai potrivită pentru a exprima o semnificație a fragmentului dat.

a) Viața tinerilor nu este întotdeauna foarte palpitantă.
b) Copiii sunt atrași de lucrurile misterioase.
c) Școala este un loc foarte cunoscut de copii.

Motivează-ți alegerea, într-un text de 30-40 de cuvinte.

7 Exprimă-ți opinia, în trei-patru enunțuri, despre cum este ilustrată în text viața copiilor din oraș la începutul vacanței de vară.

Limbă și comunicare

1 Seria în care ambele cuvinte sunt despărțite corect în silabe este:

a) pri-e-te-nii, si-tua-ți-a;
b) prie-te-nii, si-tu-a-ți-a;
c) pri-e-te-nii; si-tu-a-ți-a;
d) prie-te-nii; si-tua-ția.

2 Conțin diftong toate cuvintele din seria:

a) cei, căile;
b) curtea, băiatul;
c) era, juniori;
d) negricioase, petrecea.

3 Alcătuiește două enunțuri în care să ilustrezi polisemia verbului „a urmări”, utilizând alte două sensuri decât cel din enunțul „De acolo, din întuneric, urmări cu privirile, cu tresăririle și cu auzul uimitoarea apariție albă”.

4 Indică cazul substantivelor din propoziția „Atitudinea ei i-a inspirat puștiului prima remarcă.”

5 În enunțurile „Dar puțintel mai târziu Tic a văzut altceva. Ceva care i-a furat toate privirile, emoțiile, preocupările.”; „Ionel își petrecea o parte din vacanță departe împreună cu familia.” cuvintele subliniate sunt folosite, în ordine, cu sens:

a) propriu de bază, propriu secundar;
b) figurat, propriu de bază;
c) propriu secundar, figurat;
d) figurat, propriu secundar.

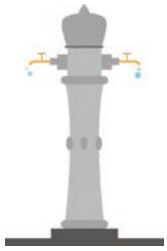
6 Stabilește funcția sintactică a substantivelor din enunțul „Lângă cișmeaua din curtea școlii... era o fată!”

7 Selectează, din ultimul enunț al textului-suport, un substantiv defectiv de plural și alcătuiește o propoziție în care acesta să îndeplinească funcția sintactică de complement prepozițional.

8 Asociază, din coloana **B**, timpul verbal potrivit pentru verbele din coloana **A**.

A
a) plecau
b) să roșească
c) sărise
d) a văzut
e) urmări

B
1. perfect compus
2. mai-mult-ca-perfect
3. imperfect
4. prezent (modul conjunctiv)
5. perfect simplu

9 Transcrie, din enunțul următor, două verbe la moduri diferite, precizându-le: „Dacă Tic nu s-ar fi dus în ziua aceea la școală să-l caute pe moș Timofte poate că prietenii noștri Cireșarii ar mai fi lâncezit vreo câteva zile.”

10 Numește gradul de comparație al adverbului din secvența „Și pentru că nimeni nu cunoștea mai bine decât el labirintul vizibil și invizibil...” și alcătuiește două enunțuri în care să fie la alte două grade de comparație.

11 Identifică, din secvențele următoare, adverbele și numește felul lor.

a) „Ionel își petrecea o parte din vacanță departe”
b) „mai târziu Tic a văzut altceva”

12 Precizează valoarea morfologică a cuvântului „o” în fiecare dintre secvențele de mai jos.

a) „calitate pe care și-o asumase ad-hoc”
b) „nici măcar o întrebare”
c) „îmbrăcată într-o rochie albă”

13 Selectează, din text, două adjective care evidențiază trăsături morale ale fetei și două care pun în lumină însușirile fizice ale acesteia.

14 Scrie un enunț în care adjectivul cu funcție de atribut din secvența „era un oraș mic” să îndeplinească funcția sintactică de nume predicativ.

15 Înlocuiește substantivul cu funcția sintactică de complement direct din secvența „Și pentru că nimeni nu cunoștea mai bine decât el labirintul” cu un clitic pronominal personal.

16 Corelează, în caiet, valoarea morfologică și cazul cuvintelor subliniate din secvențele de mai jos.

Enunțul	Valoarea morfologică	Cazul
a) „Atitudinea ei i-a inspirat puștiului prima remarcă.”	**1.** pronume personal	**A.** dativ
b) „... își fixă postul sub scara mare de piatră... ”	**2.** pronume reflexiv	**B.** genitiv
c) „... se strecurase ca un șarpe printre tufe...”	**3.** pronume personal	**C.** dativ
d) „... nu i-a stârnit nicio exclamație...”	**4.** pronume reflexiv	**D.** acuzativ

17 Dă-i un sfat lui Tic/fetei pe care o privește Tic, folosind un substantiv în cazul dativ și un verb la modul imperativ.

18 Imaginează-ți că ești Tic din textul dat. Scrie un text descriptiv, de 70-100 de cuvinte, în care să prezinți curtea școlii.

19 Redactează un text narativ de cel puțin 150 de cuvinte în care să relatezi o întâmplare amuzantă, reală sau imaginară, petrecută în timpul unei zile caniculare.

AUTOEVALUARE

1 Pune într-o anumită ordine etapele descoperirii lumii din jur.

Familia — Natura — Societatea — Școala — Drumul — Lumi reale. Lumi virtuale

2 Scrie un text scurt în care să răspunzi la întrebarea „Cum descoperim lumea din jur?”, valorificând temele studiate în clasa a VI-a.

FIȘĂ DE OBSERVARE A COMPORTAMENTULUI

Apreciază activitatea ta (comportamente și atitudini) în cadrul fiecărei unități.

Comportament	Niciodată	Uneori	Deseori	Întotdeauna
Am înțeles care este subiectul lecției și care este scopul ei.				
Am ascultat cu atenție explicațiile profesorului și recomandările sale.				
Am citit cu atenție sarcinile de lucru.				
Am fost activ în lucrul în echipe sau pe grupe, am colaborat sprijinind ideile corecte ale tuturor colegilor.				
Am adresat întrebări de clarificare sau de explicare suplimentară adecvate cerințelor.				
Am rezolvat sarcinile individual, în echipă sau în grupă la timp și corect.				
Mi-am făcut temele pentru fiecare oră.				
Am învățat lecțiile constant și am adresat întrebări profesorului acolo unde am întâmpinat dificultăți.				
Am avut răbdare să ascult răspunsurile colegilor și am oferit feedback.				
Am încredere în mine când lucrez activitățile propuse.				

REFERINȚE DE SPECIALITATE

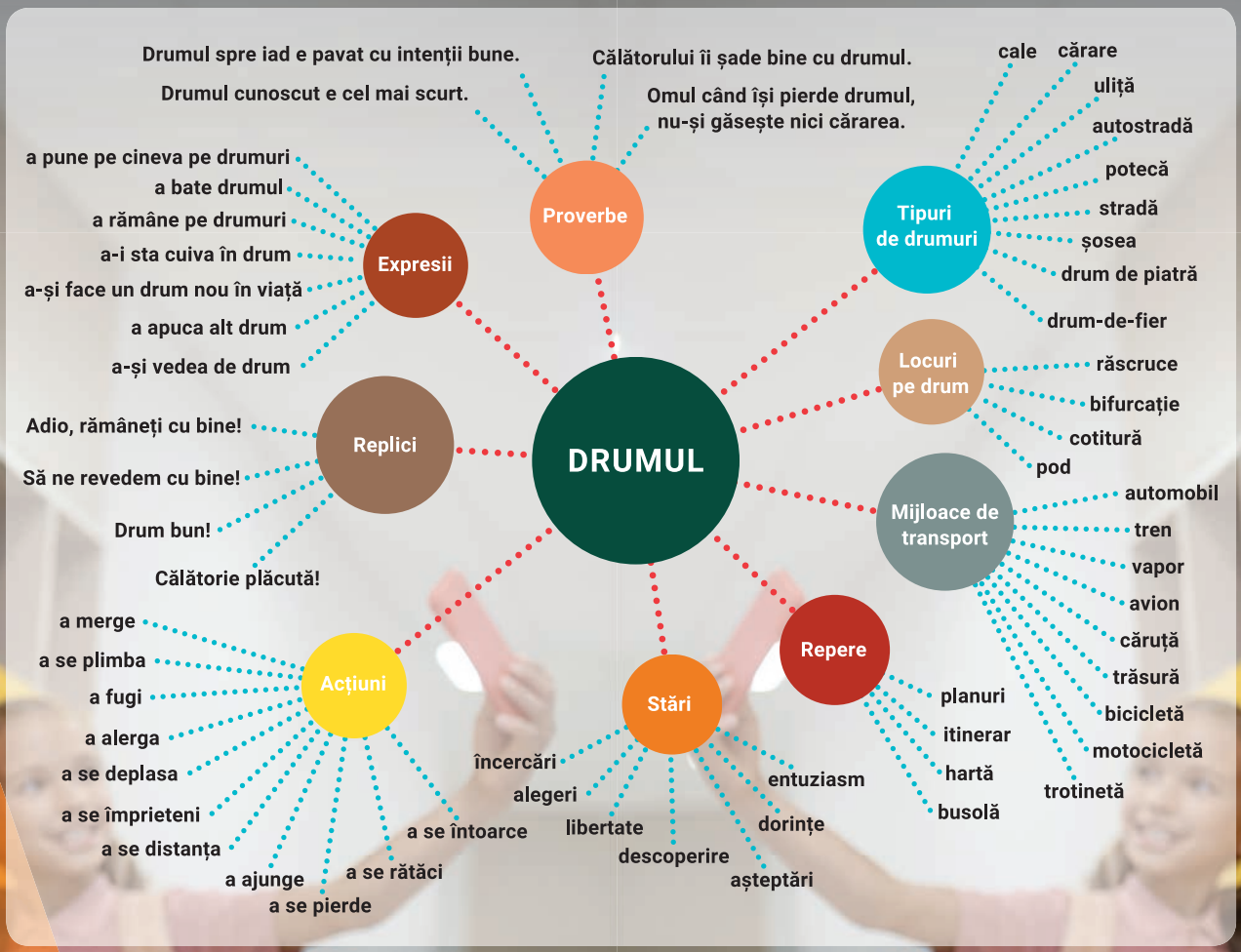
• ***, *DEX – Dicționarul explicativ al limbii române* (ediție revăzută și adăugită), București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2012; • ***, *Gramatica limbii române, Cuvântul* (vol. I), *Enunțul* (vol. II), Academia Română, Institutul de Ligvistică „Iorgu Iordan-Alexandru Rosetti", București, Editura Academiei Române, 2008; • Adam, Jean-Michel, *Textele: Tipuri și prototipuri*, traducere de Cristina Stanciu, Iași, Editura Institutul European, 2009; • Bidu-Vrânceanu, A.; Călărașu, C.; Ionescu Ruxăndoiu, L.; Mancaș, M.; Pană Dindelegan, G., *Dicționar general de științe – științe ale limbii (DSL)*, București, Editura Nemira, 2001; • Coteanu, Ion, *Stilistica funcțională a limbii române – stil, stilistică, limbaj*, București, Editura Academiei, 1973; • Ionescu Ruxăndoiu, Liliana, *Conversația. Structuri și strategii. Sugestii pentru o pragmatică a românei vorbite*, București, Editura All Universitar, 1999; • Mancaș, Mihaela, *Dicționar de stilistică. Poetică, retorică, naratologie, versificație*, București, Editura Spandugino, 2022; • Moeschler, Jacques, Reboul, Anne, *Dicționar enciclopedic de pragmatică*, coordonarea traducerii: Carmen Vlad, Liana Pop, Cluj-Napoca, Editura Echinox, 1999; • Pamfil, Alina, *Didactica literaturii. Reorientări*, București, Editura Art Grup Editorial, 2016; • Pamfil, Alina, *Limba și literatura română în gimnaziu. Structuri didactice deschise*, Pitești, Editura Paralela 45, 2003; • Pană-Dindelegan, Gabriela (ed.), *Gramatica de bază a limbii române*, ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 2016; • Pană Dindelegan, G. (coord.), *Gramatica limbii romane pentru gimnaziu*, ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 2022; • Pitar, Mariana, *Le texte procedural – modèle théorique et réalisation textuelle*, în Ligia Stela Florea et al., *Directions actuelles en linguistique du texte, Actes du colloques international: Le texte: Modeles, methodes, perspectives*, vol. II, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2010; • Sâmihăian, Florentina, *O didactică a limbii și literaturii române. Provocări actuale pentru profesor și elev*, București, Editura Art Grup Editorial, 2014; • Stan, Mihail (coord.), *Ghid de evaluare. Limba și literatura română*, București, Editura Aramis, 2001; • Șerbănescu, Andra, *Cum se scrie un text?*, Iași, Editura Polirom, 2007; • Vintilă Rădulescu, Ioana (coord.), *Dicționarul ortografic, ortoepic, morfologic al limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan-Alexandru Rosetti", ediția a III-a, revăzută și adăugită, București, Editura Univers Enciclopedic, 2021.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Textele literare au fost selectate din următoarele volume:

• Agârbiceanu, Ion, *File din cartea naturii*, București, Editura Ion Creangă, 1980; • Alecsandri, Vasile, *Poezii alese*, București, Editura Minerva, 1990; • Alexandrescu, Grigore, *Fabule*, București, Editura Gramar, 2013; • Allende, Isabel, *Orașul fiarelor*, traducere de Anca Lăcătuș și Izabela Manolache, București, Editura Humanitas, 2018; • Andea, Susana, Andea, Avram, *Haiducul Pintea și lumea sa: 1693-1703*, Cluj-Napoca, Editura Supergraph, 2003; • Bican, Florin, *Și v-am spus povestea așa*, București, Editura Arthur, 2018; • Blaga, Lucian, *Teatru. Proza autobiografică*, București, Editura Albatros, 1980; • Blandiana, Ana, *Întâmplări din grădina mea*, București, Editura Ion Creangă, 1980; • Buzgar Ramona et al., *Lumea lui Self*, Cluj-Napoca, Editura ASCR, 2012; • Caragiale, Ion Luca, *Opere*, *Teatru și momente*, vol. I, București, Editura Minerva, 1971; • Coșbuc, George, *Opere. Poezii*, vol. I, București, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Editura Univers Enciclopedic, 2006; • Carroll, Lewis, *Alice în Țara Minunilor*, traducere de Antoaneta Ralian, București, Editura Humanitas, 2016; • Călinescu, G., *Cartea nunții*, București, Editura Minerva, 1978; • Chiriță, Constantin, *Cireșarii*, București, Editura Roxel Cart, 2020; • Cozmin, Marta, *Croitorul de povești*, București, Editura Ion Creangă, 1980; • Creangă, Ion, *Povești, amintiri, povestiri*, București, Editura Cartea Românească, 1989; • Eminescu, Mihai, *Opere. Poezii*, București, Editura Academiei Române, 2019; • Florian, Claudiu Mihail, *Vârstele jocului. Strada Cetății*, Iași, Editura Polirom, 2016**;** • Herrmann, Eve, *Gustarea*, București, Editura Gama, 2016; • Hodgson Burnett, France, *Grădina secretă*, traducere de Maria Iliescu, București, Editura Corint Books, 2020; • Hunt, Lynda Mullaly, *Ca peștele în copac*, traducere de Iulia Arsintescu, București, Editura Arthur, 2016; • Ionescu-Morel, D., *Țuș-țuș, romanul unui măgăruș*, București, Editura Universul, 1943; • La Fontaine, Jean de, *Fabule*, Constanța, București, Editura Eduard, 2017; • Marone, Lorenzo, *Un băiat ca toți ceilalți*, București, Editura Humanitas, 2021; Mușina, Alexandru, *Și animalele sunt oameni*, Brașov, Editura Aula, 2002; Pann, Anton, *Fabule și istorioare*, București, Editura Minerva, 1961; • Pătrașcu, Victoria, *Tiribombambura*, București, Editura GutenbergBooks, 2018; • Pătrașcu, Victoria, *Zuralo și rotița fermecată*, București, Editura Univers, 2018; • Pârvulescu, Ioana, *Inocenții*, București, Editura Humanitas, 2016; • Pennac, Daniel, *Necazuri cu școala*, traducere și note de Ileana Cantuniari, Iași, Editura Polirom, 2016; • Perța, Cosmin, *Anisia și uneltele fermecate*, Iași, Editura Polirom, 2021; • Petrescu, Cezar, *Fram, ursul polar*, București, Editura Ion Creangă, 1977; • Petrescu, Cezar, *Pif. Paf. Puf*, București, Editura Gramar, 2012; • Pop-Reteganul, Ion, *Pintea Viteazu, tradițiuni, legende și schițe istorice*, Brașov, Tipografia A. Mureșianu, [19?]; • Rosetti, Adina, *Întâiul meu cuvânt de pionier*, București, Editura Arthur, 2021; • Sântimbreanu, Mircea, *Recreația mare*, Constanța, Editura Eduard, 2020; • Serghi Cella, *Pânza de păianjen*, București, Editura Litera, 2018; • Sorescu Marin, *Opere. Poezii*. vol I, București, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Univers Enciclopedic, 2018; • Stanca, Radu, *111 cele mai frumoase poezii*, București, Editura Nemira, 2016; • Teodoreanu, Ionel, *În casa bunicilor*, București, Editura Ion Creangă, 1988; • Teodoreanu, Ionel, *La Medeleni*, București, Editura Z-Cris, 1993; • Tartler, Grete, *Gulii verzi în țara pisicilor*, Pitești, Editura Paralela 45, 2017; • Topîrceanu, George, *Opere, Poezii. Proză literară*, vol. I, București, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Univers Enciclopedic, 2014; • Tudoran, Radu, *Toate pânzele sus!*, București, Editura Ion Creangă, 1980; • Twain, Mark, *Aventurile lui Tom Sawyer*, București, Editura Ion Creangă, 1988**;** • Velisar Teodoreanu, Ștefana, *Acasă*, București, Editura Minerva, 1972; • Wagner, Mara, *În spatele blocului*, București, Editura Nemira, 2017.

Aducem mulțumiri pentru scrierea unor texte dedicate acestui manual autoarelor: Teodora Coman – *Lecția de autodescoperire*, Mihaela Nicolae – *Notă de jurnal*, Dalia Stoica – *Amprenta*.

ISBN 978-973-47-3948-6
edituraparalela45.ro

EDITURA PARALELA 45
EDUCAȚIONAL